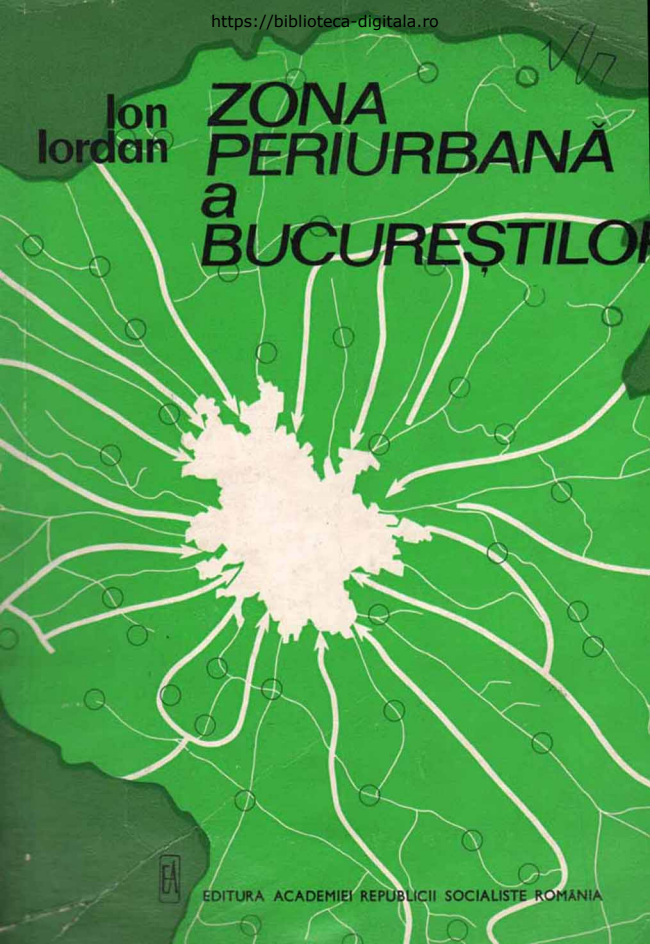

Ion
Iordan

ZONA PERIURBANĂ a BUCUREȘTILOI

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMANIA

În ansamblu, lucrarea îmbrățișează un domeniu foarte larg, uneori, poate, depășind limitele geografice clasice, aceasta însă nu într-un mod supărător, ci împins de cerințe de geografie aplicată, de dorința de a fi util autorității de stat, într-un moment în care o bună cunoaștere a teritoriului și a condițiilor lui economice ar constitui baza geografică documentară pe care să se axeze acțiunile principale ale construcției socialismului în teritoriul periurban bucureștean.

ZONA PERIURBANĂ A BUCUREȘTILOR

CUPRINSUL

Prefață	7
Cuvînt Introductiv	9

PARTEA I

Zona perurbana în literatura de specialitate	13
Etapile de dezvoltare a zonei perturbate a Bucureștilor	20

PARTEA A II-A

Condițiile naturale	27
Constituție geologică	27
Relieful	29
Caracterele climatice	40
Caracterele hidrologice	53
Utilizarea și amenajarea apelor	64
Solurile, vegetația, fauna	69

PARTEA A III-A

Populația și așezările	75
Considerații istorice	76
Populația	78
Evoluția numerică a populației	79
Densitatea	80
Mișcarea populației	83
Structura populației	85
Structura pe sexe și grupe de vîrstă	86
Structura profesională	87
Deplasările forței de muncă	92
Deplasările populației pentru diferite interese	96

Așezările	97
Considerații toponimice	98
Trecutul și evoluția așezărilor	101
Caracterele teritoriale ale așezărilor	107
Mărime, formă, textură și structură	107
Dispersia sau concentrarea așezărilor	113
Caracterele funcționale ale așezărilor	115
Tipurile funcționale de așezări	115
Atractivitatea economică a așezărilor	117
Aspecte sociale	120

PARTEA A IV-A

Economia	123
Agricultura	123
Considerații istorice	123
Caracterizare generală	126
Utilizarea agricolă a terenurilor	127
Terenul arabil	128
Pomicultura	146
Viticultura	148
Pășunile și fânețele naturale	150
Îmbunătățiri funciare	151
Creșterea animalelor	154
Producție și consum	158
Considerații istorice	158
Producția agricolă	159
Aprovizionarea orașului București	160
Forța de muncă în economia agricolă	166
Complexele teritoriale de producție agricolă	167
Silvicultura și economia forestieră	173
Pădurile	173
Economia forestieră	177
Industria	178
Căile de comunicație și transporturile	185
Căile de comunicație	187
Transporturile	190
Recreație, agrement, turism	195
Potențial turistic, valorificare și taxonomie turistică	196
Arcatele turistice ale zonei periurbane	199
Sistematizarea teritoriului și a așezărilor	209
Bibliografie	215

PREFAȚĂ

Începem prin a aminti că actuala epocă de industrializare și urbanizare a țării a găsit cadre pregătite, teoretic și aplicat, să participe activ la studiul geografic al orașelor țării noastre și să dea sugestii pentru alegerea viitoarelor centre urbane, respectiv pentru dezvoltarea armonioasă a întregii rețele de orașe din România.

Între studiile care justifică această apreciere se numără și Zona periurbană a Bucureștilor de dr. I o n I o r d a n. Autorul se simte obligat — și bine face — să confrunte concepțiile și realizările din geografia urbană românească — la zi — cu cele din alte țări și ajunge la concluzia că liniile directoare mari sînt de mult trase și în țara noastră; deci le poate urma. Și, de fapt, le urmează, căci o terminologie nouă sau relativ nouă (zonă preurbană sau preordășenească...) nu înseamnă neapărat o idee inedită. În speță, indiferent de expresia folosită, ideea de bază în geografia urbană este relația dintre orașul propriu-zis, unde se concentrează și transformă materia primă, și zona înconjurătoare. În esența ei, această idee nu se schimbă dacă-i spui zonă de aprovizionare, zonă de relații reciproce, Umland, zonă preordășenească, zonă preurbană sau zonă periurbană. Recomandabil este doar ca geografii să se hotărască oprindu-se la una dintre ele, considerată mai cuprinzătoare. Autorul s-a oprit la cea de zonă periurbană. De acord. Ar corespunde cu Umland, dar o considerăm preferabilă căci nu sporim numărul barbarismelor și nici nu angajează prea mult: reprezintă aria din jurul unui centru urban unde se desfășoară relațiile — desigur cele mai frecvente — dintre vatră și zona înconjurătoare care contribuie la întreținerea și funcționarea orașului, schimbîndu-și la rîndul ei fizionomia, structura și funcțiunile cu atît mai accentuat cu cît centrul urban respectiv este mai mare și mai bine organizat.

Totuși est modus in rebus. Pînd unde se întinde această zonă periurbană? Este o întrebare pe care și-o pune și la care autorul răspunde printr-o

analiză de teren migdloasă, de o amploare și adâncime neîntâlnite în alte lucrări similare, cel puțin de la noi.

În felul acesta este limitată, caracterizată, implicit și cartată zona perturbând a Bucureștilor — pentru prima oară cu atita precizie argumentată — în literatura noastră de specialitate. Se înșimplă uneori ca geografii să uite că sînt geografi. Autorul nu uită însă, așa că din cadrul natural și din cel social păstrează doar ceea ce interesează și se reflectă în structura și funcțiunile economice ale zonei respective; înlesnește adică înțelegerea „potențialului economic al teritoriului”. De aceea capitolele respective îngăduie aprecierea justă a „maturizării” zonei perturbane bucureștene și pot servi ca un model altor cercetători.

Contribuția cea mai adîncită și mai de preț a lucrării este cuprinsă în părțile a III-a și a IV-a — pe drept cuvînt cele mai dezvoltate. Ele cuprind analiza diferitelor forme de utilizare a terenului și de activități ale populației, determinate de prezența și de cerințele unui mare oraș. Urmărindu-se aceste schimbări de la începutul secolului trecut (1829) pînă în zilele noastre se poate vedea cum, pe epoci, zona perturbând devine din ce în ce mai complexă, transformîndu-se într-o adevărată anexă a orașului, cu peisaj, intensitate a circulației și cu funcțiuni specifice zonelor perturbane evolute. Este prima imagine — cu pricepere și cu trageră de inimă realizată — asupra acestui obiect la noi în țară. A cerut autorului mult timp și multă răbdare pentru a fi realizată. Firește, nu este exclus ca cei ce vor urma să realizeze lucruri și mai desăvirgite, dar vor folosi — mulțumiri — acest model care le va ușura mult sarcina.

Prof. dr. doc. V. MIHĂILESCU

CUVÎNT INTRODUCŢIV

Teritoriul din jurul oraşului Bucureşti, pe care l-am numit *zona periurbană a Bucureştilor*¹, al cărui specific sau ale cărui activităţi principale sînt strîns legate de oraş, începe de la marginea acestui mare centru urban — de acolo de unde se termină suprafaţa clădită (intravilanul) — şi se desfăşoară pînă unde se manifestă influenţa directă şi efectivă a oraşului.

Bucureştii, mai ales în ultimul timp, se comportă ca un adevărat magnet, care atrage, zilnic, uriaşe cantităţi de produse agricole şi aproape 70 000 de salariaţi din zona sa periurbană. În orele dimineţii, valurile uriaşe ale celor care lucrează în oraş se revarsă din gări şi autogări spre numeroase întreprinderi şi instituţii, pentru ca după-amiază să revină în localităţile de domiciliu ale zonei. Oraşul Bucureşti absoarbe aproape în întregime producţia-marfă agricolă şi are implicaţii nu numai asupra structurii profesionale a populaţiei şi a caracterului agriculturii, ci şi asupra ridicării continue şi destul de rapide a satului la funcţii şi la aspecte urbane, asupra folosirii unor spaţii însemnate pentru activităţi economice legate de descongestionarea oraşului (mai ales a unităţilor care sînt surse de poluare), precum şi asupra echipării şi amenajării unor însemnate suprafeţe sau obiective pentru recreere şi agrement.

Avîndu-se în vedere complexitatea legăturilor dintre zona periurbană şi oraşul Bucureşti, precum şi, mai ales, rolul pe care îl joacă şi pe care îl va juca această zonă în „viaţa” capitalei ţării noastre, în acest studiu se face o analiză geografică axată pe legăturile oraş—zonă şi pe posibilităţile pe care le oferă pentru a fi „utilă” oraşului.

¹ Foarte frecvent, mai ales de către urbanişti, sistematizatori, sociologi, agronomi, această zonă este numită *preorăşenească*. De asemenea, în aproape toate studiile de geografie de pînă acum s-a folosit termenul de zonă *preorăşenească*. Precizăm că nu este nici o contradicţie şi nici o deosebire între conţinutul acestor doi termeni, ambii referindu-se la acelaşi teritoriu şi la aceleaşi caractere spaţiale şi funcţionale.

Datorită accentuatei complexități a problemelor care caracterizează rolul și particularitățile zonei periurbane, ca și a vastei rețele de legături în continuă mișcare și dezvoltare — care apelează nu numai la întregul complex de factori naturali, economici și social-istorici, ci și la strinsa interdependență dintre ei — a fost necesară abordarea unui plan care să reprezinte îmbinarea între o clasică tratare monografică regională și o analiză specială a unui teritoriu cu o funcție „conturată și dirijată” de necesitățile orașului.

Din marea varietate de teme care pot aduce contribuții la fondul geografic al studiului pământului românesc, atît cu conținut științific fundamental, cît și aplicativ, ne-am oprit la zona periurbană a Bucureștilor din două motive principale :

— Dezvoltarea impetuoasă a centrelor urbane, înregistrată în ultimele două decenii în toată lumea, ca și în țara noastră, a făcut ca rolul zonelor înconjurătoare orașelor să crească considerabil, ca procesul lor de transformare să atingă ritmuri foarte ridicate, ceea ce, implicit, a dus și la necesitatea cunoașterii cît mai amănunțite, cît mai temeinice a naturii și a oamenilor, a economiei și a posibilităților teritoriilor respective, o cunoaștere cît mai complexă și cît mai completă pe care cercetarea și știința geografică, în primul rînd, o pot face, credem, în măsura cea mai mare, la nivelul cel mai corespunzător cerințelor.

De asemenea, am considerat că, avînd în vedere preocupările pentru elaborarea unor proiecte de sistematizare a zonei periurbane a Bucureștilor, ca și dezvoltarea sa ca zonă bine conturată teritorial și funcțional, un studiu geografic complex ar fi binevenit atît pentru fondul științific al geografiei, cît și pentru lucrările care se vor efectua în viitor în această zonă.

— Al doilea motiv a fost faptul că m-am născut și am crescut în una din părțile acestei zone, am cunoscut natura cu frumusețile și particularitățile ei, oamenii cu preocupările și obiceiurile lor. Am cunoscut nemijlocit evoluția din ultimii 30—35 de ani a acestor meleaguri din jurul unei capitale într-o dezvoltare vertiginoasă, dar într-o antrenare la progres cam lentă pînă acum 20—25 de ani a împrejurimilor sale.

În ultimele decenii, influența orașului București a fost atît de puternică, încît a transformat radical economia și obiceiurile, portul și aspectul satelor, chiar și natura unor locuri.

Zona periurbană, care „ieri” abia se schița, este „astăzi” un organism „viu”, în plină dezvoltare, care își cere dreptul la viață și la cunoaș-

tere. Am încercat ca prin această lucrare să-i satisfacem una dintre cerințe, aceea a cunoașterii ei, căutînd să-i pătrundem cît mai profund și să-i reliefăm cît mai clar și mai complet evoluția și particularitățile, rolul pe care îl are și principalele sale direcții posibile de dezvoltare. Pentru cea de-a doua cerință, rezolvarea va veni, sperăm, din partea instituțiilor de profil și sintem convinși că nu peste prea mult timp vom avea prilejul să vedem „urbanizată”, sub toate aspectele, prima zonă periurbană din țara noastră.

AUTORUL

ZONA PERIURBANĂ ÎN LITERATURA DE SPECIALITATE

NOTIUNEA de zonă *periurbană* (preorășenească, preurbană) are, după părerea noastră, un conținut bine conturat, referindu-se la spațiul din jurul unui centru urban, caracterizat printr-o activitate strins legată de acesta. Dimensiunile sale sînt stabilite de criterii ce se bazează pe funcțiile teritoriului periurban în raport cu relațiile zonă — oraș și cu posibilitățile de care dispune pentru a satisface cerințele urbane. Aceste legături strînse dintre zona periurbană și oraș sînt reprezentate atît de factorii economici și naturali, cit și de cei umani.

Cunoscuții geografi francezi *Jacqueline Beaujeu-Garnier* și *Georges Chabot* (1963) precizează că încă din secolul al XIX-lea au început să funcționeze asemenea zone în jurul unor orașe, limitate multă vreme la vecinătatea imediată a orașului și fiind reprezentate, deseori, de o bandă de terenuri în care predominau culturile de zarzavat. Creșterea orașelor și dezvoltarea circulației au condiționat o complexitate din ce în ce mai mare a zonei înconjurătoare, mai ales după primul război mondial, cînd aceste zone — *banlieue* (în franceză), *Suburbs* sau *Urban Fringe* (în engleză), *Vorort* sau *Umland* (în germană) etc. — au luat o extindere considerabilă și o importanță deosebită.

Problemele de ordin taxonomic sînt strins legate de conținutul și scopul studiilor efectuate, de opiniile autorilor, taxonomia diferind de la autor la autor, uneori chiar în cadrul aceleiași lucrări întrebuintîndu-se termeni diferiți, dar cu conținut sau cu desfășurare spațială identică. Astfel, *Jean Bastié* (1964) atribuie aceluiași teritoriu din jurul Parisului două denumiri, *aglomerație* și *banlieue*, ca și *P. George*, *P. Randet* (1959), *aglomerație urbană* și *banlieue parisienne*, pentru același spațiu.

Din lectura titlului lucrărilor elaborate de I.A.U.R.P. (*J. Bastié*, 1965) reiese și mai convingător modul variat cu care se desemnează zonele din jurul orașelor — *bazin*, *aglomerație*, *regiune*, *banlieue*, *mediu urban înconjurător*.

De asemenea, semnificativ pentru variația taxonomiei sint și unele precizări din diverse studii. În lucrarea *Atlas de Paris* (1967) se arată că expresia de *aglomerație urbană* a devenit foarte răspândită, în limbajul curent asociindu-i-se ideea de *banlieue*, iar B. Kayser (1967) afirmă că termenul de *bazin urban* corespunde celui de *zonă de influență*.

În *Traité de géographie urbaine* (J. G. Beaudeau, G. Chabot, 1963) sint redată și alte denumiri, atribuite zonei înconjurătoare orașului de către diferiți specialiști. Astfel, R. Dickinson o denumește *regiune urbană*, D. Ans Carol — *regiune funcțională*, Robert Piat — *regiune de organizare*, Jacques Boudville — *regiune polarizată* etc. O. Boustedt și colaboratorii (1961), într-un studiu asupra orașului München, analizând atracția exercitată de oraș, stabilesc mai multe diviziuni teritoriale ale zonei respective. Astfel, autorii consideră că orașul împreună cu zona înconjurătoare, denumită *Umland*, formează *regiunea urbană*, caracterizată printr-o structură profesională urbană și printr-o mare intensitate a migrațiilor alternante. Regiunea care înconjoară nucleul central al orașului, și care ar corespunde cartierelor marginase (*faubourg*), este numită *regiune complementară* (*Ergänzungsgebiet*) și este încorporată la oraș. După aceasta urmează *zona urbanizată* (*Verstädterte Zone*) și *zona marginală* (*Randzone*) — consacrată agriculturii. Ultimele două zone, după amplasarea simbolurilor care le desemnează pe harta din lucrare, se pare că ar fi corespunzătoare cu *banlieue*. După aceea urmează o *zonă de influență imediată* și o *zonă de influență largă*, care formează *regiunea de influență urbană*. Tot în această lucrare, se mai întrebuințează și termenul de *spațiu economic* (*Wirtschaftsräume*), care include localitățile rurale a căror producție este orientată spre orașul München sau orașele subordonate și care se desfășoară pe o arie cu raza de 25 km. Jean Gottman (1961) atribuie denumirea de *zonă suburbană* ținuturilor urbanizate din jurul orașelor americane și europene, care acoperă în diferite proporții necesitățile orașelor respective, în multe din acestea culturile solicitate de oraș și creșterea animalelor pentru lapte fiind preponderente.

Termenul *Umland*, introdus de A. Allix în 1922 și uzitat cu precădere de germani și scandinavi, desemnează zona din jurul orașelor, care are relații strinse cu acestea și suferă influențele sale. M. Fillatrele Paul (1961) atribuie denumirea de *aglomerație multicomunală* orașului și comunelor sale periferice, iar P. Bachelard (1967) întrebuințează termenul de *reșea rutieră preurbană* (*réseau routier préurbain*). Termenul *periurban* a fost utilizat, printre alții, de J. Boutrais, P. J. Charvet (1967) și de B. J. Racine (1970).

La noi în țară, primele studii geografice referitoare la teritoriile înconjurătoare orașelor, ca organisme legate prin raporturile zonă înconjurătoare — oraș, abordează fie o gamă mai variată de relații (V. Mihăilescu 1921), fie numai unele aspecte — în cele mai multe cazuri în legătură cu aprovizionarea (sint cunoscute multe asemenea lucrări care abordează studiul zonelor de aprovizionare a orașelor; în general, toate aceste studii diferențiază, din punctul de vedere al aprovizionării, trei zone: imediată,

apropiată și îndepărtată) (V. Mihăilescu, 1924 a și 1941; N. Al. Rădulescu, 1944 și 1946).

Prin prisma relațiilor zonă — oraș sînt abordate și probleme referitoare la furnizarea de forță de muncă (V. Mihăilescu, 1924 a) sau la aspectele de atracție turistică (C. Bileiurescu, 1897; C. Moisiu, 1934).

După cel de-al doilea război mondial, studiile asupra zonelor din jurul orașelor s-au intensificat și au devenit mai complexe, abordînd o mai mare varietate de probleme. Desigur, și în acest timp, au fost elaborate studii ale zonelor înconjurătoare orașelor, privind un singur aspect, mai ales de către specialiștii respectivi: agricultură (I. Mihai, 1968), silvicultură etc.

Datorită însă intensificării puternice a relațiilor oraș — zonă s-a ivit necesitatea întocmirii unor studii complexe, sintetice, ale tuturor aspectelor teritoriale ale acestor zone. Solicitate de către organele de stat, au apărut numeroase studii cu caracter complex ale zonelor din jurul orașelor, în scopul sistematizării și amenajării teritoriilor respective (elaborate de colective de geografi de la Institutul de geografie, Universitatea din Iași, Universitatea din București, Universitatea din Cluj, Universitatea din Craiova etc.).

Preocupări legate de aplicarea procedeelor cantitative (matematice) la delimitarea și caracterizarea teritoriilor ce înconjoară orașele se înregistrează în multe țări și în rîndul multor specialiști (W. Christaller, 1933; R. Courtot, 1967; J. Reilly, 1929; M. Goossens, 1963; K. Lier, 1965; E. Lyra-Iwanicka, 1967; I. Mihai, 1968 etc.).

Desigur, și aici se manifestă o foarte mare varietate de vederi și procedee matematice, de la cele mai simple la cele mai complexe, în funcție de opiniile autorilor sau de scopul urmărit, în funcție de întinderea teritoriilor respective și de particularitățile lor naturale, sociale și economice.

În general, în literatura străină zonele înconjurătoare orașelor sînt delimitate și caracterizate prin elemente referitoare la comerțul cu amănuntul, la relațiile telefonice, la recrutarea forței de muncă, la aria de proveniență a elevilor și studenților etc. — luate de obicei dispart, ceea ce face ca studiile respective să fie foarte diferite atît din punctul de vedere al noțiunilor folosite, cît și al conținutului atribuit și tratat ca atare.

Pentru delimitarea și caracterizarea zonei periurbane a Bucureștilor, accentul s-a pus pe interdependența dintre toate particularitățile zonei periurbane și raportul acestora cu orașul. Dealtfel, noțiunea de „zonă periurbană”, în accepțiunea noastră, se referă la caractere pe care nici o altă noțiune nu le reprezintă în mod identic, existînd numai apropieri, mai mari sau mai mici, numai corespondențe mai apropiate sau mai îndepărtate. Desigur, acest conținut este strîns legat și de criteriile funcționale și de delimitare pe care le luăm în considerație la caracterizarea respectivă.

În delimitarea zonelor periurbane este însă necesar să se ia în considerație o gamă foarte variată de criterii bazate pe considerente economice, sociale, istorice și naturale fie sub aspect calitativ, fie sub raport cantitativ. Indiferent de metoda aplicată în delimitarea și caracterizarea generală a zonelor periurbane (matematică, analiză calitativă sau convenționalitate cantitativă) se desprinde rolul determinant al unor factori (cum sînt gradul de participare la asigurarea cu produse alimentare perisabile sau de sezon, proporția celor care fac „naveta” pentru a lucra în oraș, conținutul turistic al unor teritorii) și rolul ajutător, influențabil, al altor factori. (I. Iordan, 1972).

Criteriile generale și de amănunt care definesc și delimitează zonele periurbane pot fi grupate în două mari categorii :

- *principale*, care caracterizează trăsăturile de bază și permit delimitarea zonei ;

- *secundare*, care completează și sprijină pe cele principale, clarificînd și înlăturînd unele îndoeli, în special delimitarea exterioară a zonei.

Criteriile principale se bazează pe funcționalitatea teritorială, pe relațiile directe dintre zonă și oraș, iar cele secundare se referă în primul rînd la probleme de aspect și dotări (edilitare, înzestrări tehnice, sociale și culturale).

Funcția teritoriului periurban și relațiile strînse dintre zonă și oraș sînt puse în evidență de influența exercitată de oraș, de caracterul pe care această influență îl are în raport cu condițiile naturale și social-economice.

a) Prima și cea mai puternică influență se remarcă în *structura producției agricole* a zonei. Astfel, necesitatea unor mari și variate cantități de produse agricole pentru populație și industrie a generat dezvoltarea unei agriculturi intensive, bazate, în primul rînd, pe culturile legumicole, pe creșterea animalelor de lapte și carne, pe cultura plantelor furajere, a pomilor și arbuștilor fructiferi de primăvară și vară, precum și, în funcție de cerințe, a plantelor industriale. Starea proaspătă și corespunzătoare în care produsele agricole perisabile trebuie să ajungă în oraș conferă caracteristica agriculturii acestei zone, iar existența unei industrii alimentare în oraș este strîns legată de aprovizionarea cu produsele agricole respective, furnizate, în primul rînd, din zona periurbană (legume și fructe, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, în etc. ; desigur, este de la sine înțeles că un oraș fără industria zahărului — de exemplu — nu are nevoie de culturi de sfeclă în zona sa periurbană). De asemenea, considerăm că utilizarea cît mai rațională a condițiilor naturale (relief, sol, climă, surse de apă etc.) trebuie să se facă în strînsă legătură cu cerințele de bază ale orașului. Astfel, pantele zonei pot constitui areale pomicole sau viticole, terasele și luncile, domeniile ale unei agriculturi irigate, bazate mai ales pe producția de legume, iar cimpul, domeniul culturilor industriale necesare orașului, culturilor cerealiere etc. Organizarea teritoriilor agricole ale zonelor periurbane este o problemă de mare actualitate la noi în țară, avîndu-se în vedere creșterea considerabilă a populației și industriei orașelor și deci consumul mare de

produse agricole al acestora. Sursele de apă au o mare importanță în structura producției agricole, în amenajarea terenurilor pentru irigații și deci a obținerii unei producții ridicate și stabile. Amenajarea teritoriului agricol este strins legată de cunoașterea temeinică a condițiilor fizico-geografice (microrelief, sol, climă, surse de apă — pinze freatice, ape curgătoare, lacuri naturale sau de baraj etc.) și a utilizării raționale și cât mai eficiente a acestora.

În cadrul funcției agricole a zonei se pot deosebi areale cu funcții legumicole, pomicole, viticole, plante industriale, de creștere a animalelor etc., legate în primul rînd de specificul condițiilor naturale locale și de tradiție.

Pentru a face o comparație, precizăm că R. Dickinson și O. Jonasson consideră că cel mai apropiat areal de oraș trebuie să fie cel floricol (florile sînt mai fragile decît legumele), apoi cel legumicol, după care spre marginea zonei apar alte culturi ale agriculturii intensive (furaje pentru creșterea animalelor de lapte, plante industriale, cereale) și apoi agricultura extensivă bazată pe creșterea animalelor și pe cereale.

b) A doua influență evidentă a orașului asupra zonei se manifestă în fenomenele privind populația și așezările. Efectul acestei influențe se evidențiază nu numai în creșterea considerabilă a populației zonei, ci și, mai ales, în structura profesională a acestei populații, în dezvoltarea fenomenului de deplasare zilnică pentru lucru, ca și în aspectul edilitar al localităților zonei periurbane.

Populația neagricolă este în continuă creștere, ponderea celor care lucrează în domenii neagricole înregistrează în prezent creșteri spectaculare, ajungînd în foarte multe localități la peste 50 %. De asemenea, deplasările zilnice pentru lucru din zonă în oraș și, bineînțeles în măsură mult mai mică, din oraș în zonă, constituie o caracteristică a zonelor periurbane. La multe localități, și în primul rînd la cele mai apropiate, se evidențiază funcția de „localități dormitor” (cum este cazul unor localități de lîngă orașul București).

c) Funcția industrială a zonei este legată de crearea unor unități în afara orașului fie pentru descongestionarea acestuia, fie pentru valorificarea mai rațională a unor materii prime locale. Această funcție începe să se contureze din ce în ce mai mult la marile noastre orașe, și în special la București, și ea are un rol important în urbanizarea zonei periurbane.

d) O altă principală funcție, legată de oraș, este cea de recreere și agrement. Locurile de agrement, distracție, odihnă, situate în imediata apropiere a orașelor, sînt din ce în ce mai mult solicitate și organizarea lor constituie în prezent o preocupare însemnată și o caracteristică a tuturor zonelor periurbane. Valorificarea eficientă a cadrului natural, reprezentat aici de apele curgătoare și stătătoare, de păduri și de peisaje frumoase, ca și aspectul nou al satelor, obiceiurile și tradițiile locale, locurile și monumentele istorice etc., constituie un element de bază al organizării teritoriului zonelor periurbane, pentru a exercita o atracție plăcută și a oferi satisfacția uneia sau mai multor zile de odihnă, de recreere.

e) Problema *transporturilor* este reliefată prin caracterul organizării deplasărilor pentru lucru sau pentru alte scopuri fie productive, fie neproductive, ca și prin aceea de aprovizionare a orașului cu produse din zonă sau invers, dinspre oraș spre zonă.

Cu o importanță destul de mare, organizarea transporturilor reflectă gradul de dezvoltare a zonelor periurbane, având implicații în toate domeniile de activitate. Starea căilor de comunicație și, respectiv, construirea unei rețele dense de căi de comunicație oglindesc gradul în care transporturile de mărfuri și călători se fac în condiții corespunzătoare atât în ceea ce privește distanța parcursă și timpul consumat, cât și condițiile calitative de transport. Izocronele, atât cele ale călătorilor, cât și cele ale mărfurilor perisabile, trebuie să înregistreze valori maxime, care să oscileze în jurul a o oră și jumătate.

Criteriile secundare, mai numeroase și mai variate, se axează în special pe relațiile comerciale, de învățămînt, cultură și sănătate, pe aspectul edilitar și gradul de înzestrare tehnico-sanitară a localităților și locuințelor.

În legătură cu caracterul și rolul relațiilor dintre oraș și zona sa periurbană este edificatoare clasificarea geografilor francezi J. B e a u j e u - G a r n i e r și G. C h a b o t (1963):

1) *fundamentale* — cele strîns legate de oraș și cu caracter permanent (aprovizionarea cu diverse produse, deplasări de forță de muncă, recreere etc.);

2) *ocasionale* — cele orientate spre oraș în mod stabil, dar cu o frecvență ce are caracter ocazional (procurarea unor produse din oraș sau din zonă);

3) *excepționale* — cele neregulate (spitalizare, voiaj comercial etc.).

Considerăm, așadar, că numai caracterul și intensitatea relațiilor dintre oraș și zona sa înconjurătoare (principale sau fundamentale), numai influența efectivă și evidentă pe care orașul o manifestă asupra teritoriului din jurul său pot caracteriza și delimita zona periurbană, numai acestea pot defini conținutul noțiunii de zonă periurbană.

Criteriile principale, ca și cele secundare cu o influență mai însemnată, reprezentate de aprecieri cu conținut cantitativ și calitativ, pot fi exprimate prin „condiții” pe care trebuie să le îndeplinească un anumit areal sau localitate pentru a avea atributele de periurbane. Aceste condiții pot fi grupate astfel:

— producția agricolă marfă să fie reprezentată de produsele solicitate de oraș și în primul rînd de legume și fructe, din care peste 60 % să fie livrate orașului, iar în cazul celor perisabile peste 90 %;

— producția animală marfă să fie furnizată în proporție de peste 80 % orașului, pentru lapte proaspăt peste 95 %;

— peste 80 % din navetiști să lucreze în unitățile economice ale orașului;

— timpul de deplasare a salariaților și a mărfurilor să nu depășească 90 de minute sau să ofere posibilități de realizare a acestui timp;

— să ofere condiții favorabile pentru dezvoltarea rețelei căilor de comunicație, pe măsura cerințelor;

— să prezinte importanță turistică și de agrement prin existența unor amenajări sau prin posibilitățile pe care le oferă în acest sens;

— să ofere condiții de dezvoltare unor unități industriale care să valorifice materiile prime locale și forța de muncă sau care să descongese orașul (în special pentru unitățile ce poluează atmosfera și apele sau sînt surse de zgomot).

Desigur, în afara acestor condiții, pe care le considerăm fundamentale, mai există și altele, dar acestea au numai un caracter orientativ, cu influențe mai reduse.

După cum s-a văzut, numeroși geografi și specialiști din diferite domenii s-au preocupat de stabilirea unor criterii matematice, de exprimare matematică a diferiților factori care delimitează și caracterizează zonele periurbane. Relațiile matematice au fost foarte variate și foarte diferite, în funcție de multitudinea și complexitatea factorilor de referință angajați, de rolul și importanța lor și, bineînțeles, de categoria formulelor matematice utilizate (mai simple sau mai complexe).

Analizînd mai multe formule și procedee matematice de delimitare a zonelor din jurul orașelor și bazîndu-ne pe conținutul pe care îl atribuim „zonei periurbane”, ca și pe specificul orașelor și zonelor periurbane din țara noastră, am căutat să stabilim o expresie matematică cu ajutorul căreia să se poată delimita teritoriile cu funcții periurbane (I. Iordan, 1973).

Metoda de calcul pe care am elaborat-o și am utilizat-o se bazează numai pe indicatorii care, considerăm, au calitatea de a contribui direct și efectiv la caracterizarea relațiilor oraș—zonă și la delimitarea zonelor periurbane.

Acești indicatori introduși în formula matematică de delimitare și caracterizare a zonelor periurbane sînt reprezentați de:

— *indicele activităților neagricole* (calculat după formula $\frac{Pn \cdot 100}{Pa}$,

în care Pn este populația activă din domeniile neagricole, iar Pa populația activă totală):

— *indicele de navetism* (către oraș) (stabilit pe baza relației matematice $\frac{Nv \cdot 100}{Pa}$, în care Nv este numărul navetiștilor, iar Pa populația activă totală);

— *indicele de înnoire edilitară* (rezultat din formula $\frac{(N+r) \cdot 100}{Tc}$

— N reprezintă numărul clădirilor noi, construite după 1950, r numărul renovărilor capitale, iar Tc numărul total al clădirilor existente în prezent);

- ponderea suprafețelor legumicole, furajere și de plante pentru industrializare (inclusiv a altor culturi destinate în mod permanent orașului);
- ponderea producției marfă vegetală și animală destinată orașului, din totalul producției marfă respectivă;
- potențialul turistic și de agrement (stabilit pe baza formulei $P_t =$

$$= \frac{\sum_{i=1}^n T_i}{n},$$
 în care T_i reprezintă valorile potențialului turistic al pădurilor, al apelor și al reliefului, al monumentelor istorice etc., iar n — numărul factorilor luați în considerație);

- activitățile industriale în legătură cu orașul (după valoarea producției globale din totalul producției totale a localității respective);
- distanța la care se află localitatea față de oraș.

Expresia matematică prin care se pot delimita și caracteriza zonele periurbane, pe care o considerăm cea mai indicată pentru condițiile țării noastre și care include indicatorii enumerați mai sus, are următoarea formă :

$$X_i = \frac{\frac{1}{n} \sum_{s=1}^n R_i s_i}{\sqrt{D_i}}$$

R reprezintă fiecare din factorii enumerați pentru localitatea i , s introduce gradul de importanță al acestor factori, n este numărul de indicatori luați în considerație, iar D este distanța dintre oraș și localitatea respectivă).

Prin aplicarea acestei formule la un număr însemnat de localități de pe o rază de 60 km în jurul orașului București, s-au obținut mai multe categorii, ale căror valori au oscilat între 0,1 și 50,0. Am considerat că valorile de peste 3,0 indică localitățile cu caracter periurban, datorită conținutului mai însemnat al relațiilor permanente și directe cu orașul. De asemenea s-a ținut seama ca acestea să formeze o unitate teritorială, neprezentînd izolări teritoriale. În valorile situate sub 3,0 s-au înscris localitățile cu o intensitate redusă, cantitativă și în timp, a relațiilor cu orașul (I. Iordăan, 1973).

ETAPELE DE DEZVOLTARE A ZONEI PERIURBANE A BUCUREȘTILOR

Este dificil de precizat cu exactitate începutul formării, evidențierii zonei periurbane a Bucureștilor. Pînă la începutul secolului al XIX-lea, legăturile orașului cu împrejurimile sale se rezumau la utilizarea agricolă a teritoriului mărginaș de către înșiși locuitorii urbani și la „tirgurile”

ce se organizau în București pentru schimbul și vânzarea produselor localităților din apropiere. Din *Harta Austriacă* — 1790 și din *Harta Rusă* — 1835, ca și din harta întocmită de Dimitrie Pappazoglu în 1872 și intitulată *Planul primitiv al Capitalei 1328* (datată astfel, deoarece, probabil, autorul a încercat să redea o situație din 1328 (?), însă conținutul pe care îl reprezintă se pare că este mai apropiat de data editării), reiese că orașul București era un punct de convergență a marilor drumuri ce străbăteau sudul teritoriului actual al țării noastre. Aceste drumuri au avut un rol însemnat în cadrul schimbului de produse provenite în București din teritoriul și localitățile înconjurătoare.

Odată cu îndesirea clădirilor în vechea vatră, orașul București se extinde relativ repede și în mod continuu asupra teritoriului din jur, înglobând terenurile odinioară agricole și localitățile apropiate. În același timp, se intensifică relațiile și se extinde aria sa de influență, ceea ce are ca rezultat schițarea din ce în ce mai evidentă a zonei periurbane atât teritorial, cât și funcțional. După caracterul pe care l-a avut teritoriul înconjurător orașului în diferite perioade de timp, în evoluția zonei periurbane se disting patru etape, ale căror particularități sînt de ordin funcțional și teritorial (fig. 1).

a) Caracterul mai evident de zonă periurbană se înregistrează odată cu manifestarea de către orașul București a calității de tirg, începînd cam din 1860, cînd teritoriul agricol de la marginea orașului furniza produse agricole pentru populația urbană și pentru industria alimentară și cînd a apărut fenomenul de deplasare pentru lucru, din localitățile înconjurătoare în oraș. Caracteristica acestei etape este dată de participarea teritoriului din imediata apropiere a orașului la aprovizionarea cu produse agricole vegetale și animaliere și cu forță de muncă. Acestea se făceau zilnic, iar volumul a crescut continuu către sfîrșitul etapei, cînd s-a înregistrat o tendință de diversificare.

În această primă etapă, zona periurbană a Bucureștilor era reprezentată de teritoriul și comunele din imediata apropiere a orașului: Băneasa (cu satele sau cătunele Băneasa, Dămăroaia, Floreasca, Herăstrău), Colentina — Fundeni (Colentina, Fundeni, Plumbuita, Tei, Viile Colentina), Dudești — Cioplea (Dudești, Birzești, Cioplea, Văcărești, Vitanu), Militari (Militari, Ciurelu, Grivița), Roșu (Crîngași, Fundul Crîngașului, Giulești), Pantelimonu — Dobroești (Dobroești, Mărcuța).

b) La începutul secolului al XX-lea, orașul avea o pronunțată formă tentaculară datorită extinderilor sale mai mult de-a lungul căilor de comunicație, apropiindu-se foarte mult de unele din localitățile mai sus citate sau chiar unindu-se cu ele.

În această a doua etapă, cuprinsă între 1900 și primul război mondial, au loc modificări nu numai sub aspect teritorial, ci și, mai ales, funcțional. Limita zonei periurbane către oraș este „împinsă” de acesta prin extinderea construcțiilor pe terenurile înconjurătoare și prin înglobarea mai multor localități. Relațiile dintre oraș și zonă sînt din ce în ce mai in-

tense și mai variate, manifestându-se și o oarecare reciprocitate, bineînțeles mult mai redusă în sensul oraș—zonă. Dezvoltarea însemnată a activității industriale și a sectorului „servicii” în orașul București, ca și creșterea importantă demografică, generează legături tot mai strînse, mai variate și mai intense între zonă și oraș. Produsele agricole pentru consumul populației urbane și mai ales pentru necesitățile industriei alimentare sînt cerute în cantități din ce în ce mai mari și aproape tot timpul anului, iar un număr crescînd de locuitori din localitățile apropiate participă la acoperirea necesarului de forță de muncă al Bucureștilor. Din această cauză, limita zonei periurbane se lărgeste destul de mult, incluzînd în aria sa și localitățile Roșu, Dudu, Mogoșoaia, Chitila, Chiajna, Pantelimon, Popești, Cățelu, Jilava, Otopeni, Bragadiru, Pipera.

Trebuie menționat că, în această etapă, terenurile agricole de la marginea orașului și chiar curțile mai largi sau terenurile virane ale periferiilor sînt din ce în ce mai mult folosite pentru legumicultură și floricultură.

c) A treia etapă, cuprinzînd perioada dintre cele două războaie mondiale, constituie faza de formare a bazelor actualei zone periurbane. Puternica industrializare și creșterea considerabilă a populației fac din orașul București un puternic organism urban modern, ale cărui necesități cresc vertiginos și se diversifică continuu.

Produsele agricole -- și în special cele legumicole și animaliere -- sînt din ce în ce mai mult cerute de populație și industrie, forța de muncă este atrasă mai masiv și mai puternic de către diferitele activități din oraș -- mai ales de industrie, transporturi, diverse servicii -- și crește aflusul de populație în împrejurimile orașului pentru agrement -- cu precădere în raza lacului și pădurii Snagov, în pădurea Băneasa și lacurile Băneasa -- Herăstrău.

Zona periurbană se evidențiază din ce în ce mai puternic, atît teritorial, cît și funcțional, relațiile zonă—oraș intensificîndu-se și diversificîndu-se continuu, specializările economice conturîndu-se în teritoriu sub formă de areale mai mari sau mai mici, iar limitele zonei perturbane schițîndu-se mai evident și incluzînd un număr mare de localități.

Această etapă se caracterizează, din punct de vedere teritorial, printr-o extensie însemnată a limitelor zonei periurbane. Dacă limita cu orașul este ușor modificată, în defavoarea zonei, prin înglobarea unor localități de către oraș, limita exterioară se extinde mult, incluzînd numeroase localități care gravitează din ce în ce mai puternic către orașul București. În același timp, „vechile” localități ale zonei periurbane își intensifică legăturile cu orașul. În prima parte a acestei perioade, în limitele zonei periurbane sînt cuprinse localitățile Berceni, Glina, Bălăceanca, Cernica, Tunari, Buftea, Dragomirești, Domnești, Clinceni, Măgurele și 30 Decembrie, iar în a doua parte, localitățile Copăcenii, Colibași, Vidra, Vărăști, Valea Dragului, Izvoarele, Hotarele, Herăști, Frumușani, Stiubei-Orăști, Brănești, Afumați, Ștefănești, Balotești, Corbeanca, Bicu, Săbă-

ZONA PERIURBANĂ A BUCUREȘTIILOR

0 4 8 12 km

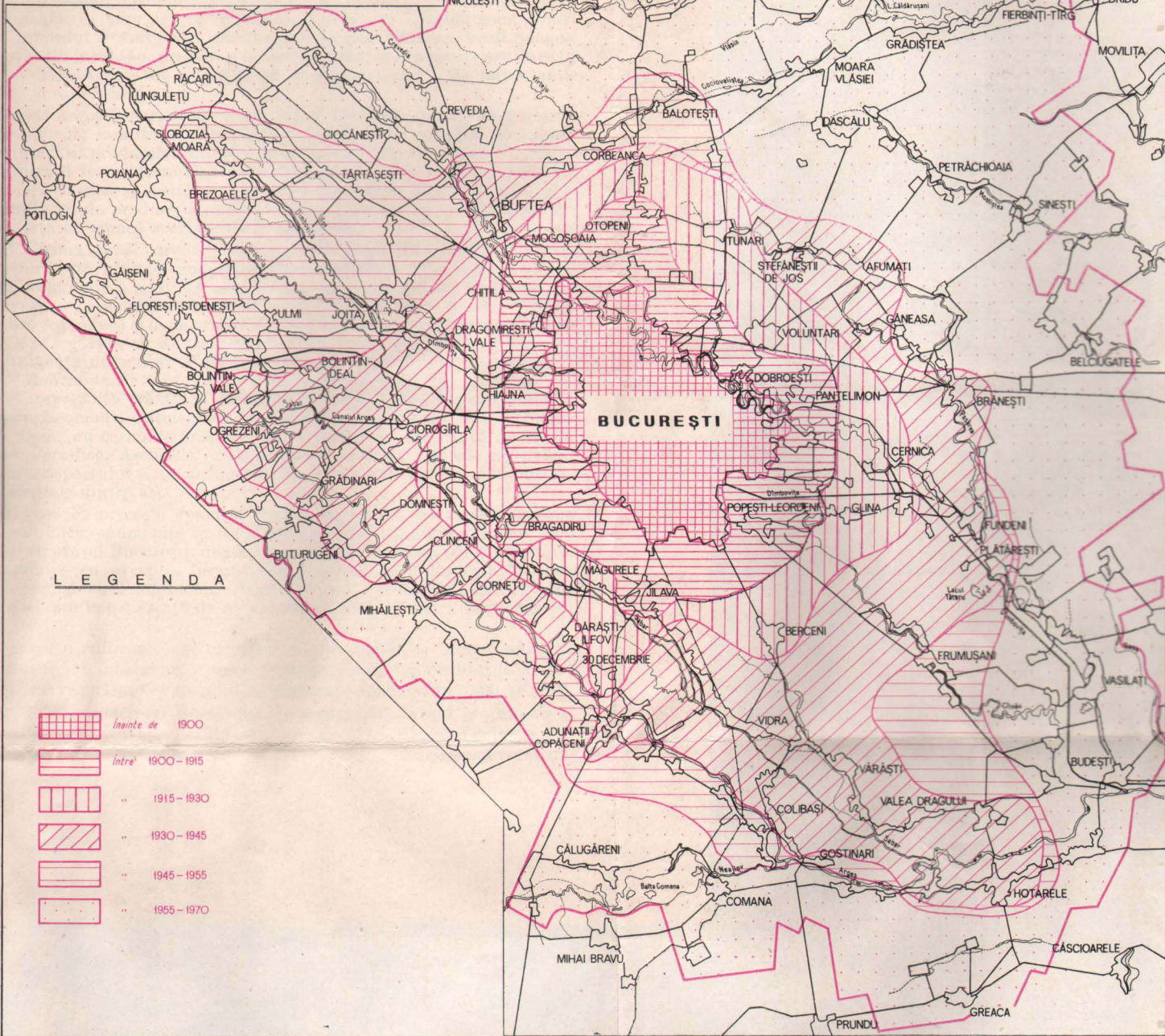

Fig. 1. — Evoluția teritorială.

reni, Tărtășești, Lungulețu, Brezoele, Ulmi, Bolintin-Deal și Bolintin-Vale, Ogrezeni, Grădinari, Ciorogîrla, Dîrvari, Cornetu, Virteju-Nefliu, Măgurele, Dărăști-Ilfov, Adunații-Copăcenii etc.

Influența orașului București asupra zonei periurbane se manifestă în special asupra structurii agriculturii și a forței de muncă, precum și asupra unor areale cu condiții favorabile de agrement și recreere, avînd ca rezultat schițarea unor arii cu funcțiuni specifice în relațiile zonă—oraș. Astfel, în nordul Bucureștilor, cuprinzînd pădurea Băneasa, lacul Snagov și pădurile din jurul său, precum și în sud-est (pădurea și lacul Cernica) sau în vest (valea Argeșului) se schițează arii cu o apreciabilă importanță turistică și de recreere.

Lunca Argeș-Sabar, dintre Ciorogîrla și Hotarele, devine un puternic areal legumicol; localitățile din imediata apropiere a orașului alcătuiesc un „cordon” al produselor animaliere (în special lapte și produse lactate) și al furnizării forței de muncă ce se deplasează zilnic pentru lucru, iar părțile nord-vestică și vestică ale zonei își intensifică legăturile cu orașul prin furnizarea de produse agricole (legume, produse animaliere și păsări vii) și forța de muncă specializată în construcții.

d) Ultima etapă, care cuprinde perioada după 1945 pînă în prezent, se caracterizează printr-o nouă extindere spațială a zonei periurbane și printr-o accentuare a relațiilor zonă—oraș, corespunzînd de fapt fazei de definitivare a caracterului de zonă periurbană. Intensa și vertiginoasa dezvoltare economică și demografică a Bucureștilor a determinat puternice și complexe legături, cu caracter permanent, între oraș și zona sa periurbană. Influența directă și efectivă a orașului asupra zonei se manifestă în toate domeniile de activitate. Funcția periurbană, în adevăratul ei conținut, reprezintă trăsătura esențială a zonei înconjurătoare orașului București. Economia, influențată de legăturile zonă—oraș, este structurată în raport cu cerințele orașului, iar teritorial se conturează areale cu caractere specifice. Așezările înregistrează modificări radicale nu numai în privința aspectului și a conținutului lor, ci și a raporturilor administrative și spațiale dintre ele.

În ceea ce privește evoluția limitei cu orașul București, aproape toate localitățile enumerate în cadrul zonei periurbane dinaintea de 1900 s-au unit cu orașul București, devenind în prezent cartiere, părți integrante ale orașului — cu excepția localităților Fundeni și Dobroești (acestea însă, împreună cu Pantelimon, Roșu, Otopeni, Voluntari, Chitila, sînt acum lipite sau la o distanță de numai cîteva sute de metri de perimetrul urban).

Pentru o edificare mai completă asupra evoluției limitei zonei cu orașul București, tabelul nr. 1 prezintă distanțele dintre localitățile situate în imediata vecinătate a orașului și marginile acestuia în 1890 și 1970.

În 1948, municipiul București era format din orașul propriu-zis și din 4 suburbane (cartiere) (Crîngași, Șerban-Vodă, Tudor Vladimirescu, Herăstrău), 7 comune urbane (orașe nereședință) (Băneasa, Colentina-

TABELUL nr. 1

Distanțele comunelor limitrofe față de București, în 1890 și 1971,
în km

Localitatea	anii		Localitatea	anii	
	1890	1970		1890	1970
Fundeni	3,0	—	Jilava	6,0	1,2
Dobroești	2,5	0,2	Roșu	3,0	0,3
Pantelimon	3,5	0,2	Chilia	9,0	0,2
Cațelu	5,5	0,9	Mogoșoaia	11,0	0,9
Popești	5,0	0,6	Otopeni	10,0	0,3

Fundeni, Dudești-Cioplea, Grivița, 16 Februarie 1933, Militari, 30 Decembrie 1947), 6 comune rurale (Chiajna, Dobroești, Pantelimon, Popești-Leordeni, Roșu, Tudor Vladimirescu sau Ghencea II). Orașul București și cele 4 suburbane erau denumite *regiune urbană*, iar cele 7 comune ur-

TABELUL nr. 2

Modul de folosință a teritoriului în anul 1970

Categoria de folosință	Suprafața (ha)	%din supra- fața totală
Terenuri agricole	277 670	78,38
Terenuri silvice	39 100	11,04
Terenuri cu ape	10 830	3,05
— ape curgătoare	4 930	1,39
— ape stătătoare	5 130	1,44
— ape cu sluf	150	0,04
— amenajări piscicole (iazuri, heleștele)	620	0,18
Terenuri neproductive	1 800	0,50
— nisipuri	50	—
— eroziuni, ripe, ravene, torenți	440	0,13
— sărături	180	0,05
— mocirle și gropi de imprumut	1 130	0,32
Terenuri cu construcții	24 850	7,01
— drumuri de exploatare	4 910	1,39
— drumuri clasale	3 230	0,01
— căi ferale	960	0,27
— construcții, clădiri, curți, piețe, parcuri	15 750	4,44
Total general	354 250	100,00

bane și 6 comune rurale *regiune suburbană*. Alte 4 comune — situate la peste 30 km de oraș și nefiind, deci, unite teritorial cu Bucureștii — Ciofliceni, Snagov, Tîncăbăști și Turbați (în prezent Siliștea Snagovului), erau supuse tutelei și controlului municipiului București, printr-o lege din 1939. De asemenea, tutela și controlul municipiului București erau legi-

ferate și asupra localităților și terenurilor situate de o parte și de alta a șoselelor ce pătrund în capitală, pe o adâncime de 100 m de la șosea și până la o distanță de 30 km de la linia de centură.

Avînd în vedere concordanța dintre realitățile spațiale și funcționale și organizarea administrativă (în prezent zona periurbană extinzîndu-se în cadrul a trei unități administrative: municipiul București, județul Ilfov și județul Dîmbovița), opinăm pentru crearea unei unități administrative — constituită din teritoriul zonei periurbane actuale — subordonată municipiului București, numită zona periurbană sau regiunea periurbană a Bucureștilor, ca organism teritorial care face trecerea între urban și rural, care „trăiește” pentru și în strînsă unitate cu orașul.

Zona periurbană a Bucureștilor, ale cărei limite stabilite după criteriile prezentate mai înainte sînt rezultatul unei evoluții spațiale destul de îndelungate în timp, are în prezent o suprafață de 354 250 hectare sau 3 543 km², cu o folosință relativ variată (tabelul nr. 2).

CONDIȚIILE NATURALE

CONȚINUTUL tuturor elementelor naturale ale unui teritoriu, care din punctul de vedere al geografiei economice reprezintă potențialul teritoriului respectiv, constituie o principală premisă a dezvoltării economice și a relațiilor om—natură. Cunoașterea profundă și amănunțită a tuturor trăsăturilor mediului natural, în strinsă legătură cu potențialul lor economic și cu posibilitățile de valorificare rațională, are o mare importanță în studiile cu caracter teoretic și practic atât în profil regional, cit și general.

Într-o zonă periurbană, unde, mai mult decât într-un oricare alt teritoriu sau regiune, se pune problema organizării complexe, sociale și economice, se impun transformări masive nu numai în domeniile economice și sociale, ci și asupra naturii înconjurătoare. Este absolut necesară cunoașterea cit mai profundă și mai completă a condițiilor naturale, a tuturor particularităților de ordin teoretic și practic.

Pentru zona periurbană a Bucureștilor, unde se efectuează studii amănunțite de specialitate pentru amenajarea viitoare a acesteia, cunoașterea condițiilor sale naturale prezintă nu numai o importanță științifică și documentară, ci și o necesitate de ordin practic. Deși în plină regiune de cîmpie, zona periurbană a Bucureștilor se înscrie cu un peisaj natural relativ variat, datorat unei însemnate rețele de văi, în care cursuri bogate în apă sau sint instalate numeroase lacuri naturale și artificiale, cu cîmpii al căror contact cu luncile se face în multe părți prin maluri abrupte ce le dau aspectul unor adevărate dealuri.

CONSTITUȚIA GEOLOGICĂ

În studiul zonelor periurbane, în vederea organizării complexe a teritoriului, cunoașterea particularităților geologice are o mare importanță atât în domenii pur economice — exprimate prin valorificarea unor resurse de subsol —, cit și în activități social-economice de profil mai general (construcții edilitare și industriale, căi de comunicație, transformarea naturii etc.).

Fiind complet încadrată în marea unitate de relief a Cîmpiei Române, zona periurbană a Bucureștilor prezintă aceleași caractere generale geologice, local evidențiindu-se și unele aspecte specifice.

Cîmpia Română, rezultată prin intense procese de acumulare într-o zonă cu caracter subsident, are la bază un fundament cretacic ce aparține Platformei Moesice (Prebalcanică). Acest fundament cretacic, care apare la zi în Podișul Prebalcanic, are o înclinare de la sud la nord, trecînd pe sub aluviunile Dunării, ajungînd la 875 m adîncime la București, la peste 2 000 m în zona Baloteștilor și la 3 000—4 000 m în fața geosinclinalului carpatic.

Stratigrafia generală, pusă în evidență de diferite foraje, prezintă, în dimensiuni variabile pe verticală, sistemele geologice ce încep cu carboniferul, alcătuit din calcare bituminoase și argile cu intercalații de cărbuni, peste care este dispus triasicul, reprezentat de argile, calcare, dolomite, breccii, anhidrit, gresii; urmează apoi jurasicul, cu gresii, calcare, dolomite; cretacicul, cu calcare, nisipuri, gresii. Următorul sistem geologic este neogenul, reprezentat prin cele două serii geologice ale sale: miocenul și pliocenul. Miocenul este alcătuit din marne, nisipuri, calcare marnoase, iar pliocenul, formațiunea cea mai bine dezvoltată datorită depunerilor fluvio-lacustre în lacul pliocen cu ultima sa fază — levantină, este format din marne și nisipuri, calcare lacustre și argile. Cuaternarul, ultima formațiune geologică, care îmbracă neogenul, este alcătuit din pietrișuri, nisipuri și argile la bază, așa-numitele strate de Frătești, peste care urmează un complex marnos (marne și argile), apoi nisipuri (de Mostiștea), pietrișuri (de Colentina) și depozite loessoide.

Sucesiunea depozitelor pliocene și cuaternare arată că au avut loc mișcări negative continue, pe verticală, pînă în pleistocenul superior, după care, în special în partea sudică, se înregistrează o ridicare ce generează formarea teraselor (*Harta geologică a R.S. România*, 1967). În holocenul superior au avut loc mișcări de afundare a cîmpiei din partea nordică a zonei periurbane, ceea ce a dus la o intensă acțiune de eroziune și de transport a riurilor cu obirșia în Carpați. Afluenții acestor ape, care se formează în afara zonei montane, rămîn la un regim de eroziune și transport cu totul neînsemnat, ceea ce, prin ridicarea patului albiei de către riurile principale, duce la bararea gurii lor și la transformarea porțiunilor de confluență în limane fluviatile.

În ceea ce privește tipurile genetice ale depozitelor cuaternare, cea mai mare răspîndire o au depozitele deluvial-proluviale, care acoperă toate cîmpurile și terasele. Depozitele fluviatile sînt localizate pe văi și în cadrul luncilor, iar depozitele de mlaștină în raza bălții Comana (lunca Neajlovului).

În afară de importanța științifică, în legătură cu interpretarea fenomenelor mediului geografic, condițiile geologice prezintă o deosebită însemnătate și pentru punerea în evidență și valorificarea unor zăcămintele de substanțe minerale utile.

Astfel, în partea nord-vestică a zonei periurbane, cu prelungiri spre est și sud-est, au fost identificate structuri petrolifere, dintre care unele, în raza localităților Potlogi, Florești, Joița, au fost puse în exploatare. În partea nordică a zonei au fost descoperite zăcămintele de gaze naturale, iar în formațiunile carbonifere au fost găsite unele straturi de cărbuni.

Intens valorificate sînt resursele oferite de formațiunile cuaternare, care furnizează economiei mari cantități de materiale de construcții, precum și importante cantități de apă, cantonate în stratele de nisipuri și pietrișuri.

Arii cu argilă și nisipuri ușor exploatabile se găsesc în multe părți ale zonei periurbane, cele mai însemnate fiind situate însă în raza localităților Afumați, Buciumeni (Buftea), Buftea, Chitila, Ștefănești de Sus, Tunari, Budești, Brănești, Cățelu, Jilava, Sintești, Clinceni etc.

Nisipuri și pietrișuri se găsesc în toate luncile riurilor și în cadrul teraselor, la diferite adîncimi, fiind exploatate în numeroase locuri.

RELIEFUL

Geneza și evoluția morfologică sînt strîns legate de constituția geologică și de condițiile naturale ale diferitelor epoci geologice. Acțiunea de modelare, care s-a efectuat în mai multe faze, diferite ca ritm și intensitate, este pusă în evidență încă de la începutul cuaternarului (V. Mihăilescu, 1924 a). Această fază, cu creșteri specifice de mlaștină, a fost întreruptă datorită existenței unui lac puțin adînc ce acoperea cea mai mare parte a actualului teritoriu periurban, lac datat în perioada mindel — riss (P. Coteț, 1963).

Colmatarea lacului prin acumularea de depozite deluvial-proluviale a dus la formarea unei întinse suprafețe de uscat, care stă la baza cîmpiilor Vlăsiei și Mostiștei.

Acțiunile agenților externi, în funcție de constituția geologică, au imprimat o modelare diferită a reliefului, dînd naștere la actualele forme și microforme. Principalele manifestări modelatoare au fost date de aluvionare și eroziune, de colmatarea văilor și de tasarea depozitelor loessoide.

Zona periurbană a Bucureștilor cuprinde toată Cîmpia Vlăsiei și părți din cîmpiile Burnaz, Neajlov și Mostiștea. Mișcările pe verticală ale unor compartimente ale Cîmpiei Române au generat apariția de regiuni de scufundare, denumite de *subsidență* sau de *divagare*. Monotonia cîmpiilor este întreruptă de luncile destul de largi ale Argeșului, Dîmboviței, Ialomiței și Neajlovului, de văile riurilor mai mici și de văiugile seci, precum și de numeroasele cîrovuri, de dimensiuni diferite, care au o frecvență mare în cîmpiile Vlăsia și Mostiștea.

Luncile sînt ușor înclinate în sensul de curgere a râurilor, au gîrle și cursuri părăsite, reprezentate în special de meandre și belciuge, care sînt reactivate în perioadele de viituri. Văile și văiugile care confluează cu râurile ce au apă tot timpul anului sînt în general mlăștinoase. În prezent, o mare parte a micilor râuri și a văilor cu apă numai în unele perioade ale anului a fost transformată într-un șirag de lacuri de baraj, cu folosință complexă.

Malurile multor văi și văiugi prezintă în unele porțiuni pante abrupte sau înclinări mari, care le fac nefolosibile și care au un rol însemnat în modificarea microreliefului local, deoarece favorizează eroziunea, șiroirea și surparea. Amenajate însă, prin terasare și plantare cu pomi și viță, prin împădurire sau prin înierbare, multe dintre acestea ar putea deveni productive. Malurile sau denivelările cu pante sub 10° sînt în general valorificate. De asemenea, în unele porțiuni, prin lucrări adecvate, au fost puse în circuitul agricol unele suprafețe în pantă, cu înclinare de peste 10° . Însă, cea mai mare parte a acestora a rămas neamenajată. Crovurile, mici depresiuni formate prin tasarea loessului, ating adîncimi de 0,5—2 m și acumulează apă în timpul ploilor, pe care o mențin o mare parte din an, devenind astfel neutilizabile. Suprafața crovurilor este foarte diferită, de la cîteva zeci de metri pătrați la mai multe hectare.

După caracterele morfologice, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor se diferențiază cinci unități principale (fig. 2): Cîmpia de subsidență — reprezentînd o parte din întinsa Cîmpie de divagare cuprinsă între Argeș și Siret, Cîmpia Vlăsiei — situată în întregime în cadrul zonei periurbane (cuprinzînd și luncile Argeșului și Dîmboviței inferioare), precum și porțiuni din Cîmpia Mostiștei, Cîmpia Burnazului și Cîmpia Neajlovului.

Cîmpia de subsidență. Extremitatea nord-vestică a zonei periurbane, dintre Argeș, pîrîul Crevedia și o linie ce trece prin Bolintin-Vale — Dîrvari — Joița — Crevedia, face parte dintr-o mare arie de coborîre semnalată de G. Murgoci, pe care G. Vâlsan (1915) o numește „Cîmpia de divagare”, iar V. Mihăilescu (1924 a) — „Cîmpia de subsidență”.

Principală caracteristică a acestei arii de subsidență este dată de existența unei rețele destul de dense de râuri, care sînt lipsite de terase și al căror curs domol prezintă multe meandre și rătăcirii în cadrul unor alpii care de-abia se schițează în netezimea aproape perfectă a reliefului. Procesul de aluvionare este destul de puternic, iar pantele mici și lipsa unor alpii cu maluri protectoare facilitează revărsarea apelor pe întinse suprafețe în timpul viiturilor. Numeroasele văi și viroage părăsite, fenomen specific acestei cîmpii de subsidență, sînt reactivate în timpul revărsărilor și mențin apa o mare parte din an, ceea ce are ca efect neutilizarea unor însemnate suprafețe. Problema organizării teritoriale, în cadrul Cîmpiei de subsidență, se axează, în primul rînd, pe înlăturarea sau pe limitarea acestor procese generatoare de exces de umiditate.

ZONA PERIURBANA A BUCUREȘTILOR

0 4 8 12 km

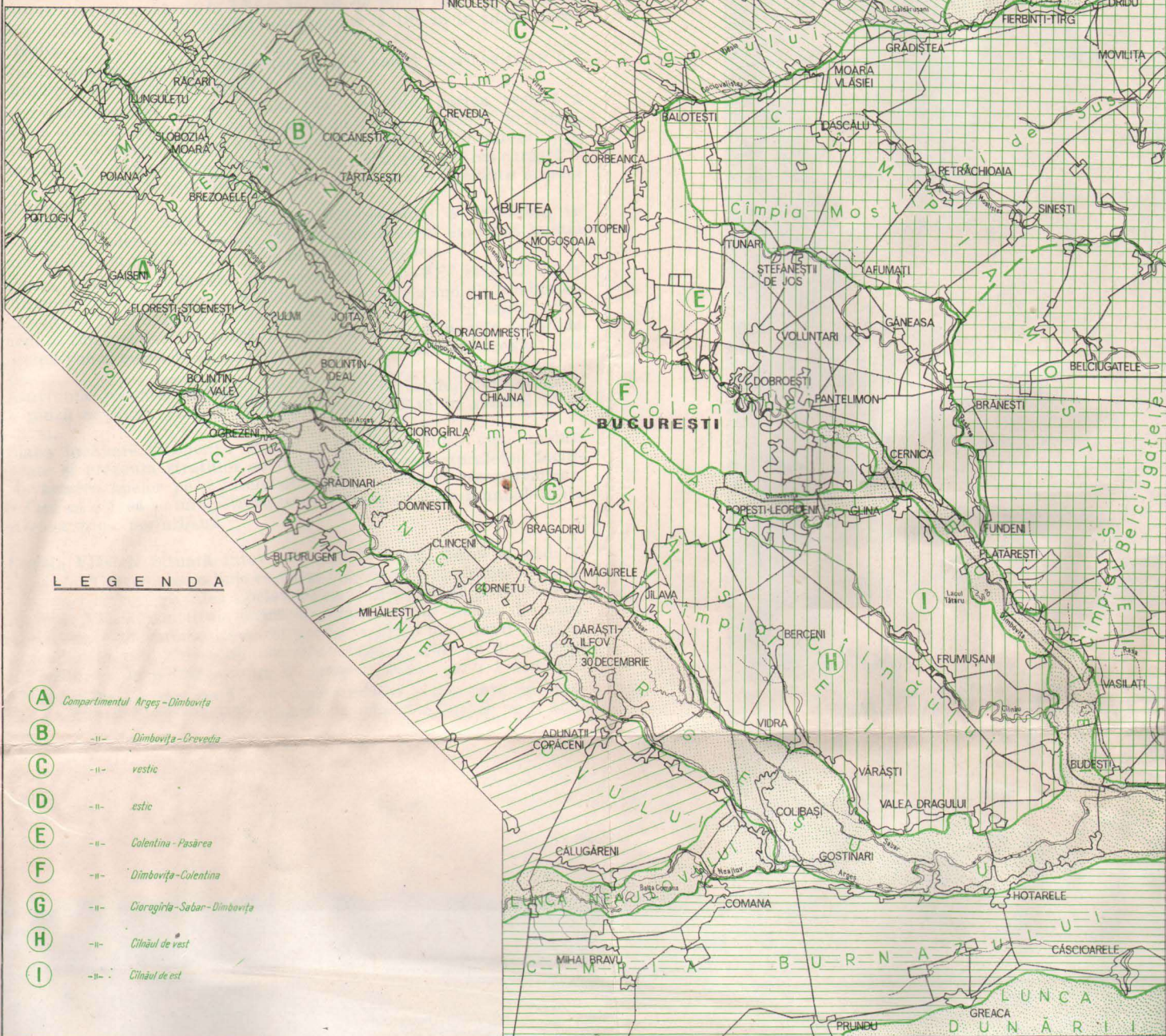

Fig. 2. — Unitățile de relief.

După aspectul general, în cadrul Cîmpiei de subsidență se disting două compartimente :

a) *Compartimentul Dîmbovița — Crevedia*, reprezentînd partea estică a Cîmpiei de subsidență, face trecerea spre Cîmpia Vlăsiei prin interfluvii netede, fragmentate de numeroase văi cu direcție NV—SE și cu maluri ceva mai evidente decît în partea vestică. Dintre aceste văi, mai însemnate sînt Colentina, Crevedia și Ilfov. Altitudinea sa scade ușor de la nord spre sud și de la vest spre est, de la 130 m la vest de pîriul Ilfov la 115 m la Crevedia și de la 140 m în nordul Gherganilor la 105 m în sudul localității Gulia.

Fragmentarea reliefului înregistrează aici valori cuprinse între 0,5 și 1,5 km/km², iar energia de relief 2—5 m.

b) *Compartimentul Argeș — Dîmbovița*, ocupînd partea vestică a Cîmpiei de subsidență, constituie un areal puternic aluvionat de Argeș, străbătut de văi șterse, în care apele au un curs domol, meandrat și o puternică acțiune de depunere. Schimbările de albiu, reactivarea cursurilor mai vechi, eroziunea în propriile aluviuni sînt caractere specifice acestui compartiment.

Luncile rîurilor, datorită uniformității generale a reliefului, se confundă foarte adesea cu cîmpia, rîurile fiind puse în evidență numai de albiile înguste și puțin adînci pe care se scurg apele.

Panta generală a reliefului este orientată NV—SE, scăzînd de la 145 m în nord-vest (la Serdanu), la 100 m în sud-est (la sud de localitatea Mihai Vodă) și înregistrează o valoare medie de 1,5⁰/₁₀₀. În acest compartiment al Cîmpiei de subsidență, fragmentarea reliefului este destul de slabă, avînd valori medii de 0,5 km/km², iar energia reliefului înregistrează 4—6 m.

Aluviunile recente, care acoperă un strat de argile, cantonează o bogată pînză acviferă, situată la adîncimi ce variază în general între 0,5 și 3 m.

Slaba înclinare și energia redusă a reliefului, lipsa unor maluri pronunțate și prezența stratului acvifer în apropierea suprafeței, facilitează revărsarea apelor pe o însemnată parte a acestui compartiment, ceea ce face ca aici să se înregistreze cel mai mare grad de inundabilitate din întreaga zonă periurbană.

Cîmpia Vlăsiei. Situată între Ialomița la nord, Argeș la sud și sud-vest, valea Crevediei și o linie ce unește localitățile Crevedia — Săbăreni — Dîrvari la vest și valea Cociovaliștei, valea Pasării și Dîmbovița la est, Cîmpia Vlăsiei constituie forma de relief cea mai întinsă din zona periurbană. Ea este caracterizată de prezența unor interfluvii largi și relativ netede, în care sînt sculptate numeroase cîvuri de dimensiuni foarte diferite, și de o fragmentare în general slabă — sub 1 km/km².

Cîmpia Vlăsiei a fost pusă în evidență pentru prima oară de către G. V â l s a n (1915) și numită astfel de la pădurile întinse ce o aco-

pereau în mare parte, însă în alte limite decît a fost încadrată ulterior de V. Mihăilescu (1924 a).

Mai tîrziu, V. Mihăilescu (1956) stabilește limitele actuale ale Cîmpiei Vlăsiei, pe care, încadrînd-o într-o unitate mai mare cu numele de Cîmpia Bucureșteană, o divide în două mari compartimente: Vlăsia de nord și Vlăsia de sud. P. Coteț (1963) deosebește tot două compartimente în cadrul Cîmpiei Vlăsiei, pe care le numește însă Cîmpia Snagovului (partea de nord) și Cîmpia Bucureștiului (partea de sud).

După caracterele morfologice și după particularitățile generale ale mediului natural, considerăm că în cadrul Cîmpiei Vlăsiei se disting trei mari unități: Vlăsia nordică sau Cîmpia Snagovului, Vlăsia centrală sau Cîmpia Colentinei și Vlăsia sudică sau Cîmpia Cîlnăului (ultimele două putînd fi înglobate sub denumirea de Cîmpia Bucureștilor sau Bucureșteană).

a) *Vlăsia nordică sau Cîmpia Snagovului* este situată între valea Ialomiței, valea Cociovaliștei și valea Crevediei. Este o cîmpie netedă, înclinată de la vest spre est, altitudinea sa scăzînd de la 120 m în vest la 75 m în est.

Caracteristica acestei cîmpii este dată de densitatea mare a rețelei hidrografice ($0,2-0,3 \text{ km/km}^2$). Numeroasele văi mlăștinoase de aici reprezintă albiile părăsite ale Ialomiței (G. Vălsan, 1915), la confluența cărora, datorită barării de către aluviunile Ialomiței și a pinzei freatice situată deasupra fundului, s-au format mari limane fluviatile (Bălteni, Snagov, Căldărușani).

Stratul acvifer este situat la 5—10 m adîncime, dînd naștere frecvent la izvoare în văile mai profunde (al căror fund atinge chiar 10 m adîncime), și oferînd condiții favorabile dezvoltării vegetației arborescente. Fragmentarea reliefului înregistrează valori cuprinse între $0,5$ și 2 km/km^2 . Interfluviile, orientate, ca și văile, vest-est, sînt în general înguste și netede, iar în cadrul lor cîrvurile au o răspîndire destul de însemnată.

Din punct de vedere litologic, Cîmpia Snagovului este alcătuită din depozite loessoide cu grosimi de 2—12 m, dispuse peste pietrișuri și nisipuri de origine fluvio-lacustră.

Principalele văi care fragmentează Cîmpia Snagovului sînt:

— Valea Bălteni, cu obîrșia situată la nord de localitatea Ciocănari, slab individualizată pînă la Bălteni, are o direcție sud-vest — nord-est. Începînd din amonte de Bălteni, valea prezintă maluri bine conturate, devine mlăștinoasă și se lărgeste din ce în ce mai mult. Către confluență, prin acțiunea de barare a sa de către aluviunile depuse de Ialomița, s-a format un liman fluviatil, lung de cîtiva km, cunoscut sub diverse nume, care au variat de la o perioadă de timp la alta: Scroviștea, Țigănești, Mănăstirii, Bălteni.

— Valea Snagovului, cu obîrșia la vest de localitatea Niculești, are un caracter slab mlăștinos pînă la Cocioac. Devine apoi mai largă și cu stagnări de apă, tot timpul anului, spre Ghermănești, iar de aici la

confluență devine un întins liman fluviatil, cel mai mare din această parte, cunoscut sub numele de lacul Snagov.

— Valea Vlășia, cu obârșia în pădurea Ghiocel din vestul Cimpiei Snagovului, are o orientare vest-est și este pusă în evidență de maluri care domină un curs intermitent de apă ce alimentează numeroasele arii mlăștinoase.

— Valea Cociovaliștea începe din apropierea obârșiei văii Vlășia și, după ce merge paralel cu aceasta, debușează în lacul Căldărușani. Cu apă mai multă, datorită și canalului ce o leagă de piriul Crevedia, valea Cociovaliștea este mai largă și mai bine pusă în evidență de malurile sale ce ating cițiva metri. Numeroasele stagnări de apă ce-i dădeau odinioară un caracter mlăștinos au fost transformate, prin baraje artificiale, într-un lung șirag de iazuri.

Lacul Căldărușani este un liman fluviatil format prin anastomozare de către aluviunile depuse de Ialomița. Malurile lacului au pante mai mari spre sud și vest, unde se înregistrează și slabe ravinări și surpări. Capătul estic al cuvetei lacustre are un contact domol cu lunca joasă a Ialomiței, de care este legat prin intermediul piriului Balamuci.

Lunca Ialomiței. Constituind limita nordică a zonei periurbane a Bucureștilor, lunca Ialomiței se desfășoară, în această porțiune, pe lățimi destul de variabile, dar care nu depășesc 6 km. Orientată pînă la Siliștea Snagovului pe direcție vest-est, lunca Ialomiței în acest sector este mult mai îngustă (sub 1,5 km) și prezintă maluri destul de accentuate, în special pe dreapta cursului. În unele porțiuni, pantele sînt abrupte și supuse eroziunii.

În avale de Siliștea Snagovului, lunca se lărgeste destul de mult, pe ambele părți sau alternativ, contactul cu cimpia făcîndu-se în general mai domol; terasa de 4—6 m are o extensiune mare, mai ales la confluența cu valea Snagovului și în raza localității Bnlia Neagră. Totuși, în unele porțiuni, malurile sînt abrupte și supuse eroziunii, mai ales pe partea dreaptă. Cursul este puternic meandrat, rătăcind printr-un pat neted de aluviuni, format din depozite lutoase și argiloase și brăzdat de numeroase văi seci, brațe și meandre părăsite.

Terasa inferioară, care însoțește lunca, este favorabilă culturilor de legume irigate, apa fiind pompată din riu sau extrasă din pinza acviferă situată la 3—6 m adîncime. Unele indiguiiri, executate în sectorul Gruiu — Micșunești, de dimensiuni nu prea mari, limitează acțiunea de revărsare a apelor Ialomiței, însă suprafețe apreciable din raza localităților Gruiu, Lipia, Greci, Micșunești și Fierbînti-Tîrg sînt supuse inundațiilor și persistenței apelor meteorice și din viituri.

După caracterele locale ale condițiilor naturale, în cadrul Cimpiei Snagovului se disting două compartimente, separate între ele printr-o linie ce trece prin Bălteni, est Cocioe, Vlădiceasa, Dumbrăveni :

— Partea vestică, cu o înclinare generală NV—SE și o altitudine mai mare, are interfluviile mai largi și, în general, lipsite de crovuri, iar

văile prezintă o densitate mai redusă și sînt în mare parte seci și puțin adînci.

— Partea estică, cu o înclinare SV—NE, are o altitudine mai redusă și o rețea deasă de văi cu maluri mai pronunțate, cu apă tot timpul anului și cu limane fluviatile în sectorul de confluență. Interfluviile sînt mai înguste și au numeroase crovuri, în care cea mai mare parte a anului se menține un exces de umiditate.

b) *Vlăsia centrală sau Cîmpia Colentinei*, axată pe valea Colentinei, este limitată de valea Pasărea și de un mic sector al luncii Dîmboviței, de o linie Popești-Leordeni — Jilava, de valea Sabarului, valea Ciorogirlei și de o linie Bicu — Săbăreni — Dirza — Corbeanca — Balotești — obîrșia văii Pasărea. Cu caractere specifice atît Vlăsiei nordice, cît și Vlăsiei sudice, Cîmpia Colentinei este o unitate morfologică de tranziție între Cîmpia de subsidență și Cîmpia Mostiștei și între celelalte două mari unități ale Vlăsiei.

După aspectul general și particularitățile morfologice, Cîmpia Colentinei se divide în două compartimente, separate de valea Colentinei:

— Partea nord-estică sau Cîmpul Colentina—Pasărea, cu o înclinare generală NV—SE, este fragmentată de văile de tip „furcitură” (specifice Cîmpiei Mostiștei și care se îndreaptă spre valea Colentinei) și are numeroase crovuri de dimensiuni foarte diferite. Văile și văiugile ce fragmentează acest cîmp sînt evidențiate de maluri de eițva metri înălțime, în general abrupte, cu apă numai în anotimpurile ploioase, cînd se transformă în arii mlăștinoase. În unele porțiuni ale lor, apa colectată stagnează o mare parte din an, formînd bălți în care se dezvoltă vegetația acvatică. În general, aceste văi, ca și crovurile, nu pot fi utilizate agricol decît prin lucrări adecvate. Altitudinea scade de la 105 m la nord-est de Buftea, la 60—70 m în raza comunei Cernica. De asemenea, se înregistrează și o ușoară scădere de altitudine de la vest la est. Energia reliefului înregistrează valori de 5—10 m, ceva mai ridicate către valea Colentinei.

— Partea sud-vestică este formată din două interfluvii: Cîmpul Colentina—Dîmbovița și Cîmpul Dîmbovița—Sabar. Netezimea aproape perfectă a acestor cîmpuri, întreruptă numai de mici văiugi cu maluri slab conturate și în general fără apă, ca și numărul redus sau chiar lipsa crovurilor constituie caracteristica acestui compartiment al Cîmpiei Colentinei. Fragmentarea și energia de relief sînt foarte reduse. Înclinarea generală este NV—SE și, local, către cele trei văi: Sabar, Dîmbovița, Colentina. De menționat că o mare parte a acestui compartiment al Cîmpiei Colentina este ocupată de vatra orașului București, unde microrelieful a suferit transformări radicale din partea omului.

Lunca Dîmboviței din cadrul acestei cîmpii este în cea mai mare parte ocupată de orașul București, numai o mică porțiune de la nord—vest de oraș fiind degajată și mai bine individualizată. Pusă în evidență de maluri destul de pronunțate, înalte de 3—6 m, cu numeroase concavități și convexități ce-i dau un aspect destul de sinuos, lunca Dîmboviței se desfășoară pe o lățime ce variază între 0,5 și 2 km. Cursul,

destul de meandrat, parcurge un pat de aluviuni gros de 2—4 m, în care sînt sculptate numeroase brațe părăsite, belciuge și mici depresiuni în care stagnează apa și care au aspectul de mlaștini. Acțiunea de eroziune, desfășurată numai pe partea dreaptă, a dus la apariția unor terase, slab dezvoltate, în formă de evantai, pe partea stîngă a văii. De asemenea, tot din cauza acțiunii erozive a cursului de apă, în cadrul luncii au rămas, la nivelul cîmpului, mai multe grădiști sau martori de eroziune.

— Valea Colentinei, cu un profil longitudinal destul de lin, din care cauză cursul este puternic meandrat și însoțit de numeroase lacuri formate prin acțiunea de eroziune meandrată, se desfășoară pe direcția NV—SE și prezintă o accentuată asimetrie a malurilor, avînd malul drept mult mai abrupt și mai înalt. Pe partea stîngă a văii se desfășoară un nivel de terasă de 4—6 m, căruia i se poate alătura și o terasă de luncă de 2—3 m. Între Pantelimon și Cernica terasele dispar, ambele maluri devenind abrupte și dominînd valea (pe care sînt instalate lacurile Cernica și Pantelimon) cu 15—17 m (G. h. Niculescu și colab., 1969).

— Valea Pasărea, cu aceeași orientare NV—SE, își are obirșia în raza localității Tamași și, după ce străbate cîmpia pe o lungime de peste 40 km, confluează cu Dîmbovița. Este o vale de tip furcitură, care face trecerea de la Cîmpia Colentinei la Cîmpia Mostiștei.

Profilul longitudinal al văii este domol, ceea ce a favorizat existența a numeroase stagnări de apă, cu caracter de bălți, care însă în prezent, prin baraje artificiale, au fost transformate în iazuri. Are o luncă foarte puțin dezvoltată, dominată de maluri asimetrice — cel drept abrupt, iar cel stîng domol — și lipsite de terase.

c) *Vlășia sudică sau Cîmpia Cîlnăului* este situată între lunca Argeșului, lunca Dîmboviței și o linie Jilava — Popești-Leordeni. Este o cîmpie relativ înaltă, cu caracter stepic, cu un mare grad de netezime, însă puternic afectată de crovuri. Ceea ce o diferențiază net de celelalte compartimente ale Vlășiei este prezența și extensiunea teraselor. Fragmentarea reliefului înregistrează valori medii cuprinse între 1,5 și 2,5 km/km², iar înclinarea sa generală (1 m/km) este NE—SV. Văile care o brăzdează sînt puțin adîncite, au un ușor caracter de furcitură și prezintă numeroase arii de mlaștinire. Barajele executate pe valea Cociocului și, mai ales, pe valea Cîlnăului, care este mult mai adîncă și mai sinuoasă, au creat numeroase acumulări de apă, folosite piscicol și pentru irigații.

Contactul cîmpiei cu luncile ce o încadrează se face în mod diferit, în funcție de prezența, extensiunea și numărul teraselor. Cu excepția unor porțiuni cuprinse între Glina și Pițigai și între Nuci și Buciumeni, unde se desfășoară un fragment din terasa de 8—12 m, în rest contactul cîmpiei cu lunca Dîmboviței se face prin maluri destul de abrupte, a căror înălțime crește spre avale și care sînt supuse unui intens proces de eroziune și surpare.

Spre lunca Argeșului, Cîmpia Cîlnăului coboară prin trei nivele de terase, dispuse în evantai și divergent către avale. Astfel, terasa supe-

rioară, cu o înclinare mai mică decât a luncii, are 8 m la Jilava, 14—15 m la Vidra, ajungând la 18—20 m la Herăști-Gruiu. Cea de-a doua terasă, sau terasa medie, apare la Sintești, cu o altitudine relativă de 6—8 m, și se desfășoară sub forma unei benzi înguste până la Vărăști, de unde dispare, pentru a apărea din nou între Herăști și Gruiu, cu o extensiune, în lățime, mai mare și cu o altitudine de 10—12 m. Terasa inferioară apare între Cretești și Valea Dragului, având 4—6 m înălțime față de luncă și înregistrând o dezvoltare mai mare în raza fostelor localități Obedeni și Ciocoveni.

Depozitele loessoide acoperă întreaga Cîmpie a Cîlnăului, cu grosimi ce variază între 5 și 15 m, mai mici în nord și mai mari în sud. Sub pătura de loess se află un strat de nisipuri și pietrișuri, care, fiind dispus peste un pat argilos, cantonează pinza freatică.

După caracterele morfologice locale și după aspectul general, Cîmpia Cîlnăului se divide în două sectoare, despărțite de valea Cîlnăului :

— *Cîmpia Cîlnăului de est*, mai înaltă și mai fragmentată de văile și văiugile ce se îndreaptă spre Cîlnău, are o energie de relief mai pronunțată și o înclinare (2,5 m/km) predominant NE—SV. Pătura de loess înregistrează grosimi mai mari de 10 m, iar procesele de pantă sînt mai evidente.

— *Cîmpia Cîlnăului de vest*, mai netedă și cu o cădere treptată, prin intermediul teraselor, spre lunca Argeșului, are un slab drenaj de suprafață, iar cîroșurile sînt mult mai numeroase și formează, prin îngemănare, microdepresiuni de tasare și scurte văiugi, cu excese de umiditate în cea mai mare parte a anului.

Lunca Argeșului, cunoscută în sectorul în care este însoțită și de riul Sabar sub numele de lunca Argeș-Sahur, se desfășoară de-a lungul Argeșului, începînd de la Bolintin-Vale, între Cîmpia Vlăsiei și Cîmpia Cîlnăului și între Cîmpia Neajlovului și Burnazul de est, apărînd ca o prelungire a Cîmpiei de subsidență. Pînă aproape de confluența cu Sabarul, lunca se dezvoltă numai pe partea stîngă a cursului Argeșului, de unde, apoi, Argeșul curge prin partea sa cîntărească.

Înclinarea generală a luncii este conformă cu orientarea NV—SE a cursului Argeșului, mai mare în porțiunea Bolintin-Vale—confluența cu Neajlovul și mai redusă în avale de confluența Neajlovului.

Unele diferențieri se înregistrează și în privința înclinării transversale a luncii. Astfel, în prima parte, lunca are o înclinare SV—NE, adică de la Argeș spre Sabar, în partea centrală este o slabă înclinare de la Sabar spre Argeș, iar în partea inferioară profilul transversal are o formă concavă.

Foarte bine individualizată morfologic, cu o lățime ce variază între 4 și 7 km, lunca Argeșului are un micorelief caracteristic, în care albiile părăsite, belciugele, bălțile, grindurile mai vechi sau mai recente au o mare răspîndire.

Datorită puterii mult mai mari de aluvionare a Argeșului, lunca acestui riu este mai înălțată decât luncile afluenților (Neajlovul și Dim-

bovița), ceea ce a dus la micșorarea pantei de scurgere și la apariția de bălți și terenuri mlăștinoase în cadrul acestor lunci. Depozitele aluviale, care acoperă întreaga luncă a Argeșului, au o mare varietate texturală — de la nisip până la argilă — și sînt sărace în carbonat de calciu.

După aspectul general morfologic, determinat în special de condițiile de formare, în cadrul luncii Argeșului se diferențiază trei fișii, dispuse longitudinal.

Cimpia Mostiștei. În cadrul zonei periurbane a Bucureștilor se cuprinde numai partea nord-vestică și vestică a Cimpiei Mostiștei, care este delimitată de valea Cociovaliștei la nord și de valea Pasărea și lunca Dimboviței la est.

Principalele caractere ale Cimpiei Mostiștei sînt date de densitatea mare a crovurilor, care prin îngemănare ajung la lungimi de mai mulți kilometri, de prezența vailor de tip furcitură care o fragmentează, de o energie redusă de relief și de existența unei pături groase de loess ce depășește 15 m.

După aspectul general morfologic, în cadrul Cimpiei Mostiștei se deosebesc două compartimente :

Mostiștea de sus, caracterizată printr-o înclinare generală NV—SE, conformă cu valea Mostiștei, și o ușoară înclinare SV—NE, către valea Mostiștei. Crovurile, în această parte, sînt mai reduse ca număr și ca dimensiuni, iar energia de relief este mult mai slabă. Netezimea cimpiei este întreruptă de numai cîteva vâi și vilcele seci care se îndreaptă spre Mostiștea, de valea mai proeminentă a Șindriliței și de valea Mostiștei superioare.

— Valea Mostiștei, numai porțiunea sa superioară, care face parte din Cimpia Mostiștei de sus, își are obîrșia în apropierea localității Dimieni. La început are o orientare vest-est, mulini neînsemnate și este foarte puțin sinuoasă, însă de la satul Gagu, îndreptîndu-se spre sud-vest, malurile devin ceva mai înalte, prezintă numeroase coturi, iar panta este mult mai domoală. Pe toată această porțiune, valea a fost transformată într-un șir de iazuri cu utilizare piscicolă, avînd și un potențial turistic remarcabil.

— Valea Șindriliței este dominată de maluri înalte de cîteva metri și în general abrupte și are apă tot timpul anului, datorită acumulărilor și pînzei freatice. Prin baraje, aici s-au amenajat mai multe iazuri, care au transformat vechea vale mlăștinoasă într-un șirag de mici lacuri cu folosințe complexe.

Mostiștea de jos sau Cimpia Belciugatele — Basa este mai întinsă, fragmentată la nord de valea Belciugatele, iar la sud de valea Basa și valea Grecilor. Densitatea crovurilor este foarte mare, iar dimensiunile lor înregistrează valorile cele mai ridicate din întreaga zonă periurbană, atît ca suprafață, cit și ca adîncime, multe dintre ele fiind adevărate areale mlăștinoase.

Valea Belciugatele, de tip furcitură, este, în uvale de localitatea Cojasca, o înlanțuire de iazuri, cu utilizare piscicolă și de irigații.

Contactul Cîmpiei Mostiștea de jos cu valea Pasărea se face printr-un mal înalt de câțiva metri, în general abrupt și supus proceselor de pantă. Spre lunca Dîmboviței, însă, trecerea se face prin intermediul a trei nivele de terasă, care au extensiuni foarte diferite și care sînt dispuse divergent spre avale și în evantai.

Lunca Dîmboviței, mai joasă și cu o pantă mai domoală decît cea a Argeșului, are maluri asimetrice, cel drept fiind abrupt, iar cel stîng prezentînd două și chiar trei nivele de terasă. Datorită acestui fapt, înainte de canalizare, cursul Dîmboviței era meandrat și prezenta despletiri și belciuge sau brațe părăsite reactivate la viituri. Dealtfel, aproape în întregime, lunca sa era supusă inundațiilor. Canalizarea întregului traseu din această parte a Dîmboviței a schimbat destul de mult peisajul natural și a înlăturat inundațiile. În prezent, în luncă se schițează vechile brațe părăsite, belciugele și micile concavități odinioară băltoase, precum și cuvetele lacustro-băltoase de la Vasilați și lacul Tătarul.

Lată de 1—3 km, lunca Dîmboviței este acoperită de aluviuni recente și este ușor înclinată de la vest spre est.

Cîmpia Burnazului. În cadrul zonei periurbane a Bucureștilor se include numai o mică parte din Cîmpia Burnazului, cunoscută sub numele de Burnazul estic (V. Mihăilescu, 1956), delimitată de luncile Neajlovului, Argeșului și Dunării. De origine fluvio-lacustră, această cîmpie cu aspect tabular are o înclinare sud-nord, inversă în raport cu înclinarea generală a Cîmpiei Române. De asemenea, are și o înclinare ușoară vest-est. Depozitele loessoide, cu grosimi de 20—25 m, acoperă în întregime Burnazul estic și sînt formate dintr-un complex loessoid propriu-zis, cu o grosime de 10—15 m, în care se intercalează 3—4 orizonturi de soluri îngropate (cu textură mijlocie, în care argila reprezintă 30—32 %), și dintr-un complex marnos, uneori nisipos, bogat în concrețiuni calcaroase, conținînd și unele intercalații de soluri argiloase sau de mlaștină.

Sub depozitele de loess se află un complex de nisipuri și pietrișuri, format în partea superioară din nisipuri fine cenușii și gălbui, în care se face simțită și prezența oxizilor de fier, iar în rest din pietrișuri și nisipuri groiere, cu structură încrucișată, în care este cantonată o bogată pînză acviferă, pusă în evidență de numeroasele izvoare ce apar la zi la baza pantei, în special în lunca Dunării și a Argeșului.

Sub acest complex se află un strat argilo-marnos, care susține pînză freatică.

Partea nordică a Burnazului este puternic fragmentată de văi scurte, dar cu o pantă mare și cu maluri din ce în ce mai înalte și mai abrupte. Dacă în porțiunea cuprinsă între șoseaua națională București —

Giurgiu și localitatea Comana contactul între cîmpie și luncă este mai puțin net datorită prezenței unor fragmente de terasă și a malurilor ceva mai domoale, în rest, cîmpia domină luncile printr-un mal abrupt și impunător, cu o înălțime de 30—50 m. Pe toată această parte, procesele de pantă sînt active, iar la bază apare o linie de izvoare, unele dintre ele cu debite destul de mari.

Partea sudică a Burnazului este mult mai puțin fragmentată de văi. Deși aici apar două nivele de terasă, contactul cu lunca Dunării se face printr-un abrupt de peste 50 m, unde au loc intense procese de pantă (alunecări, surpări, șiroiri), iar la baza sa se dezvoltă o linie de izvoare, care contribuia, în trecut, la alimentarea cu apă a bălții Greaca.

Mica porțiune din lunca Dunării care intră în cadrul zonei periurbane a Bucureștilor are în prezent o importanță foarte redusă în profilul general al acestei zone. Prezența în trecut a bălții Greaca, în afară de rolul său deosebit sub raport topoclimatic (aici strugurii de masă din podgoria Greaca se coceau cu 10—15 zile mai devreme, se cultivau experimental mai mulți arbori și arbuști fructiferi mediteraneeni), avea și o mare importanță turistică și de agrement, precum și piscicolă. Prin desecarea bălții, lunca Dunării s-a transformat într-o regiune agricolă obișnuită, cu producție de bază cerealieră.

Cîmpia Neajlovului. Între Cîmpia de subsidență la nord, lunca Argeșului la est și lunca Neajlovului la sud se desfășoară o parte a Cîmpiei Neajlovului sudic sau Vlascei sudice (V. Mihăilescu, 1956).

Cu aspect de cîmpie tabulară, această parte a Cîmpiei Neajlovului are o înclinare NV—SE, în medie de 0,0—0,7 m/km. În partea nordică, profilul transversal al Cîmpiei Neajlovului arată o înclinare vest-est, în timp ce în partea sudică acesta indică o ușoară înclinare est-vest. Energia de relief crește din nord (10 m) către sud (20 m), iar fragmentarea, în general slabă, înregistrează cele mai ridicate valori în partea sudică (peste 2 km/km²), datorită mai multor văi și vîlcele ce coboară spre luncile Neajlovului și Argeșului.

Contactul cu lunca Argeșului se face printr-o pantă destul de accentuată și chiar, pe alocuri, prin abrupturi, care domină lunca cu 20—30 m, cele câteva fragmente de terasă inferioară (4—6 m) estompînd numai local această diferență de nivel.

„Către lunca Neajlovului, trecerea se face prin intermediul a trei nivele de terasă, a căror lățime variază între 3,5 km la Călugăreni, 1,5 km la Brăniștari și 2 km în avale de Budeni.

Depozitele loessoide care acoperă Cîmpia Neajlovului au grosimi de 10—12 m, în care se intercalează 2—4 orizonturi de soluri îngropate, și sînt dispuse peste un complex de nisipuri și pietrișuri cu stratificație torențială, în care s-a acumulat pinza acviferă. Sub acest complex nisipos-pietros se află un orizont de argilă cenușie.

Lunca Neajlovului. Cu o lățime ce variază între 1,5 și 3 km și cu un profil transversal asimetric (malul drept, ca la toate celelalte

mari lunci ale zonei periurbane, este abrupt, în timp ce malul sting este reprezentat de o succesiune de terase în evantai), lunca Neajlovului are o orientare vest-est și o înclinare conformă cu orientarea, înregistrind valori medii de 0,4—0,6 m/km (față de 1,2 m/km panta luncii Argeșului). Morfologia generală a luncii este dată de alternanța suprafețelor mai înalte, ferite de inundații, cu arii joase, inundabile, albii părăsite, bălți mai mici sau mai mari. Caracteristic pentru această porțiune a luncii Neajlovului — cuprinsă în zona periurbană — este prezența unei întinse arii lacustre, cunoscută sub numele de balta Comana, cu adâncimi și suprafețe foarte variabile, legate de aportul de apă al râului Neajlov sau de precipitații, ca și de izvoarele de la baza pantei Burnazului. Balta Comana, în funcție de anotimp și de excesul de apă, ocupă 30—45 % din suprafața luncii Neajlovului din acest sector. Lucrările de îndiguire executate în avale de balta Comana au scos de sub influența permanentă a inundațiilor întinse suprafețe de teren, utilizate acum cu precădere pentru culturile de legume și de orez.

Solurile aluviale ce acoperă întreaga luncă dintre Călugăreni și confluența cu Argeșul sînt în general slab și mediu solidificate, iar lăco-viștile apar în părțile mai joase cu caracter mlăștinos.

Prin lucrări adecvate, toată această luncă ar putea deveni o zonă turistică de prim rang și un bazin legumicol de înaltă specializare.

CARACTERELE CLIMATICE

În acțiunea de organizare teritorială complexă a zonei periurbane este necesară o cunoaștere profundă și amănunțită a tuturor particularităților climatice atît pe plan regional, cit și pe plan local.

Caracteristica generală a climatului este dată de poziția pe care zona periurbană a Bucureștilor o are în cadrul Cîmpiei Române și de condițiile locale geografice. Datorită poziției centrale a zonei periurbane în cadrul Cîmpiei Române, climatul prezintă caractere de tranziție, rezultate din interferența elementelor climatice specifice părții vestice cu cele din partea estică a cîmpiei. Condițiile locale geografice introduc note deosebite în acest climat general continental, creînd un topoclimat specific numai unei mici unități naturale sau microforme de relief. Astfel de elemente modificatoare a caracterului general climatic, care generează topoclimate cu profil local mai larg sau mai restrîns, sînt: vîile mai mari ale zonei — care influențează direcția și intensitatea mișcărilor de aer —, suprafețele lacustre care moderează variațiile de temperatură, masivele păduroase care creează diferențieri locale în mișcarea aerului, în distribuirea căldurii și a umezelii, în procesele de evaporare și evapotranspirație etc.

Caracterul general al cliimei zonei periurbane, temperat-continental, este caracterizat prin diferențieri destul de mari de la un anotimp la altul.

Verile, datorită valorilor ridicate ale bilanțului radiativ, care înregistrează 120 Kcal/cm²/an, și pătrunderii maselor de aer tropical uscat

și fierbinte din Africa de nord și a celor de aer uscat și cald din sud-estul continentului european, au un climat în care se resimte destul de puternic caracterul arid și continental. Mișcarea aerului este condiționată de acțiunea anticiclونilor din sud și est, neînregistrându-se însă decît valori moderate și submoderate.

Precipitațiile de vară, cu un caracter evident continental, prezintă mari intensități (torențialitate ridicată) și sînt variabile în timp și foarte diferite în cantități.

Iernile, influențate de prezența dominantă a maselor de aer rece est-continental sau arctic, sînt caracterizate de scăderi apreciabile de temperatură, cu valori ce se situează în general între -10°C și -20°C , de căderea precipitațiilor sub formă de zăpadă. Vîntui predominant, cunoscut sub numele de „Crivăț”, care are frecvența și intensitatea cea mai mare, viscolește zăpada căzută și o depune mai ales pe văi și văiugi, în raza pădurilor și a localităților.

Primăvara, ca anotimp de tranziție între iarnă și vară, are durate și apariții diferite, în funcție de caracterele climatice ale anului respectiv. Trecerea spre vară este nesesizabilă, alternanța zilelor specifice verii cu cele specifice primăverii fiind foarte frecventă și manifestîndu-se într-o perioadă mai lungă de timp.

Precipitațiile sînt relativ bogate în această perioadă, mai ales către sfîrșitul ei, datorită norilor cumuliformi de convecție.

Mișcarea aerului este în general moderată, uneori înregistrîndu-se vînturi ceva mai puternice și mai uscate din nord-est, care transportă și depun particule fine de praf din stepa rusă.

Toamna, anotimpul care face o trecere lentă de la vară la iarnă, mai cald și mai uscat în prima sa parte și mai rece și umed în cea de-a doua parte, prezintă diferențe apreciabile de la un an la altul în ceea ce privește caracterul său general.

Regimul termic. Temperaturile care se înregistrează în zona periurbană sînt condiționate de numeroși factori atît cu caracter general, cit și cu specific local.

Caracterul continental al climei face ca temperaturile să difere de la un anotimp la altul, de la o lună la alta și chiar de la o zi la alta, condițiile locale introducînd unele deosebiri în profil teritorial, care însă nu modifică aspectul general.

În zona periurbană a Bucureștilor, temperaturile medii anuale oscilează între $10,9^{\circ}\text{C}$ în partea nordică și $11,1^{\circ}\text{C}$ în partea sudică (Herăști), iar amplitudinea anuală înregistrează valori cuprinse între $25,7$ și $25,5^{\circ}\text{C}$.

Temperaturile medii lunare scot în evidență caracterele regimului termic în diferite perioade ale anului, precum și micile diferențe introduse de condițiile naturale locale (tabelul nr. 3).

Extremele medii lunare ale temperaturii aerului, ale căror valori oscilează între $-10,6^{\circ}$ în ianuarie și $25,1^{\circ}$ în iulie la București-Băneasa și între $-7,1^{\circ}$ în ianuarie și $24,8^{\circ}$ în iulie la Herăști, arată nu numai carac-

terul continental al climei, ci și deosebirile locale ce se înregistrează între nordul și sudul zonei periurbane.

O notă de amănunt, care oglindește deosebiri mult mai mari atât în climatul general, cât mai ales în aspectul local, este dată de mediile

TABELUL nr. 3

Temperaturile medii lunare la mai multe stații de pe teritoriul zonei periurbane (după *Clima R.P.R.*, vol. 11)

Stația	L u n i e												Anu- al
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
București-Băneasa	-3,3	-1,2	4,4	10,8	16,4	20,0	22,3	21,6	17,1	11,4	4,8	-0,5	10,3
Herăști	-2,5	-0,4	5,3	11,6	17,1	20,8	23,0	22,1	18,3	12,1	5,5	0,2	11,1
Snagov	-3,3	-1,2	4,3	10,6	15,7	19,3	21,4	21,0	16,8	11,1	5,0	-0,4	10,0
Tîncăbești	-3,4	-1,3	4,2	10,5	15,6	19,3	21,3	20,8	16,5	10,7	4,7	-0,6	9,9
Afumați	-3,3	-1,3	4,3	10,8	16,1	19,9	22,0	21,5	17,1	11,1	4,9	-0,5	10,2
Moara Domnească	-3,2	-1,1	4,3	10,8	16,1	19,9	22,0	21,6	17,3	11,2	5,0	-0,4	0,3
Budești	-3,6	-1,3	4,4	11,0	16,4	20,3	22,1	21,0	17,5	11,2	4,8	-0,7	10,4

TABELUL nr. 4

Datele medii și extreme ale primului și ultimului îngheț (după *Clima R.P.R.*, vol. 11)

	Date medii			Date extreme			
	Primul îngheț	Ultimul îngheț	Durate Interval. de zile fără îngheț	Primul îngheț		Ultimul îngheț	
				cel mai timpuriu	cel mai târziu	cel mai timpuriu	cel mai târziu
Snagov	26.X	20.IV	189	4. X	25.XI	30.III	22.V
Tîncăbești	8.X	22.IV	169	21.IX	27.X	6. IV	22.V
Afumați	15.X	12.IV	186	21.IX	18.XI	28.III	11.V
Moara Dom- nească	25.X	14.IV	194	2.X	11.XI	18.III	27.IV
Herăști	31.X	5.IV	209	21.IX	2.XII	17.III	9.V
Budești	20.X	6.IV	197	25.IX	22.XI	25.III	21.IV

TABELUL

Durata medie în zile a intervalelor cu diferite înregistrări medii zilnice

Stația	0°				5°			
	1	2	3	4	1	2	3	4
București- Filaret	20.2	15.12	299	4135	16.3	17.11	247	4038
București- Băneasa	22.2	11.12	293	3973	19.3	14.11	211	3844
Herăști	18.2	16.12	302	4133	15.3	18.11	219	4008

1 = începutul intervalului; 2 = sfârșitul intervalului; 3 = durata în zile a intervalului;

zilnice ale temperaturii aerului. La București-Filaret media zilnică cea mai mare a fost înregistrată de către ziua de 11 august, iar cea mai mică de către 3 ianuarie. La aceeași stație, media minimelor zilnice înregistra valorile cele mai scăzute în ianuarie ($-6,0^{\circ}\text{C}$) și cele mai ridicate în iulie ($17,1^{\circ}\text{C}$), iar media maximelor zilnice $0,3^{\circ}\text{C}$ în ianuarie și $30,1^{\circ}\text{C}$ în iulie, diferența anuală dintre media minimelor și cea a maximelor zilnice fiind de $10,3^{\circ}\text{C}$.

Temperaturile maxime absolute lunare au înregistrat valori cuprinse între $16,6^{\circ}\text{C}$ în ianuarie și $41,1^{\circ}\text{C}$ în august (20 august 1945), dinamica arătând o creștere continuă din ianuarie în august și apoi o scădere treptată. Minima absolută lunară înregistrată la București-Filaret a fost de $-30,0^{\circ}\text{C}$ în ianuarie (25 ianuarie 1942), iar cea mai mare în iulie ($7,8^{\circ}\text{C}$). De remarcat că aceste minime absolute lunare înregistrează valori pozitive numai în trei luni pe an (iunie, iulie și august), în rest valorile fiind negative.

Cu o deosebită importanță pentru agricultură, construcții, transporturi etc. se înscriu apariția și durata primului și ultimului îngheț. Acestea înregistrează sensibile diferențe locale, în funcție de factorii fizici respectivi. Datele furnizate de mai multe stații de pe teritoriul periurban reflectă aspectele generale, în diferite părți ale zonei, ale repartiției în timp și spațiu a înghețului, a condițiilor favorabile înghețului (tabelul nr. 4).

Pe plan local, un număr mai mic de zile cu îngheț se manifestă în luncile Argeșului, Dimboviței, Ialomiței și în Cimpia Snagovului.

De asemenea, tot în mod deosebit pentru agricultură, o mare importanță o prezintă începutul, sfârșitul și durata medie, în zile, a intervalelor cu diferite medii zilnice, precum și suma temperaturilor intervalelor respective (tabelul nr. 5).

Începutul și sfârșitul unui astfel de interval constituie „praguri termice” de care trebuie să se țină seama în diferite domenii de activitate și în special în agricultură. Intrarea în vegetație a culturilor agricole, dezvoltarea și fructificarea lor sînt strîns legate de anumite temperaturi, care se încadrează în aceste „praguri”.

nr. 5

și suma temperaturilor intervalelor respective (după *Clima R.P.R.*, vol. II)

10°				15°				20°			
1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
8.4	24.10	200	3659	5.V	1.10	150	3022	9.6	5.9	89	1065
12.4	23.10	195	3464	8.V	28.9	144	2834	15.6	31.8	78	1695
8.4	25.10	201	3652	2.V	2.10	153	3097	8.6	6.9	91	2016

4 = suma temperaturilor din intervalul respectiv

De asemenea, se știe că ficcării pante, pe lângă alte elemente, îi este necesar un anumit număr de grade de temperatură pe care trebuie să-l acumuleze în diferite perioade de timp. De aceea, o mare importanță o are cunoașterea sumei temperaturilor ficcării interval.

Numărul zilelor de iarnă (temperaturi maxime $\leq 0^{\circ}\text{C}$) la București-Filaret este de 1,3 în noiembrie, de 8,3 în decembrie, de 13,0 în ianuarie, de 7,4 în februarie și de 1,2 în martie, ceea ce înseamnă o medie anuală de 31,2 zile, iar numărul zilelor de îngheț (cu temperaturi minime $\leq 0^{\circ}\text{C}$) este de 0,1 în septembrie, de 1,0 în octombrie, de 10,0 în noiembrie, de 22,0 în decembrie, de 20,0 în ianuarie, de 22,6 în februarie, de 13,7 în martie și de 1,3 în aprilie, adică, în medie, 97,7 zile de îngheț pe an. Numărul zilelor de vară (cu temperaturi $\geq 25^{\circ}\text{C}$) este de 0,2 în martie, de 2,7 în aprilie, de 12,1 în mai, de 22,3 în iunie, de 28,3 în iulie, de 27,6 în august, de 10,5 în septembrie, de 3,7 în octombrie, ceea ce reprezintă 113,6 zile de vară pe an (repartizate pe anotimpuri ar reveni 15,3 zile de vară primăverii, 78,2 zile verii — adică 85% din totalul zilelor anotimpului de vară, 20,2 zile toamnei). Zilele tropicale (cu temperatură maximă $\geq 30^{\circ}\text{C}$), în număr de 0,2 în aprilie, de 2,3 în mai, de 7,6 în iunie, de 15,1 în iulie, de 15,6 în august, de 5,1 în septembrie și de 0,3 în octombrie, se concentrează în proporție de aproape 83% în anotimpul de vară. La Mungov au fost înregistrate 21,4 nopți geroase (temperaturi minime $\leq 10^{\circ}\text{C}$), 28,0 zile de iarnă, 120,7 zile de vară, 105,8 zile tropicale și 34,1 nopți tropicale (temperaturi minime $\geq 20^{\circ}\text{C}$), iar la Moara Domnească 21,0 nopți geroase, 30,4 zile de iarnă, 114,1 zile de vară, 108,2 zile tropicale, 30,5 nopți tropicale.

Un alt aspect al regimului termic, cu o importanță deosebită în agricultură, este reprezentat de *temperatura solului*.

Cunoașterea regimului termic al solului în diferite perioade ale anului și la diferite adâncimi are implicații directe în activitatea agricolă (timpul și adâncimea de însămînțare în funcție de cultura respectivă, situația termică a diferitelor soluri și raportul ei cu plantele de cultură etc.), de construcții (fundatii, adâncimea necesară în construcția de canale subterane și conducte de apă etc.).

Temperatura medie lunară a solului la diferite adâncimi și ore, la stația București-Filaret (singura stație din imediata apropiere, la care s-au făcut observații de acest gen într-o perioadă una lungă: 1931—1957), arată o creștere continuă la suprafață și la adâncimea de 10 cm, din ianuarie—februarie și pînă în iulie și apoi o scădere pînă în ianuarie. La adâncimea de 20 și 50 cm se înregistrează o ușoară scădere a temperaturii din ianuarie în februarie, după care temperatura crește, atingînd maximum în iulie la adâncimea de 20 cm și în august la 50 cm.

După cum este și normal, variațiile cele mai mari ale temperaturii solului de la o oră la alta se înregistrează la suprafață. Pe măsură ce se merge în adâncime, aceste variații se reduc treptat și dispar, remarcîndu-se

și o diferențiere mai mare a temperaturii solului la suprafață în lunile de vară, de la o oră la alta. De asemenea, în timpul iernii temperatura solului crește de la suprafață spre adâncime, iar în lunile de vară din adâncime către suprafață, desigur, în mod deosebit de la o oră la alta. Iată de exemplu, în ianuarie, la suprafață se înregistrează $-3,5^{\circ}\text{C}$ la ora 8, $0,1^{\circ}\text{C}$ la ora 14 și $-2,7^{\circ}\text{C}$ la ora 20, la 30 cm adâncime se înregistrează $-0,2^{\circ}\text{C}$ la ora 8, $-0,1^{\circ}\text{C}$ la ora 20, iar pentru toate orele la adâncimea de 00 cm se înregistrează o medie de $3,0^{\circ}\text{C}$, la 90 cm de $4,8^{\circ}\text{C}$, la 120 cm de $6,0^{\circ}\text{C}$.

În luna iulie, la orele 8, 14 și 20 se înregistrează $25,7^{\circ}\text{C}$, $40,7^{\circ}\text{C}$ și, respectiv, $23,4^{\circ}\text{C}$ la suprafață, $24,2^{\circ}\text{C}$, $24,7^{\circ}\text{C}$ și, respectiv, $25,7^{\circ}\text{C}$ la 30 cm adâncime, $23,6^{\circ}\text{C}$, $23,8^{\circ}\text{C}$ și, respectiv, $23,5^{\circ}\text{C}$ la 60 cm adâncime, iar la orele 14, la adâncimile de 90 cm și 120 cm, se înregistrează $21,8^{\circ}\text{C}$ și, respectiv, $20,0^{\circ}\text{C}$. Reiese, deci, că dimineața și seara valorile diferitelor adâncimi sînt mult mai apropiate decît valorile din mijlocul zilei, cînd o mare diferențiere se manifestă mai ales între suprafață și celelalte nivele de adâncimi.

O deosebită importanță practică au maximele și minimele medii lunare și absolute și repartiția în timp și spațiu a pragului de 0°C , adică a limitei de îngheț.

În perioada 1931–1957, la stația București-Filaret cele mai mici și cele mai mari medii lunare au urmat o curbă ascendentă din ianuarie și pînă în iunie, iulie sau august, cu diferențieri între orele de înregistrare, după care au urmat scăderi continue.

De asemenea, se constată că din cei 24 de ani de observație, numai în 2 ani (1936 și 1948) temperatura solului la suprafață a avut valori pozitive în luna ianuarie, la ora 8, în schimb la adâncimea de 10 cm numărul anilor cu temperaturi pozitive, în luna ianuarie, a crescut la 7; la adâncimea de 15 cm s-au înregistrat 8 ani cu temperaturi pozitive, iar la 30 cm 11 ani. La 40 cm adâncime numai 5 ani au temperaturi negative, la 60 cm un singur an (1947), iar de aici în jos se înregistrează numai temperaturi pozitive.

În luna martie, temperaturi sub 0° , la suprafață și la ora 8, s-au înregistrat numai în 5 ani (1932, 1942, 1949, 1952, 1956), la 10 cm adâncime numai în 3 ani (1932, 1942, 1956), iar între 15 și 50 cm numai într-un singur an.

Temperaturile situate sub pragul de îngheț, în decembrie, au o frecvență de 15 ani la suprafață, de 8 ani la 10 cm adâncime, de 7 ani la 15 cm adâncime, de 4 ani la 20 cm adâncime, de 4 ani la 30 cm, de un singur an (1948) la 40 cm, în jos înțînundu-se apoi numai valori pozitive. După unele sondaje efectuate, s-a constatat că în 1954 izoterma de 0°C s-a situat între 40 și 50 cm la Țigănești, între 50 și 60 cm la Afumați, în jur de 50 cm la Budești. Adâncimea de îngheț (adică izoterma de 0°) diferă, în limite nu prea mari, în funcție de natura solului și de stratul de vegetație de deasupra.

Deși pot avea numai un caracter incidental, în anumite condiții este necesară și cunoașterea valorilor absolute ale maximelor și minimelor lunare (tabelul nr. 6).

TABELUL nr. 6

Maxime și minime absolute lunare ale temperaturii solului (după *Clima R.P.R.*, vol. II)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Maxima ziua anul	20,6 23 1936	31,6 25 1949	42,0 31 1951	49,5 28 1950	63,0 29 1950	64,2 25 1957	63,0 2,13 1950, 1951	62,6 17 1952	56,5 7 1952	49,5 2 1952	31,6 10 1931	19,5 16 1934
Minima ziua anul	-28,0 25 1942	-22,4 6,5 1950, 1954	-14,0 9,6 1952, 1955	-7,5 4 1944	-0,8 5,6 1935, 1938	5,0 1 1934	8,0 30 1948	5,2 24 1957	-3,0 28 1931	-7,0 13 1948	-17,1 27 1948	-22,3 21 1938

Regimul vînturilor sau mișcarea aerului. Poate mai mult decît în oricare altă regiune, regimul vînturilor are o mare importanță în zonele periurbane, în legătură mai ales cu construcțiile industriale, cu poluarea atmosferei și cu propagarea zgomotelor. La București-Filaret, media anuală a presiunii atmosferice (calculată pe perioada 1896—1955) înregistrează 1 006,9 mb, cu medii lunare ce oscilează între 1 003,2 mb în iulie și 1 010,3 mb în ianuarie. Pentru comparație, cităm mediile anuale de la Giurgiu — 1 014,2 mb, Călărași — 1 014,2 mb, Ploiești — 997,5 mb, Mărculești (Bărăgan) — 1 011,7 mb. Acest fenomen al mișcării aerului, cu un caracter general, prezintă, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor, nu atît deosebiri cu caracter spațial, cit mai ales de ordin calitativ și cantitativ. De aceea, pe plan local, zona nordică a pădurilor Vlăsiei, luncile mai înguste și văile, ca și așezările, înregistrează intensități mai reduse, în timp ce în cîmpiile Neajlovului, Burnazului și Mostiștei intensitatea vîntului este mai puternică.

Frecvența vînturilor, strîns legată de mișcarea generală a aerului din Cîmpia Română — și ea condiționată la rîndul ei de factori din afară —, se exprimă prin ponderea pe care o au diferitele direcții de deplasare a aerului în ansamblul general al mișcării aerului.

În cadrul frecvenței medii anuale, primul loc este ocupat de vînturile de nord-est, cărora le revin 21,9 % din totalul mișcărilor de aer, după care urmează vînturile de est și vest cu cîte 21,8 %, apoi cele de sud-vest cu 14,4 %, de sud-est cu 7,1 % și nord-vest cu 5,7 %, roza vînturilor avînd o formă alungită de la est-nord-est spre vest-sud-vest.

Structura mișcării aerului, care reflectă frecvențele medii anuale pe direcții, indică o predominanță a vînturilor de nord-est, est și vest, după care urmează zilele de calm (15,3 %) și vînturile de sud-vest.

Frecvențele medii lunare ale vînturilor (fig. 3) arată o predominanță a vînturilor de est în 6 din cele 12 luni ale anului (martie, aprilie, mai, iunie, august și septembrie), a celor de vest în 4 luni (ianuarie, fe-

bruarie, iulie și decembrie) și a celor de nord-est numai în două luni (octombrie și noiembrie) (menținerea la valori ridicate în toate lunile a vântului de nord-est face ca acesta să ocupe însă primul loc în cadrul mediei anuale). Dintre celelalte direcții, ponderi însemnate ocupă vânturile de sud-vest în ianuarie și decembrie.

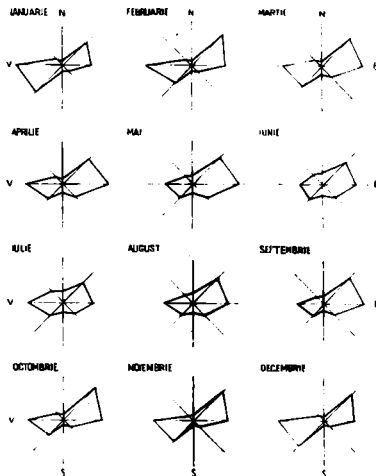

Fig. 3. — Frecvența medie lunară a vântului.

Calmul înregistrează valorile cele mai ridicate în septembrie (21,0%), august (20,0%) și iulie (18,6%), iar cele mai scăzute în aprilie (9,6%).

«Viteza vânturilor, foarte variabilă de la o lună la alta, de la o zi la alta și chiar de la o oră la alta, înregistrează valori medii lunare cuprinse între 2,4 m/s (martie și aprilie) și 1,4 m/s (iulie), media anuală fiind de 2,0 m/s. Dinamica vitezei medii a vântului pe luni arată o creștere ușoară din ianuarie până în aprilie, apoi o scădere puțină în iulie și din nou o creștere până în decembrie.

Deosebirile de la un an la altul și de la o lună la alta scot în evidență existența unor viteze maxime și minime destul de diferite între ele. Valorile celor mai mari medii lunare înregistrate la București-Filaret au variat între 4,7 m/s (februarie 1902 și în noiembrie 1897) și 2,6 m/s

(septembrie 1901, 1903, 1906), iar cele mai mici medii lunare între 0,6 m/s (iulie și septembrie 1950) și 1,4 m/s (martie 1935 și 1947).

În legătură cu unele activități economice, viteza vântului pe direcții reprezintă un indicator destul de important. Înregistrările efectuate la stația București-Băneasa, între 1941 și 1955, pe care le considerăm apropiate de situația din zona periurbană — și în special din partea sa centrală și nordică —, evidențiază valori ale mediei anuale cuprinse între 4,5 m/s (vântul de nord-est) și 2,2 m/s (vântul de sud). Cu valori intermediare se înscriu celelalte direcții : 3,8 m/s din est, 3,4 m/s din vest, 3,1 m/s din sud-vest, 2,6 m/s din nord, 2,4 m/s din sud-est și 2,3 m/s din nord-vest. Numărul mediu anual al zilelor cu *vînt tare* (între 11 și 16 m/s) este de 77,2, iar al celor cu *vînt foarte tare* (peste 16 m/s) de 14,0.

În privința numărului de zile cu vînt tare se constată o frecvență mai mare a acestora în lunile martie (9,3), aprilie (8,7), mai (8,6) și alta mai mică în lunile septembrie (3,4), august (4,5) și iulie (5,0). Numărul cel mai ridicat de zile cu vînt foarte tare se înregistrează în martie (2,2) și în aprilie (2,1), iar cel mai mic în septembrie (0,1) și august (0,2).

Pe plan local există multe dar mici diferențe ale vitezei vîntului, în funcție de configurația reliefului și de obstacolele naturale sau antropogene, mai mari sau mai mici, întîlnite în cale.

Regimul precipitațiilor. Repartiția geografică a precipitațiilor, atît la scară generală, cît și la nivel local, prezintă un grad destul de mare de neuniformitate, deoarece, prin geneza lor, precipitațiile sînt fenomene atmosferice ce se produc la intervale foarte neregulate și în cantități total diferite. Vara, de exemplu, în zona periurbană a Bucureștilor, perioadele îndelungate de secetă pot fi urmate de ploi torențiale însoțite

TABELUL

Cantități medii lunare și minime de precipitații, extreme anuale

Stația	Altitudinea m	Medii lunare					
		I	II	III	IV	V	VI
Pollogi	130	30,7	28,2	29,6	37,8	55,3	80,1
Tîlava	100	28,9	21,0	30,2	49,0	66,6	82,3
Dragomirești	95	31,7	22,1	37,9	40,5	64,9	85,5
Brăneștil	71	31,4	29,4	34,2	40,5	63,6	64,4
Vidra	55	24,4	25,5	33,7	36,2	59,1	87,0

de descărcări electrice și chiar de grindină, cantitățile de apă pe unitatea de suprafață atingând valori foarte ridicate (100 – 140 l/m² în 24 de ore).

Particularitățile naturale locale, ca și activitățile umane, pot crea condiții favorabile sau defavorabile formării sau căderii precipitațiilor. De exemplu, întinsele păduri în nordul zonei periurbane exercită o atracție mai mare pentru ploii, ceea ce face ca în această parte cantitățile de apă căzute să fie ceva mai mari ca în rest, iar activitățile industriale și de construcții, care generează nuclee de condensare a vaporilor, favorizează căderi mai frecvente și mai bogate de precipitații.

Cantitatea medie anuală de precipitații înregistrează valori cuprinse între 500 și 550 mm, principalul aport avându-l ploile din jumătatea caldă a anului, care cad mai ales sub formă de averse.

În funcție de condițiile meteorologice generale și de particularitățile naturale și economice locale, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor se înregistrează mari deosebiri de la un anotimp la altul sau de la o lună la alta și diferențe mai mici de la o parte la alta a zonei. Situația precipitațiilor atmosferice – cantități medii lunare și anuale –, redată în tabelul nr. 7 pentru cinci stații de pe teritoriul periurban, evidențiază aceste diferențieri care se produc în timp și spațiu.

La Potlogi, cele mai ridicate medii lunare s-au înregistrat în iunie 1948, când au căzut 209,6 mm, iar cele mai scăzute în lunile februarie (1922, 1943), aprilie (1921, 1947), august (1923, 1943), septembrie (1926, 1947, 1950), octombrie (1921, 1923), decembrie (1924). La Tintava, cele mai mari medii lunare au fost de 235,1 mm în iunie 1948, la Brănești de 176,8 mm în iunie 1897, la Vidra de 275,9 mm în iunie 1948. Reparti-

nr. 7

și cantități maxime în 24 de ore (Clima R.P.R., vol. II)

În mm						Anuale	Extreme anuale		Cantitatea maximă în 24 de ore
VII	VIII	IX	X	XI	XII		maxim	minim	
63,6	42,2	34,5	40,6	36,5	33,0	512,1	881,3 1954	227,0 1926	103,8 20.8.49
62,7	59,1	26,4	50,0	30,5	33,3	540,0	824,9 1931	296,0 1942	140,0 20.8.49
57,7	49,7	48,1	38,5	35,5	32,9	545,0	...	...	...
54,5	42,6	37,5	36,4	36,4	30,0	505,1	855,1 1933	260,8 1942	83 23.9.34
61,3	49,6	35,6	36,3	32,1	29,2	510,0	742,0 1897	240,8 1945	119,7 20.8.49

zate pe cele patru anotimpuri, precipitațiile sînt, în medie, de 16,3 % iarna, de 26,0 % primăvara, de 35,4 % vara și de 22,3 % toamna.

Ploile torențiale, exprimate printr-o mare cantitate de apă căzută într-un timp foarte scurt, sînt relativ frecvente pe teritoriul zonei periurbane. Sînt dese cazurile cînd într-o singură oră au căzut mai multe precipitații decît într-o lună întreagă sau chiar decît într-un anotimp. Astfel, la 12 februarie 1944, la Potlogi, în 10 minute, au căzut 22,7 mm apă, iar la 30 mai 1954, în 75 minute, 52,2 mm; la Măgurele, la 21 iunie 1954, în 15 minute au căzut 34,5 mm; la Dragomirești, la 22 iulie 1935, în 30 minute au căzut 38,4 mm etc. (tabelul nr. 8).

TABELUL NR. 8

Numărul mediu de zile cu precipitații mai mari de 1 mm (după *Clima R.P.R.*, vol. II)

Stația	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Anual
București-Filarelei	6,3	5,6	5,6	6,5	8,3	8,9	6,8	4,8	4,5	5,2	6,4	6,2	74,9
Vidra	5,3	5,3	4,7	5,9	7,1	8,0	5,2	4,1	3,1	4,3	5,6	5,3	63,9
Urziceeni	4,3	4,2	4,7	5,6	7,7	7,9	6,3	4,3	3,8	4,6	4,9	4,8	

Pentru perioadele reci ale anului sînt caracteristice precipitațiile sub formă de ninsoare. Cunoașterea particularităților cantitative și teritoriale ale zăpezii prezintă o deosebită importanță pentru diferite activități, în special pentru agricultură și transporturi, construcții și acțiuni cu caracter turistic.

Numărul mediu al zilelor cu strat de zăpadă (solul acoperit), înregistrează valori medii anuale de 52,6 zile. Pe luni, numărul zilelor cu solul acoperit de zăpadă se prezintă astfel: 20,0 zile în ianuarie, 15,0 în februarie, 6,9 în martie, 0,2 în aprilie, 0,1 în octombrie, 1,7 în noiembrie și 8,7 în decembrie. Este evidentă concentrarea masivă a zilelor cu strat de zăpadă în ianuarie și februarie.

Data medie a primei ninsori, la București-Băneasa, după observațiile efectuate în perioada 1926—1955, este 30 noiembrie, iar a ultimei ninsori 20 martie, ceea ce înseamnă o perioadă de 110 zile cu posibilități de ninsoare. Data medie a primului strat de zăpadă a fost înregistrată la 4 decembrie, iar a ultimului strat 11 martie, reprezentînd o perioadă medie de 94 de zile cu existență sau posibilități de formare a stratului de zăpadă.

Din punct de vedere practic, o importanță mare are grosimea stratului de zăpadă atît medie, cît și maximă (tabelul nr. 9).

Evapotranspirația potențială, strîns legată de bilanțul apei în sol, înregistrează valori medii lunare cuprinse între 143 mm în iulie și 13 mm în noiembrie la stația București-Băneasa și între 155 mm în iulie și 14 mm

în noiembrie la stația Herăști, media anuală fiind de 691 mm și, respectiv, 729 mm. *Evapotranspirația reală* oscilează între 124 mm în iunie și 13 mm în noiembrie, media anuală fiind de 521 mm.

Atît evapotranspirația potențială, cît și cea reală sînt inexistente în lunile de iarnă (decembrie, ianuarie, februarie).

În legătură cu evapotranspirația potențială, excedentul și deficitul de apă din sol se prezintă astfel: în lunile februarie și martie se înregistrează un excedent de 16 și, respectiv, 18 mm, iar în lunile iulie, august, septembrie și octombrie un deficit de 45, 75, 44 și, respectiv, 6 mm.

Unul dintre cele mai importante caractere ale regimului climatic, cu implicații în domeniile practice — în special în agricultură —, este reprezentat de deficitul apei în sol, de lipsa îndelungată a precipitațiilor. Se consideră că un interval de 10 zile fără precipitații constituie un *interval secetos atmosferic*. Intervale secetoase mai dese, dar mai scurte, apar iarna, însă vara este caracterizată prin înlănțuirea unor intervale mai lungi care formează astfel *perioade de secetă*. Acestea sînt însă perioade de secetă atmosferică sau meteorologică.

Seceta, ca un complex de situații din atmosferă și sol, în care umezeala devine insuficientă pentru creșterea și dezvoltarea normală a plantelor (C. D o n c i u, 1962), exprimă de fapt nu perioada de lipsă a precipitațiilor (care este o perioadă secetoasă meteorologică), ci perioada de existență a unui deficit de apă în sol. Astfel, seceta este determinată de rezerva de apă din sol accesibilă plantelor, de precipitațiile atmosferice și de umezeala aerului, de evapotranspirație, de temperatura aerului și de viteza vîntului, de natura solului, de faza de vegetație și de soiurile plantelor.

Evapotranspirația, exprimată de pierderea umezelii din sol prin transpirația plantelor, este, desigur, în funcție de felul vegetației, de temperatura aerului și de caracterele vîntului, de condițiile de micro-relief etc., înregistrînd valori sensibil diferite de la un loc la altul al zonei periurbane.

Excedentul și deficitul apei în sol, indicatori mult mai importanți și mai cuprinzători, prezintă, de asemenea, diferențe locale destul de evidente în funcție de complexul condițiilor naturale. Media anuală a excedentului de apă are valori de 35—60 mm, iar a deficitului de 170—200 mm. Cel mai mare excedent se înregistrează în lunile februarie și martie, iar cel mai mare deficit în iulie și august.

Pentru determinarea perioadelor de secetă au fost folosite diferite metode de calcul. Astfel *factorul de ploaie* al lui L a n g se bazează pe raportul dintre precipitații (P) și temperatură (T) sau evaporație (E), dar este puțin aplicabil din cauza carențelor pe care le prezintă, neputînd fi calculat decît la valori de peste 0°. *Indicele de ariditate* pus în evi-

dență de geograful francez E m m. d e M a r t o n n e — $I = \frac{Ia + i}{2}$

$\left(Ia = \frac{P}{t + 10} ; i = \frac{12P}{t + 10} \right)$ (i = indicele lunar, t = temperatura medie

lunară, P = precipitații medii lunare) — permite să se calculeze valorile aridității în timp și spațiu. Un indice al aridității, mai exact, se exprimă prin raportul dintre deficit (d) și necesar (n): $Ia = \frac{100d}{n}$. După indicii

de mai sus, teritoriul zonei periurbane se încadrează în arealul de tip uscat.

Alte fenomene alomoslerec. Unele fenomene atmosferice, ca nebulozitatea, bruma, chiciura și poleiul, ceața, grindina etc., au implicații în diferite activități. Repartiția lor în timp și spațiu este foarte neuniformă, local diferențiindu-se areale unde se înregistrează o frecvență mai mare a unora din aceste fenomene.

Nebulozitatea (raportată la scara 0—10) înregistrează valori medii anuale cuprinse între 5 și 6 și valori medii lunare ce ating maximum în decembrie, peste 7, și minimum în august, peste 3. Mediile orare arată o nebulozitate mai ridicată ziua decât noaptea și mai mare în timpul iernii decât vara.

În funcție de valorile nebulozității, numărul zilelor cu cer senin (nebulozitate medie 0—3,5) variază între 5 și 6 în decembrie și între 16 și 20 în august, al zilelor cu cer noros (nebulozitate medie 3,6—7,5) între 7 și 8 în decembrie și între 14 și 15 în iunie, iar al zilelor cu cer acoperit (nebulozitate medie 7,6—10) între 2,5 și 3,5 în august și între 17 și 20 în decembrie. Anual se înregistrează, în medie, 115—130 de zile cu cer acoperit, 120—130 de zile cu cer noros și 100—130 de zile cu cer senin.

În general, nebulozitatea este mai ridicată în partea de nord a zonei periurbane.

Bruma are o mare influență dăunătoare asupra vegetației. În general, pe teritoriul zonei periurbane lunile iunie, iulie și august sînt lipsite de brumă, iar în lunile mai și septembrie, deși foarte redusă, apariția brumei este posibilă, mai ales în prima decadă a lunii mai și în ultima decadă a lunii septembrie. Pentru legumicultură, în special, interesează foarte mult și frecvența zilelor cu brumă în aprilie și octombrie, care însă, în medie, înregistrează valori destul de reduse (0,5—1,5 și, respectiv, 2—3).

O problemă importantă legată de climatul zonei periurbane este poluarea atmosferei. Principalele surse de impurificare a aerului sînt combinatul de cauciuc de la Jilava, fabrica de zahăr de la Chitila, uzinele „Neferal” și „Acumulatorul” din Pantelimon, fabrica „Viscofil” și uzina „Danubiana” din Popești-Leordeni, uzina chimică din Buciumeni etc.

TABELUL
Valori medii și maxime ale stratului de

Lunile Decadele	X			XI			XII		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Grosime medie (cm)	—	0,0	—	0,1	0,3	0,1	0,9	2,5	4,5
Media grosimii maxime (cm)	—	0,0	—	0,1	1,1	1,7	2,8	5,3	8,2
Maxima absolută (cm)	—	1	—	2	12	12	21	38	10

CARACTERELE HIDROLOGICE

Datorită enormelor cerințe de apă ale orașului București, la care se adaugă și necesitățile industriale, agricole și casnice ale zonei periurbane, problema cunoașterii și a amenajării, a folosirii și a gospodăririi apelor constituie unul dintre cele mai importante domenii.

După caracterele genetice și după aspectul lor general, apele de pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor se încadrează în trei mari categorii: ape curgătoare, cu curs permanent sau temporar, care formează *rețeaua hidrografică*; ape stătătoare de suprafață — reprezentate de stagnările de apă din depresiunile lacustre sau de pe văile cu pante reduse, a căror geneză poate fi nu numai naturală, ei și artificială — care formează *rețeaua de lacuri*; strate acvifere, cantonate în orizonturile de nisipuri și pietrișuri situate la diferite adâncimi, *ape freatice*, care în numeroase locuri apar la zi sub formă de izvoare.

Rețeaua hidrografică. Cursurile de apă de pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor aparțin, în cea mai mare parte, bazinelor hidrografice ale Argeșului și Ialomiței. Bazinul hidrografic al Mostiștei este reprezentat de cursul său superior și de câteva cursuri temporare de mici dimensiuni, iar cel al Dunării de o singură vale mai dezvoltată. Suprafața totală a apelor curgătoare care brăzdează teritoriul periurban este de 4 930 ha.

După obârșia râurilor, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor se diferențiază două categorii de rețele hidrografice: alohtonă și autohtonă.

a) *Rețeaua hidrografică alohtonă*, reprezentată de râurile care se formează în afara teritoriului zonei periurbane, este numită și *rețea tranzitorie*, având caractere hidrografice proprii, care însă suferă unele modificări cauzate de specificul local. Aceste râuri sînt mai mari, cu văi largi și lunci relativ bine dezvoltate, cu apă tot timpul anului, constituind rețeaua hidrografică majoră. Intervenția omului a marcat influențe destul de evidente în unele sectoare ale acestor râuri, care însă nu au generat o modificare esențială a trăsăturilor regimului hidrologic de bază.

Principalul râu care curge prin partea vestică a zonei periurbane și colectează marile artere hidrografice ce străbat teritoriul periurban este

nr. 9

zăpudă (după *Clima R.P.R.*, vol. II)

I			II			III			IV		
1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
6,0	8,6	10,2	10,0	9,1	7,7	4,7	2,7	0,7	0,1	0,1	—
11,1	13,6	11,9	11,6	13,3	12,9	9,6	5,7	2,0	1,7	0,4	—
32	60	83	73	73	106	88	38	22	9	10	—

Argeșul. De la intrarea și pînă la ieșirea sa din zona periurbană străbate 130 km, avînd o pantă de scurgere de $9-12^{\circ}/_{\infty}$. Apele sale produc deseori și în multe locuri inundații, dar sînt și intens folosite în irigații și în alimentarea orașului București.

Dintre afluenții săi, cei mai importanți sînt Dimbovița, Sabarul și Neajlovul.

Dimbovița, cu o lungime de 95 km în cadrul zonei periurbane, unde are loc și vărsarea sa în Argeș, traversează partea centrală a zonei periurbane pe direcția NV—SE. De o deosebită importanță pentru orașul București, prin mijlocul căruia trece, riul Dimbovița preia apele reziduale și menajere ale orașului, fiind canalizat de la intrarea în capitală și pînă la confluența sa cu Argeșul.

Principalul afluent al Dimboviței, rîul **Colentina**, este de fapt o înălțuire de lacuri, care se desfășoară de la intrarea în zona periurbană pînă la confluență, udînd partea nordică și estică a orașului București. Importanță sa este legată de funcția de recreere și agrement.

Sabarul, al doilea mare afluent al Argeșului, ia această denumire după ce Răstoaca și Ciorogirla se unesc, la sud de localitatea Măgurele, într-o singură arteră hidrografică. Albia sa este puțin individualizată, fiind sculptată în lunca Argeșului și marcînd marginea estică a acesteia. **Ciorogirla**, o fostă viroagă care a devenit arteră hidrografică prin canalizarea Dimboviței la Brezoale, are o lungime — între Dimbovița și confluența cu Răstoaca — de 50 km. În timpul anotimpurilor uscate, cursul său devine o înșiruire de mici arii lacustre, fiind activizat în timpul ploilor și mai ales prin acțiunea de regularizare a Dimboviței.

Răstoaca își are obîrșia în afara zonei periurbane și prezintă un curs sinuos în Cîmpia de subsidență.

Neajlovul, cu puțină apă — mai ales în timpul verii —, măsoară 25 km între Călugăreni și vărsare. O mare parte din cursul său o reprezintă Balta Comana, care acumulează ape la viituri și constituie un regularizator natural al riului. Din cauza aluvionării puternice a albiei Argeșului și deci a ridicării acesteia față de patul albiei Neajlovului, la viituri sînd, în porțiunea de confluență, devine invers, apele din Argeș pătrundînd către Balta Comana, situată la 7 km în amonte.

Ialomița, care formează limita nordică a zonei periurbane pe o distanță de 35 km și curge în interior pe 20 km, constituie o principală arteră hidrografică, spre care se îndreaptă mai mulți afluenți cu caracteristici deosebite. Pe teritoriul zonei periurbane, apele Ialomiței nu produc inundații de prea mare amploare și nici de lungă durată, fiind intens folosite în irigații, în special în avale de Siliștea Snagovului. Panta sa, în această porțiune, înregistrează în medie $0,9^{\circ}/_{\infty}$.

Dintre afluenții săi care brăzdează zona periurbană, numai Snagovul își are obîrșia în afară, avînd o lungime de 15 km — pînă la lacul Snagov, care se varsă în Ialomița printr-un braț cu caracter mlăștinos.

b) *Rețeaua hidrografică autohtonă* este reprezentată de arterele hidrografice care își au obîrșia și se desfășoară total sau parțial pe teritoriul zonei periurbane. Formîndu-se în condițiile unui relief de cîmpie,

rețeaua hidrografică autohtonă este strins legată de regimul precipitațiilor și al evaporăției, caracteristica sa fiind dată de cursul temporar al riurilor, marcat de numeroase stagnări de apă, care au favorizat construcția de baraje și transformarea văilor într-o înlanțuire de iazuri. Regimul hidrografic de bază al acestor artere hidrografice a fost radical schimbat, ele fiind transformate în adevărate salbe de acumulări de apă, cu funcțiuni complexe: piscicole, agricole, turistice, alte diverse folosințe. Cele mai dezvoltate artere hidrografice autohtone sînt situate în partea nordică, estică și sud-estică a zonei. De la nord, către est și sud, rețeaua autohtonă începe cu un mic pîriu — Sticlăria, pe care, prin anastomozare, s-a format lacul Scroviștea sau Bălteni. În amonte de localitatea Bălteni — de unde se instalează apele lacului — pîriul Sticlăria are un curs temporar, cu mici stagnări de apă în perioadele secetoase.

Vlășia, următoarea arteră autohtonă, cu obârșia la sud de localitatea Niculești, are un curs temporar, stagnările de apă cu caracter mlaștinos fiind foarte frecvente, mai ales în avale de intersecția cu șoseaua națională București — Ploiești. Cîteva baraje executate pe valea sa au dat naștere la acumulări de apă destul de însemnate, cu funcție piscicolă și agricolă. Avînd o lungime de 24 km, pîriul Vlășia debușează în lacul Căldărușani, însă aportul său de apă este relativ redus.

Cociovaliștea, prin două mici plaie, Vîrtopul și Mocanu, care se unesc pe teritoriul comunei Corbeanca, își are obârșia la nord de localitatea Dirza, măsurînd, pînă la vărsarea sa în lacul Căldărușani, 28 km. Cursul său este reprezentat de numeroase stagnări naturale sau artificiale de apă, care se reduc destul de mult în perioadele secetoase. Pentru asigurarea apei necesare acumulărilor văii Cociovaliștea, obârșia sa a fost legată de pîriul Crevedia printr-un canal de derivație.

Mostiștea, arteră hidrografică tipică pentru Cîmpia Română, începe de la est de localitatea Dimieni sub forma unei văi seci, cu ochiuri de apă numai în perioadele cu precipitații bogate, pînă la localitatea Gagu, de unde devine un șir neîntrerupt de acumulări artificiale de apă, create prin baraje de pămînt. Lungimea cursului superior al Mostiștei, care se află în zona periurbană, măsoară peste 20 km. Numeroasele meandre și coturi îi dau un aspect puternic sinuos.

Pasărea este cea mai tipică arteră hidrografică periurbană, datorită desfășurării ei în întregime în cadrul zonei periurbane și, mai ales, transformării radicale a caracterelor ei hidrografice de bază, prin intervenția omului. Vechiul curs al rîului Pasărea, cu apă ce stagnează în bălți și mlaștini care aproape seacău în timpul verii, a devenit în prezent un șir continuu de acumulări artificiale.

De la obârșia sa, pusă în evidență la est de localitatea Otopeni, și pînă la confluența cu Dimbovița, Pasărea măsoară 50 km.

Un mic afluent al văii Pasărea, care se formează la nord-est de localitatea Afumați, numit Șindrilita, se desfășoară pe o lungime de 12 km și are aceleași caractere hidrografice ca Pasărea.

În partea estică a zonei periurbane, avînd caractere comune cu Mostiștea și Pasărea, se formează un mic pîriu, Belciugatele, care

introduce o sensibilă modificare în peisajul monoton și uscat al cîmpiei de aici și care, în afara iazurilor amenajate pe valea sa, reprezintă o fișie de vegetație acvatică și de mici arii mlăștinoase care seacă complet în timpul verii. Lungimea sa în cadrul zonei periurbane măsoară 10 km. Ultima arteră hidrografică mai importantă din seria rețelei autohtone este reprezentată de Cîlnău, care se formează din câteva mici izvoare situate la sud de localitatea Leordeni și, după un traseu de 30 km, debutează în Dimbovița. Cursul său meandrat, cu ape influențate de regimul precipitațiilor și al evaporăției, a fost transformat în mare măsură prin amenajarea de acumulări artificiale.

Dintre celelalte artere autohtone, de dimensiuni mai mici, menționăm Cociocul, care are o lungime de 10 km, pe a cărui vale se află mai multe acumulări artificiale și stagnări de apă întreținute din precipitații, și Zboiul, singura arteră hidrografică a Cîmpiei Burnazului, care are câteva acumulări artificiale sau stagnări mlăștinoase, alimentate de precipitații și de izvoare de vale.

Regimul de scurgere a râurilor, specific Cîmpiei Române, este caracterizat de o mare variație de debite de la un anotimp la altul, înregistrându-se valori total diferite între perioadele secetoase de vară și cele de viituri de primăvară sau toamnă.

Lipsa precipitațiilor în timpul lunilor de vară și evaporăția excesivă duc la o scădere considerabilă a debitelor sau, la unele artere hidrografice mai mici, la întreruperea totală a scurgerii. Părțile mai joase ale văii rămân cu apă, formînd „ochiuri” mai mari sau mai mici, înconjurate sau, cu timpul, chiar acoperite de vegetație acvatică. În schimb, abundența ploilor în unele luni de primăvară sau de toamnă are ca urmare creșterea debitelor și deci intensificarea scurgerii și chiar depășirea nivelului malurilor. Diferențele de nivel cele mai mari și cele mai bruște sînt înregistrate de rețeaua hidrografică autohtonă, care este strîns legată de frecvența și intensitatea precipitațiilor. De aceea, debitul este foarte diferit nu numai de la un riu la altul, ci și de la o perioadă de timp la alta (tabelul nr. 10).

TABELUL nr. 10

Debite medii multianuale cu diferite algarări

Riul	Stația	Medii multianuale m ³ /s	Medii anuale cu diferite algarări (m ³ /s)						
			1 %	5 %	10 %	20 %	50 %	80 %	95 %
Argeș	Malu Sparg	38,5	68,2	57,8	52,7	47,0	37,3	29,7	22,7
	Budești	49,7	102,3	83,5	74,0	64,2	47,7	31,3	23,8
Dimbovița	Conțești	11,1	18,2	15,9	14,6	13,2	10,9	8,9	7,1
	Colentina	0,9	...	...	...	...	...	...	...
Neajlov	Călugăreni	6,4	15,7	12,2	10,6	8,8	6,0	3,8	2,3
Sabar	Bolintin-Vale	2,3	5,5	4,3	3,8	3,1	2,1	1,4	0,9
Ialomița	Coșereni	35,4	...	62,0	53,9	45,7	33,0	23,8	17,4
Mosilțea	Tămădău	0,3	...	...	...	...	...	...	...

Variațiile lunare și anuale de debit sînt condiționate atît de factori naturali (precipitații, evaporație), cît și de factori economici (irigații, utilizări casnice și industriale etc.). Astfel, în perioada 1930—1965, debitele rîurilor au oscilat mult de la un an la altul, atîngînd maximul în 1941 și 1955 pentru Argeș, Dîmbovița și Sabar și în 1943 și 1955 pentru Neajlov.

Dinamica debitelor medii multilunare scoate în evidență o creștere din ianuarie pînă în mai la rîurile Argeș și Dîmbovița, după care urmează scăderi pînă în august-septembrie și apoi ușoare creșteri și descreșteri pînă în ianuarie, în timp ce la Neajlov și Sabar, ca rîuri autohtone cu caractere legate de condițiile locale, debitele cresc pînă în martie, scad apoi pînă în septembrie și noiembrie, cînd încep din nou să crească ușor.

Debitele maxime și minime lunare și absolute se înscriu printre cele mai însemnate aspecte de ordin practic, cu implicații directe în complexa utilizare a apei în timp și spațiu (tabelul nr. 11).

TABELUL nr. 11
Debite maxime la diferite asigurări

Rîul	Stația	Maxime anuale			Maxima din ploi			Maxima din zăpezi		
		0,1 %	1 %	10 %	0,1 %	1 %	10 %	0,1 %	1 %	10 %
Argeș	Malu Spart	1910	1170	670	1900	1110	580	...	...	...
	Budești	3160	1880	950	3200	1740	790	1610	1680	880
Sabar	Gura Fcii	490	290	140	510	280	130	...	...	...
	Coșereni	1280	930	600	1420	890	480	1270	920	540
Ialomița	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Colentina	Buftenă	...	271	165	...	...	...	...	...	...

Abaterile de la maximele anuale sînt foarte mari, înregistrîndu-se maxime absolute lunare și zilnice cu valori mult mai ridicate, care constituie cauza unor frecvente inundații, mai ales în timpul primăverilor, cînd „unda” de viitură este susținută de ploi torențiale ce cad pe un sol deja îmbibat de apa provenită din zăpezi.

Pentru regularizarea cursurilor de apă, în vederea utilizării lor cît mai intense și mai complexe — și în special pentru realizarea de acumulări artificiale —, o deosebită importanță o are cunoașterea debitelor minime. Debitele minime zilnice scot în relief particularitățile rețelei hidrografice și limita inferioară a potențialului ei (tabelul nr. 12). Debitele minime lunare înregistrează valori mai scăzute în timpul verii, datorită și folosințelor mai intense de apă decît în timpul iernii.

Depunerile de aluviuni, în strînsă legătură cu debitele medii de materiale în suspensie, au urmări atît asupra modificării albiei de scurgere și a pantei, cît și asupra calității apelor. Pe luni, cele mai mari cantități de aluviuni în suspensie se înregistrează în martie, aprilie, mai și iunie.

Datorită acțiunii de eroziune a cursurilor de apă, pe teritoriul zonei periurbane sînt degradate, pe distanțe însemnate, multe albi și maluri și chiar sînt afectate și unele suprafețe agricole sau așezări. Astfel, albia

TABELUL nr. 12
Debitul minime zilnice

Riul	Locul	Minime zilnice		Riul	Locul	Minime zilnice	
		90 %	95 %			90 %	95 %
Argeș	Malu Spâr	5,1	4,2	Sabar	Amonle sillon canal Roșu	0,0	0,0
	Amonle derlv. Ogrezeni	5,1	4,2		Amonle confl. Ciorogirla	0,0	0,0
	Amonle confl. Neajlov	5,7	5,3	Clorogirla	Amonle sifon canal Roșu	0,0	0,0
	Amonle confl. Sabar	6,0	5,6		Amonle Arcuda	0,8	0,6
	Amonle confl. Dimbovița	6,0	5,6	Colentina	Amonle canal Ghimpați	0,02	0,02
	Amonle confl. Argeș	0,3	0,2		Amonle Piscu	0,6	0,04
Neajlov				Ialomița			

și malurile Argeșului sînt degradate, în diferite sectoare, pe o lungime ce însumează peste 21 km, apele riului afectînd peste 6 ha terenuri agricole și amenințînd peste 50 de clădiri. Sabarul degradență 1,5 km de maluri, afectează peste 3 ha teren agricol și 10 clădiri, Dimbovița aproape 3 km de maluri, iar Ialomița 2,8 km.

Rețeaua de lacuri. Suprafețele lacustre și regimul lor hidrologic au suferit modificări însemnate datorită intervenției omului. Numeroase terenuri mlăștinoase sau cu bălți temporare nu sînt desecate, iar văile arterelor hidrografice cu apă numai în perioadele bogale în precipitații au fost transformate în salbe de lacuri artificiale.

În 1890, pe actualul teritoriu al zonei periurbane, erau 30 de bălți și lacuri în regim natural și 76 de iazuri. Modificările de natură antropică au afectat destul de mult numărul, forma și dimensiunile lacurilor și bălților, mărind considerabil șirul iazurilor eau ul acumulărilor artificiale.

Din punctul de vedere al rețelei de lacuri, zona periurbană a Bucureștilor se înscrie printre regiunile țării cu cea mai densă rețea lacustră, în 1970 suprafețele lacustre reprezentînd 1,8 hu/km², iar numărul bazinelor lacustre fiind de 5,4/100 km².

În cadrul zonei periurbane a Bucureștilor se găsesc 32 de lacuri și bălți în regim natural, cu o suprafață totală de 3 500 ha, 45 de acumulări pentru irigații în regim mixt, cu o suprafață de 1 180 ha, și 115 iazuri în regim artificial, cu o suprafață de 1 220 ha.

Cele mai mari lacuri, cu excepția Bălții Comana, sînt situate în nordul zonei periurbane, iar cele mai numeroase în sud-estul zonei și pe valea Colentinei. Iazurile sînt localizate, în marea lor majoritate, în estul și sud-estul zonei.

După modul de formare și după poziția pe care o au, bazinele lacustre de pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor se grupează în trei categorii: lacuri de luncă, lacuri de vale și lacuri artificiale.

— *Lacurile de luncă*, numite și bălți, ocupă cu precădere depresiunile din luncile joase, fiind alimentate cu apă din precipitații și, în unele cazuri, din izvoare.

Cel mai mare și mai tipic lac de luncă din zona periurbană este Comana, situat în lunca Neajlovului, cam la jumătatea distanței dintre confluența cu Argeșul și unirea Neajlovului cu Cîlniștea. Prin acest lac se scurg, către avale, apele riului Neajlov. Suprafața sa la nivele medii este de 700 ha, însă poate depăși în timpul perioadelor de viituri 1 000 ha. În prezent, mai mult decît în trecut, prin îndiguirea cursului Neajlovului între lac și confluența cu Argeșul, lacul Comana joacă un rol de înmagazinare a apelor aduse de Neajlov în timpul viiturilor.

Acest rol hidrologic este deosebit de important pentru apele din această parte, din el decurgînd și alte caractere favorizante pentru natură și economie. Desfășurîndu-se pe o lungime de 7 km și o lățime ce variază între 2,5 și 1 km, lacul Comana are o adîncime mică și este invadat în cea mai mare parte de vegetația acvatică. Funcția sa turistică ar putea fi și ar trebui să devină de primă importanță în zona periurbană. Amenajarea integrală și complexă a acestui mare bazin lacustru, situat între două cîmpii înalte și în cadrul unei lunci pitorești și străjuit de unul dintre cele mai mari masive de păduri din zona periurbană, constituie una dintre cele mai importante și mai urgente acțiuni care va trebui întreprinsă în cadrul zonei periurbane a Bucureștilor.

Alte lacuri de luncă sînt Herăști, lingă localitatea Herăști, și Gruiu, lingă localitatea Gruiu, ambele în lunca Argeșului, situate la baza primei terase. Aceste lacuri cu nivele foarte variabile, în funcție de precipitații, au adîncimi reduse și sînt acoperite în mare parte de vegetație acvatică. Suprafețele lor la nivele medii sînt de 38 ha și, respectiv, 16 ha.

Tot în această parte a luncii Argeșului, în apropierea localității Valea Dragului, se află baltă Zăgăz, în suprafață de 10 ha, alimentată din precipitații și din izvoare de fund, care provin din pinza freatică. Are adîncime relativ mică (1–2 m) și este în mare parte acoperită cu stuf. Amenajarea sa este foarte facilă și i-ar conferi o prețioasă funcție — în cadrul peisajului geografic local — piscicolă, agricolă (pentru irigații, topoclimat favorabil culturilor extratimpurii) și de agrement.

De asemenea, în cadrul luncii Argeșului există mai multe bălți, instalate în mici depresiuni, în brațe părăsite sau în belciuge reactivate la viituri. În general au suprafețe sub 10 ha, adîncime mică și multă vegetație acvatică, apa lor provenind din viituri, din precipitații și, în mai mică măsură, din pinzele freatice. Mai importante sînt Moarta (de lingă Tîntava), Dărăști, Drăgănescu, Moarta (de lingă Colibași). Amenajarea unora dintre aceste bălți, avînd în vedere situarea lor în cadrul unor complexe turistice și al unor areale puternic legumicole,

ar contribui la îmbogățirea surselor de apă pentru irigații, a domeniilor piscicole și a locurilor de recreere și agrement.

În lunca Dîmboviței sînt, de asemenea, mai multe lacuri, cu suprafețe apreciable și bine individualizate în peisajul geografic de luncă. Cel mai întins bazin lacustru de aici, baltă Leordeni, sau, cum era denumită în trecut mai îndepărtat, baltă Ochiul Boului, are o suprafață de 70 ha și este situat la baza primei terase. Alimentarea sa este legată de precipitații și, în măsură mult mai mică, de cîteva izvoare provenite din pinza freatică. De aceea, nivelul său este foarte variabil, iar suprafața i se reduce mult în perioadele secetoase. Vegetația acvatică acoperă în mare parte această baltă. Avînd în vedere apropierea sa de București și faptul că nu poate fi utilizată agricol din cauza pinzei freatice situată la suprafață și a acumulării apelor de precipitații, baltă Leordeni poate fi amenajată și transformată într-un bazin piscicol și de agrement, precum și într-o sursă de apă pentru irigarea culturilor de legume din jurul său.

Tot în această parte a luncii Dîmboviței se află baltă Glină, cu o suprafață de aproape 30 ha, alimentată din precipitații și acoperită în mare parte de vegetație acvatică. Poate fi amenajată cu ușurință și transformată într-un lac de agrement, piscicol și agricol.

Lacul Tătaru, situat în partea dreaptă a luncii Dîmboviței, la contactul cu Cîmpia Cîlnăului, în dreptul localității Podu Pitarului, are o suprafață de 55 ha, fiind amenajat pentru pescuitul sportiv și constituind un punct de atracție pentru recreere și agrement.

În lunca Dîmboviței există și alte bălți și lacuri, de dimensiuni mai mici și de importanță mai redusă, dar cărora, prin amenajări corespunzătoare, li se poate ridica considerabil valoarea economică și naturală. Dintre acestea se remarcă baltă Zurbău, baltă Vasilați, baltă Nuci.

În cadrulluncii Ialomiței sînt mai multe bălți, cu suprafețe în general reduse și variabile în funcție de precipitații și de viituri, acoperite în mare parte de vegetație acvatică și slab folosite economic. Printre cele mai însemnate bălți de aici se numără Măxineni și Mieșunești.

— *Lacurile de vale*, formate prin stagnarea în mod natural a apelor provenite din precipitații, din viituri și, uneori, din izvoarele de pe fundul văilor, au forme și dimensiuni în funcție de mărimea depresunii în care se acumulează apa. După factorii genetici, se deosebesc două tipuri de lacuri de vale: limanele fluviatile și lacurile de vale propriu-zise.

Limanele fluviatile sînt lacurile formate la gurile văilor, prin colmatarea confluenței lor de către riul principal. Aceste limane fluviatile ocupă porțiunea de confluență a văilor cu Ialomița, riu care a produs colmatarea tuturor afluenților săi din acest sector. Forma acestor lacuri, ca și dimensiunile lor, sînt legate de valea rîului, prezentîndu-se mult alungite și cu prelungiri ca niște ramuri pe văile afluate.

Primul liman fluviatil, din amonte spre avale, este lacul Scroviștea sau, după alte denumiri date în diferite lucrări, Bălteni, Minăstirii

Ciolpani, Țigănești, format pe valea piriului Sticlăria. Are o suprafață, la nivele medii, de 135 ha, fiind alimentat din precipitații și din mai multe izvoare provenite din pinzele freatice. Are o poziție foarte atractivă, fiind înconjurat de păduri, iar apele sale limpezi oglindesc două vechi și renumite mănăstiri: Țigănești și Bălteni. Oferă condiții optime pentru recreere și agrement, însă este necorespunzător amenajat în acest sens.

Următorul liman fluviatil, cel mai renumit, cel mai atrăgător și cel mai bine amenajat din zona periurbană, este lacul Snagov.

Cu o suprafață de 575 ha, lung de 13 km și adânc de 9 m, avînd o formă foarte sinuoasă și multe prelungiri pe vilcelele afluențe, lacul Snagov dispune de un mare volum de apă, provenită din precipitații și din izvoare. O bogată faună piscicolă (plătică, somn, crap, știucă, biban, roșioară, două specii de guvizi) populează lacul și găsește hrană îndestulătoare în brădișul ce se dezvoltă pe fundul lacului sau în cuvertura de plaur ce acoperă părțile laterale. În partea nordică a lacului se găsește o mică insulă (care este de fapt un martor de eroziune) pe care se ridică vechea mănăstire Snagov, de o încontestabilă valoare istorică și culturală.

Lacul este legat de Ialomița printr-un mic pîrîu, care străbate patul aluviunilor depuse de Ialomița.

Înconjurat de păduri seculare de foioase, cu un peisaj foarte atrăgător, cu monumente istorice și ale naturii de cîntă valoare, cu multe amenajări corespunzătoare, lacul Snagov constituie un obiectiv turistic de prim ordin, cu importanță națională și internațională. Pe apele sale au loc numeroase concursuri internaționale de canotaj.

Urmează, spre aval, Baltă Neagră, de asemenea un liman fluviatil, de dimensiuni însă mult mai mici, cu o lungime de 4 km și o lățime ce variază între 250 și 10 m. Alimentat cu apă din precipitații și prin aportul cîtorva izvoare din pinza freatică, această baltă înregistrează scăderi mari ale nivelului în timpul verii, cînd vegetația acvatică acoperă o mare parte din suprafața sa. Pentru o folosire mai judicioasă și cu randament superior este necesară amenajarea sa piscicolă și de agrement, avînd în vedere mai ales poziția pitorească pe care o deține (în mijlocul unor bogate păduri de foioase).

Ultimul liman fluviatil din seria ialomițeană a zonei periurbane este lacul Căldărușani, cu o suprafață de 224 ha și o adîncime medie de 4 m. El se desfășoară pe o lungime de 6 km și o lățime de 20—600 m, fiind alimentat de apa adusă de cei doi afluenți ai săi, Cociovaștea și Vlășia, și de unele izvoare provenite din pinza freatică. Bordat de un brîu de vegetație acvatică, lacul este înconjurat de întinse păduri de foioase, iar la capătul său vestic se află un promontoriu înalt ce domină un frumos peisaj natural și pe care se ridică mănăstirea Căldărușani, una dintre cele mai vechi și mai cunoscute mănăstiri ale împrejurimilor bucureștene.

Lacurile de vale propriu-zise, care se înșirau pe fundul văilor alimentate de cursurile de apă respective, din precipitații și din izvoare provenite din pinzele freatice, au fost astăzi transformate, în cea mai mare parte,

în acumulări artificiale de apă. Regimul lor natural era puternic influențat de climatul arid de cîmpie și de regimul hidrologic al râurilor respective. În timpul precipitațiilor bogate, aceste lacuri se țineau lanț și aveau nivele ridicate, pentru ca în perioadele secetoase de vară să se reducă considerabil, unele dintre ele ajungînd simple ochiuri de apă. Vegetația acvatică invadea aproape în întregime aceste lacuri, dîndu-le un caracter de mlaștină.

În prezent, cu excepția unor mici și neînsemnate bazine lacustre de vale și a celor de pe Colentina din amonte de București, care au rămas în regim natural, toate celelalte lacuri de vale au fost transformate în lacuri artificiale fie ca acumulări pentru irigații, fie ca iazuri, în funcție de mărimea lor. Dealtfel, proiectele elaborate și în curs de executare prevăd și transformarea tuturor lacurilor de pe valea Colentinei în acumulări artificiale, cu funcții de agrement, piscicole și agricole. Salba de lacuri ce va coborî în trepte pe valea Colentinei, începînd de la Vizurești și pînă la confluența cu Dimbovița, va constitui coloana vertebrală a organismului lacustru al zonei periurbane a Bucureștilor și va purta amprenta intervenției omului și a folosirii multilaterale a apelor.

Cele mai însemnate lacuri rămase încă în regim natural sau semi-natural (deoarece un canal face legătură între Ialomița și Colentina pentru a furniza apă lacurilor de pe valea Colentinei în timpul perioadelor secetoase) sînt Fundeni — 115 ha, Plumbuita — 70 ha, Chitila — 90 ha, Mogoșoaia — 95 ha, Buciumeni — 96 ha, Flămînzani — 98 ha, Ciocănești — 95 ha, Vizurești și Ghimpați. Lacuri de vale în regim natural, însă de dimensiuni relativ reduse și neînsemnate ca importanță, se găsesc pe valea Cîlnăului, valea Snagovului și valea Vlăsiei.

— *Lacurile artificiale* sînt acumulări de apă obținute prin bararea văilor în vederea regularizării cursurilor și a menținerii în tot timpul anului a unui însemnat volum de apă necesar agriculturii, pisciculturii și turismului. De asemenea, se realizează și o influență topoclimatică favorabilă; în special asupra culturilor agricole.

Numărul cel mai mare de acumulări se înregistrează pe valea Pasărea, unde sînt 26 de iazuri și 24 de acumulări pentru irigații, după care urmează Cociovaștea cu 17 iazuri și 9 acumulări pentru irigații, Mostiștea cu 18 iazuri, Șindrilita cu 12 iazuri și 2 acumulări pentru irigații, Cîlnău cu 9 iazuri și 4 acumulări pentru irigații, Belciugatele cu 10 iazuri, Colentina cu 8 iazuri și Crevedia cu 7 iazuri.

Cele mai mari acumulări pentru irigații sînt la Gălbinași, Săftica, Pașcani (Moara Vlăsiei), Otopeni, Fundeni, Căciulați și Corbeanca, iar cele mai întinse iazuri sînt Periș II, Fundeni II, Fundeni III, Brănești IV, Ciocănești III, Ciocănești II, Fundeni I, Tîncăbești, Brănești III și Brănești I.

Dintre iazurile piscicole, Tunari, Afumați I, Afumați II, Găneasa III, Șindrilita I, Piteasca I, Piteasca II și Belciugatele sînt crescătorii pentru puiet destinat efectivelor piscicole din celelalte bazine. Producția piscicolă a acumulărilor din zona periurbană este destul de însemnată, fiind dirijată aproape în totalitate spre orașul București. Cele mai însemnate

producătoare de pește sînt iazurile de la Ciocănești, Crevedia, Corbeanca, Cozieni, Piteasca, Petrăchioaia, Brănești, Fundeni-Frunzănești și Cătru-nești.

Unele bazine destinate pescuitului sportiv sînt amenajate în mod special, prin construirea de podețe și pontoane și prin consolidarea și înfrumusețarea malurilor. Astfel, consolidări de maluri, garduri de glădiță, plantații de pomi fructiferi și de răchită au fost efectuate la iazurile Șindrilita I, I A și II, Piteasca I A, I B, I, II și III, Afumați III, IV și V, Pa-sărea III, precum și la balta Tătaru și lacul Căldărușani.

Așadar, bazinele lacustre naturale și artificiale joacă un rol deosebit de important în peisajul natural și economic al zonei periurbane a Bucureștilor, atenuînd excesivitatea climatului, furnizînd apă pentru irigații și oferind condiții optime pentru recreere și agrement. De aceea, numeroasele studii efectuate asupra rețelei de lacuri și bălți, în vederea folosirii lor complexe, s-au axat pe amenajarea parțială sau integrală a unor lacuri și bălți, prevăzînd pentru viitor extinderea lucrărilor de acumulare la aproape toate bazinele lacustre de pe teritoriul zonei periurbane.

Apele freatice. Ca resursă naturală, apele freatice au o importanță economică destul de mare atît pentru zona perurbană, cît și pentru alimentarea cu apă a orașului București. Potențialul și calitatea apelor freatice, cantitatea și repartiția lor în teritoriu sînt strîns legate de utilizarea actuală și de perspectivă, avînd influențe directe asupra unor procese naturale și economice.

Pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor se deosebesc mai multe areale, puse în evidență de particularitățile apelor freatice: Cîmpia de divagare, Cîmpia Neajlovului, Cîmpia Vlăsiei, Cîmpia Burnazului, lunca Argeșului.

a) *Apele freatice din Cîmpia de divagare*, situate la adîncimi de 1—5 m, au un drenaj relativ bun datorită permeabilității ridicate a straturilor de pietrișuri și nisipuri, iar conținutul în săruri este foarte redus — 1 g/l. În acest areal, apele freatice se pot folosi pentru nevoi locale sau pentru alimentări cu apă potabilă a orașului București atît datorită cantității lor, cît și calității pe care o au. Aplicarea irigațiilor trebuie să țină seama de condițiile locale pe care le prezintă apele freatice, pentru că în multe părți, mai ales în părțile joase și în cele din apropierea cursurilor de apă, există pericol de înmălătănire și de sărăturare.

b) *Apele freatice din Cîmpia Neajlovului* se găsesc la adîncimi cuprinse în general între 5 și 10 m, fiind cantonate în nisipuri și pietrișuri fluviatile sau în nisipurile de la baza depozitelor loessoide. Fragmentarea cîmpiei de văile afluențe Argeșului și nivelul scăzut al luncilor facilitează un bun drenaj. Local, la baza pantelor cîmpiei spre văi sau spre lunca Argeșului, apar numeroase izvoare alimentate de apa stratului freatic. Mineralizația apelor freatice din Cîmpia Neajlovului este de asemenea neînsemnată. — 1 g/i.

Irigațiile se pot face fără pericol de înmlăștinire sau de sărăturare.

c) *Apele freatice din Cîmpia Vlăsiei* sînt situate la adîncimi cuprinse între 5 și 10 m, cu unele oscilații în funcție de precipitații. Fenomenele de înmlăștinire și sărăturare se manifestă cu totul local. În general, drenajul este bun și mineralizația foarte redusă — 1 g/l. Irigațiile se pot aplica aproape în tot acest areal, cu excepția crovurilor și văiugilor, unde există pericol de înmlăștinire și sărăturare.

d) *Apele freatice din Cîmpia Burnazului* se caracterizează printr-o mai mare adîncime a stratului freatic — peste 20 m — și prin acumulări bogate în stratele de Frătești. Condițiile hidrogeologice sînt favorabile irigării întregii suprafețe.

e) *Apele freatice din lunca Argeșului*, acumulate în strate de pietrișuri și nisipuri, sînt situate la adîncimi de 1—5 m, în funcție de precipitații și de nivelul Argeșului.

În general, drenajul este destul de bun, ceea ce face ca irigațiile să se aplice pe scară largă fără pericole de înmlăștinire și sărăturare.

Stratele acvifere de suprafață, ca și cele de adîncime — pînă la 25—30 m, constituie surse importante pentru irigații, un puț forat prin aceste pînze de apă putînd debita pînă la 25 l/s.

UTILIZAREA ȘI AMENAJAREA APELOR

Utilizarea rațională și eficientă a potențialului hidric, în strînsă legătură cu satisfacerea necesarului de apă al zonei periurbane și cu cerințele orașului București, se bazează pe cunoașterea temeinică a tuturor particularităților rețelei de ape din zonă atît sub aspect calitativ, cît și sub raport cantitativ și teritorial.

Importanța apei în viața omului, a plantelor și a animalelor, în activitatea industrială și ingenerai în toate ramurile economice este bine cunoscută și dovedită.

Bețeaua hidrografică a zonei periurbane a constituit de multă vreme o resursă strict necesară orașului București. Astfel, apa distribuită în București cu ajutorul primelor cîșmele, în anul 1786, provenea de la Crevedia, fiind transportată prin diferență de nivel pe o conductă din olane, lungă de 15 km.

În 1888, la Arcuda intră în funcțiune prima stație de tratare a apei, de unde, pe un apeduct lung de 15,5 km, apa ajungea la stația de pompare de la Grozăvești. În 1905 se dau în exploatare colectoarele Bragadiru I și Bragadiru II, în 1907 colectoarele de la Ulmi încep să furnizeze însemnate cantități de apă, iar în 1926 intră în funcțiune și colectoarele Bragadiru III.

În 1949 se construiește o nouă conductă între nodul Bicu și nodul Boșu, în lungime de 15,5 km, în 1950 se dă în exploatare primul traseu al canalului Argeș (Crivina) — Roșu — Grozăvești, cu o lungime de 19,3 km, în 1958 încep să funcționeze colectoarele Domnești — Cotroceni, în 1959 intră în funcțiune al treilea traseu Bicu — Boșu, lung de 16,5 km, iar

în 1969 apare și cel de-al doilea traseu al canalului Argeș — Grozăvești, lung de 17,2 km.

În 1960 se construiește o conductă pentru refularea apelor între sursa Arcuda și captarea Crivina, în lungime de 10 km, iar în 1964 intră în exploatare și cel de-al doilea traseu de refulare, lung de 9,6 km. În 1968, Colentina este legată de nodul Dragomirești (de pe traseul canalului Argeș — Grozăvești) printr-un canal lung de 8,3 km, iar în 1969 se dau în exploatare puțurile de la Arcuda.

Sursa Ulmi, reprezentată de 228 de puțuri de mic diametru (15—60 cm), exploatează apele freatice situate între 4 și 16 m adâncime, pe un front de 6,3 km ce se desfășoară între râurile Ciorogirla și Sabar.

Sursele Bragadiru sînt alcătuite din trei unități: primele două, situate la vest, sînt formate din cîte 10 puțuri fiecare, cu diametru mare (200 cm), dispuse pe un front de 6,3 km lungime, prin care se extrage apa pinzelor freatice de la adîncimea de 10—20 m; cea de-a treia unitate are 232 de puțuri cu diametru mic (15—60 cm), care se înșiră pe un front de 5,5 km, exploatînd apa pinzelor freatice de la 6—16 m adîncime.

Puțurile de la Arcuda se desfășoară pe o lungime de 13 km, între șoseaua Ciorogirla — Bolintin-Deal și pădurea Rîioasa, valorificînd pinzele freatice de suprafață.

Puțurile de la Domnești — Cotroceni, în număr de 30, exploatează apele freatice din stratele situate sub 30 m adîncime.

Toate aceste patru complexe de captare a apei sînt situate în vestul și nord-vestul orașului București și exploatează apa pinzelor freatice din stratele de nisipuri și pietrișuri situate la mai puțin de 30 m adîncime. Apa furnizată este destinată în exclusivitate alimentării populației².

Capitala este aprovizionată, în același timp, cu apă provenită și din rețeaua hidrografică.

Priza de apă și stația de tratare Arcuda captează apă din riul Dimbovița, prin barajul de la Brezoale, de unde prin intermediul canalului Dimbovița ajunge la Arcuda, atît pentru alimentarea populației, cît și pentru industrie. Dată în funcțiune în 1888, transformată, dezvoltată și modernizată de mai multe ori după aceea, stația Arcuda are numeroase instalații de filtrare și tratare pentru transformarea apei de rîu în apă potabilă.

Priza de apă Crivina, intrată în funcțiune în 1950, captează apă din riul Argeș pentru necesitățile industriale ale orașului București (ca apă de răcire pentru termocentrala Grozăvești). Captarea apei se face cu ajutorul unui baraj lung de 250 m, executat în albia rîului, și a unei camere de priză în care este un bazin de desnisipare.

Pentru compensarea debitelor de apă provenită din riuri, ale căror volume sînt oscilante din cauza variațiilor climatice și hidrologice, au fost

² Menționăm că pentru populația Bucureștilor, pe teritoriul orașului mai funcționează puțuri ale I.C.A.B., care captează apa stratelor acvifere de mare adîncime: 160—260 m; pentru folosința întreprinderilor există puțuri de mare adîncime..

construite două derivații. Conducta care leagă canalul Argeș — Grozăvești (de la nodul Dragomirești) de riul Colentina (Străulești) asigură în timpul verii o parte din necesarul salbei de lacuri de pe valea Colentinei, din avale de Mogoșoaia.

Dubla conductă executată din beton, între priza Crivina și sursa Arcuda, are rolul de a furniza apă instalațiilor Arcudei atunci când debitul Dîmboviței devine insuficient.

În prezent, asigurarea orașului București cu apă se realizează cu ajutorul unei stații moderne de mare capacitate pentru prelucrarea apelor de suprafață, la Arcuda, al unui complex pentru captarea și transportul apei industriale, la Crivina, a peste 600 de puțuri și 100 de apeducte, a 2 stații centrale de pompare și 7 de cartier.

Pe teritoriul zonei periurbane se găsesc cele mai mari și mai însemnate surse de apă industrială pentru orașul București și pentru unitățile industriale din cadrul zonei.

Necesarul de apă industrială al orașului este în prezent de $4,5 \text{ m}^3/\text{s}$, pentru primenirea lacurilor de pe Colentina de $2,5 \text{ m}^3/\text{s}$, pentru răcirea centralei termoelectrice Grozăvești de $2 \text{ m}^3/\text{s}$, ca diluție pentru apele uzate de $3,7 \text{ m}^3/\text{s}$.

Argeșul alimentează centrala Grozăvești (asigurându-i întregul necesar), stația experimentală Boșu cu $0,2 \text{ m}^3/\text{s}$ și asigură diluția apelor uzate ale capitalei cu $3,7 \text{ m}^3/\text{sec}$.

Dîmbovița acoperă consumul de apă al stației de la Arcuda cu $3,7 \text{ m}^3/\text{s}$. În regimul actual, Dîmbovița are însă scăderi mari, oscilații însemnate de debit, ceea ce face ca uneori să nu poată asigura cerințele. De aceea au fost construite cele două trasee de conducte pentru refulare între Crivina și Arcuda.

Ialomița participă la primenirea apelor lacurilor de pe valea Colentinei în timpul verii.

În prezent, numai în Buftea, Pantelimon și în Bolintin-Valc sînt instalații de apă curentă, iar în localitatea Mironcești o stație de pompare și distribuire a apei în cîteva cîșmele publice. În rest, zona periurbană nu are distribuție curentă, fiind din acest punct de vedere foarte mult deficitară. De aceea, pentru acoperirea cerințelor mereu crescînde ale populației și ale industriei orașului București, ca și ale zonei periurbane, în viitor sînt necesare nu numai extinderea captărilor, ci și asigurarea de debite constante surselor de suprafață. În acest sens se preconizează construirea mai multor derivații între cursurile de apă de pe teritoriul zonei periurbane și realizarea unor acumulări însemnate pe văile rîurilor. Aceste acțiuni de regularizare sînt legate, în același timp, și de alte folosințe ale teritoriului periurban, în primul rînd pentru irigații și pentru înlăturarea inundațiilor.

Pentru regularizări de cursuri și pentru irigații, pînă acum, pe teritoriul periurban s-au executat mai multe lucrări adecvate. Pentru primenirea apelor și asigurarea debitelor lacurilor de pe valea Colentinei în timpul verii a fost construit un canal lung de 9 km, prin intermediul căruia se transportă apă din Ialomița (priza Bilciurești) în Colentina (stăvilaru

de la Ghimpați). Acest canal traversează văile Snagov și Crevedia, avînd, la intersecția cu acestea, construcții hidrotehnice cu ajutorul cărora se pot deversa, în timpul nivelurilor ridicate, debite apreciabile pe văile respective. Canalul construit între Crevedia (localitatea Cocani) și Cociovaliștea (prin valea Vîrtopul), în vederea irigării culturilor din împrejurimile sale, în lungime de 8 km, furnizează apă și pentru acumulările existente pe valea Cociovaliștei. Cînd debitul Crevediei nu este suficient se face apel la canalul Ialomița — Colentina.

Între Dimbovița (de unde începe canalul Brezoale) și valea Ciorogîrlei funcționează o mică derivație, prin care, atunci cînd există exces de ape pe riul Dimbovița, se deversează o parte din debit pe valea Ciorogîrlei.

Pentru regularizarea cursurilor de apă din zona periurbană a Bucureștilor, al căror regim este puternic influențat de climat — înregistrînd viituri destul de mari în timpul precipitațiilor abundente și scăderi considerabile de nivel în timpul perioadelor secetoase — și de unele folosințe, este necesară realizarea unor acumulări corespunzătoare. Funcția acestor acumulări este legată de reținerea apelor în timpul viiturilor și de distribuirea lor la nivele scăzute, de primenirea lacurilor de vale și a iazurilor, de furnizarea apei necesară irigațiilor din arealele în care sînt amplasate, de dezvoltarea pisciculturii, de realizarea unui topoclimat local mai temperat, de utilizarea lor în scopuri de recreere și agrement. Iată, deci, o funcție complexă și importantă nu numai din punct de vedere economic, ci și al peisajului natural — umanizat, care pledează pentru acordarea unei atenții cît mai mari și cît mai urgente.

Avîndu-se în vedere condițiile naturale și economice, au fost studiate posibilitățile de realizare a unor acumulări cît mai eficiente și cît mai economice, dintre care mai importante sînt :

Acumularea Comana, suprapusă pe actuala Baltă Comana de pe valea Neajlovului, se poate realiza printr-un baraj care, suprainălțînd la 7 m digul existent, ar produce ridicarea nivelului actual cu 4 m. Suprafața lacului astfel format ar fi de 2 250 ha, iar volumul ar depăși 62 milioane m³ de apă, ceea ce înseamnă crearea de condiții optime pentru o regularizare perfectă a cursului Neajlovului. De asemenea, se asigură irigația întregii lunci a Neajlovului din acest sector și se realizează un element de mare importanță turistică și de agrement, precum și unul dintre cele mai însemnate bazine piscicole din zona periurbană.

Realizarea acumulării Comana, în afara trecerii unor terenuri smîrcoase și de pășune în domeniul lacustru, afectează circa 50 clădiri din localitățile Budeni, Moșteni și Brăniștari, care însă pot fi mutate cu ușurință în cadrul perimetrului localităților respective.

Prin amenajarea salbei de lacuri de pe valea Colentinei se obține o înșiruire de acumulări, cu o mare importanță economică (agrement-recreere, piscicultură, irigații) și cu influențe asupra mediului natural. Proiectele elaborate prevăd amenajarea integrală a Colentinei în avale de Ghim-

pați (canalul Ialomița — Colentina), prin crearea a 18 acumulări lacustre, care se succed în trepte. Dintre acestea, însă, 5 existau înainte de punerea în aplicare a proiectelor (Buftea, Băneasa, Herăstrău, Floreasca, Tei), lacul Cernica a fost terminat în 1969, iar lacul Pantelimon II în 1970. Celelalte urmează a se realiza în două etape: pînă în 1975 și după 1975.

În afara acestor acumulări, mai este necesară și construirea pe valea Dimboviței, între Dragomirești și Ciurel, a cîteva lacuri, prin asanarea bălților de aici.

Datorită climatului secetos și evaporației intense din timpul verii, cantitățile de apă acumulate în lacuri și iazuri nu sînt suficiente pentru a satisface cerințele mari din lunile de vară, mai ales în condițiile irigației de noi și însemnate suprafețe. De aceea, pentru asigurarea apei necesare acumulărilor existente și a celor proiectate sau în studiu, este necesară construirea mai multor derivații, prin care să se realizeze treceri de ape din riurile cu debit mai bogat și mai puțin afectat de climatul excesiv de cîmpie în văile secundare, cu apă insuficientă. Astfel de derivații, avîndu-se în vedere și condițiile geomorfologice, sînt prevăzute a se construi între valea Vlăsiei și canalul Crevedia — Vîrtopul, între lacul Scroviștea și Ialomița, între lacul Snagov și valea Vlăsiei, între lacul Snagov și Balta Neagră, între Balta Neagră și lacul Căldărușani, între valea Cociovaștea și valea Pasărea, între valea Cociovaștea și valea Mostiștea, între valea Pasărea și valea Șindrilita, între valea Șindrilita și valea Belciugatele etc.

De asemenea, pentru înlăturarea acțiunii dăunătoare a apelor, pentru desecarea unor terenuri mlăștinoase se pot efectua și lucrări de deviere a cursului Argeșului în unele porțiuni, ale Săbărului și ale Dimboviței în amonte de București. Unele rectificări de cursuri, prin intervenția omului, s-au efectuat pe Sabar la Sintești și între Vidra și Ciocoveni (I. Iordan, 1963), pe valea Snagovului (E. Medianu, G. Codrescu, 1906), pe Argeș la Căscioare în 1902 și la Budești în 1960, pe Dimbovița la Cosoba în 1959, pe Ilfov la Săliștea în 1961 etc.

Inundațiile provocate de rețeaua hidrografică au fost mult limitate prin construcții de diguri și prin desecări, urîndu-se ca regularizările de cursuri proiectate și construcțiile hidrotehnice adecvate să le înlăture aproape în întregime.

Folosințele piscicole se vor extinde în toate acumulările, ceea ce va duce la dezvoltarea considerabilă a pisciculturii, atît de necesară într-o zonă periurbană, nu numai pentru furnizarea unor cantități cit mai mari de pește proaspăt, ci și pentru pescuitul de agrement. În prezent, piscicultura nu este corespunzător dezvoltată pentru a valorifica eficient numeroasele bazine lacustre.

O problemă căreia trebuie să i se acorde multă atenție, în legătură cu rețeaua de riuri și lacuri a zonei periurbane a Bucureștilor, este aceea a *noctivității*. Mai mult decît în alte regiuni, în zonele periurbane impurificarea apelor atinge intensități considerabile. Dimbovița, prin deversarea apelor reziduale ale multor unități industriale din București și din zona

periurbană, este puternic impurificată. Pentru purificarea apelor Dimboviței, în vederea folosirii nu numai a apelor sale, ci și ale Argeșului în avale de confluență, a fost prevăzută construcția unei instalații speciale în avale de București.

Tot în legătură cu gospodărirea apelor și cu construcțiile hidrotehnice se înscrie și proiectul de construire a unui canal navigabil Dunăre — București, a cărui însemnătate economică este considerabilă. Reluarea unui studiu mai vechi este strins legată de importanța deosebită pe care un canal navigabil ar prezenta-o pentru transportul de mărfuri din și către orașul București, pentru agricultură și pentru crearea unui nou peisaj geografic. Actualul proiect prevede două trasee: unul prin Mostiștea și altul prin interfluviul dintre Mostiștea și Dimbovița, folosindu-se mai multe văi locale. Pentru primul traseu se consideră ca punct terminus lacul Cernica (unde ar urma să se construiască portul Cernica) sau valea Colentinei (cu activitatea portuară la Brănești). Al doilea traseu traversează valea Colentinei și intră pe albia Dimboviței pînă la Popești-Leordeni, unde urmează să se construiască instalațiile portuare. Într-o altă variantă, tot în cadrul acestui traseu, se consideră ca posibile porturi Cernica și Bălăceanca.

SOLURILE, VEGETAȚIA, FAUNA

Ca elemente ale cadrului natural, solurile au o importanță legată în primul rînd de structura producției agricole și de aplicarea măsurilor agrotehnice, iar vegetația și fauna, pe lângă însemnătatea lor economică, se înscriu printre factorii generatori de turism și agrement.

Solurile. Diversele tipuri de soluri, care alcătuiesc stratul superficial al zonei periurbane, au o răspîndire relativ neuniformă și variată, în funcție de evoluția paleogeografică a teritoriului și de natura și dimensiunile formelor principale și formelor minore de relief (cîmpuri și lunci, crovuri, văi de tasare), în care depozitele loessoide au jucat un rol însemnat.

Solurile zonale ocupă interfluviile, iar cele azonale luncile principalelor riuri.

a) Dintre solurile zonale, cea mai mare răspîndire o au cele *brun-roșcate de pădure*, formate sub vegetație de păduri de evercinee, pe depozite loessoide, în condițiile unei pinze freatice situate la adîncimi de peste 6 m. Orizonturile A, B și C sînt bine diferențiate, prezentînd caractere specifice, cu unele mici deosebiri de la o unitate morfologică la alta.

În general, orizontul A, cu grosimi ce oscilează în jurul a 40 cm, are o culoare brună sau brună închisă care, către bază, capătă o nuanță ușor roșcată, prezintă o structură grăunțoasă și o textură lutoasă sau luto-nisipoasă. Conținutul în humus al stratului arat, gros de 15—20 cm, este cuprins între 2,0 și 2,5 %, iar în azot de 0,10—0,12 %.

Trecerea la orizontul B se face printr-un strat de culoare brună cu nuanțe roșcate sau castanii-roșcate, cu grosimi de 15–20 cm, care prezintă o structură nuciformă și grăunțoasă mare și o textură mai grea, compactă.

Orizontul B, cu o grosime de 100–130 cm, are în partea superioară (40–50 cm grosime) o culoare brun-roșcată, structură prismatică și textură luto-argiloasă compactă. Partea mijlocie (30–40 cm) este de culoare castanie brun-roșcată și are o structură columnoid-prismatică și o textură compactă, iar partea inferioară (30–40 cm grosime) este castaniu-roșcată, cu structură columnoidă și textură luto-nisipoasă slab compactă, prezentând separațiuni ferimanganice punctiforme.

Orizontul C, la care trecerea se face net, apare în general la 150–200 cm adâncime și are o culoare gălbuie-castanie cu ușoare nuanțe roșcate, textură luto-nisipoasă sau lutoasă și prezintă eflorescențe sau concrețiuni de carbonat de calciu.

În terase, solurile brun-roșcate de pădure au profile mai puțin profunde (orizontul C apare la 130–150 cm) și acumulări de argilă în orizontul B, iar pe pantele cu înclinări mai mari, orizonturile diferă ca grosime, structură și textură în raport cu condițiile locale.

Solurile silvestre brun-roșcate sînt mai răspîndite pe Cîmpia Vlăsiei (cu excepția Cîmpiei Cîlnăului), pe Cîmpia Neajlovului și pe fruntea nordică a Burnazului, precum și pe terasele Argeșului, Neajlovului și Dimboviței. Solurile silvestre brun-roșcate ușor podzolite apar insular, ocupînd suprafețe reduse la sud de Brănești și în raza comunei Ciolpani.

A doua grupă de soluri zonale, cu o răspîndire însemnată pe teritoriul zonei periurbane, este reprezentată de *cernoziomuri* în diferite stadii de degradare.

Cernoziomurile puternic degradate, care acoperă o mare parte din Cîmpia Cîlnăului, Cîmpia Mostiștei și, sub forma unei fișii orientată vest-est, partea centrală a Burnazului, sînt formate pe depozite loessoide, unde pinza freatică se află la peste 8 m adâncime.

Orizontul A al acestor soluri, cu o grosime de 40–45 cm, este de culoare brun-închisă cu nuanțe negricioase, avînd structura grăunțoasă și textura luto-argiloasă. Stratul arat are o culoare brun-cenușie cu structură bulgăroasă și un conținut în humus de 3,5 % (mai mic decît în restul orizontului A unde se înregistrează 3,7 – 4 %).

Trecerea între orizonturile A și B se face printr-un suborizont de 15–20 cm grosime, de culoare brună închisă, cu structură grăunțoasă-colturoasă și textură grea.

Orizontul B, cu grosimi de 70–120 cm (mai frecvent 80–100 cm), are o culoare brună cu nuanțe castanii-roșcate, structură prismatică foarte stabilă și textură luto-argiloasă foarte compactă în partea superioară; o culoare brun-castanie, structură columnoidă și textură luto-argiloasă compactă în partea centrală; culoare castanie-roșcată, structură columnoidă puțin stabilă și textură luto-nisipoasă mediu compactă în partea inferioară.

Orizontul C, care apare la 150–180 cm, este de culoare castanie-gălbuie, are o textură luto-nisipoasă și prezintă eflorescențe sau concrețiuni de carbonat de calciu.

Cernoziomurile mediu degradate apar numai pe terasele și cîmpia din raza comunelor Fundeni, Plătărești și Vasilați (din Cîmpia Belciugatele), precum și sub forma unei fișii înguste orientată vest-est în sudul Burnazului, fiind formate pe depozite loessoide, cu pinza freatică situată la peste 10 m adîncime. Orizontul B este mai puțin dezvoltat și mai puțin compact decît la cernoziomurile puternic degradate, iar orizontul C este situat la 100—125 cm.

Cernoziomurile puternic și mediu degradate sînt situate pe terase și au profile mai variabile, cu eroziuni care afectează numai parțial orizontul A.

În crovuri, frecvente în întreaga zonă a cernoziomurilor levigate, se înregistrează o slabă podzolire și pseudogleizare.

Cernoziomurile degradate de fineață (freatic umede) ocupă suprafețe mai însemnate la nord de București (în raza obirșilor văilor Mostiștea, Pasărea, Cociovaliștea și Vlășia) și sub forma unor petice în cadrul văii Colentina și în jurul lacurilor Scroviștea, Snagov, Căldărușani și Balta Neagră.

Caracteristica acestor soluri este reprezentată de prezența apei freatice în apropierea suprafeței, de formarea lor pe depozite de terasă și de o umiditate ridicată datorită capilarității.

În cîteva locuri din apropierea văii Colentina, în amonte de Buftea, apar soluri dernogleice, brune și cenușii.

b) *Solurile aluviale*, formate pe depozite aluvionare și găsindu-se în diferite stadii de dezvoltare, sînt răspîndite în Cîmpia de subsidență, în lunca Argeș-Sabar, în luncile Ialomiței, Dimboviței (în avale de București) și Neajlovului.

În funcție de gradul de solificare, în cadrul solurilor aluviale se deosebesc mai multe categorii :

— Solurile aluviale înțelenite, cu textură grea, sînt formate pe depozite aluviale grele, variînd de la luto-urgilos pînă la argilă. Conținutul în humus este mai ridicat decît la alte categorii de soluri aluviale, fiind, în același timp, și bogate în azot. Aceste soluri au o frecvență mai mare în părțile plane ale luncilor.

— Solurile aluviale înțelenite, cu textură medie, sînt formate pe aluviuni cu texturi ce variază de la luto-nisipoase la luto-argiloase. Sînt răspîndite în părțile mai joase, însă plane, ale luncilor, pe ele găsindu-se pădurile de luncă (zăvoaiele).

— Solurile aluviale înțelenite, cu textură ușoară, sînt răspîndite în părțile mai înalte ale luncilor, foarte rar inundabile, cu ape freatice situate la peste 2 m adîncime. S-au format mai ales pe aluviunile grindurilor, unde compoziția variază de la nisip lutos pînă la luto-nisipos. Fiind solurile aluviale cele mai evolute, au un orizont A bine conturat, cu grosimi de 25—50 cm, de culoare brună sau brun-deschisă, cu o structură grăunțoasă instabilă, afinat, în care se acumulează humusul.

— Solurile nisipoase, sub forma unor mici petice, se găsesc pe teritoriul administrativ al orașului Buftea și al comunelor 30 Decembrie, Gostinari, Vărăști, Budești, Grădinari și Tărtășești.

— Solurile aluviale mlăștinoase ocupă suprafețe mai restrinse, acolo unde apa freatică se află foarte aproape sau chiar la suprafață. În general, ele se găsesc pe văile Snagov, Vlășia, Cociovaliștea, Pasărea sau pe vechi brațe părăsite ale Ialomiței, Argeșului, Dimboviței și Neajlovului.

Solonefuri sau soluri sărăturate se găsesc pe raza comunelor Comana, Mihăilești, Budești, Valea Dragului și Crevedia.

Vegetația. În cadrul peisajului natural, vegetația ocupă un loc însemnat, constituind unul din factorii naturali cu o mare importanță economică.

În funcție de condițiile geografice, vegetația de pe teritoriul zonei periurbane cuprinde: vegetația de pe interfluvii, vegetația de luncă și vegetația hidrofilă.

a) *Vegetația de pe interfluvii* este caracterizată de frecvența mare a pădurilor în care predomină cerul (*Quercus cerris*), girnița (*Quercus frainetto*) și stejarul brumăriu (*Quercus pedunculiflora*), iar în partea de nord a Cîmpiei Vlășiei stejarul pedunculat (*Quercus robur*).

Subarboretul care se dezvoltă în pădurile de foioase de pe interfluvii este reprezentat de gherghinar (*Crataegus monogyna*, *C. pentagyna*), lemn ciinesc (*Ligustrum vulgare*), singer (*Cornus sanguinea*), măceș (*Rosa canina*), porumbar (*Prunus spinosa*) etc.

În cadrul vegetației ierboase, care se dezvoltă în poienile pădurilor și pe fișiile înguste sau peticele neînsemnate care au rămas nelucrate agricol, o răspindire mai însemnată o au păiușul (*Festuca valesiaca*, *F. pseudovina*), negara (*Stipa capillata*), sadina (*Chrysopogonetus gryllus*). Pășunile și finetele naturale, destul de puțin întinse în zona periurbană, sînt formate din asociații de firuță cu bulbi (*Poa bulbosa*), graminee cu rizomi (*Bromus inermis*, *Poa angustifolia*, *Agropyron repens*), peliniță (*Artemisia austriaca*), pir (*Cynodon dactylon*), mohor (*Setaria glauca*), leguminoase mezofile (*Trifolium repens*, *T. pratense*).

b) *Vegetația de luncă* se dezvoltă în condițiile unei umidități mai ridicate, în cadrul luncilor și pe văile apelor, fiind reprezentată de asociații lemnoase și ierboase.

Vegetația lemnoasă este alcătuită din zăvoaie de sălcii și răchită (*Salix alba*, *S. fragilis*, *S. cinerea*, *S. triandru*), anini (*Alnus glutinosa*), plop (*Populus alba*, *P. nigra*, *P. canescens*). Pădurile de șleau situate în lunci sînt formate din asociații de ulm (*Ulmus laevis*) și stejar, alături de esențele moi indicate mai sus.

Stinjenelul (*Iris pseudacorus*), limbarița (*Alisma plantago*), coada vulpii (*Alopecurus pratensis*) sînt speciile cele mai răspindite ale vegetației ierboase din luncile mai înalte.

c) *Vegetația hidrofilă* se dezvoltă în porțiunile mai joase ale văilor și luncilor, cu excese de umiditate, ca și la malurile apelor stătătoare, unde apar în mod frecvent rogozul (*Carex acutiformis*, *C. riparia*), papura (*Typha angustifolia*, *T. latifolia*) și mai ales trestia (*Phragmites communis*). Părțile marginale ale lacurilor și bălților sînt invadate de o vegetație

alcătuită din nufărul galben (*Nuphar luteum*), nufărul alb (*Nymphaea alba*), broscărița (*Potamogeton natans*) și de vegetație submersă, ca brădișul (*Myriophyllum verticillatum*), frecvent în lacurile Căldărușani, Snagov și Bălteni, pașa (*Potamogeton crispus*) și sîrmulița (*Vallisneria spiralis*). Tot în apropierea malurilor, însă în condițiile apelor cu adîncime de peste 2 m, se formează un pod vegetal plutitor, numit plaur sau, local, cocloc, format din rizomii plantelor acvatice, peste care se depun resturile aeriene descompuse ale vegetației respective și praful adus de vînt. Această pătură poate atinge grosimi de 80—100 cm, pe ea putîndu-se merge ca pe uscat. Bucățile de plaur ce se rup de masă astfel formată plutesc la suprafața lacului, fiind purtate de vînt în toate direcțiile. Pînă la asanarea lacului Cernica, plaurul ucea aici o mare răspîndire. Acum, domeniul său a fost redus, dezvoltîndu-se numai în apropierea mănăstirii Cernica. Plaur se mai dezvoltă pe lacurile Căldărușani și Scroviștea, pe Balta Neagră și Balta Comana, precum și pe unele lacuri de pe valea Colentinei.

În afara pădurilor, care reprezintă o mare importanță economică și turistică, celelalte categorii ale vegetației zonei periurbane a Bucureștilor sînt puțin valorificate, avînd o oarecare însemnătate mai mult în peisajul natural, din ce în ce mai căutat pentru recreere și agrement.

Fauna. Prin caracterele lor, arealele faunistice sînt mult mai puțin distincte, reliefului avînd un rol redus în repartiția teritorială a faunei. O oarecare individualitate din punctul de vedere al speciilor faunei se poate distinge în funcție de biotopurile din cadrul teritoriului periurban. Astfel, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor se deosebesc patru categorii de grupări faunistice, legate de biotopurile de pădure, de vegetație ierboasă (2) și acvatice, care au importanță cinegetică. În legătură cu relațiile zonă—oraș, cu dezvoltarea și organizarea teritoriului în raport cu aceste relații, fauna prezintă interes din punctul de vedere al caracterului ei vînatorească, de recreere și agrement.

a) **Fauna de pădure** este reprezentată de speciile a căror viață este legată, în primul rînd, de mediul forestier. Dintre mamifere, cele mai importante sînt cerbul lopătar (colonizat în pădurea Balta Neagră de unde s-a extins și în pădurile Cocloc, Ciolpani, Cioglia), cerbul (în pădurea și pădurea-parc Snagov, pădurile Gruiu, Vlășia și Vlădiceasca), mistrețul (răspîndit mai ales în pădurile Cernica, Tinganul, Pasărea), căpriorul (în toate pădurile mai mari — Cernica, Pustnicul, Pasărea, Brînzeasca, Căldărușani, Surlari, Vlășia, Snagov, Gruiu, Vlădiceasca, Ciolpani, Cocloc, Ciocăneasca, Rîioasa etc.), precum și lupul, vulpea, veverița, și mai puțin pisica sălbatică.

Dintre păsările de interes vînatorească, mai frecvente sînt fazanul (*Phasianus colchicus*), colonizat mai ales în pădurile Balta Neagră — Căldărușani — unde este și o modernă „fazanerie industrială” (produce pui de fazan) — Surlari, Vlășia și Snagov, sitarul (*Scelopax scolopax*) în toate pădurile din nordul zonei. Dintre păsările care nu prezintă importanță.

cinegetică, dar care dau un farmec deosebit pădurilor noastre, se remarcă gaița (*Garrulus glandarius*), ciocirlia de pădure (*Lulula arborea*), privighetoarea (*Luscinia megarhynchos*), ciocănitoarea (*Dendrocopos medius*) etc.

b) *Fauna caracteristică vegetației ierboase de câmp*, corespunzătoare zonei faunistice de silvostepă, este reprezentată de câteva specii de interes vinătoresc, ca iepurele (*Lepus europaeus*), dihorul (*Putorius putorius*), hermelina (*Mustela erminea*), nevăstuica (*Mustela nivalis*), precum și, dintre păsări, prepelița (*Coturnix coturnix*).

c) *Fauna caracteristică vegetației ierboase de luncă și baltă* prezintă o atracție însemnată, în special prin păsări: rața mare (*Anas platyrhynchos*), rața cîrîitoare (*Anas querquedula*), gîsea (*Anser anser*), stîrcul cenușiu (*Ardea cinerea*), stîrcul roșu (*Ardea purpurea*), lișița (*Fulica atra*). La malurile apelor trăiesc vidra (*Lutra lutra*) și nurca (*Lutreola lutreola*), în zăvoaie vulpea, iar în luncile mai înalte iepurele.

d) *Fauna acvatică* reprezintă atracția turistică cea mai mare, constituind o principală componentă a factorilor naturali cu valorificare pentru recreație și agrement. Primul loc îl ocupă fauna piscicolă, alcătuită din diferite specii de apă dulce — bibanul (*Perca fluviatilis*), crapul (*Cyprinus carpio*), plătica (*Abramis brama*), somnul (*Silurus glanis*), știuca (*Esox lucius*), obletul (*Alburnus alburnus*) etc. —, care generează un pescuit sportiv, de agrement, în plină dezvoltare.

În ultimii ani, pentru popularea pădurilor cu fazani au fost înființate fazanerii în pădurile Podu Pitarului, Ghimpați și Balta Neagră, de unde se fac lansări în toate pădurile zonei periurbane. De asemenea, în cadrul pădurii Scroviștea—Ciolpani a fost amenajată o modernă crescătorie de nutririi, pentru blănuri, de culoare albă și bej.

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE

TERITORIUL actual al zonei periurbane a Bucureștilor a fost una dintre cele mai vechi și mai intense arii de populare din Cîmpia Română. Rețeaua destul de deasă a riurilor și a lacurilor a oferit din belșug apă atât de necesară vieții, pădurile întinse, care acopereau o mare parte din suprafață — acei codri ai Vlăsiei intrați în legende și în istorie — au asigurat nu numai lemnul folosit pentru încălzit, pentru construcția locuințelor sau pentru confecționarea diferitelor obiecte sau unelte, ci și un adaos de hrană prin vînatul și fructele lor sau adăpost în vremurile de restriște. Solurile mînoase ale luncilor sau ale poienilor, mai mari sau mai mici, din păduri veneau și ele să completeze condițiile favorabile așezării omului în acest teritoriu, prin oferirea unor posibilități optime pentru agricultură și pentru creșterea animalelor. Existența unui număr ridicat de așezări — evidențiate în teritoriul periurban chiar de la primele statistici, ca și în cele mai vechi documente cartografice —, care încă de, atunci se înșirau ca mărgelele de-a lungul văilor Argeșului, Setaului Dîmboviței, Colentinei, Ialomiței, Neajlovului etc., atestă locuirea zonei periurbane a Bucureștilor din cele mai vechi timpuri.

Săpăturile arheologice au scos la iveală vestigiile mai multor așezări ale unei populații străvechi, unelte de muncă și obiecte folosite cu mii de ani în urmă, semințe de fructe sau de plante cultivate etc. Cunoscutul istoric C. C. Giurescu (1957, p. 25) afirmă că „aria bucureșteană a fost locuită încă din paleolitic. De peste o sută de milenii viața continuă neîntreruptă pe meleagurile capitalei”. Desigur, aceasta este valabilă și pentru zona periurbană a Bucureștilor, autorul lucrării *Istoria Bucureștilor* citind și cîteva așezări situate pe actualul teritoriu periurban.

Principala ocupație a celor mai vechi locuitori ai zonei periurbane era vînatul și pescuitul, la care apoi s-au adăugat creșterea animalelor și agricultura, toate acestea favorizate de excelentele condiții naturale ale teritoriului.

Treptat, de la o epocă la alta și de la o orînduire socială la alta, populația și așezările zonei periurbane a Bucureștilor s-au dezvoltat și s-au modificat continuu, consemnînd în istoria lor nescrisă și scrisă toate fazele specifice locului.

CONSIDERAȚII ISTORICE

Descoperirea unor urme paleolitice (printre alte locuri și la Pantelimon într-o carieră de nisip) constituie dovada existenței omului și a așezărilor pe teritoriul actual al zonei periurbane a Bucureștilor încă din epoca paleolitică.

Neoliticul, sau epoca pietrei lustruite, este reprezentat mult mai bine atît în privința bogăției materialelor descoperite, cît și a locurilor în care acestea au fost găsite. Cele mai reprezentative așezări din această perioadă sînt Vidra și Glina, unde s-au descoperit vase pictate cu vopsea roșie și albă (capacul de vas, în forma unui cap de idol, scos la zi în 1932 la Vidra). De asemenea, tot la Vidra, în afara unor unelte casnice și arme de luptă, s-a găsit un vas antropomorf numit „zeița de la Vidra” și un „pandantiv” de aur în formă de cerc, care reprezintă o valoare deosebită pentru răspîndirea și caracterizarea neoliticului nu numai la nivel național, ci și mondial. Vestigii ale culturii „Gumelnița” au fost identificate la Brăniștari, Comana, Vlad Tepeș, Izvoarele și Adunații-Copăcenii.

Epoca bronzului este reprezentată prin așezările de la Vidra, Glina-Fundeni, Pantelimon, Popești-Leordeni. Ceramica acestei epoci, reprezentată de vase de lut ars (oale, străchini, căni), are ornamentații formate din șiruri de puncte sau de linii, fiind răspîndită în toate localitățile citate. De asemenea, au fost găsite, în multe părți ale zonei periurbane, seceri, cuțite, fibule, topoare, vîrfuri de săgeți și de sulite, toate turnate din bronz.

Epoca fierului are ca așezări tipice pe teritoriul periurban localitățile Popești (pe Argeș), Fundeni (Dobroești) și Popești-Leordeni.

După cum se constată, în unele localități vestigiile găsite arată o suprapunere a epocilor, ceea ce dovedește o continuitate a vieții, a locuirii acestora.

Epoca daco-romană este cunoscută tot prin „dovezi” arheologice. Vestigiile arheologice ale epocii daco-romane sînt mult mai numeroase și cu o răspîndire teritorială mai mare, ceea ce denotă un nivel destul de ridicat de viață pentru epoca respectivă.

Cea mai mare și mai importantă așezare dacică de pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor este, fără îndoială, aceea de la Popești (în prezent sat al comunei Mihăilești), situată pe malul drept al Argeșului, considerată a fi renumita Argedava, reședința regelui, dac Burebista. Săpăturile efectuate în această stațiune geto-dacică a secolului II—I î.e.n. au scos la iveală o clădire mare, socotită a fi fost palatul regelui, și numeroase fragmente de vase, monede și fibule de argint.

La limita dintre localitățile Bragadiru și Virteju a fost descoperit un vas de pămînt cu 300 de monede de argint, avînd imitații după tetradrahmele regelui trac Lysimack. Tot acest tip de monedă dacică s-a găsit și la Comana. Tezaurul scos de la Popești-Leordeni este alcătuit din

monede dacice care conțin imitații după tetradrahmele macedonene, iar cel de la Fundeni (Dobroești) monede cu imitații grecești.

Vasul în care au fost găsite monedele de la Fundeni era și el o imitație grecească, cu ornamente în relief, iar cel de la Snagov, tot o imitație după vasele grecești din Delos, era împodobit cu reproduceri după monede dacice.

Locuitorii așezărilor dacice de pe teritoriul zonei periurbane se ocupau în primul rând cu creșterea animalelor și cu agricultura. Este probabil ca încă de atunci rama dunăreană a Burnazului, la Greaca, și cea argeșană a Cîmpiei Neajlovului, la Popești — Adunații-Copăcenii, să fi cunoscut cultura viței de vie. Pescuitul, datorită prezenței unor întinse lacuri și bălți — Snagov, Căldărușani, Țigănești, Comana, Greaca, Cernica etc. — continua să ocupe și în epoca dacică un loc destul de important în ocupația locuitorilor.

Urme ale epocii romane s-au găsit în mai multe părți ale zonei periurbane, fiind reprezentate de unelte de muncă, arme, obiecte casnice, monede etc.

Alte vestigii, reprezentate de monede, diferite obiecte casnice, unelte meșteșugărești și agricole, arme, virfuri de sulite și de săgeți etc., au mai fost descoperite și în alte localități ale zonei periurbane, cum sînt de exemplu Mogoșoaia, Cățelu, Jilava, Măgurele, Ciorogirla, Chitila, Arcuda, Buftea, Căciulați, Brănești, Țigănești etc., dovedindu-se astfel prezența omului pe întregul teritoriu periurban din cele mai vechi timpuri. Perioada daco-romană, „favorabilă vieții pașnice și deci îndesirii populației” (V. Mihăilescu, 1924 a, p. 95), a constituit o etapă de progres economic și de creștere a numărului de așezări și de populație pe întregul teritoriu al actualei zone periurbane.

Perioada postromană este caracterizată de apariția și dezvoltarea feudalismului, de migrațiile popoarelor. Primele popoare migratoare ce se abat pe meleagurile zonei periurbane sînt cele germanice, de la care nu rămîn urme prea multe. Urmează apoi migrația popoarelor slave, care lasă pretutindeni în această zonă numeroase influențe de ordin onomastic, toponimic, etnografic, folcloric, datorită colocuirii cu autohtonii daco-romani (Vlășia, Ilfov, Ilfovăț, Crevedia, Snagov, Sabar, Ciorogirla, Răstăpca, Cociovaliștea, Cocloc, Cîlnău, Cîlniștea). Ultimele popoare migratoare — pecenegii, cumanii și tătarii — și-au făcut cunoscută prezența tot prin influențe de natură toponimică, onomastică și lexică, în decursul secolelor IX—XIII.

Probleme arheologice și istorice care dovedesc existența unor puternice așezări daco-romane și a unei numeroase populații autohtone încă cu mult timp înainte de venirea popoarelor migratoare sînt edificatoare asupra particularităților teritoriului periurban, asupra procesului care a avut loc în timpul colocuirii populației locale cu popoarele migratoare.

Locuitorii așezărilor daco-romane au suferit influențe mai mari sau mai mici din partea popoarelor migratoare, în funcție de gradul în care a avut loc conviețuirea — căci o mare parte din localnici se mutau temporar în nesfârșirii „codri” ai teritoriului periurban — și de timpul cât a durat această conviețuire.

Pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor se află mai multe locuri sau localități istorice de interes local sau național. Ca cea mai cunoscută este Călugăreni, localitatea și împrejurimile sale, cu terenuri smircoase și mlăștinoase drenate de riul Neajlov, unde Mihai Viteazul a obținut o răsunătoare și categorică victorie în lupta ce a dat-o cu armatele turcești, în 1595. Pe locul unde s-au dat aprigele lupte a fost construit, în 1935, peste riul Neajlov, un pod din beton armat, la ale cărui capete au fost aplicate câte două basoreliefuli (unul cu capul lui Mihai Viteazul și altul cu stema Țării Românești), iar în imediata apropiere a podului, pe malul drept, se află, fiind construită în 1862, de către Șerban Cantacuzino, o troiță în cinstea și amintirea prețioasei victorii.

Pe actualul teritoriu al zonei periurbane mai sînt și alte localități unde s-au mai dat lupte, bineînțeles nici una de proporțiile și de însemnătatea celei de la Călugăreni. Astfel, în anul 1530, în timpul domniei lui Radu de la Afumați, are loc în localitatea natală a domnitorului, satul Afumați, o aprigă bătălie cu turcii, care se soldează cu victoria românilor și deci cu neizbutirea turcilor de a-l schimba pe domn. În 1595, la Buciumeni (Budești), pe terenurile smircoase de aici, are loc o luptă între armatele lui Mihai Viteazul și turci, angajată de români pentru a-i hărțui pe turci.

POPULAȚIA

Ca principală forță transformatoare și creatoare a zonei periurbane, producătoare și consumatoare, care se caracterizează printr-o accentuată schimbare și mobilitate, determinînd evoluția, modificarea și valorificarea neîncetată a mediului înconjurător, populația reprezintă, prin prisma geografiei, o deosebită importanță în studiile de sinteză și de analiză, teritoriale și generale, teoretice și practice.

Pentru studiile zonelor periurbane, cunoașterea tuturor problemelor de populație este strîns legată nu numai de aspectul documentar, de al evoluției funcționale și al transformării mediului natural, de al modificărilor social-culturale, ci și, mai ales, de potențialul uman existent, de particularitățile și caracteristicile sale actuale, pentru a se cunoaște stadiul la care s-a ajuns, posibilitățile și condițiile oferite pentru definițivarea și determinarea rolului de perspectivă al acestor zone periurbane.

EVOLUȚIA NUMERICĂ A POPULAȚIEI

Evoluția cantitativă a populației zonei periurbane a Bucureștilor este oglindită în recensămintele efectuate de-a lungul anilor, începând din 1831.

Recensământul din 1831 este prima exprimare cifrică a situației populației pe localități, favorizând redarea unei imagini apropiate de realitate a numărului populației și a grupărilor sale în teritoriu — în acea perioadă. Desigur, atât numărul, cât și gruparea populației înregistrată la 1831 sînt strîns legate de condițiile istorico-sociale anterioare. Privit evolutiv, numărul populației teritoriului zonei periurbane a Bucureștilor a crescut de la 71 200 în 1831 la 167 815 în 1890, la 261 045 în 1912, la 316 000 în 1930, la 361 950 în 1941, la 374 020 în 1948, la 404 360 în 1956, la 439 815 în 1966 și la 168 000 în 1970, adică o creștere absolută de 396 700 de locuitori sau de 6,5 ori în perioada 1831 — 1970. Media anuală de creștere în această perioadă a fost de 2 840 de persoane, însă ca a diferit foarte mult de la o perioadă de timp la alta și mai ales de la o localitate la alta, în funcție de condițiile social-istorice și economice.

Fluctuațiile destul de mari de la o perioadă la alta sînt rezultatul condițiilor social-istorice și economice, cele două războaie mondiale punîndu-și în mod evident amprenta asupra valorilor de creștere a populației.

La catagrafia din 1831, localitățile cu cel mai mare număr de locuitori erau Crivăț — 1 130, Bolintin-Vale — 1 120, Tunari — 1 020, Dărăști-Ilfov — 880, Domnești — 820, Copăcenii — 800, Berceni — 800, Greaca — 800, Florești de Sus — 800, Hotarele — 790, Mihăilești — 760, Izvoarele — 750, Dărăști-Vlașca — 735, Găisenii — 730, Colibași — 705 și Ogrezeni — 700. Satele cu cel mai mic număr de locuitori erau atunci Păroaia și Cindeasca — sub 50; Vinători, Fundeni (Dobroești), Cozieni, Găneasa, Moara Domnească, Orăștii, Manolache, Movila, Moșteni (Ulmi), Olteni și Drăgănescu — sub 100 de locuitori.

În 1966, din punctul de vedere al grupării localităților după numărul de locuitori, se constată că grupările cuprinse între 500 și 4 000 de locuitori sînt predominante, deținînd 79,2 % din numărul total al localităților și 71,3 % din populația totală a zonei periurbane, localităților cu peste 4 000 de locuitori revenindu-le 26,7 % din populația totală, iar localităților cu mai puțin de 500 de locuitori numai 2 %.

În anul 1970, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor locuiau 468 000 de persoane, grupate în 232 de localități, care alcătuiesc, din punct de vedere administrativ, 75 de comune și un oraș. Repartiția geografică a localităților mari sau mici este strîns legată de evoluția lor istorică, neinregistrîndu-se areale distincte cu o populație mai numeroasă sau altele cu populație redusă. Totuși, la o privire generală, se remarcă existența unei populații ceva mai numeroasă în imediata apropiere a Bucureștilor, pe terasele și în lunca Argeș-Sabar, în Cimpia de subsidență și în lunca Ialomiței.

Evoluția generală a numărului de locuitori ai localităților zonei periurbane reliefează o dinamică diferită de la o localitate la alta și de la o parte a zonei la alta. Marea majoritate a localităților avea în 1831 sub 1 000 de locuitori, deci o bază de plecare generală relativ apropiată. Creșterea de la 1831 la 1890 este în general lentă. Între 1890 și 1930 se manifestă o primă deosebire în evoluție, localitățile mai mici, cu o economie mai puțin complexă, au o creștere redusă, în timp ce grupa localităților cu o economie mai dezvoltată — în special cele din apropierea Bucureștilor — înregistrează o creștere destul de puternică. Urmează o perioadă de creștere generală lentă (cu excepția localității Peris, în forma sa actuală), datorită primului război mondial. Perioada 1930—1941 are, de asemenea, o creștere relativ redusă, însă cu unele variații, în special creșteri spectaculoase la unele comune din imediata apropiere a orașului: Pantelimon și Popești-Leordeni. Urmează o nouă perioadă, 1941—1948, cu creșteri neînsemnate sau chiar cu scăderi ale numărului de locuitori, factorul determinant fiind cel de-al doilea război mondial. După 1948 are loc o diferențiere evidentă a localităților din punctul de vedere al evoluției populației. Astfel, în perioada 1948—1970 dinamica populației se prezintă sub trei aspecte principale: creșteri foarte ușoare, înregistrate în localitățile cu economie agricolă și cuprinzând majoritatea așezărilor; creșteri medii, manifestate în general de localitățile mai dezvoltate, cu o economie relativ mai complexă; creșteri mari, înregistrate de localitățile cu mari unități industriale sau situate în imediata apropiere a Bucureștilor (Pantelimon, Popești-Leordeni, Jilava, Buftea, Otopeni, Voluntari etc.). Pentru localitățile din imediata apropiere a Bucureștilor rolul de bază în creșterea populației l-a avut sporul migrator. Cel mai concludent exemplu este al comunei Voluntari, a cărei populație este provenită în cea mai mare parte din afară, prezentând un grad ridicat de eterogenitate a ocupațiilor și o diversitate mare a locurilor inițiale de muncă.

DENSITATEA

Ca raport între numărul de locuitori și diferite categorii de suprafețe, densitatea populației înregistrează valori ce se deosebesc în funcție de mărimea suprafeței respective și de populație.

Densitatea generală. De-a lungul timpurilor, densitatea medie a populației din zona periurbană a Bucureștilor a prezentat valori diferite în funcție de populația totală. Astfel, în 1831, densitatea medie a populației pe întreaga zonă periurbană a fost de 20 loc/km², în 1890 a crescut la 47 loc/km², în 1912 la 72 loc/km², în 1930 la 88 loc/km², în 1941 la 102 loc/km², în 1956 la 113 loc/km² și la 131 loc/km² în 1970.

În raport cu densitatea medie pe țară sau a altor regiuni ale țării, zona periurbană a Bucureștilor înregistrează o densitate superioară.

Ca repartitie geografică se remarcă o diferențiere în timp a evoluției densității generale de la o parte la alta a zonei și de la o localitate la alta. În 1890, densitățile cele mai ridicate se înregistrau în Cîmpia de subsidență și în lunca Argeș-Sabar. În 1930, alături de aria veche de densitate mare axată pe Argeș și Sabar începe să se schițeze un areal în jurul Bucureștilor și altul în nord, pe valea Ialomiței; în 1970 cele mai ridicate densități se înregistrau în jurul capitalei (fig. 4).

Densitatea agricolă. În funcție de terenurile agricole, densitatea populației a înregistrat valori diferite de la o perioadă la alta și de la o comună la alta. Astfel, în 1890, densitatea agricolă era de 0,36 loc/ha, în 1938 de 0,70 loc/ha, iar în 1970 de 1,7 loc/ha (170 loc/km²).

Pe localități, în 1890, cele mai ridicate densități agricole se înregistrau în Cîmpia de subsidență, în lunca Argeș-Sabar și în lunca Ialomiței, ca urmare a concentrării mai mari a populației în aceste părți, în timp ce în cîmpiile Mostiștei, Burnazului, Cîlnăului, Vlăsiei densitățile erau relativ reduse.

În 1970, densitățile agricole cele mai mari erau grupate în jurul Bucureștilor, în Cîmpia de subsidență și în luncile Ialomiței și Argeș-Sabar, iar cîmpiile Vlăsiei, Mostiștei și Cîlnăului înregistrau cele mai scăzute valori.

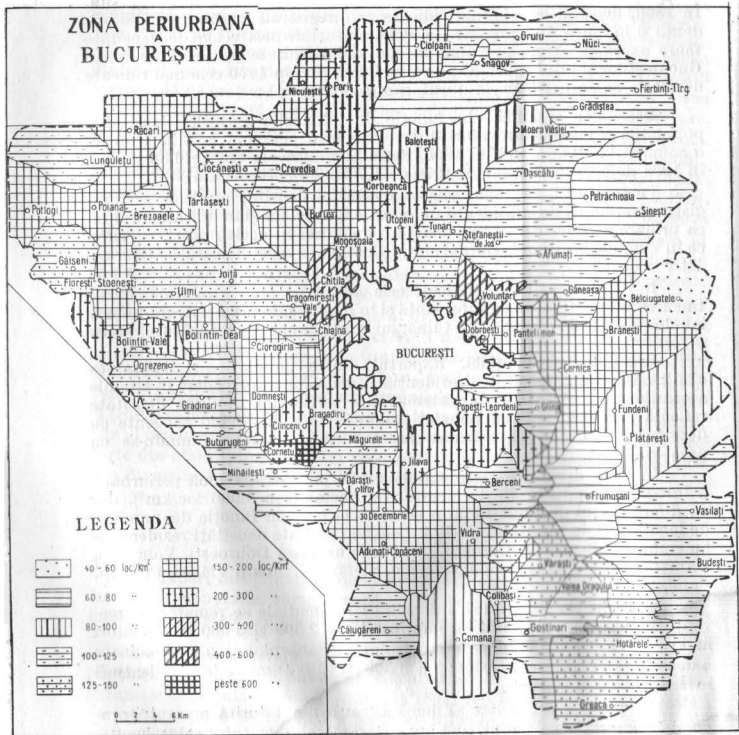
Densitatea rezidențială. Raportul dintre populație și suprafața clădită reprezintă densitatea rezidențială, utilizată cu precădere în studiile așezărilor și în lucrările de sistematizare teritorială. Această densitate reflectă „încărcătura” cu populație a intravilanului, avînd tangențe cu densitatea clădirilor și mărirea așezărilor, dar nesuprapunîndu-se cu acestea.

În 1970, densitatea rezidențială medie pe întreaga zonă periurbană a înregistrat aproape 30 de locuitori la hectar (sau 3 000 loc/km²), dar ea diferă destul de mult de la o comună la alta, în funcție de numărul de locuitori și de suprafața clădită. Cele mai ridicate densități rezidențiale au comunele Berceni și Cornetu, după care urmează Dobroești, Voluntari, Dărăști-Ilfov și Vărăști, Bolintin-Vale, Ștefănești, Moara Vlăsiei, Colibași, Peris, Fundeni.

În repartitia geografică a densității rezidențiale se remarcă o frecvență însemnată a densităților cuprinse între 2 500 și 3 000 de locuitori la km² în valea și pe terasele Argeșului și Sabarului și o predominare a densităților cuprinse între 3 000 și 3 500 pe văile Dimboviței și Colentinei în amonte de București.

Din punctul de vedere al densității urbane, datorită prezenței orașului București, zona periurbană înregistrează valori cu totul neînsemnate, sub 3 loc/km², în schimb densitatea rurală se suprapune aproape cu densitatea generală, atîngînd 128 loc/km².

MIȘCAREA POPULAȚIEI

Fenomenul demografic cunoscut sub numele de „mișcarea populației” se referă la creșterile sau descreșterile populației în cadrul unui teritoriu, datorate sporului natural (prin natalitate și mortalitate) și sporului migrator (imigrări sau emigrări). În funcție de valorile natalității și mortalității sau ale imigrărilor și emigrărilor, sporurile respective pot fi pozitive sau negative.

Natalitate, mortalitate, spor natural. Repartiția teritorială a natalității prezintă mari diferențe de la un an la altul sau de la o localitate la alta. În zona periurbană a Bucureștilor indicele mediu de natalitate a înregistrat oscilații relativ însemnate. Astfel, în perioada 1941—1946 natalitatea a avut valori destul de scăzute, apoi în 1955—1956 a crescut la peste 20‰. În perioada 1960—1966, indicele de natalitate a coborât între 11 și 14‰, pentru ca în 1967—1970 să atingă valori de peste 25‰.

Creșterea vertiginoasă și importantă a natalității după 1966 se datorește măsurilor de redresare a natalității luate de conducerea de stat, ca urmare a tendinței accentuate de scădere a numărului de născuți. În această perioadă, indicele mediu de natalitate s-a situat la valori destul de mari: 8 comune cu un indice sub 20‰, 40 de comune cu valori ale natalității cuprinse între 20 și 30‰, 27 de comune cu 30—40‰, iar o comună a înregistrat peste 40‰.

În repartitia geografică a indicelui de natalitate pe comune se evidențiază gruparea valorilor situate sub 20‰ în sud-vestul și sudul zonei periurbane, grupare axată pe lunca Argeș-Sabar, lunca Neajlovului și Cîmpia Burnazului, o frecvență însemnată a indicelui cuprins între 20 și 30‰ în nordul și în extremitatea nord-vestică a zonei, ca și în aria înconjurătoare orașului București; existența unui număr mare de localități cu indici de peste 30‰ în lunca Dîmboviței, pe valea Colentinei, în Cîmpia de subsidență și pe văile Cociovaliștea și Mostiștea.

Indicele de mortalitate a înregistrat, în ultimii 10 ani, valori medii care au oscilat în jurul a 10‰ (în 1968 indicele mediu pe întreaga zonă periurbană a fost de 10,2‰). Pe localități, mortalitatea prezintă deosebiri destul de mari, evidențiindu-se din acest punct de vedere câteva grupări teritoriale. Astfel, cel mai scăzut indice de mortalitate (sub 10‰) se grupază, ca o centură, în jurul orașului București și în zona de confluență a Neajlovului cu Argeșul. Indicele cu valori medii (10—15‰) cuprinde tot restul zonei periurbane, Cîmpia de subsidență evidențiindu-se cu o frecvență mai mare a indicelui, de 14—15‰.

Sporul natural, reprezentînd diferența dintre născuți și decedați, are o importanță deosebită în creșterea numărului de locuitori.

În zona periurbană a Bucureștilor, sporul natural a variat destul de mult de la un an la altul și de la o localitate la alta. În perioada 1965—1969, sporul mediu natural a fost de 12,8‰ pe an.

Repartiția geografică a sporului natural evidențiază existența unor grupări sau areale în care au frecvențe mai însemnate anumite valori ale acestui indice. Astfel, cel mai scăzut spor natural se grupează în sudul și în extremitatea nord-vestică a zonei periurbane, avînd o frecvență importantă și în nordul și vestul zonei. Valorile medii ale indicelui sporului natural (între 10 și 15‰) sînt grupate în vestul și sud-vestul orașului București, în nordul și nord-estul zonei periurbane și pe valea Cîlnăului. Sporul natural cel mai ridicat (peste 15‰) se înregistrează în localitățile de pe văile Dimboviței, Colentinei și Cociovaștei.

Mișcarea migratorie. Schimburile de populație dintre o regiune și alta sau dintre o localitate și alta reprezintă gradul de atractivitate demografică și reflectă dezvoltarea sau perspectivele de dezvoltare a regiunii sau localității respective. În zona periurbană, fluxurile acestei mișcări migratorii au avut în marea lor majoritate direcția București și mult mai puține au vizat unele localități cu o dezvoltare economică complexă, în care industria a avut un loc de frunte. Datorită însă restricțiilor de stabilire în București, o mare parte din curenții de migrare spre acest oraș s-a oprit în comunele limitrofe orașului (suburbane), generînd o creștere considerabilă a populației acestora. Cu excepția comunei Otopeni, unde numărul celor plecați a depășit pe al celor veniți, în toate celelalte localități suburbane sporul migrator a atins valori însemnate. După număr, pe primul loc se situează Voluntari și Pantelimon, după care urmează Glina, Chitila, Bragadiru, Jilava, Chiajna și Popești-Leordeni. Este interesantă evoluția comunei Voluntari, cea mai tîrzie din zonă, care a devenit cea mai mare localitate rurală a țării — cu peste 17 000 de locuitori în 1970, față de 6 600 în 1956 — și care este și oea mai tipică așezare dormitor din țară, aproape în totalitate populația sa activă lucrînd în București sau în localitățile apropiate.

Sporul migrator are o importanță apremiabilă în caracterizarea economică a unei regiuni sau a unei localități, constituind în același timp și un indicator de analiză teritorială. De aceea, indicele sporului migrator poate fi socotit ca un *indice de atractivitate demografică*, deoarece el reprezintă valoarea atracției exercitată de o localitate, în funcție de anumite criterii — economice, sociale, naturale.

Pe teritoriul zonei periurbane, în funcție de dezvoltarea economică a localităților și mai ales de atracția exercitată de orașul București, indicele de atractivitate demografică — pe care l-am considerat a fi direct proporțional cu diferența dintre veniți și plecați și invers proporțional cu

populația totală :
$$Id = \frac{V - P \cdot 100}{T}$$
, deci putînd avea valori pozitive sau

negative — diferă de la o localitate la alta și de la o parte a zonei la alta. După acest indice, în cadrul teritoriului periurban se schițează cîteva areale cu caracteristici proprii. Astfel, valea Mostiștei, cu cel mai scăzut indice (valori negative sub 20) este puternic neatractivă, aici înregistrîndu-se pierderi relativ însemnate de populație prin migrări.

Mai mult de jumătate din numărul comunelor zonei periurbane înregistrează indice cu valori negative, fiind socotite așezări neatractive (slab sau mediu neatractive). Acest indice ocupă tot sudul și sud-estul zonei, muchia Cîmpiei Neajlovului, Cîmpia de subsidență (cu excepția părții sale nord-vestice) și nordul zonei periurbane. Indicele de atractivitate demografică cu valori pozitive este grupat în jurul orașului București, apărind și insular în cadrul zonei, prin câteva comune mai dezvoltate.

Sporul total. Din combinarea sporului natural cu cel migrator rezultă *sporul total*, care reprezintă valoarea de creștere efectivă a populației. Acest indicator demografic are o deosebită valoare în studiile teritoriale de populație și așezări, deoarece facilitează analiza și prognoza tendințelor și ritmurilor de creștere a populației. Fiind un rezultat direct al sporului natural și al celui migrator, sporul total reflectă și el variațiile în timp și spațiu ale celor două valori demografice.

Privit retrospectiv, sporul total a avut valori diferite de la un recensământ la altul, în funcție de condițiile social-economice ale perioadei respective. Calculat după formula $SpT = \frac{P_2 - P_1}{N}$ (în care SpT este

sporul total mediu anual, P_2 — populația la recensământul sau în anul anterior celui de referință, P_1 — populația la recensământul sau în anul de referință, N — numărul anilor dintre cele două recensăminte sau între anii de început și de sfârșit al unei perioade), acest spor total mediu anual arată evoluția în timp a populației zonei sau localităților. Astfel, pentru perioada 1835—1890, sporul total mediu anual a avut valoarea de 1 637, în perioada 1890—1912 a înregistrat 4 240, între 1912 și 1930 a scăzut la 3 053, urmează o creștere ușoară și apoi o scădere accentuată în 1941—1948 (consecințele războiului), și, după unele oscilații, atinge valoarea cea mai mare între 1966 și 1970 (7 050), ca urmare a sporurilor natural și migrator foarte ridicate.

În ultimii ani, rolul principal în creșterea sporului total a revenit sporului natural în localitățile cu un indice de atractivitate demografică mai scăzut, iar sporul migrator a avut participarea mai însemnată în localitățile din imediata apropiere a Bucureștilor și în cele cu o economie mai dezvoltată.

Evoluția și structura sporului total în ultimii cinci ani scot în evidență o participare oarecum stagnantă sau chiar regresivă a sporului migrator, datorită dezvoltării navetismului, care reduce stabilirile în localitățile de atractivitate. Continuă însă, în același ritm, imigrările din localități situate în afara zonei.

STRUCTURA POPULAȚIEI

În zona periurbană a Bucureștilor, compoziția populației pe sexe și grupe de vîrstă, structura după activitate și mai ales mobilitatea

populației au o deosebită importanță în cunoașterea de ansamblu și a particularităților teritoriale, ca și a caracterelor relațiilor dintre orașul București și zona sa.

STRUCTURĂ PE SEXE ȘI GRUPE DE VÂRSTĂ

Privită evolutiv, structura pe sexe a populației actualului teritoriu al zonei periurbane a Bucureștilor s-a caracterizat prin predominarea destul de tranșantă a sexului feminin.

Cele mai nete diferențe s-au manifestat în timpul și în perioadele imediat următoare ale celor două războaie mondiale, după care au urmat ani în care în structura noilor născuți a predominat sexul masculin. La recensământul din 1912, populația de sex feminin reprezenta 58 % din totalul populației, în 1941 ponderea sa a scăzut la 54 %, în 1948 este atins procentul maxim — 60 %, pentru ca după aceea să scadă treptat și să înregistreze aproape 52 % în 1966. După estimările anului 1970, diferența se mai micșorase încă, sexul feminin reprezentând 51 % din totalul populației, datorită în primul rând numărului mai mare de noi născuți de sex masculin. Deși nu prea mare, aportul sporului migrator, manifestat în special în localitățile din imediata apropiere a Bucureștilor, a contribuit și el la diminuarea diferenței dintre cele două sexe în ultimii 10 ani.

Pe localități se înregistrează deosebiri față de valorile medii, constituind particularitățile locale ale structurii pe sexe a populației. Ponderile cele mai ridicate ale sexului feminin se înregistrează în comunele Ulmi (63 %), Florești (62 %) și Ogrezeni (57 %), iar cele mai scăzute în comunele Ciorogirla, Bragadiru, Jilava și Otopeni.

În repartitia geografică a sexelor se deosebesc mai multe areale cu predominanțe diferite. Astfel, în jurul Bucureștilor, ca o centură strinsă, se desfășoară arealul în care predomină sexul masculin. Zona luncii Argeș-Sabar dintre Ciorogirla și Valea Dragului, ca și extremitatea nord-vestică a zonei periurbane dintre Crevedia și Potlogi constituie areale ale ponderii de 51 % sex feminin.

În extremitatea vestică a zonei, între Găiseni și Ogrezeni, se distinge un areal format numai din cele mai mari ponderi ale predominanței feminine — peste 55 %.

Structura pe grupe de vârstă este un indicator care reflectă situația actuală și tendințele de „îmbătrânire” sau de „întinerire” demografică a populației.

La recensământul din 1966, din totalul populației recensate, de 439 800 de locuitori, 23,5 % reveneau grupelor de vârstă cuprinse între 0 și 14 ani, 64,4 % grupelor de 14—60 de ani și 12,1 % grupelor de vârstă de peste 60 de ani (tabelul nr. 13.)

În ceea ce privește structura pe grupe de vârstă și sexe, se constată o predominanță apreciabilă a sexului masculin la grupa de vârstă 10—14 an

TABELUL nr. 13

Structura populației pe grupe de vîrstă

Grupa de vîrstă (ani)	Numărul populației grupei respective	% din populația totală	Grupa de vîrstă (ani)	Numărul populației grupei respective	% din populația totală
0 — 4	25 050	5,7	35 — 39	36 330	8,3
5 — 9	36 620	8,3	40 — 44	33 290	7,6
10 — 14	41 490	9,5	45 — 49	19 790	4,6
15 — 19	36 450	8,3	50 — 54	28 770	6,3
20 — 24	29 190	6,5	55 — 59	24 080	5,5
25 — 29	37 360	8,5	60 — 64	19 690	4,5
30 — 34	38 480	8,8	65 și peste	33 210	7,6

și o predominanță mai ușoară la grupele de vîrstă 20 — 24 de ani și 5 — 9 ani. Predominanță mai netă a sexului feminin se înregistrează la grupele 0 — 4 ani, 15 — 19 ani și mai ales peste 65 de ani. În restul grupelor, sexul feminin are numai o predominanță ușoară.

Piramida vîrstelor scoate în relief un stadiu de maturizare a populației zonei periurbane, cu o pondere relativ însemnată a tineretului, dar cu o evidentă lipsă a copiilor. După 1966 însă, redresarea natalității a dus la o creștere considerabilă a numărului copiilor, astfel că piramida vîrstelor cu baza în anul 1970 are în grupa de vîrstă 0 — 4 ani cea mai dezvoltată grupă a sa.

Deosebiri locale puse în evidență de structura pe grupe de vîrstă a populației localităților sînt foarte frecvente. Se remarcă totuși un areal cu o pondere mai ridicată a grupei de 0 — 4 ani în vestul zonei periurbane, axat pe valea Argeșului, în raza comunelor Ogrezeni, Grădinari, Buturugeni și unul, în care ponderea „bătrînilor” atinge valori mai însemnate, în lunca Argeș-Sabar, la sud de Dărăști-Ilfov.

STRUCTURA PROFESIONALĂ

Unul dintre cele mai importante aspecte ale studiului populației este *structura profesională*, indicator de bază în caracterizarea funcțională, în valorificarea potențialului uman al unui teritoriu.

Caracterele funcționale ale zonei periurbane a Bucureștilor sînt bine oglindite în structura profesională a populației sale. Atracția puternică a forței de muncă de către orașul București, ca și de către unitățile industriale existente pe teritoriul zonei periurbane, a determinat dezvoltarea considerabilă și continuă a numărului de salariați, în special ca muncitori, iar activitățile „tertiare” au inclus și ele efective importante din populația periurbană, ceea ce a dus la schimbarea evidentă a structurii profesionale.

Dacă pînă la cel de-al doilea război mondial structura profesională a populației era net dominată de activitățile agricole în toate localitățile

zonei periurbane, după 1948 și pînă în prezent structura profesională s-a modificat continuu și radical, apărînd și fenomene legate de caracterul periurban al activităților profesionale. Astfel, în toate localitățile zonei au apărut, alături de activitățile agricole, alte activități productive sau de servire fie legate de unitățile din teritoriu, fie, mai ales, dependente de orașul București. Aceste relații profesionale București—zonă au dat naștere unei puternice mișcări migratoare pendulante sau, cu o denumire larg utilizată în prezent, navetismului.

Populația activă. Potențialul uman al unui teritoriu este reprezentat de populația sa activă, adică de populația a cărei vîrstă îi permite să depună o activitate utilă societății.

La recensămîntul din 1966, numărul populației active a zonei periurbane a Bucureștilor a fost de 258 000 de persoane, din care 136 800 de sex masculin și 121 200 de sex feminin sau 53 și, respectiv, 47 %. Structura pe ramuri de activitate a populației active este dominată de agricultură și industrie (tabelul nr. 14).

TABELUL nr. 14
Structura pe ramuri de activitate a populației active

Ramura de activitate	1956 %	1966 %	1970 %
Total	100,0	100,0	100,0
Industrie	10,2	17,2	19,2
Construcții	2,5	5,4	5,8
Agricultură	74,7	63,3	60,4
Circulație mărfuri	2,0	2,4	2,5
Învățămînt, cultură, sănătate	2,1	2,9	3,0
Alte ramuri	8,5	8,8	9,1

Cele mai mari creșteri ale ponderii populației active au fost înregistrate de industrie și construcții, ca urmare a cerințelor mereu crescînde de forță de muncă ale Bucureștilor, precum și ale unor mari unități industriale construite în cadrul zonei periurbane (Jilava, Popești-Leordeni, Pantelimon, Otopeni etc.).

În anul 1970, ponderea populației active încadrată în domeniile neagricole se apropia de 40 % ca medie pe întreaga zonă, ceea ce dă o notă deosebită acestui teritoriu, îl caracterizează, din punctul de vedere al populației ocupate, ca o zonă de trecere între rural și urban, deci ca o zonă tipic periurbană.

Deoarece această pondere a celor ocupați în activitățile neagricole are un rol deosebit în caracterizarea funcțională a unui teritoriu și mai ales în aceea a zonelor periurbane, am considerat-o ea indicator de bază în evoluția și structura populației periurbane, pe care l-am numit *indice*

al activităților neagricole și l-am exprimat matematic prin relația $I_n = \frac{P_n \cdot 100}{P_a}$ (în care P_n este numărul populației active din domeniile neagricole, iar P_a este numărul populației active totale dintr-un teritoriu sau dintr-o localitate) (fig. 5).

Repartiția teritorială a populației active. În repartiția geografică a populației active se constată un areal, sub forma unei centuri ce înconjoară orașul București, care se distinge prin indicele ridicat al activităților neagricole. Toate localitățile din jurul Bucureștilor au indicele activităților neagricole peste 40 (Chitila, Voluntari, Pantelimon, Dobroești, Chiajna, Jilava, Buftea, Popești-Leordeni, Glina, Cernica, Mogoșoaia, Otopeni și Balotești). În afara acestui areal se mai disting două centre cu indice peste 50 (Budești și Răcari) și trei centre cu indice peste 40 (Potlogi, Ciolpani, Periş). Restul localităților au indice sub 40, fiind centre în care predomină activitățile agricole. Însă și la acestea, indicele activităților neagricole este în continuă creștere.

Populația activă în industrie. După cum s-a văzut în tabelul nr. 14, ponderea cea mai mare în cadrul activităților neagricole o are industria, care se detașează net de celelalte ramuri. Pe comune, numărul cel mai ridicat de populație activă ocupată în industrie îl au Pantelimon, Voluntari, Jilava, Popești-Leordeni, Chiajna, Cernica, Chitila, Măgurele (peste 1 500 de persoane), Buftea, Dobroești, Glina, Otopeni (peste 1 000 de persoane), adică „centura” de localități a capitalei. Centura localităților mai sus citate concentrează aproape 50 % din totalul populației active încadrate în industrie din întreaga zonă periurbană. Și dacă se adaugă și celelalte comune din apropierea capitalei, cu un număr important de activi în industrie (Brănești, 30 Decembrie, Frumușani, Vidra, Clinceni, Dragomirești, Berceni, Tunari, Mogoșoaia, Balotești, Fundeni, Plătărești, Ciorogirla, Domnești și Cornetu, cu peste 500 de persoane fiecare), unde se află încă 23,0 % din populația activă a zonei periurbane ce lucrează în industrie, avem imaginea spațială și funcțională a populației active din jurul orașului București. În afara acestui areal, localitățile cu cel mai mare număr de activi în industrie sînt Vasilați, Budești, Periş, Comana, Bolintin-Vale și Răcari (cu peste 500 de persoane fiecare).

Populația activă în construcții. Ca urmare a masivelor construcții efectuate în cadrul zonei periurbane și mai ales în București, necesarul de forță de muncă solicitat de această ramură economică a fost satisfăcut în măsură însemnată cu populație din zona periurbană. Această activitate economică a găsit în localitățile zonei periurbane nu numai forță de muncă necalificată, ci și lucrători calificați, în special în zidărie și dulgherie. Numărul celor încadrați în construcții a fost într-o continuă creștere după 1956, atingînd un maximum în perioada 1966—1969.

Repartiția geografică a populației active încadrate în construcții scoate în evidență existența unor areale sau localități cu funcție importantă (după populația ocupată) în domeniul construcțiilor.

După numărul celor care activează în construcții se remarcă comunele Bolintin-Vale și Bolintin-Deal (peste 850 de persoane), Joița (650) și Voluntari (550), primele trei fiind cunoscute nu numai în zona periurbană, ci în toată țara pentru zidarii și dulgherii lor. Acestor comune li se mai adaugă Popești-Leordeni, Pantelimon, Chitila, Gruiu, Otopeni, Comana, Buftea, Jilava, Brănești, Budești, Snagov (cu peste 250 de persoane), forța de muncă calificată predominând în Gruiu, Brănești și Snagov.

Populația activă în circulația mărfurilor. Această ramură economică înglobează un număr însemnat din populație activă, reprezentând unul dintre sectoarele categoriei terțiare cele mai importante în angrenajul „serviciilor”.

Foarte puțin dezvoltat înainte de 1950, domeniul circulației mărfurilor s-a dezvoltat continuu, încadrând populație activă atât pentru unitățile respective ale zonei, cât mai ales pentru orașul București.

În cadrul repartiției geografice a localităților cu numărul cel mai mare de populație activă încadrată în circulația mărfurilor se remarcă Voluntari, Chitila, Răcari, Pantelimon, Chiajna, Budești, Comana, Otopeni, Măgurele, Dobroești, Mogoșoaia și Popești-Leordeni, care concentrează 43,1 % din totalul populației active ocupată în circulația mărfurilor. Ponderile cele mai ridicate ale celor încadrați în circulația mărfurilor, față de totalul populației active, se înregistrează în comunele Chitila, Mogoșoaia, Răcari, Voluntari și Chiajna.

Populația activă în învățământ, cultură și ocrotirea sănătății. Ponderea populației active încadrată în acest domeniu de activitate, cel mai important în cadrul activităților terțiare, este destul de redusă, nu pentru că zona periurbană ar dispune de o rețea limitată de unități de învățământ, cultură și ocrotirea sănătății, ci pentru că o parte din personalul de aici, mai ales cel cu calificare superioară, locuiește în orașul București și deci nu face parte din populația activă a zonei periurbane.

În ansamblul populației active a zonei periurbane, cei ocupați în învățământ, cultură și ocrotirea sănătății sînt într-un număr mai mare în comunele Voluntari (explicația este legată de problema migrațiilor analizată mai înainte), Pantelimon, Balotest, Otopeni, Snagov, Chitila, Brănești, Buftea, Răcari, Fierbinți-Tîrg, Budești, Bolintin-Vale, Florești, Mogoșoaia. Numărul însemnat al celor ocupați în această ramură în comunele citate se datorește în mare măsură fie celor stabiliți în comunele suburbane, fie existenței unor unități mari de învățământ, cultură sau ocrotirea sănătății în comunele respective sau în cele limitrofe.

Populația activă în „alte” ramuri de activitate. Populația activă a zonei periurbane a Bucureștilor ocupată în transporturi și telecomunicații, administrație, știință, diferite servicii etc. reprezintă o pondere destul de importantă, fiind legată atât de sfera productivă, cât și de cea neproductivă. Cel mai ridicat număr se înregistrează în comunele Voluntari, Otopeni, Buftea, Chitila, Peris, Ciolpani, Domnești, Măgurele, Comana, Afumați, Brănești, Balotest, Tărtășești, Moara Vlăsiei, Snagov, care concentrează aproape 30 % din totalul celor ocupați în aceste ramuri.

DEPLASĂRILE FORȚEI DE MUNCĂ

Relațiile permanente dintre oraș și zona periurbană se manifestă și prin asigurarea cu forță de muncă. Deplasarea de la domiciliul din zonă la locul de muncă din oraș sau la marile unități economice din imediata apropiere a orașului este factorul specific tuturor zonelor din jurul marilor orașe ale lumii.

Ca noțiune, termenul este diferit întrebuințat de la o țară la alta (mișcări pendulatorii, mișcări migratorii zilnice, migrații zilnice) sau de la un specialist la altul. La noi în țară, în ultimul timp, se folosește foarte mult termenul de *navetism*, indicând deplasările zilnice pendulatorii pentru muncă, între locul de domiciliu și cel de muncă.

Deplasările zilnice din oraș spre zonă și din zonă spre oraș au avut o evoluție relativ lentă pînă în 1950, iau apoi o amploare mai mare pînă în 1960, pentru ca după aceea să aibă loc o adevărată „explozie de navetism”. Această explozie a fost determinată de construcțiile masive ridicate în orașul București și în localitățile limitrofe și de intrarea în funcțiune a unor puternice unități industriale.

Navetismul este unul dintre cele mai caracteristice și mai ample fenomene ale relațiilor dintre orașul București și zona sa, atingînd proporțiile cele mai mari din țara noastră și reprezintă unul din elementele de bază ce caracterizează teritoriul periurban.

Navetismul în diferite perioade de timp. Privind în timp problema navetismului în zona înconjurătoare, se constată că pînă în 1920, adică după primul război mondial, deplasările de forță de muncă erau destul de reduse ca număr și afectau o suprafață ce se limita la localitățile rurale din imediata apropiere. Cei peste 500 de salariați care se deplasau pentru lucru la uzinele și fabricile orașului de atunci (uzinele Vulcan, D. Voina, Lemetre, C.F.R. Grivița, fabrica de lacuri și vopsele, fabrica de chibrituri, fabrica de filat și țesut bumbac, fabrica de încălțăminte (azi Dîmbovița), fabricile de ulei (azi Filimon Sirbu și 13 Decembrie), fabrica Flora, fabricile de bere Grivița și Rahova etc.) proveneau în proporție de peste 80 % din comunele limitrofe (care în prezent sînt cartiere ale orașului) și numai 20 % erau din celelalte comune din jur, printre care un număr mai mare furnizau Jilava, Pantelimon, Dobroești, Otopeni, Chitila și Măgurele.

Deplasarea se făcea pe jos și, în mică măsură, cu trenul sau cu mijloace proprii, din care cauză și domeniul în care lucrau cei proveniți din comunele din zona înconjurătoare era strîns legat de uzina sau fabrica cea mai apropiată. Din numărul celor care lucrau în alte domenii (administrație, comerț, transporturi, servicii casnice, construcții), cea mai mare parte era ocupată în transporturi și servicii casnice.

Între cele două războaie mondiale, orașul București înregistrează un remarcabil avînt în toate domeniile de activitate. Apar mari și numeroase unități industriale (uzinele Malaxa, Electrotehnica, Metaloglobus

Solex, F.R.B., Dacia, Adeego, Cauciucul Quadrat, Delicia etc.), unități sociale și culturale care au nevoie de un însemnat volum de forță de muncă.

Astfel, cerințele orașului în forță de muncă cresc considerabil și continuu, ceea ce generează atragerea unui număr crescând de forță de muncă din satele din jur, de pe o arie mult mai largă decât în perioada precedentă. Ca mijloace de transport încep să fie folosite pe o scară largă trenul, precum și unele curse locale auto. De asemenea, o creștere apreciabilă înregistrează folosirea bicicletelor.

Către sfârșitul acestei perioade, aria de proveniență a forței de muncă angajată în orașul București, care făcea zilnic deplasarea, cuprindea un număr însemnat de localități, având o formă tentaculară (pe arterele de circulație). Numărul celor care făceau deplasarea spre București se ridica la peste 8 000, iar al celor care locuiau în oraș și lucrau în zona periurbană la peste 500.

În privința structurii profesionale a navetiștilor ce se deplasau spre București, se constata o predominanță a celor care lucrau în industrie, peste 50 % din total, după care urmau transporturile 15 %, construcțiile 10 %, comerțul 5 %, sectorul administrativ 4 %, iar restul de 16 % în diferite alte activități (culturale, sanitare, militare, servicii casnice etc.). În sens invers, adică din oraș spre zonă, predomina domeniul administrativ.

Printre comunele care furnizau cel mai însemnat număr de salariați navetiști, aproape 90 %, se numărau Jilava, Popești-Leordeni, Glina, Pantelimon, Dobroești, Voluntari, Otopeni, Chiajna, Mogoșoaia, Bragadiru și Măgurele. Domeniile în care activau cei ce se deplasau erau, de asemenea, strâns legate de unitățile cele mai apropiate de locul de domiciliu. Astfel, în est predominau salariații încadrați în industria metalurgică, iar în vest cei încadrați în industria alimentară și ușoară.

Perioada care urmează celui de-al doilea război mondial, respectiv după 1950, se caracterizează printr-un mare avânt al dezvoltării economiei orașului, reprezentat atât prin refacerea unor obiective economice slăbite sau distruse de război, prin lărgirea sau extinderea a numeroase unități productive, cât mai ales prin construirea de uriașe unități industriale (nu numai în oraș, ci și în zona sa imediată), cultural-sociale, rezidențiale, căi de comunicație etc. (Fabrica de țevi sudate, uzinele „Semănătoarea”, uzinele „Autobuzul”, întreprinderile de reparații auto, fabrica de motoare electrice, uzinele 9 Mai, fabrica Sin, Combinatul poligrafic Casa Scintei, fabricile „Mistrețul” și „Avântul”, uzinele „Danubiana”, uzinele de cauciuc Jilava, uzinele de la Otopeni, uzinele de la Pantelimon etc.).

Este evident că influența dezvoltării multilaterale și impetuoase a orașului București asupra forței de muncă din localitățile zonei periurbane s-a manifestat destul de puternic, afectând un important teritoriu și, deci, un însemnat număr de localități.

Creșterea numărului celor care fac în prezent naveta pentru muncă, de la peste 8 500 în 1950 la aproape 70 000 în 1970, este destul de semnificativă în privința influenței exercitate de București asupra zonei sale, a strînsei legături dintre ele. Orașul s-a comportat nu numai ca un puternic

„magnet” cure a dat naștere unui uriaș flux zilnic de populație, ci și ca un furnizor de forță de muncă al cărui număr se ridică în prezent la peste 10 000 de persoane.

În afara celor care se deplasează zilnic din zona periurbană spre București și a celor care fac naveta din oraș în zonă, un număr relativ însemnat se mai deplasează în și din afara zonei periurbane. Peste 85 % din forța de muncă navetistă care lucrează în București provine din zona periurbană, iar zona, la rândul ei, absoarbe peste 80 % din salariații ce locuiesc în oraș și se deplasează zilnic în afara acestuia.

Indicele de navetism, pe care l-am numit așa deoarece reprezintă cantitativ fenomenul de navetism și pe care l-am exprimat matematic

prin formula
$$In = \frac{Nv \cdot 100}{Pa}$$
 (în care In este indicele de navetism, Nv —

numărul navetiștilor, Pa — populația activă totală a unui teritoriu sau a unei localități), constituie un indicator sintetic și orientativ al gradului în care un teritoriu sau o localitate furnizează altor centre forță de muncă navetistă, măsura în care populația unui teritoriu sau a unei localități se deplasează în alte centre pentru a lucra.

Valoarea medie a indicelui de navetism pe întreaga zonă periurbană a crescut considerabil și destul de rapid în ultimii 10 ani, mai rapid în perioada 1960—1965 — de la 10,7 la 24 — și ceva mai lent între 1965 și 1970, când ajunge la 32,7.

În repartitia geografică a indicelui de navetism în cadrul zonei periurbane se evidențiază mai multe areale (fig. 6 și 7). Astfel, în partea estică și sud-estică a capitalei se detașează un areal al localităților dormitor, format din Voluntari, Pantelimon, Dobroești, Glina, Cernica, Tunari, Afumați și Orăști, caracterizat prin existența celor mai mari indici de navetism din zonă, majoritatea populației active de aici deplasându-se zilnic pentru lucru în alte localități și în special în orașul București. Al doilea areal, mai mult o grupare de două centre, Dragomirești și Chiajna, este situat în partea nord-vestică a capitalei, fiind caracterizat de un indice de navetism de peste 50, ceea ce conferă acestor localități calitatea de „dormitor”. Navetiștii de aici lucrează aproape în totalitate în București. Cel de-al treilea areal de localități „dormitor”, situat în nord-vestul zonei periurbane, cuprinde localitățile Trestieni, Ulmi, Stoenesti și Florești. Caracterul de navetism al acestui areal, și deci și cel de dormitor, este deosebit, prezentind particularitatea navetelor săptămânale, nu numai în București, ci și în alte centre din zonă sau din afară.

În privința localităților cu un indice de navetism (40—50) apropiat de cel al satelor dormitor se remarcă o grupare în vestul capitalei, cuprinzând satele Bragadiru, Clinceni, Domnești, și alta, mai dispersată, în est și sud-est, înglobând localitățile Popești-Leordeni, Brănești, Frumușani, Gâlbinași, Vasilați, Sinești, Belciugatele, Berceni, Ștefănești. Aproape în totalitate, navetiștii grupării din vest lucrează în orașul București,

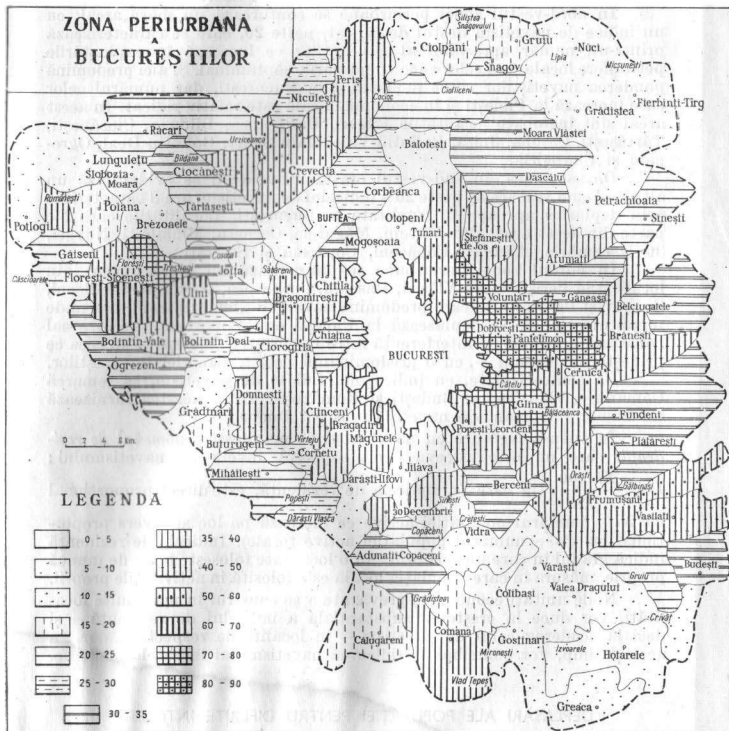

Fig. 6. — Deplasări zilnice pentru lucru (după indicele de navetism).

în timp ce în gruparea estică o pondere relativ însemnată revine și celor care lucrează în unitățile industriale de la Popești-Leordeni și Pantelimon.

În nord-vestul zonei periurbane se conturează un mare areal, cu un indice de navetism destul de ridicat, peste 20, care se caracterizează printr-un număr apreciabil al navetiștilor ce lucrează în exploatarea petrolifere locale și al celor ce fac deplasările săptăminal. Și aici predomină ponderea navetiștilor ce se deplasează la București, dar numărul celor care lucrează la Ploiești și în economia locală este relativ ridicat. În acest areal sînt înglobate localitățile Răcari, Urziceanca, Bildana, Ciocănești, Tărtășești, Cosoba, Joița, Bolintin-Vale, Malu Spart, Bolintin-Deal, Ogrezeni și Ciorogirla.

De asemenea, în sud-vestul orașului București se evidențiază un alt areal cu o valoare de peste 20 a indicelui de navetism, areal caracterizat prin deplasări aproape în totalitate la București. Localitățile care fac parte din acest areal sînt Virteju, Măgurele, Cornetu, Mihăilești, Novaci, 30 Decembrie, Adunații-Copăceni, Copăceni și Sintești.

În nordul zonei periurbane se diferențiază un areal format din localitățile Periș, Moara Vlășiei, Dascălu, Corbeanca, Niculești, Ciofliceni, Snagov și Balotești, în care predomină navetiștii „bucureșteni”, dar unde numărul celor ce se deplasează la Ploiești este important. Acest areal constituie și o zonă de interferență între București și Ploiești — în ceea ce privește navetismul —, cu o predominanță netă a atracției Bucureștilor.

Ca centre izolate, cu indice mai ridicat de navetism, se remarcă Comana — Vlad Țepeș, Budești și Românești. Toate acestea furnizează un număr important de navetiști orașului București.

În strînsă legătură cu navetismul se manifestă *fenomenul de rezidență*, care nu este altceva decît aspectul invers al navetismului:

$$Ir = \frac{NI \cdot 100}{Pa}$$
 (în care Ir , indicele de rezidență, este direct proporțional

cu NI — numărul populației active ce lucrează pe loc și invers proporțional cu Pa — numărul populației active totale). Indicele de rezidență indică gradul în care un teritoriu sau o localitate folosește forța de muncă proprie, măsura în care populația locală este folosită în activitățile proprii.

Noile unități economice, prevăzute a se construi în mai multe localități, vor duce la creșterea substanțială a indicelui de rezidență — și deci la scăderea celui de navetism — în localitățile respective, dar, în același timp, vor contribui la ridicarea navetismului în satele limitrofe.

DEPLASĂRI ALE POPULAȚIEI PENTRU DIFERITE INTERESE

Datorită prezenței orașului București, ca mare centru comercial, cultural, administrativ, în zona periurbană a acestuia se înregistrează cea mai intensă deplasare de populație pentru diferite interese. Ca un mare consumator de produse agricole, orașul București atrage zilnic un

ZONA PERIURBANĂ A BUCUREȘTIILOR

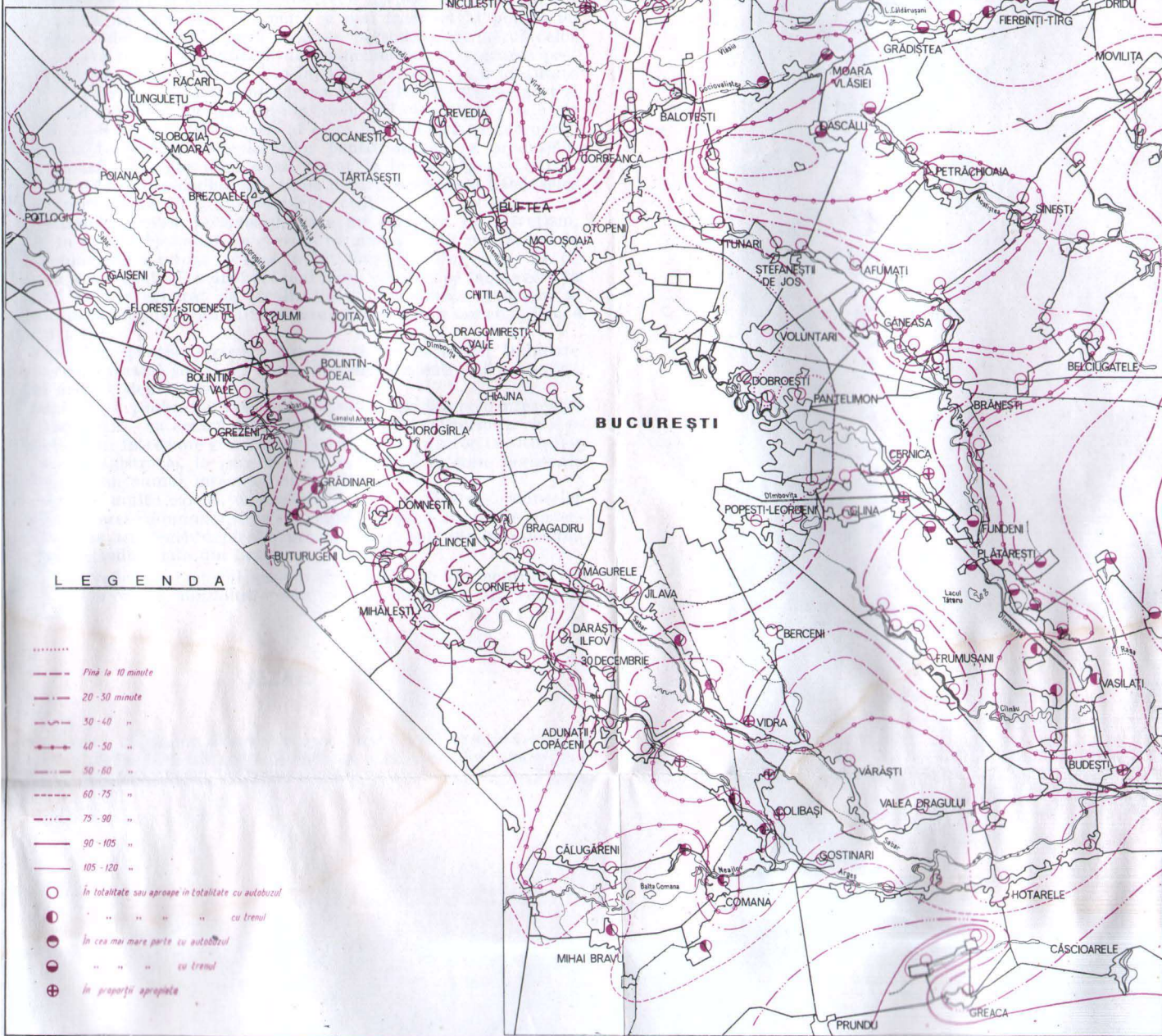

Fig. 7. — Repartiția teritorială a izocronelor.

număr ridicat de producători, care se deplasează pentru a-și desface produsele. Aceste deplasări, nelegate de muncă, prin amploarea și frecvența lor, constituie o caracteristică a zonelor periurbane și în special a zonei periurbane a Bucureștilor.

— *Deplasările pentru desfacerea produselor agricole* de către producători antrenează numărul cel mai mare și mai frecvent al populației periurbane ce se deplasează pentru interese personale. Numărul celor care se deplasează în afara localității de domiciliu pentru vânzarea produselor lor variază foarte mult de la o lună la alta și de la o localitate la alta. Astfel, cele mai masive deplasări au loc în lunile iulie, august și septembrie, când numărul celor care vin la București să-și vândă produsele este de peste 7—8 ori mai mare decât al celor din ianuarie și februarie.

Repartiția teritorială a deplasărilor pentru desfacerea produselor agricole reliefează existența unui areal situat în lunca Argeș — Sabar, unde numărul celor ce se deplasează zilnic pentru desfacerea produselor proprii reprezintă peste 65 % din numărul total.

— *Deplasările pentru învățămînt*, care au caracter de navetism, antrenează un număr însemnat de elevi și un număr mult mai redus de studenți. Deplasarea acestora se face în tot timpul anului școlar fie cu trenul, fie cu autobuzul. Numărul cel mai mare de elevi ce fac naveta la diferite școli este înregistrat de localitățile din imediata apropiere a Bucureștilor, în special de localitățile situate pe căile ferate sau cu mijloace auto de tip prban.

— *Deplasările pentru interese comerciale* se fac de obicei îmbinate cu alte interese. Arealul situat în jurul capitalei concentrează peste 50% din totalul acestor deplasări.

— *Deplasările pentru interese administrative* se datoresc prezenței în orașul București — ca centru administrativ al unui teritoriu în care se include aproape în întregime și zona periurbană — a tuturor instituțiilor județene de administrație, la care vin zilnic, pentru interese personale sau de serviciu, un număr însemnat de locuitori.

În cele mai multe cazuri, deplasările pentru desfacerea produselor și cele pentru interese administrative sînt îmbinate și cu interesele comerciale, cei care fac asemenea deplasări procurîndu-și aproape întotdeauna diverse produse industriale din oraș.

Avînd în vedere caracterul acestor deplasări, ele vor continua să se dezvolte și în viitor, dezvoltare motivată și necesară în relațiile oraș—zonă.

AȘEZĂRILE

De-a lungul mileniilor diferitelor epoci, după cum atestă vestigiile descoperite în multe părți ale zonei periurbane a Bucureștilor, aparținînd mai multor perioade arheologice, unele așezări au avut o existență foarte

lungă, probabil neîntrecută, cu începuturi pierdute în timpuri ce nu se pot preciza. Desigur, unele din străvechile așezări puse în evidență de săpăturile arheologice, și poate încă și mai multe necunoscute până acum, au avut viața lor în unele epoci istorice și au dispărut, din anumite motive, pentru un timp oarecare sau pentru totdeauna. Este foarte posibil ca așezări mai noi să se fi format pe vetrele unora de mult dispărute și, fără să se știe, să continue, după multe veacuri, existența celor dinainte.

Cert este că cele mai multe dintre așezările existente la sfârșitul secolului al XIX-lea au existat cu mult timp înainte de atestarea lor documentară, având un număr apreciabil de locuitori și o activitate bine definită în raport cu condițiile sociale și naturale locale.

CONSIDERAȚII TOPONIMICE

Este bine stabilit rolul pe care l-a jucat și îl joacă numele așezărilor omenеști în viața unui teritoriu sau a unei populații. De la primele și până la ultimele așezări, unul dintre componentele de bază ale acestora a fost numele ce li s-a dat. Diversitatea extraordinară de mare a numirilor așezărilor reflectă atât varietatea surselor generatoare de numiri, cât și imaginația locuitorilor.

Cunoașterea numelor de origine, ca și pe cele atribuite ulterior, are o deosebită importanță în studiul așezărilor omenеști, deoarece ele arată diferite particularități ale satului respectiv fie în raport cu condițiile naturale și economice, fie în legătură cu anumite evenimente istorice sau sociale, etnice sau psihologice etc. De asemenea, numele de origine poate da indicații și asupra timpului în care a apărut, iar numirile de mai târziu pot reflecta evoluția satului respectiv din punct de vedere social, economic, istoric sau geografic.

Toponimia, această „istorie nescrisă a unui popor, o adevărată arhivă, unde se păstrează amintirea atîtor evenimente, întîmplări și fapte mai mult ori mai puțin vechi sau importante, care s-au petrecut de-a lungul timpurilor și au impresionat într-un chip oarecare sufletul poporului” (I o r g u I o r d a n, 1963, p. 2), are o deosebită importanță în cercetările geografice referitoare la așezări, natură, economie.

Pentru zona periurbană a Bucureștilor, considerațiile de ordin toponimic vin substanțial în sprijinul cunoașterii cit mai temeinice a trecutului, mai ales acolo unde mărturiile arheologice sau istorice lipsesc sau sînt insuficiente. Conținutul geografic, în primul rînd, istoric, social, economic, politic, psihologic etc. al toponimicelor reflectă nenumărate aspecte specifice legate de relief, ape, utilizări de terenuri, de evenimente din viața localităților, de întemeietori sau de proprietari, de influențele suferite în timpul migrației popoarelor etc. Astfel, după conținutul pe care îl reflectă, toponimicele se pot referi la diferite caractere sau aspecte ale naturii înconjurătoare, la condițiile istorice, sociale, economice.

Toponimice reflectând condițiile naturale. Particularitățile naturii au influențat mai multe denumiri de așezări fie la înființarea acestora, fie ulterior. Astfel, numele satului Fundeni (com. Dobroești) se datorește așezării sale în „fundul” unui belciug al riului Colentina; al satului Fundeni (com. Fundeni) în „fundul” unui meandru al Dimboviței, iar al localității Coadele (azi înglobată la satul Siliștei Snagovului, com. Gruiu), așezării sale la „coada” bălții Snagov. Cele două sate Gruiu (com. Budești și com. Gruiu) au fost astfel denumite datorită unor mici ridicături în cadrul reliefului, numite „grui”, ce se află în apropierea lor, iar satul Cucuți (com. Plătărești) de la o movilă din apropiere, căreia i se spunea „cucu”. Numele satului Izvoarele (com. Hotarele) își are originea în existența mai multor „izvoare” la baza pantei cimpului Burnaz spre Argeș, în imediata apropiere a localității. Toponimicul Belciugatele se datorește meandrelor, „belciugelor”, pe care le face valea ce străbate satul; Copăceni — existenței multor „copaci”; Cornet — tufişurilor numeroase de „corni”; Periș — numărului mare de „peri”; Ulmi — pădurilor de „ulmi”; Liliaci (com. Sinești) — dela „liliacul” ce se cultiva aici; Cioplani — așezării sale pe locurile despădurite pe care mai rămăseseră ici și colo cite un arbore (numit cioplan); Cărpeneșu (com. Găiseni) — pîlcurilor de „carpeni”; Tufa (com. Mihăilești) — numeroaselor „tufe” existente în partea locului; Clinceni — poieni din pădure, numite „clinei”; Ghionea (com. Ulmi) — lacului cu același nume din apropiere; Poiana Lungă de Sus și Poiana Lungă de Jos (com. Poiana) — „poienilor” din cadrul pădurilor în care s-au așezat; Bălteni (com. Periș) — bălții Bălteni (Țigănești) pe malul căreia se află; Cocioac — terenurile mlăștinoase sau cu apă, numite „cocioac”, de pe valea Snagovului; Săbăreni (com. Joița) — așezării pe malul Sabarului; Cîmpurelu (com. Colibași) — „cîmpurilor” din jur, neîmpădurite; Pasărea (com. Brănești) — văii și riului cu același nume; Balta Neagră (com. Nuci) — bălții cu același nume etc.

Toponimice datorate condițiilor sociale și economice. Condițiile sociale, etnice, economice au generat apariția multor toponimice de așezări, avînd o largă răspîndire în toată zona periurbană.

Colonizările cu locuitori aduși din alte sate apropiate sau îndepărtate au avut o mare frecvență, mai ales în secolele XVIII și XIX, generînd toponimice legate de modul cum au luat naștere așezările respective. Astfel, satele formate prin „adunarea” de locuitori din satele vecine au primit numele de „Adunați” (Adunații Cațica, mai tîrziu rămînînd numai Cațichea, iar după 1968 a fost înglobată la satul Domnești; Adunații-Copăceni, care mai dăinuie și astăzi); cele care depindeau de alte sate sau se formau în imediata apropiere a unor așezări s-au numit „Atirnați” (Atirnați, înglobat în prezent la orașul Buftea); celor formate din locuitori „sloboziți” din satele de clăcași li s-au spus „Slobozii” (Slobozia, înglobată în prezent la satul Clinceni; Slobozia-Moară); iar cele ale căror baze au fost puse de locuitori ai altor regiuni ale țării, care s-au stabilit

aici, au luat numele regiunii respective (Vlăsceni — sat al com. Potlogi, Olteni — sat al com. Clinceni) sau de „străini” (Budeni-Streini, azi numai Budeni, sat al com. Comana; Streinii-Dobreni, azi Vidra). De asemenea, și după originea națională a unora dintre locuitori sau a acelor care au înființat satul au fost denumite mai multe sate: Serbii Domnești de Sus, Serbii Domnești de Jos (astăzi Domnești), Bulgaru (com. Bragadiru), Grecii de Jos (com. Fierbinți-Tirg), Grecii de Sus (înglobat la satul Grădiștea, com. Grădiștea), Grecii de Mijloc (înglobat la satul Sitarul, com. Grădiștea), Greaca (pe hărțile vechi fosta baltă Greaca, pe malul căreia se afla satul Greaca, se numea Iezerul Grecilor).

Cel mai frecvent toponim este cel care reprezintă nume de oameni, în general al foștilor proprietari, care au slăpinit satul într-o perioadă oarecare sau care au înființat sate noi cu oameni aduși din alte părți pentru a munci pe domeniile lor, și mult mai rar al primilor locuitori. Dealtfel, datorită specificului toponimic, aceste așezări sînt cele care și-au schimbat cel mai des denumirea, odată cu schimbarea proprietarului sau cu alte evenimente. Toponimicele care au la bază nume de oameni sau de familii au fost și mai sînt încă răspindite în toată zona: Balotești, Dobreni (com. Vărăști), Popești, Tamași (com. Corbeanca), Găneasa, Urziceanca (com. Ciocănești), Bălășoieni (înglobată la satul Ogrenezi), Petrăchioaia, Dirza (com. Crevedia), Samurcași (com. Crevedia), Herăști (com. Hotarele), Crețu (com. Ciocănești), Crețești (com. Vidra), Tărtășești, Brezoaia, Merișasca (înglobat la satul Gagu, com. Dascălu), Micșunești (com. Nuci), Mogoșești (com. Adunații-Copăceni), Poenari (com. Ulmi), Obedeni (înglobat azi la satul Vărăști, com. Vărăști), Potlogi, Stoenști, Florești, Hodopenii (azi Otopeni), Mihăilești, Novaci (com. Mihăilești), Berceni (înglobat la Bolintin-Deal), Drăgăneasca (com. Ulmi) și Drăgănescu (com. Mihăilești), Mironști (com. Gostinari), Miloșești (com. Hotarele), Ștefănești, Crețuleasca (com. Ștefănești), Ghermănești (com. Snagov), Joița, Chiajna, Oteteleșanu (actualmente Măgurele) etc. Sînt și exemple cînd alături de numele vechi al satului s-a adăugat și cel al proprietarului: Glina Florescului, Glina Andronescului, Glina Golescului, Cornetu Grădișteanului, Brezoaia Vistierului, Căciulații Banului, Poenari-Enuță, Poenari-Vulpești, Poenari-Florescu, Ulmi-Ornești, Bolintin-Băleanu, Crețulești-Samurcași, Crețulești-Dirza, Crețulești-Fălcoianu, Tincăbești-Filitis, Popești-Manuc, Cosoba-Golescu, Cosoba Iristi, Tintava Banului, Tintava-Bălășoaia, Gostinarii Belului, Gostinarii-Văcărești, Cornetu-Glogoveanu, Popești-Conduratu etc. Cu timpul, unele din acestea au rămas numai cu denumirea inițială (Glina, Căciulați, Brezoaia, Ulmi, Poenari, Gostinari etc.), altele, mai puține, au rămas cu denumirea mai nouă (Samurcași, Dirza, Glogoveanu etc.), altele au luat un alt nume (Glina Andronescului în Șerbănica, Căciulații Banului în Mavrodin) sau au fost desființate prin înglobarea lor la satele vecine (Popești-Manuc, Glina-Gherman, Glina-Macri).

Ocupațiile unei părți, mai mari sau mai mici, a populației, mai ales prin care erau cunoscuți în alte sate, au dat naștere la mai multe

toponimice de așezări : Grădinari, Căldărari (com. Cernica), Ciurari (înglobat la satul Izvoarele, com. Hotarele), Rudari (mai târziu transformat în Rudeni, com. Chitila), Dîrvari (com. Ciorogîrla), Buturugeni, Răcari, Vinători (prima denumire a actualului sat Ogrezeni), Urdăreni (în prezent numele a ajuns, printr-o transformare de pronunție, Ordoreanu, com. Clin-ceni), Postăvari (com. Frumușani) etc.

După felul sau aspectul locuințelor s-au format toponimice ca Șindrilita (com. Găneasa) — în care casele erau acoperite cu șindriliă, erau șindrilitate, Colibași — întemeietorii satului, ciobanii nomazi, stabiliți aici, locuiau în colibe, Căscioarele (com. Ulmi și altul com. Găiseni) — cu case mici, Ogrezeni — cu ogrăzi mari etc.

Alte toponime au la bază diverse funcții militare sau de natură administrativă : Tunari — sat din care se recrutau, mai ales, tineri pentru artilerie, Rahtivani (azi se numește Pasărenu, com. Frumușani) — în armată aveau în grijă harnașamentele, Dorobanțu (com. Plătărești) etc.

Și porecele — legate de anumite evenimente sau de întâmplări — și-au găsit loc în toponimia zonei periurbane. Așa sînt satele Căciulați (com. Moara Vlăsiei), Afumați, Ciumați (în prezent Teiușul, com. Hotarele), Turbați (în prezent Siliștea Snagovului, com. Gruiu).

TRECUTUL ȘI EVOLUȚIA AȘEZĂRILOR

Este foarte dificil de stabilit perioada în care au apărut și s-au consolidat așezările existente în prezent sau, cu atât mai mult, anul înființării lor. Descoperirile arheologice au arătat că încă din paleolitic au existat așezări pe teritoriul periurban. Neoliticul, epoca bronzului, epoca fierului, perioada daco-romană sînt destul de bine reprezentate prin așezări puse în evidență de săpăturile arheologice. Este sigur că, în afara așezărilor citate — care au fost descoperite datorită săpăturilor arheologice — au existat și alte localități, dar posibilitățile de prospectare a întregii zone periurbane în această problemă nu au putut acoperi, într-o acțiune sistematică, întregul teritoriu. Condițiile naturale oferite de zona periurbană a Bucureștilor au fost dintre cele mai favorabile (cursuri bogate de apă și lacuri naturale numeroase, păduri întinse, pășuni și finete, terenuri agricole), ceea ce constituie o dovadă în sprijinul existenței și altor așezări în afara celor cunoscute și mai ales garantează posibilitatea continuității locuirii acestui teritoriu în multe locuri, în special în cadrul luncilor Argeșului și Ialomiței și a teraselor văilor.

După perioada romană urmează migrațiile, care lasă urme în toponimie, în vorbire, în obiceiuri, în poartă. Dacă nu există probe documentare care să ateste existența unor așezări din această perioadă, deci a unei populații stabile în actuala zonă periurbană, considerăm că toate aceste influențe ale popoarelor migratoare nu s-au putut înregistra decît în condițiile existenței unei populații autohtone stabile. Și că această populație era destul de numeroasă o dovedește faptul că deși popoarele

migratoare ce s-au abătut peste Cimpia Română au fost puternice, ele nu au reușit să asimileze sau să domine pe localnici, ci, din contră, acestea au fost asimilate și nu au lăsat decît urme relativ neînsemnate.

De asemenea, nu se pune la îndoială că într-un teritoriu cu condiții naturale foarte favorabile și cu o populație numeroasă să nu fi existat așezări, chiar destul de multe. Și, avînd în vedere condițiile naturale, considerăm că cele mai multe și mai mari erau situate pe văile și pe terasele Argeșului, Dimboviței, Colentinei și Ialomiței — preferînd cu precădere grindurile luncilor înconjurare de zăvoaie și de ierburi, cu apă în imediata apropiere și ferite de inundațiile mai mici — în poienile pădurilor din apropierea cursurilor de apă sau a lacurilor, precum și pe terasele împădurite ale văilor ce străbat zona periurbană.

În unele lucrări (*Dicționarul geografic al județului Ilfov*, *Dicționarul statistic al României*) se indică anii de înființare a multor localități actuale, însă, din analiza documentelor istorice publicate ulterior (aparitiiei lucrărilor sus citate) și a hărților vechi cunoscute pînă acum, aproape toate aceste indicații sînt eronate³.

Primele atestări după documentele istorice (*Documenta Romaniae Historica*, 1965) scot în relief existența unei așezări în secolul al XIV-lea (Flocești, Dumitrana de astăzi), 18 așezări în secolul al XV-lea, 86 de așezări în secolul al XVI-lea (fig. 8).

Așezările atestate în secolul al XV-lea erau concentrate mai ales în nordul zonei periurbane, pe văile Ialomiței și Cociovaliștei, celelalte fiind răspindite pe diverse alte văi (Argeș, Dimbovița, Colentina, Neajlov, Pasărea).

În secolul următor, XVI, se înregistrează o frecvență destul de mare a localităților în aproape întreg teritoriul periurban. Numai în cîteva areale, așezările sînt mai reduse: Buturugeni—Cornetu, Ogrezeni — Ulmi—Găiseni — Cărpeneșu, Slobozia-Moară — Tărtășești, Dascălu — Sinești.

Cu o deosebită importanță pentru atestarea așezărilor se înscriu vechile opere cartografice, care pot da indicații prețioase și unsprijin substanțial în aprecierile asupra existenței satelor.

Prima hartă, în care sînt consemnate unele așezări ale teritoriului periurban, este cea întocmită de Stolnicul Constantin Cantacuzino, în anul 1700. Ea indică existența a 30 de sate fără așezări boierești și 10 sate cu așezări boierești de frunte, în total deci 40 de sate. De asemenea, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor, harta Stolnicului Cantacuzino indică 8 mănăstiri.

A doua hartă, apărută în 1718, indică existența a 21 de așezări, cu localizări și denumiri ce se apropie, mai mult decît în alte hărți mai

³ Este de neînțeles cum într-o publicație ca „*Dicționarul statistic al României*” (1912) s-a putut indica anul de înființare a localităților alt de mult diferit față de dovezile scrise. Numai un exemplu: pentru Dolintin-Deal se indică 1908 ca an al înființării, deși această localitate, atestată documentar ca localitate existentă, bine consolidată, încă în secolul al XV-lea, figurează pe Harta Austriacă din 1790, pe hărțile din 1796, 1797, pe Harta Rusă din 1835 și pe alte hărți dinaintea anului 1908.

Fig. 8. — Atestarea documentară a așezărilor.

recente, de situația actuală : Greaca, Comana, Coeni (în prezent Mironești), Izvoarele, Grădiște (com. Comana), Ferești (Herăști), Stănești (com. Vasilați), Plătărești, Colibași, Copăcenii, Sintești, Cornetul, Poienari (com. Ulmi), Flocoasa (Dumitrana), Găisenii, Potlogii, Malamuc (în prezent înglobat la Greci), Căldărușani (Grădiștea), Lipoveți, Afumați.

Analiza celor două hărți de mai sus scoate în evidență că numai 13 sate sînt indicate în ambele hărți și că deci în perioada 1700—1718 erau consemnate cartografic 48 de așezări.

De o necontestabilă și neprețuită valoare, prin amănunțimea și exactitatea elementelor sale, este *Harta Austriacă*, întocmită în 1790. Această hartă cuprinde 192 de localități, în general cu o amplasare corespunzătoare. Cele cîteva neconcordanțe cu realitatea se datoresc unor erori de denumiri sau, poate, de ridicări topografice. De asemenea, se remarcă și existența unor localități care astăzi nu mai există, atît după amplasarea în teritoriu (și poate fi o eroare), cît și după numele purtat atunci.

Este interesantă compararea acestei hărți cu cele prezentate mai sus, ca și cu situația existentă astăzi. În primul rînd, se desprinde concluzia că în 1790 erau 152 de sate mai mult față de harta *Stolnicului Cantacuzino*, ceea ce este imposibil de acceptat ca în decurs de mai puțin de 90 de ani să fi apărut un număr atît de mare de așezări. Singura explicație este aceea că o mare parte dintre acestea (și poate că cea mai mare parte) exista deja în 1700.

O altă hartă, datată 1789 și denumită *Der grosen und kleinen Wallachey*, cu mai puține elemente decît *Harta Austriacă*, dar cu relativ multe localități, indică pe actualul teritoriu al zonei periurbane a Bucureștilor 188 de localități (deci cu 4 mai puține), dintre care 20 sînt scrise cu litere mai mari. Este, se pare, prima lucrare cartografică în care se fac diferențieri între localități și considerăm că acestea se refereau la mărimea așezărilor, nu la funcția lor.

Urmează apoi mai multe hărți, în care numărul așezărilor indicate este destul de variabil, iar localizarea are deficiențe mai mari sau mai mici, în funcție de scara hărții respective și de gradul de detaliere.

După *Harta Rusă* din 1835, pe teritoriul zonei periurbane erau 260 de așezări omenești, răspîndite în toată zona, înregistrîndu-se însă densități mai ridicate în văile Argeșului, Dimboviței și Ialomiței.

Charta României meridionale, după planul original din 1856, cunoscută și sub numele de *Harta Sătmari*, cu o deosebită valoare în privința redării utilizării terenurilor, prezintă și o considerabilă importanță prin amănunțimea și destul de precisă amplasare a localităților. Cele 305 așezări reprezentate pe această hartă dovedesc o intensă populare.

Așadar, reținînd cele trei principale opere cartografice — *Harta Austriacă*, *Harta Rusă* și *Harta Sătmari* — din care reiese o creștere a numărului de așezări de la 192 în 1790, la 260 în 1835 și la 305 în 1856, se poate susține că încă cu mult înainte de întocmirea *Hărții Austriece* a existat un număr însemnat de localități pe teritoriul actualei zone

periurbane și că această continuitate înregistrată de cartografie s-a manifestat și înaintea hărților prezentate mai sus.

După caracterul apariției și evoluției, așezările zonei periurbane se pot grupa în :

— sate apărute și dezvoltate pe vetrele unor așezări existente sau dispărute — puse sau nu în evidență de arheologie —, care au vechimea cea mai mare și reprezintă continuitatea așezărilor preistorice (Vidra, Comana, Fundeni (Dobroești), Popești (Mihăilești));

— sate formate prin roirea unor familii din așezările existente (Ulmi, Vadu Anei, Afumați, Bălăsoieni, Brănești, Clinceni, Măgurele, Grădinari, Mogoșești, Piteasca, Cucuți, Ghimpați, Grădiștea — com. Comana, Poiana etc.);

— sate formate prin stabilirea unor populații din alte regiuni ale țării fie voluntar, fie aduse de către marii latifundiași sau de mănăstiri (Colibași, Slobozia — com. Clinceni, Slobozia-Moara, Netezești, Sinești, Gruiu — com. Budești, Olteni, Ordoreanu, apoi Ciolpani, Cloșca, Serdanu, Popești Conduratu — înglobat azi la Popești-Leordeni, Petrăchioaia etc.);

— sate formate, dar mai ales dezvoltate, prin imigrări (Chiajna, Bragadiru, Vărăști, Valea Dragului, Jilava, Herăști, Pantelimon, Dobroești, Bălăceanca, Găneasa — pentru imigranți bulgari și Popești-Sîrbi — în prezent înglobat la Popești-Leordeni, Ciorogirla, Domnești, Cătrunești, Brănești, Glina, Dîrvari, Bragadiru (Vidra) — pentru imigranți sîrbi).

Evoluția în timp și spațiu a așezărilor zonei periurbane a Bucureștilor este reflectată și de numărul populației în diferite perioade de timp, ca și de numărul clădirilor ce compun localitățile respective.

TABELUL nr. 15

Gruparea așezărilor după numărul de clădiri

Grupa	1831		1890		1912		1941		1966	
	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%
Total	276	100	358	100	348	100	302	100	316	100
Pînă la 25 clădiri	77	27,7	45	12,6	31	8,9	6	2,0	5	1,6
25— 50 clădiri	96	35,4	62	17,3	34	9,8	12	4,0	2	0,7
50— 75 „	47	17,1	60	16,8	43	12,3	21	7,0	11	3,5
75— 100 „	23	8,4	65	18,1	52	15,0	27	9,0	11	3,5
100— 150 „	16	5,8	61	17,0	71	20,4	51	16,8	28	8,9
150— 200 „	10	3,7	24	8,7	45	13,0	44	14,6	43	13,6
200— 250 „	4	1,5	18	5,0	23	6,6	31	10,3	37	11,7
250— 300 „	1	0,4	11	3,1	18	5,1	26	8,6	23	7,2
300— 400 „	—	—	7	1,9	10	5,4	29	9,6	44	13,9
400— 500 „	—	—	3	0,8	9	2,6	22	7,3	31	9,9
500— 600 „	—	—	2	0,6	1	0,3	14	4,6	19	6,0
600— 700 „	—	—	—	—	2	0,6	7	2,3	16	5,1
700— 800 „	—	—	—	—	—	—	4	1,3	10	3,1
800—1 000 „	—	—	—	—	—	—	6	2,0	14	4,4
1 000—1 200 „	—	—	—	—	—	—	1	0,3	9	2,8
1 200—1 500 „	—	—	—	—	—	—	—	—	8	2,5
peste 1 500 „	—	—	—	—	—	—	1	0,3	5	1,5

TABLELUL nr. 16

Gruparea așezărilor după populație

[illegible]

Tabelele nr. 15 și 16, în care sînt redate în diferite perioade de timp grupările așezărilor după populație și număr de clădiri, scot în evidență evoluția în timp a dezvoltării numerice și spațiale a localităților zonei periurbane.

CARACTERELE TERITORIALE ALE AȘEZĂRILOR

Condițiile naturale și social-economice și-au pus amprenta nu numai asupra apariției și dezvoltării așezărilor, ci și asupra caracterelor lor teritoriale, asupra repartiției.

Raporturile dintre mediul natural, condițiile social-economice și așezări se oglindesc fidel în evoluția numerică a acestora, cît mai ales în mărimea, forma, structura și textura, în gruparea și dispersia lor.

MĂRIME, FORMĂ, TEXTURĂ ȘI STRUCTURĂ

Influențată de condițiile social-istorice și de cele naturale, mărimea așezărilor diferă destul de mult. Dezvoltarea așezărilor este strîns legată de evoluția lor istorică, de condițiile economice și de mediul natural înconjurător.

În general, mărimea satelor a fost influențată de doi factori principali: condițiile social-economice și cele naturale.

Condițiile social-economice au avut de-a lungul timpurilor, dar mai ales în ultimul secol, un rol foarte important, determinînd mărimea așezării respective. Poziția de loc de întretăiere a unor drumuri de importanță regională sau națională, rolul obținut în decursul timpului ca centru de schimb sau de convergență pentru unele produse locale, funcția administrativă, apropierea de un centru economic puternic, punerea în valoare a unor resurse de sol sau de subsol etc. au constituit condiții extrem de favorabile pentru extinderea teritorială a multor localități din zona periurbană a Bucureștilor. Ca centre de convergență economică și de schimb se pot cita Budești, Comana, Brănești, Fierbinți-Tîrg, Periaș, iar ca centre în care funcția administrativă a avut un rol important pot fi socotite localitățile Vidra și Răcari. Numărul localităților care au beneficiat de aportul căilor de comunicație este mult mai mare, acestea fiind reprezentate de centrele situate pe principalele căi feroviare și rutiere.

De asemenea, sub influența directă a Bucureștilor — ca mare centru economic, politic, social, cultural, administrativ etc. — majoritatea satelor din imediata sa apropiere a înregistrat extinderi considerabile. Iată, de exemplu, în localitatea Chitila numai în perioada 1956—1966 numărul clădirilor a crescut cu aproape 230 %, în Voluntari cu aproape 220 %, în Pantelimon cu 180 %, în Mogoșoaia cu peste 150 %, în Otopeni cu peste 80 % etc.

Condițiile naturale au avut o influență mai redusă și mai puțin evidentă asupra mărimii satelor, acționind mai frecvent în sens negativ. Astfel, satele situate pe muchia cimpurilor, acolo unde contactul dintre cimpie și luncă nu se face prin intermediul unor terase mai largi, cum sînt Mironeștii, Mogoșeștii, Bălăceanca etc., din cauza microreliefului local nu au avut posibilități optime de extindere. De asemenea, așezările din luncile joase, înconjurate de terenuri supuse inundațiilor, au fost oarecum limitate în dezvoltarea lor spațială, ceea ce a dus fie la mutarea lor totală, fie numai parțială pe terenuri ferite de viituri. Așa sînt Dumitrana, Pruni, Buda, Ordoreanu, Tegheș, Tintava — din lunca Argeșului, Poșta, Păroaia, Nuci, Buciumeni — din lunca Dimboviței, Piscu, Bojdani, Balta Neagră — din lunca Ialomiței, Budeni, Brăniștari — din lunca Neajlovului etc.

După numărul de locuitori, în 1970, sau după numărul clădirilor, avînd în vedere că o singură localitate nu este rurală, mărimea așezărilor zonei periurbane a Bucureștilor, în componența administrativă actuală, este foarte diferită, înregistrînd valori mult deosebite și încadrîndu-se în șase categorii principale de mărime :

a) *Așezări foarte mici*, în număr de 6, cu sub 200 de locuitori sau cu sub 50 de clădiri, situate în Cîmpia de subsidență, pe valea Dimboviței inferioare, pe Valea Vlăsiei și pe valea Belciugatele. Aceste așezări au avut o evoluție foarte lentă atît datorită condițiilor economice, cît și celor naturale.

b) *Așezări mici*, cu un număr de populație cuprins între 200 și 750 de locuitori, concentrate mai ales în partea nordică (16 localități) și partea vestică (12). În general, acestea sînt localități cu o slabă dezvoltare, mai ales după 1900, un rol apreciabil avîndu-l și condițiile de mediu în care sînt amplasate.

c) *Așezări mijlocii*, cu o populație de 750—2 500 de locuitori, au o frecvență relativ însemnată în toată zona. Ele reprezintă 49,3 % din numărul total al localităților (în forma administrativă din 1970), avînd frecvența cea mai mare în Cîmpia de subsidență, în extremitatea sudică a zonei, pe văile Dimboviței, Ciciovaștei și Mostiștei.

Așezările de mărime mijlocie sînt în general așezări vechi, cu o evoluție legată în primul rînd de condițiile social-economice și care au perspective favorabile de dezvoltare.

d) *Așezări mari*, cu 2 500—5 000 de locuitori, de asemenea răsprin-dite în toată zona periurbană, reprezentînd 20,8 % din numărul total al așezărilor zonei. Concentrările mai evidente ale acestei categorii se contu-rează în nord-vest, în extremitatea nordică și în sudul și sud-vestul zonei periurbane.

În general vechi și foarte vechi, așezările mari au avut o evoluție apreciabilă, legată atît de condițiile social-economice, cît și de cele natu-rale. În prezent ele au largi perspective de dezvoltare complexă.

e) *Așezări foarte mari*, cu un număr de populație de 5 000—10 000 de locuitori, concentrate mai ales în jurul Bucureștilor, cu excepția a patru

dintre ele (Vărăști, Hotarele, Bolintin-Vale, Periș), care sînt situate în sudul, vestul și nordul zonei periurbane. În prezent, așezările foarte mari sînt centre economice puternice, bine dezvoltate, mai ales după cel de-al doilea război mondial, avînd perspective apropiate de a se transforma în localități urbane.

f) *Așezări rurale gigant*, în număr de două (Pantelimon și Voluntari), cu peste 10 000 locuitori. Localizate în nord-estul orașului București, în imediata apropiere a acestuia, fiind de fapt „lipite” de oraș, aceste localități au înregistrat creșteri considerabile numai după 1950, datorită unui ridicat spor migrator.

Într-un viitor foarte apropiat, cele două localități-satelit vor deveni cartiere ale orașului, de fapt una (Voluntari) fiind o localitate dormitor prin excelență, iar alta (Pantelimon) fiind un puternic centru industrial.

Mărimea așezărilor, oglindită teritoriāl prin suprafața ocupată de vatra respectivă, diferă destul de mult de la o localitate la alta atît în funcție de numărul clădirilor, cît și de configurația și concentrarea acestora, de existența unor spații neconstruite, folosite fie pentru agricultură, fie destinate altor scopuri (parcuri, terenuri de sport, spații protectoare în jurul unităților industriale, spații de depozitare, aeroporturi etc.).

Forma actuală a așezărilor zonei periurbane este rezultatul unei evoluții teritoriale mai mult sau mai puțin îndelungată, legată însă strîns de condițiile naturale și social-economice.

Dintre condițiile naturale, microrelieful a avut rolul cel mai mare în forma și dimensiunile spațiale. Grindurile din luncile joase au făcut ca așezările dezvoltate pe ele să ia forme în general ovale sau poligonale neregulate strînse, confluențele văilor au imprimat o formă în general poligonală regulată, terasele și văile mai puțin dezvoltate au impus o formă alungită, muchia cîmpurilor a dat o notă de dispersare, cu forme în general alungite sau poligonale neregulate.

Condițiile social-economice au avut și ele un rol evident asupra formei așezărilor. Stabilirea voită sau impusă a locuitorilor în jurul unor construcții domnești, boierești, în jurul mănăstirilor a dat naștere la așezări a căror formă a evoluat în general spre poligoane neregulate. Alipirea populației provenite din alte sate mai apropiate sau mai îndepărtate a dat naștere la forme alungite sau tentaculare. Un rol considerabil au jucat căile de comunicație, care au atras stabilirea sau dezvoltarea așezărilor de-a lungul lor, determinînd astfel forme alungite (înguste și lungi), care au evoluat spre formele galerii, sau au imprimat forme tentaculare.

a) *Așezări cu formă alungită*, situate mai ales pe terasele și luncile joase, unde rolul principal și cel mai frecvent l-au avut microrelieful și căile de comunicație. Aceste așezări sînt în general vechi, cu o evoluție îndelungată și lentă.

În cadrul acestei categorii de așezări se deosebesc două variante de forme alungite:

— *Sate galerii*, rezultate din dezvoltarea așezărilor în lungul unei văi, în lungul teraselor sau al căilor de comunicație și unirea lor în

șiruri lungi și înguste, pe o linie sau pe două linii paralele, din care se ramifică alte șiruri mai mari sau mai mici.

Aceste sate sînt situate mai ales în lunca Argeș-Sabar și în Cimpia de subsidență, cele mai tipice fiind Ghergani—Răcari—Bildana—Tărtășești (pe șoseaua București—Tirgoviște), Ciurari—Izvoarele—Hotarele—Scărișoara (pe terasă), Cimpurelu—Colibași—Gostinari (pe o porțiune mai înaltă din cadul luncii), Dhvari—Cațichea—Domnești, Călțuna—Slobozia—Cliceni—Bulgaru—Nefliu—Vîlteju (de-a lungul Sabatului, pe terasa inferioară)—Cornetu (pe șoseaua București—Alexandria), Sintești—Crețești—Vidra (pe terasă).

— Sate ovale, dezvoltate mai mult în luncile largi, pe terasele mai extinse și pe muchia cimpurilor. Aceste sate sînt mai frecvente în luncile Argeșului, Ialomiței, Dîmboviței și în Cimpia de subsidență, ca și pe văile largi din cadul cimpurilor. Ca cele mai caracteristice sate cu formă alungită sînt Greții de Mijloc, Grădiștea, Dascălu, Crevedia, Tingami, Lunguieșu.

b) *Așezări poligonale regulate*, cu o formă apropiată de a unui poligon regulat, reprezentînd satele cele mai recente, care s-au dezvoltat simetric, conform unui plan stabilit. Aceste așezări nu sînt caracteristice unei anumite microforme de relief, însă în principiu ele sînt situate pe terenuri plane, fără fragmentări.

După forma poligonului căruia îi corespund, așezările acestei categorii se grupează astfel:

— Sate triunghiulare, cu formă asemănătoare triunghiului datorată unui plan, nu unei dezvoltări spațiale dirijate, ci unei evoluții lente: Florești, Boșu, Odoieanu.

— Sate patrulate, cu formă apropiată de un dreptunghi sau de un pătrat, dezvoltate după un plan, sînt așezările cele mai recente ale zonei periurbane și în cea mai mare parte de dimensiuni mici: Zboiu, Puțu-Greci, Vlad Țepeș, Dorobanțu, Izlaz, Vărbilău, Vadu Anei, Săftica.

c) *Așezări poligonale neregulate*, cele mai răspindite, avînd o mare variație de forme, dar care pot fi grupate în două mari categorii:

— Sate areolare, cu forme poligonale neregulate, fiind în general sate vechi, cu o evoluție haotică în jurul unui nucleu central. Dintre numeroasele așezări areolare cităm: Herăști, Budești, Fundeni, Cătelu, Brănești, Afumați, Bolintin-Vale, Popești, Dărăști-Ilfov, 30 Decembrie, Comana, Mironești, Greaca etc. La multe dintre așezările areolare se observă o tendință de formare a unor tentacule pe arterele de circulație.

— Sate tentaculare, cu forme foarte variate, grupate în jurul unui nucleu central, mai mare sau mai mic, și cu mai multe prelungiri pe arterele de circulație. În general, aceste sate provin din evoluția spațială, cu precădere în lungul căilor de comunicație, a satelor areolare. În funcție de această evoluție, „tentaculele” sînt mai mult sau mai puțin dezvoltate. Ca sate tipic tentaculare se evidențiază Adunații-Copăceni, Copăceni, Ogreneni, Săbăreni, Ciorogirla, Ciolpani, Ștefănești, Jilava, Dobreni etc.

Textura așezărilor, reflectînd dispoziția străzilor, planul stradal, este foarte diferită, în funcție atît de forma, cit și de evoluția așezării respective. În general, așezările vechi, cu o dezvoltare haotică, au o *textură neregulată*, cu străzi întortocheate, scurte și deseori infundate. Textura neregulată este caracteristică așezărilor poligonale neregulate: Berceni, Potlogi.

Satele mai recente au *texturi regulate*, cu străzi drepte ce se întretaie ca o rețea, dezvoltate după planuri elaborate în funcție de condițiile naturale locale. Această textură este caracteristică așezărilor cu formă poligonală regulată. De asemenea, și așezările cu formă alungită pot fi considerate ca avînd o textură regulată, deoarece sînt axate pe o stradă principală, din care pornesc alte artere stradale mai mici.

Sînt și cazuri, mai ales la așezările poligonale neregulate și la unele de formă alungită, cînd se întîlnesc ambele categorii de texturi (Bolintin-Vale, Vasilați, Brezoele, Snagov etc.).

Structura așezărilor reprezintă gradul de concentrare și de dispunere a clădirilor în vatră. În zona periurbană a Bucureștilor predomină net *structura adunată*, cu clădiri strînse în vatră, dar încă cu curți relativ mari și cu parcele neconstruite, care au utilizare agricolă. În multe localități se înregistrează o tendință de *compactizare a structurii*, prin îndesirea clădirilor și dispariția terenurilor neclădite (Pantelimon, Popești-Leordeni, Chitila, Roșu, Mogoșoaia, Bolintin-Vale, Balotești, Fierbînti-Tîrg, Brănești, Budești etc.). Ca o caracteristică, aproape a tuturor localităților, este structura mai strînsă în partea centrală, în nucleul așezării, și structura mai largă în părțile marginale, ajungînd la unele localități la o structură cu aspect de risipire în zonele periferice (mai ales de-a lungul arterelor principale de circulație).

Dacă mărimea așezărilor, în funcție de numărul clădirilor, este strîns legată de valorile acestui număr, fiind oglindită în același timp și în aceeași măsură și de numărul locuitorilor, mărimea în funcție de concentrarea clădirilor în vatră, de densitatea înregistrată în cadrul intravilanului, indică gradul de concentrare sau de dispersie internă a așezării respective. Indicatorul concentrării clădirilor în vatră, exprimat prin raportul dintre numărul clădirilor și suprafața intravilanului, are o deosebită importanță nu numai în caracterizarea teritorială a mărimei, deci a dimensiunilor vetrei, ci și în lucrările de sistematizare complexă.

După *indicele de concentrare a clădirilor în vatră* ($I = \frac{Nc}{Si}$; Nc = numărul clădirilor, Si = suprafața vetrei în hectare), pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor se deosebesc trei tipuri de așezări:

a) *Așezări cu o concentrare redusă* a clădirilor în vatră, caracterizate prin existența unor curți mari, prin prezența unor spații agricole destul de întinse între clădiri, ca și prin desfășurarea unor suprafețe cu diferite destinații neagricole și fără clădiri (parcuri, terenuri de sport, aeroporturi, curți sau spații protecătoare în jurul întreprinderilor economice etc.).

Din acest tip fac parte așezările cu un indice cuprins între 5 și 10 clădiri la hectar, adică în medie cu 1 000—2 000 m² pentru fiecare clădire. Dacă pentru unele localități, ca Otopeni și Glina, Buftea și Chitila, Popești-Leordeni și Jilava, acest indice redus este motivat prin existența unor întinse spații cu caracter de servire, care modifică oarecum artificial acest raport dintre clădiri și vatră, pentru celelalte așezări explicația este legată de existența unei vetre istoricește formată, care a inclus în interiorul ei mari spații agricole și curți întinse.

Acest tip de așezări, acolo unde condițiile de dezvoltare sînt favorabile, oferă mari posibilități de construcții de unități social-culturale și mai ales de locuințe, fiind relativ ușoară și sistematizarea lor. Acest fapt este important pentru zona periurbană a Bucureștilor, deoarece din această categorie face parte majoritatea așezărilor.

b) *Așezări cu o concentrare medie a clădirilor*, caracterizate prin prezența unor curți destul de mari și prin existența unor spații agricole cu întinderi apreciabile. Acest tip include localitățile al căror indice este cuprins între 10 și 15 clădiri la hectar sau cu o suprafață medie de 660—1 000 m² pentru o clădire. Teritorial, așezările cu această concentrare medie a clădirilor, în număr destul de mic, apar sub forma unor mici areale, localizate în partea central-nord-estică a zonei (Voluntari, Panteleimon, Tunari, Ștefănești, Petrăchioaia, Moara Vlăsiei și Fierbinți-Tîrg), în partea sudică a luncii Argeș-Sabar sau la contactul acestora cu cîmpul (Vărăști, Colibași, Adunații-Copăceni, Cornetu) și în partea nord-vestică a zonei (Bolintin-Vale, Florești, Slobozia-Moară).

De asemenea, în cadrul acestor așezări există largi posibilități de construcții social-economice și de locuințe, precum și pentru sistematizarea lor.

c) *Așezări cu o concentrare mare a clădirilor*, caracterizate prin indici cu valori ce depășesc 15 clădiri la hectar (sau cu suprafețe medii situate sub 660 m² pentru o clădire) și prin existența unor curți mai reduse și a unor suprafețe agricole neînsemnate. Totuși, și la acest tip de așezări mai există încă spații destul de mari cu destinații nelegate de funcția vetrei. Cele două așezări care înregistrează o concentrare de peste 15 clădiri la hectar, Berceni și Dărăști-Ilfov, sînt așezări pur agricole.

După raporturile care există între formă, structură și textură, pe de o parte, și particularitățile mediului geografic, pe de altă parte, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor se evidențiază trei tipuri principale de așezări :

a) *Așezări de luncă*, cu condiții ușoare de alimentare cu apă și de instalații pentru gospodărire comună, frecvente în cele trei mari lunci : Argeș, Dimbovița, Ialomița. În cadrul acestui tip se deosebesc trei categorii, în funcție de poziție :

— sate situate pe porțiunile mai înalte din luncă, ferite de inundațiile mici, medii și chiar mari, avînd în general o formă alungită sau poligonală neregulată și texturi diferite. Din această categorie fac parte satele

Tintava, Tegheș, Cornetu, Dumitrana, Dărăști-Ilfov, 30 Decembrie, Copăceni, Cîmpurelu, Colibași, Gostinari, Lipia, Balta Neagră, Nuci etc. ;

— sate situate la marginea luncii, uneori trecînd și pe terasa inferioară : Izvoarele, Hotarele, Crivăț, Budești, Plătărești, Tînganu, Gruiu, Fierbinți-Tîrg. Aceste așezări au în general o structură adunată, în nucleul central, și cu aspect de risipire, în părțile periferice, o textură în care predomină cea neregulată și o formă alungită sau poligonală neregulată ;

— sate situate la confluențele luncilor cu văile principale, în care forma frecventă o reprezintă poligonul neregulat, structura este adunată, iar textura neregulată : Fălăștoaca, Fundeni, Căldăraru etc.

b) *Așezări de terase*, situate în cadrul teraselor văilor principale, uneori cu „revărsări” spre luncă sau spre cîmp. Forma cea mai frecventă este cea alungită — cu varianta ei de „galerie” —, structura mai des întilnită fiind cea adunată cu tendință de compactizare în părțile centrale și cu o textură predominant regulată.

c) *Așezări de cîmp*, situate pe văile mai mici în cadrul cîmpiilor, pe muchia cîmpurilor și în Cîmpia de subsidență. Întrunind numărul cel mai mare de sate, acest tip se divide în :

— sate situate la marginea sau pe văile mici ale cîmpiilor, unde se întîlnesc toate formele de așezări, de structuri și de texture, avînd o răspîndire însemnată în întreaga zonă periurbană ;

— sate situate pe muchia cîmpurilor (spre luncile mai largi), avînd în general forme alungite, structură adunată și textură neregulată sau mixtă.

DISPERSIA SAU CONCENTRAREA AȘEZĂRILOR

În strînsă legătură cu cele de mai sus, însă axîndu-se pe răspîndirea în teritoriu a așezărilor, este concentrarea sau dispersia așezărilor, un indicator foarte important atît în stadiul geografic al așezărilor, cît și în lucrările de sistematizare complexă teritorială a localităților.

Pentru determinarea dispersiei așezărilor au fost elaborate diferite procedee și formule matematice : A. Demangeon, J. Chiffre și alții (I. Iordan, 1971).

Formula prezentată de A. Demangeon (citată de Max Derruau, 1963) ($i = \frac{e \cdot n}{t}$, în care e este populația totală a satelor

nereședință, n este numărul satelor nereședință și t este populația totală a comunei) nu este de fapt o formulă a dispersiei așezărilor, ci reflectă raporturile dintre satele componente ale unei comune, ca organism administrativ, iar formula lui J. Chiffre permite numai determinarea dispersiei localităților față de reședința comunei din care fac parte. Ambele formule sînt dependente în mod absolut de situația administrativă din

acel moment, orice schimbare administrativă aducând modificări radicale valorilor dispersiei (care, în realitate, a rămas în absolut aceeași stare spațială).

Considerînd că dispersia sau concentrarea așezărilor este în primul rînd un raport spațial, un mod de amplasare în teritoriu a așezărilor, am considerat că distanța și suprafața sînt factorii determinării dispersiei sau concentrării, pe baza cărora am elaborat formula:

$$Id = \frac{D}{N} \cdot \frac{S}{10} \quad (\text{în care } Id \text{ este indicele de dispersie, } D \text{ este suma distanțelor}$$

față de așezările limitrofe, N numărul așezărilor la care se referă distanțele și S „suprafața de dispersie” în km^2 — dată de unirea semidistanțelor D) (fig. 9).

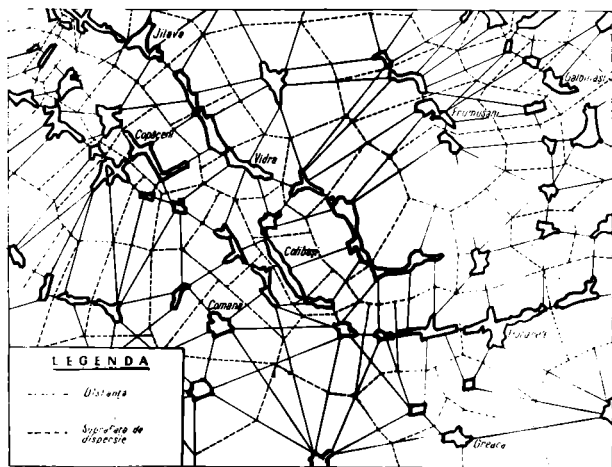

Fig. 9. — Determinarea indicelui de dispersie.

După această formulă, pe teritoriul periurban al Bucureștilor au fost delimitate trei categorii principale de dispersie:

1. *Așezări cu dispersie foarte mică*, al căror indice este cuprins între 0 și 10, situate în mare parte în luncile principalelor riuri și în Cîmpia de subsidență. Aici se înregistrează o mare concentrare a așezărilor, nu

numai datorită existenței unui număr ridicat de localități pe spații nu prea mari, ei și faptului că sînt înconjurare de șirurile așezărilor de pe bordura cîmpurilor.

2. *Așezări cu dispersie mică*, avînd un indice cuprins între 10 și 20, situate pe văi sau pe terase, ca și pe muchia cîmpurilor. Dispersia acestor așezări este condiționată de existența în apropiere a localităților din luncă și de lipsa sau de numărul redus al așezărilor (care sînt situate în general la depărtări însemnate) din arealele cîmpiilor.

3. *Așezări cu dispersie medie*, în care indicele are valori de peste 20. Situate în cadrul cîmpurilor, aceste așezări au în jur spații întinse lipsite de localități, ceea ce le conferă un grad mai ridicat de dispersie.

Fiind o arie cu o dispersie nu prea mare, zona periurbană a Bucureștilor se înscrie în cadrul țării printre regiunile cu cea mai mare concentrare de așezări.

CARACTERELE FUNCȚIONALE ALE AȘEZĂRIILOR

Funcțiunea pe care o localitate o îndeplinește în cadrul unui teritoriu sau al unui organism social-economic constituie unul din principalele aspecte ale studiului așezărilor și este definită de particularitățile de ordin social și economic pe care se axează întreaga activitate. Această complexitate de factori care stau la baza caracterelor funcționale ale localităților generează și o mare întrepătrundere între diferitele componente ale activităților.

TIPIRILE FUNCȚIONALE DE AȘEZĂRI

Luîndu-se în considerație principalii indicatori care caracterizează funcțiunea așezărilor, producția globală și producția marfă, structura profesională a populației și dezvoltarea sectorului de servicii, caracterele funcționale ale localităților zonei periurbane a Bucureștilor apar destul de complexe, evidențiîndu-se mai multe tipuri și subtipuri de funcțiuni :

1. *Așezări cu funcțiuni agricole*, în care majoritatea producției globale și aproape în totalitate producția marfă este dată de agricultură, iar populația agricolă reprezintă cea mai mare parte. După caracterul producției agricole, în cadrul acestui tip se deosebesc șase subtipuri :

a) *Așezări legumicol-zootehnice*, cu o producție marfă dominată de legume și produse animaliere, situate în vestul și sud-vestul orașului București.

b) *Așezări legumicol-cerealiere-zootehnice*, cu o mare răspîndire în zona periurbană a Bucureștilor, avînd o producție agricolă axată pe legume, cereale și creșterea animalelor. Teritorial, aceste așezări înregistrează

o frecvență mai mare în lunca Argeș — Sabar în avale de Copăceni, în luncile Dimboviței și Ialomiței, în extremitatea nord-vestică a zonei periurbane.

c) *Așezări legumicol-cerealier-viti-pomicole*, cu o producție agricolă mai complexă, în care importanța cea mai mare o au legumele, cerealele, produsele viticole și cele pomicole. Acest subtip este reprezentat de două mici grupări, una situată la sud-vest de București, pe rama dinspre Argeș a Cîmpiei Neajlovului (între Dărăști-Vlașca și Grădiștea), și alta în sudul zonei, la contactul luncii Argeșului cu Cîmpia Burnazului (Izvoarele, Hotarele).

d) *Așezări cerealier-legumicol-zootehnice*, cu o răspîndire însemnată în cadrul teritoriului periurban, a căror producție agricolă este bazată pe cereale, legume și creșterea animalelor. Frecvența cea mai mare a acestui subtip se înregistrează în tot vestul zonei periurbane, în partea de nord-est și în sud-est.

e) *Așezări cerealier-zootehnice*, cu o producție mai puțin variată, în care locul principal îl dețin cerealele și produsele animaliere. Frecvența acestor localități este destul de redusă, ele formînd cîteva mici grupări în nord-vest (Potlogi — Găiseni), în nord (Ghergani — Ghimpați — Ciocănești — Dirza — Niculești), în est (Belciugatele) și în sud (Călugăreni — Comana).

f) *Așezări cerealier-viticole*, în care producția agricolă este dominată de cereale și produse viticole. Au o răspîndire foarte redusă, fiind localizate în sudul zonei periurbane (Mironești — Greaca).

2. **Așezări cu funcțiuni agricol-industriale**, unde producția agricolă se situează pe primul loc, însă industria are o dezvoltare importantă. Ponderea populației agricole este în general dominantă, cu excepția a trei localități (Bragadiru, Brănești, Budești), unde este ușor întrecută de cea a populației neagricole, ca urmare a dezvoltării mai mari a industriei, ca și datorită navetismului mai ridicat.

Teritorial, acest tip de așezări este grupat în trei părți: în sud-vestul orașului București (Bragadiru, Buda, 30 Decembrie), unde industria are, alături de agricultură, o importanță mare, în estul și sud-estul zonei periurbane (Brănești, Fundeni, Frumușani, Budești), unde industria are o dezvoltare însemnată și în nordul zonei periurbane (Periș, Ciofliceni, Ciolpani, Căciulați, Grădiștea, Fierbinți-Tîrg), unde decalajul dintre agricultură și industrie este ceva mai mare.

3. **Așezări cu funcțiuni agricole și de servicii**, caracterizate printr-o dezvoltare apreciabilă, alături de agricultură, a sectorului terțiar, sau cu o populație navetistă ce lucrează într-un număr însemnat în diferite „servicii”. Din acest tip fac parte localitățile Snagov — cunoscut centru turistic, Voluntari și Fundeni — centre cu un mare număr de navetiști încadrați în sectorul terțiar.

4. **Așezări cu funcțiuni industrial-agricole**, cu o industrie bine dezvoltată ce constituie ramura de bază a economiei. Cele trei localități ale acestui tip — Chitila, Buftea, Balotești — sînt importante centre

industriale, care atrag forță de muncă și din alte localități. Agricultură se situează pe locul secund în cadrul economiei lor atît după producția globală și marfă, cît și după populația activă încadrată.

5. Așezări cu funcțiuni complexe, în care sînt dezvoltate toate cele trei principale domenii de activitate, rolul principal revenind însă industriei. Populația neagricolă este predominantă în centrele acestui tip — Jilava, Popești-Leordeni, Pantelimon, Otopeni —, situate toate în imediata apropiere a orașului București, apropiere care a avut un rol principal în dezvoltarea lor economică.

În strînsă dependență de funcția teritoriului periurban, localitățile zonei vor continua să se dezvolte într-un ritm destul de rapid și vor înregistra modificări substanțiale în funcțiunile lor economice, astfel încît numărul așezărilor pur agricole, în special al celor cerealier-zootehnice și cerealier-legumicol-zootehnice, se va reduce simțitor în favoarea celor industrial-agricole sau agricol-industrial-servicii.

ATRACTIVITATEA ECONOMICA A AȘEZĂRILOR

Caracterul funcțional al așezărilor se reflectă și în puterea de atracție pe care o exercită asupra populației proprii sau din alte localități. Cu alte cuvinte, în funcție de profilul funcțional pe care îl are, o localitate exercită o atracție mai mare sau mai mică asupra populației sale sau asupra celei din împrejurimi. Expresia matematică a acestei atracții am numit-o *indice de atractivitate economică* (care se referă numai la activități economice, deosebindu-l astfel de atracția turistică, comercială, demografică etc.)

și am exprimat-o prin formula: $Ia = \frac{Pl + Na}{Pa} \cdot 10$ (în care Pl este

numărul populației ce lucrează pe loc, în localitatea de domiciliu, Na reprezintă numărul celor veniți din afară pentru lucru, iar Pa este populația activă totală a localității respective).

Indicele de atractivitate economică pune în evidență existența a trei categorii de localități: *attractive* sau centre endodinamice, cu flux convergent de populație; *neattractive* sau exodinamice, cu flux divergent de populație; cu *atracție nulă*, cu fluxuri convergente și divergente de valori egale (fig. 10).

Reiese, deci, că cu cît valoarea indicelui este mai mare față de 10, cu atît atractivitatea este mai puternică și că cu cît este mai mică, cu atît divergența fluxului este mai însemnată. Cifra 10 indică o atractivitate nulă.

Indicele de atractivitate economică se bazează pe mișcarea pentru lucru a populației, deci pe deplasările pentru muncă, dar reflectă gradul de dezvoltare economică a unei localități.

Astfel, o localitate cu o puternică activitate economică — industrială, comercială, de construcții, agricolă, de servicii etc. — are nevoie de un număr ridicat de forță de muncă, ceea ce duce și la angajarea de

persoane din afară, din așezările limitrofe, manifestându-se în acest fel ca o localitate atractivă. În general, localitățile cu o industrie dezvoltată, chiar dacă sînt mari, cu un număr ridicat de populație, atrag și o însemnată forță de muncă din afară.

Localitățile cu atractivitate nulă sînt destul de rare, deoarece sînt puține cazurile cînd numărul celor veniți este egal cu al celor plecați sau cînd nici un locuitor nu părăsește satul pentru a lucra în alte părți și în același timp nu vine nimeni din afară.

Pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor, indicele de atractivitate economică înregistrează valori foarte diferite, datorită în primul rînd atracției puternice a orașului București și existenței citorva mari centre industriale și a unor importante unități agricole de stat. Atracția orașului București are o mare influență asupra indicelui general și pe localități, determinîndu-i o reducere însemnată chiar în localitățile bine dezvoltate economic.

După indicele de atractivitate economică, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor se deosebesc șapte categorii de localități, care reflectă gradul de dezvoltare a așezării respective sau gradul de satisfacere a necesarului de forță de muncă din resurse proprii :

a) *Centre puternic atractive*, cu un indice de atractivitate ce depășește 15,0 fiind caracterizate printr-o dezvoltată activitate economică bazată pe industrie. Pe teritoriul zonei periurbane o singură localitate, Jilava, se înscrie în această categorie. Deși are un număr de locuitori destul de însemnat și deși o mare parte dintre aceștia lucrează în București, totuși, datorită existenței unor mari unități industriale, Jilava este o localitate puternic atractivă.

b) *Centre mediu atractive*, al căror indice de atractivitate economică este cuprins între 12,5 și 15,0 avînd o puternică bază economică, de asemenea, axată pe industrie. Localitatea Otopeni, care se încadrează în această categorie, are o industrie și un sector de servicii bine dezvoltate, ceea ce necesită utilizarea unei forțe de muncă numeroasă. Faptul că un număr redus din populația sa se deplasează în alte centre și că numărul celor ce vin din afară să lucreze aici este destul de ridicat reflectă atractivitatea sa apreciabilă.

c) *Centre slab atractive*, cu un indice cuprins între 10,5 și 12,5. Pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor patru localități se încadrează în această categorie : Popești-Leordeni, Bragadiru, Buftea și Balotesti. Toate sînt centre industriale, cu o însemnată dezvoltare a producției industriale și cu un important număr de populație ce activează în diferite sectoare neagricole. Dacă n-ar fi fost orașul București, care să atragă un număr însemnat din locuitorii lor, aceste localități ar fi fost puternic atractive sau ar fi folosit forța de muncă proprie într-o măsură mult mai mare. Din această cauză, însă, raportul dintre cei veniți și cei plecați nu este prea mare, localitățile citate avînd numai o putere redusă de atractivitate.

ZONA PERIURBANA A BUCUREȘTIILOR

0 4 8 12 km

Fig. 10. — Atractivitatea economică a așezărilor (după indicele de atractivitate economică).

d) *Centre cu atractivitate nulă*, în care indicele are valoarea cuprinsă între 9,5 și 10,5. Această categorie este destul de instabilă, mai ales în prezent, datorită dezvoltării continue și multilaterale a centrelor și mai ales datorită dezvoltării industriale a unor localități rurale. Cele trei localități ale acestei categorii, situate în zona periurbană, au condiții diferite economice. Astfel, localitatea Lipia are o economie agricolă bine dezvoltată, în care este încadrată aproape în totalitate populația sa. Puținii locuitori care pleacă să lucreze în altă parte se compensează cu cei care vin să activeze în sectoarele de servicii sau administrative. Grădiștea prezintă aceleași caractere generale ca Lipia, numai că aici cele două fluxuri, endo și exodinamice, de mărimi foarte apropiate, sînt ceva mai însemnate. Cea de-a treia localitate, Potlogi, are și un caracter industrial — extracția petrolului —, ceea ce face ca numărul celor care pleacă să activeze în alte părți să fie egalat de al celor ce vin să lucreze în cadrul economiei sale.

e) *Centre slab exodinamice*, al căror indice de atractivitate are valori cuprinse între 9,5 și 7,0. Această categorie cuprinde marea majoritate a localităților zonei periurbane, în primul rînd centrele agricole dezvoltate, din care pleacă un număr mai redus de forță de muncă. De remarcat că din categoria centrelor slab exodinamice fac parte și 2 puternice centre industriale — Pantelimon și Chitila — care în mod normal ar fi trebuit să fie atractive. Datorită însă apropierii lor de orașul București, un număr mare de locuitori lucrează în diferite sectoare de activitate din oraș, ceea ce face ca numărul celor care vin în aceste două localități din alte părți să nu se poată ridica la nivelul plecărilor. De asemenea, tot din aceleași cauze, la o scară mai mică însă, indicele de atractivitate al unor localități cu însemnate activități industriale sau cu mari unități agricole de tip industrial înregistrează valori situate sub 10 (Periș, Brănești, Budești, 30 Decembrie, Mihăilești, Fierbinți-Tîrg, Căciulați etc.)

f) *Centre mediu exodinamice*, cu indicele de atractivitate cuprins între 7,0 și 5,0. În general, centrele acestei categorii au funcții predominant agricole, rolul principal în caracterizarea atractivității lor avîndu-l influența orașului București. Toate localitățile mediu exodinamice sînt furnizoare importante de forță de muncă pentru orașul București sau pentru alte centre din zonă sau din afara ei. Între ele se remarcă, prin plecările masive ale populației lor, specializată în construcții, arealul format din localitățile Bolintin-Vale, Poenari — Moșteni, Florești, Cosoba și Joița.

g) *Centre puternic exodinamice*, caracterizate prin plecări însemnate pentru lucru în alte localități, avînd indicele de atractivitate situat sub 5,0. În afară de trei localități — Stoenesti, Ulmi și Trestieni —, care fac parte din arealul citat mai sus pentru specializarea sa în construcții, toate celelalte localități ale zonei sînt sub influența puternicei atracții a Bucureștilor. Cu cele mai masive plecări, deci cu cel mai puternic flux exodinamic, se înscriu localitățile Voluntari, Cățelu, Fundeni și Roșu, toate situate în imediata apropiere a orașului București.

ASPECTE SOCIALE

Ca o componentă importantă a așezărilor și populației, aspectele sociale au o deosebită semnificație în viața localităților, îmbrăcînd forme deosebite în zonele periurbane și constituind o preocupare de seamă în organizarea teritorială și sistematizarea rurală. În zona periurbană, ca organism teritorial ce face trecerea între rural și urban, ca teritoriu strîns legat de oraș și influențat puternic de acesta, problemele sociale ale așezărilor capătă valori deosebite, contribuind în evidență măsură la caracterul periurban al zonei.

Construcția de locuințe, baza înnoirii satelor, a înregistrat în toată zona periurbană un ritm dintre cele mai ridicate din țară, transformînd vechiul sat, cu aspect net rural, într-o așezare cu înfățișare complet nouă, care poate fi socotită ca formă intermediară între rural și urban. Procesul de urbanizare, care se manifestă în ritm relativ intens în zonele periurbane, este pus în evidență și de intensitatea și amploarea construcțiilor noi de locuințe.

În zona periurbană a Bucureștilor, construcțiile noi de locuințe au înregistrat cel mai ridicat ritm din țară, realizîndu-se, în perioada 1950—1970, o înnoire a clădirilor în medie de peste 60 %. Sînt însă localități, în special cele legumicole, agricole-industriale, industrial-agricole și complexe, unde acest procent se ridică pînă la 80 % și chiar mai mult.

Frecvența construcțiilor noi și a renovărilor efectuate în perioada 1950—1970 reliefează deosebirile între diforltele localități și părți ale zonei periurbane a Bucureștilor. Această frecvență este pusă în evidență de *indicele de înnoire edilitară* a localităților, pe care l-am considerat a fi raportul dintre numărul clădirilor noi construite (inclusiv renovările)

în perioada 1950—1970 și numărul total al clădirilor în 1970 : $I_e = \frac{N + r}{T_e}$.

Indicele de înnoire edilitară reflectă procesul de transformare edilitară a localităților, constituind unul din indicatorii de bază ai analizei procesului de urbanizare.

După repartitia geografică a indicelui de înnoire edilitară pe comune se evidențiază, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor, existența mai multor areale sau grupe de localități. Astfel, cel mai scăzut indice se înregistrează în nord-estui zonei, pe valea Mostiștei. Extremitățile nordice, nord-vestice și sudice ale zonei au un indice cu valori medii (45—60 %), iar pe valea Dimboviței (în avale de București) și în jurul confluenței Sabarului cu Argeșul se concentrează așezările cu un indice cuprins între 60 și 70 %. Arealul cu valorile cele mai ridicate are extinderea cea mai mare, ocupînd Cîmpia de subsidență (cu excepția extremității nord-vestice) și lunca Argeș — Sabar (inclusiv terasele și muchia cîmpiilor).

Deosebirile edilitare existente între așezări sau între diferitele părți ale zonei periurbane sînt legate de preferințele sau de tradiția locuitorilor pentru un anumit stil, de decorările interioare sau exterioare.

Dotările de gospodărire comunală, care constituie unul dintre cei mai importanți indicatori ai urbanizării, sînt foarte reduse în localitățile zonei periurbane. Cu excepția orașului Buftea și a localității Bolintin-Vale, unde este un canal în lungime de circa 1 km, a orașului Buftea și a localităților Bolintin-Vale, Pantelimon și Mironești, unde se află conducte de apă, localitățile zonei periurbane sînt lipsite de rețele de canalizare și de distribuire a apei. Desigur, planurile de sistematizare prevăd introducerea apei curente și a canalizărilor într-un număr de așezări. Avînd în vedere că există o rețea deasă de ape și pinzo acvifere bogate situate în apropiere de suprafață, problema alimentării cu apă ar putea fi ușor rezolvată. De asemenea, prezența unor numeroase văi favorizează colectarea rezidurilor de pe canale, astfel că și din acest punct de vedere condițiile sînt favorabile.

Rețeaua de învățămînt, cultură și ocrotirea sănătății, care, de asemenea, oglindește gradul de dezvoltare socială a unui teritoriu, este relativ bine reprezentată în zona periurbană a Bucureștilor. Astfel, în zona periurbană, în 1970, funcționau 193 de grădinițe de copii (revenind în medie 2,5 grădinițe pentru fiecare comună), 291 de școli generale (3,8 de fiecare comună), 9 licee de cultură generală (Buftea, Bolintin-Vale, Brănești, Călugăreni, Fierbinți-Tîrg, Hotarele, Snagov, Jilava, Răcari), 2 licee agricole (Brănești, Dragomirești-Vale), 4 școli profesionale de mecanici agricoli (Călugăreni, Ciorogîrla, Tărtășești, Măineasca), 1 grup școlar energetic (Buftea) și un grup școlar forestier (Brănești). Rețeaua culturală este reprezentată de 140 de cămine culturale (în medie 1,8 pentru fiecare comună), 125 de cinematografe și 116 biblioteci publice.

Pe teritoriul zonei periurbane sînt situate 6 spitale (Mogoșești, Budești, Peris, Fierbinți-Tîrg, Balotești și Florești), 2 preventorii TBC pentru copii (Bolintin-Deal, Săftica), un cămin-spital pentru bătrîni (Domnești) și 3 cămine pentru bătrîni (Mironești, Budești, Țigănești).

Rețeaua comercială este satisfăcătoare, în toate localitățile zonei existînd cel puțin o unitate cu profil general. În ceea ce privește comerțul cu amănuntul, o caracteristică a zonelor periurbane în general și a celei a Bucureștilor în special este dată de satisfacerea numai parțială a cerințelor de către rețeaua comercială proprio, deoarece un număr apreciabil de cumpărători, în special navetiștii și producătorii ce-și desfac produsele pe piețele orașului, se aprovizionează în măsură însemnată cu produse direct din rețeaua comercială a capitalei. Explicația rezidă în faptul că în București se găsesc sortimente incomparabil mai bogate și mai variate decît în rețeaua zonei periurbane, precum și pentru că prezenți fiind în București, locuitorii preferă să facă diverse cumpărături în timpul care le rămîne disponibil pînă la ora plecării mijloacelor de transport pe care le folosesc.

ECONOMIA

AGRICULTURA

ELEMENT de bază al peisajului geografic al zonei periurbane, cu o mare importanță economică și cu o veche tradiție, agricultura a beneficiat de condiții foarte favorabile de dezvoltare atât naturale (sol, climă, relief, resurse de apă), cât și economice (prezența unui foarte important centru urban în apropiere, care solicită cantități mari de produse agricole).

CONSIDERAȚII ISTORICE

O etapizare întimp a principalelor trăsături ale utilizării terenului zonei periurbane evidențiază patru mari perioade: perioada dinaintea de 1860, perioada pînă la primul război mondial, perioada dintre cele două războaie mondiale și perioada de după cel de-al doilea război mondial.

Perioada dinaintea de 1860 este caracterizată prin predominanța netă a pădurilor (care ocupau toată partea nordică, nord-estică și nord-vestică a zonei, toată Cîmpia Burnazului și suprafețe importante în vest și sud) și a pășunilor și fînetelor naturale (care se desfășurau cu precădere în luncile riurilor, în cadrul cîmpiilor sudice și al celor vestice sau pe terenurile celorlalte cîmpii pe care nu erau păduri). Terenurile arabile ocupau suprafețe foarte reduse în jurul satelor, fiind cultivate mai ales cu mei și grîu. O extindere apreciabilă, bineînțeles la scara de atunci, o avea viticultura, orientată mai ales spre producția de vin. Economia agricolă se baza, aproape în exclusivitate, pe creșterea animalelor (în special ovine) și pe albinărit. Produsele agricole erau consumate, în cea mai mare parte, pe loc și numai cantități reduse, în special de produse animaliere — brînză, lînă și miere —, erau furnizate orașului.

Perioada pînă la primul război mondial prezintă două aspecte relativ diferite. Prima sa parte se caracterizează printr-o creștere accentuată

a suprafețelor arabile, în defavoarea pășunilor și finețelor naturale, cultivate mai ales cu griu și porumb.

Partea a doua a acestei perioade este dominată de mari transformări în structura terenurilor și a culturilor. Concomitent cu reducerile de suprafețe ale pășunilor și finețelor se defrișează și mari întinderi de păduri în întreaga zonă, făcându-se loc culturilor de cereale și viței de vie, legumelor și plantelor pentru industrializare. În același timp, pentru recuperarea unor întinse terenuri mlăștinoase din cadrul luncilor, se execută lucrări de desecări, prin care se realizează punerea în cultură a mii de hectare de teren neproductiv. Astfel, în jurul anului 1860, terenul mlăștinos din lunca Sabarului dintre Vidra și Ciocoveni este transformat în teren agricol prin construirea unui canal de scurgere care a desecat aproape în întregime suprafața ce era domeniul unor ape insalubre și al vegetației acvatice. Traseul inițial al șanțului de scurgere a devenit cu timpul cursul permanent al Sabarului, pe care localnicii îl numesc „canal” (I. I o r d a n, 1963). Asemenea lucrări s-au mai efectuat, tot pe valea Sabarului, în raza actualiei localități Sintești, pe valea Cociovaliștei în raza localității Cocioe etc.

În urma acestor importante lucrări de recuperare de terenuri, în anul 1890 terenurile arabile ajunseseră să reprezinte 60 % din suprafața totală, în timp ce pădurile scăzuseră la aproape 16 %, iar pășunile la 4 %. Principalii furnizori de produse cerealiere și animaliere continuau să rămână domeniile latifundiare, care, prin defrișări de păduri și de terenuri cu ierburi, încep să cultive și plante pentru industrializare. Localnicii cultivau în grădinile caselor sau în imediata apropiere a satelor legume și zarzavaturi diferite, cu precădere în luncile joase cu multă umiditate naturală (lunca Argeș — Sabar și lunca Dimboviței).

În această perioadă începe să se dezvolte legumicultura, mai ales datorită grădinarilor bulgari și sirbi stabiliți în special de-a lungul Sabarului: Ciorogirla, Bragadiru, Vărăști, Valea Dragului. De altfel, această zonă dintre Ciorogirla și Valea Dragului constituie nucleul puternicului bazin legumicol de astăzi, cel mai întins din țară, cu producția cea mai mare și cea mai diversă.

Perioada dintre cele două războaie mondiale constituie baza formării agriculturii periurbane, ca urmare a vertiginoasei dezvoltări economico-culturale a orașului București și a creșterii considerabile a populației sale. Favorizată de terenuri cu soluri propice, de o rețea densă de ape de suprafață și de pinze acvifere bogate situate la mici adâncimi, de un relief neaccidentat ce ușurează nu numai lucrarea solului în condiții facile, ci și amenajarea pentru irigații, structura agriculturii s-a diversificat necontenit, iar culturile solicitate de oraș s-au extins din ce în ce mai mult. Defrișarea pădurilor a continuat, ca și reducerea pășunilor și finețelor naturale, locul lor fiind luat de plante pentru industrializare, legume și livezi, plante furajere. S-ar putea spune că această perioadă, din punctul de vedere al economiei agricole, se caracterizează prin dezvoltarea producției vegetale cerută de oraș și prin dezvoltarea creșterii animalelor —

în special pentru lapte, carne, ouă și lină — pe baza plantelor cultivate. De asemenea, paralel cu recuperarea de noi terenuri, s-au extins și s-au modernizat irigațiile. Astfel, de la irigațiile practicate numai pe malul apelor, s-a trecut la irigarea cu apă din pânzele freatice.

Tot acum s-au pus și bazele legumiculturii timpurii. În toate localitățile legumicole mai importante, unde irigația se practica pe scară largă (Ciorogîrla, Domnești, Bragadiru, Jilava, 30 Decembrie, Copăcenii, Colibași, Gostinari, Vidra, Dobreni, Vărăști, Valea Dragului, Hotarele, Izvoarele etc.) s-a dezvoltat producția legumelor timpurii — în special roșii, ardei, vinete și castraveți — prin intermediul răsadnițelor.

Perioada de după cel de-al doilea război mondial se caracterizează printr-o puternică diversificare a producției agricole vegetale, printr-o considerabilă dezvoltare a creșterii animalelor pentru lapte și carne, în strinsă legătură cu o accentuată modernizare a agriculturii (chimizare, îmbunătățiri funciare, irigații, aplicare de metode agrotehnice noi, utilizări de semințe selecționate, îndrumare de către cadre cu pregătire superioară etc.).

Deși începută încă din perioada trecută, baza legumiculturii timpurii trebuie stabilită după 1948 și în special după 1962, cînd sistemul răsadnițelor a fost întregit cu cel al solarilor. Protejate de acoperăminte de polietilenă, răsadurile pot fi plantate cu mult timp înainte, obținându-se, astfel, produse mult mai timpurii. De asemenea, și producția legumicolă de seră își are locul tot în această perioadă, fiindu-i rezervată în prezent o suprafață considerabilă. Condițiile de dezvoltare a legumelor — în special roșii și castraveți — realizate în sere, creează posibilitatea aprovizionării orașului București în tot timpul iernii și primăverii.

În privința utilizării terenurilor, aceasta este perioada numeroaselor și vastelor lucrări ameliorative. Mii de hectare au fost îndiguite și deci apărate de inundații; întinse suprafețe cu exces de umiditate au fost desecate și puse în circuitul unei producții agricole periurbane; terenuri în pantă au fost amenajate împotriva eroziunii și a degradărilor, a alunecărilor, prin terasări; sute de kilometri de maluri ale riurilor au fost consolidate pentru a nu mai fi erodate și dărîmate de cursul apelor; multe mii de hectare au fost amenajate pentru irigații, scutind astfel culturile agricole de urmările nefaste ale secetelor lungi și frecvente ce se abat asupra acestei zone.

În anul 1970, agricultura zonei periurbane a Bucureștilor era net diferită față de cea dinainte de 1910, avînd un pronunțat conținut „periurban”, reflectat în producția marfă, în structura terenurilor, în profilul creșterii animalelor, în caracterul său intensiv, în modul de organizare.

O comparație între *Harta Austriacă* din 1790, *Harta Satmari* din 1856 și harta actuală a utilizării terenurilor reliefează neta deosebire între diferitele extinderi spațiale ale folosințelor teritoriului zonei periurbane a Bucureștilor. *Harta Austriacă* arată întinderile apreciabile ocupate de păduri și pășuni, iar *Harta Satmari* evidențiază o desfășurare mai importantă a terenurilor arabile, după care urmează pădurile, pășunile și vilile.

De asemenea, acum se remarcă și o frecvență importantă a „grădinilor” în cadrul intravilanului sau în imediata sa apropiere, dar care sînt destinate consumului local. Harta actuală arată repartitia teritorială a tuturor categoriilor de utilizare a terenurilor, fiind evidente marile transformări înregistrate în cele două veacuri (tabelul nr. 17).

TABELUL nr. 17

Modul de utilizare a terenului în 1890 și 1970

Anul	Total	Teren arabil	Vii	Pășuni naturale	Încete naturale	Livezi	Păduri	Alte folosințe
1890	354 250	214 000	3 050	15 500	300	100	56 500	64 800
1970	354 250	263 320	4 810	5 240	200	4 100	39 100	37 480

CARACTERIZARE GENERALĂ

Agricultura zonei periurbane a înregistrat o dezvoltare impetuoasă după cooperativizarea sa, cînd au fost create condițiile necesare pentru dirijarea producției în vederea satisfacerii cerințelor orașului București (în strînsă legătură cu particularitățile mediului natural) și, mai ales, pentru aplicarea pe scară largă a unei game variate și eficiente de metode noi agrotehnice, de înzestrare cu mașini și utilaje moderne, de executare a lucrărilor ameliorative pe mari suprafețe etc.

Baza tehnico-materială a agriculturii zonei periurbane este asigurată de un bogat parc de tractoare, mașini și utilaje agricole, concentrate în 8 stațiuni pentru mecanizarea agriculturii (S.M.A.) și în unitățile agricole de stat. La începutul anului 1970, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor lucrau peste 2 100 de tractoare fizice (reprezentînd peste 3 800 de tractoare convenționale de 15 C.P.), numeroase cultiva-toare mecanice, semănători, combine, mașini pentru împrăștiat îngrășă-minte chimice, mașini pentru aplicarea substanțelor împotriva dăună-torilor etc.

Producțiile medii la hectar au înregistrat și ele creșteri importante, variînd, totuși, de la un an la altul în funcție de caracterul climatic al anului respectiv. În ultimii ani, mediile producțiilor la hectar au oscilat între 1 600 și 1 400 kg la floarea-soarelui, între 10 000 și 32 000 kg la sfecla de zahăr, între 3 500 și 9 000 kg la cartofi, între 12 000 și 17 000 kg la roșii, între 10 000 și 22 000 kg la varză, între 3 500 și 6 000 kg la plante furajere, toate acestea în cadrul cîșperativelor agricole de producție, precum și între 1 800 și 3 500 kg la grîu, între 1 800 și 3 600 kg la porumb, între 1 600 și 1 800 kg la floarea-soarelui, între 20 000 și 35 000 kg la sfeclă, între 3 000 și 7 000 kg la cartofi, între 13 000 și 25 000 kg la roșii etc. în întreprinderile agricole de stat. În sectorul individual, producțiile

medii la hectar sînt în general mai mici, cu excepția cartofilor și legumelor unde se obțin, în unele comune, producții mai mari.

Ca o particularitate a intensității agriculturii în unele comune, în cadrul sectorului individual, este realizarea mai multor cicluri de culturi într-un singur an, pe același teren.

În domeniul creșterii animalelor, ca urmare a cerințelor din ce în ce mai mari de produse animaliere, s-au realizat crescătorii de animale pe lângă fiecare C.A.P. și I.A.S. și au fost construite mari și moderne combinate agricole de tip industrial pentru porcine și păsări, precum și fabrici pentru nutrețuri concentrate, care să asigure o bază furajeră consistentă și permanentă.

Producția marfă vegetală și animală realizată în zona periurbană este dirijată aproape în totalitate spre orașul București, ceea ce consolidează relațiile oraș—zonă și întărește caracterul periurban al agriculturii.

În 1970, în zona periurbană erau 16 întreprinderi agricole de stat, care dețineau aproape 21% din suprafața arabilă a acestei zone, 11% din pășuni, 7,5% din suprafața viticolă, 29% din livezi.

Pe teritoriul zonei periurbane își mai desfășoară activitatea unități cu profil de cercetare, în vederea găsirii celor mai adecvate măsuri agrotehnice și celor mai indicate soiuri în condițiile naturale și economice de aici. Astfel, la Tîncăbești este un centru de încercare a soiurilor cu profil legat de culturile de cîmp, la Vidra este un institut de legumicultură și floricultură, la Greaca este un institut de cercetări hortiviticole, axat pe cercetări asupra viticulturii și pomiculturii, la Săftica este un mare institut de cercetări zootehnice etc.

UTILIZAREA AGRICOLĂ A TERENURILOR

Structura terenurilor agricole ale zonei periurbane reflectă atât particularitățile mediului natural, cît și influența exercitată de orașul București (tabelul nr. 18).

TABELUL nr. 18

Structura terenurilor agricole în 1970

Categoria de folosință agricolă	Suprafața (ha)	% din suprafața agricolă	% din suprafața totală
Teren agricol — total	277 670	100,0	78,4
Teren arabil,	263 320	94,8	74,4
din care: irigat	33 000	11,2	9,3
Vii	4 810	1,7	1,3
Livezi	4 100	1,5	1,1
Pășuni naturale	5 240	1,9	1,5
Fiețe naturale	200	0,1	0,1

Ca urmare a condițiilor naturale diferite (relief, hidrografie) și a prezenței pădurilor în masive întinse, repartitia teritorială a terenurilor agricole înregistrează variații sensibile de la o porțiune la alta în cadrul zonei periurbane. Cele mai mari frecvențe ale terenului agricol se înregistrează în Cîmpia de subsidență din nord-vest, în Cîmpia Cîlnăului și în Cîmpia Sineștilor — peste 80 % (ponderile cele mai însemnate se înregistrează pe teritoriul comunelor Berceni, Belciugatele, Petrăchioaia, Tărtășești, Ulmi, Vărăști, Popești-Leordeni — peste 91 % din suprafața totală).

TERENUL ARABIL

Terenurile arabile reprezintă baza producției vegetale a zonei periurbane atât spațial și cantitativ, cât și valoric. Numeroase lucrări de îmbunătățiri funciare, executate mai ales în ultimii 10 ani, au avut ca prim scop mărirea suprafețelor arabile prin recuperarea unor terenuri neproductive sau cu slab randament.

Ca repartitie geografică, terenurile urabile, ca și cele agricole, au răspîndirea cea mai mare în cadrul cîmpiilor și luncilor din vestul, sudul și estul zonei periurbane. Suprafețele arabile înregistrează frecvențe mai reduse acolo unde pășunile, vile sau livezile au răspîndire importantă: Greaca, Otopeni, Comana, Călugăreni, Adunații-Copăcenii, Hotarele.

Și în structura terenului arabil au avut loc transformări evidente, datorate în primul rînd influenței orașului București, transformări care dovedesc relațiile strînse dintre oraș și zona sa periurbană, caracterul deosebit al agriculturii de aici.

Înainte de 1900, cultura cerealelor ocupa cea mai mare parte a terenurilor arabile, producția lor fiind destinată mai mult vînzării (intern sau export). Între 1900 și primul război mondial încep să apară floarea soarelui și sfecla de zahăr și să se dezvolte considerabil grădinile de zarzavat și plantele de nutreț, mai ales în localitățile din imediata apropiere a orașului. Între cele două războaie mondiale, culturile înregistrează prima diversificare evidentă, prin creșterea considerabilă a ponderii plantelor pentru industrializare, a legumelor, plantelor furajere, iar în cadrul cerealelor a porumbului și orzului. După cel de-al doilea război mondial se definitivează actuala structură, prin dezvoltarea accentuată a culturilor de legume și plante furajere, ale căror suprafețe dețin ponderi din ce în ce mai însemnate în cadrul terenului arabil (tabelul nr. 19).

Culturile de cereale. Cu o funcție mai puțin importantă în cadrul relațiilor zonă—oraș, cerealele au, datorită masivului lor consum local, extinderea cea mai mare. Cele mai întinse suprafețe de cereale sînt situate în zona Cîmpiei de divagare, în Cîmpia Cîlnăului și în Cîmpia Mostiștei superioare și mijlocii, iar cele mai mici în luncile și văile rîurilor. Frecvențele cele mai importante se înregistrează pe teritoriile comunelor Greaca, Potlogi, Florești, Fundeni, Găiseni.

TABELUL nr. 19

Struclora și ponderea culturilor în anul 1890, 1938 și 1970

Culturile	1890		1938		1970	
	Suprafața	%	Suprafața	%	Suprafața	%
Teren cultivat — total	214 000	100	250 000	100	263 020	100
Cereale pentru boabe :	160 760	64,5	190 200	76,1	166 500	63,3
— grâu	86 800	40,6	75 000	30,0	67 440	25,5
— orz	6 400	3,0	2 700	1,1	14 545	5,5
— ovăz	10 700	5,0	8 000	3,2	1 950	0,8
— porumb	76 850	35,0	104 500	41,8	82 245	31,3
— orez	...	...	...	...	320	8,1
Leguminoase pentru boabe :	5 700	2,7	6 200	2,5	5 300	2,0
— mazăre	1 200	0,5	2 000	0,8	3 720	1,4
Plante pentru industrializare :	0 850	3,2	12 000	4,5	17 100	6,5
— floarea soarelui	—	—	6 000	2,4	10 880	4,1
— sfeclă	—	—	1 000	0,4	2 570	1,0
Cartofi :	6 400	3,0	2 600	1,0	6 600	2,5
— timpurii și de vară	—	—	...	...	4 800	1,8
Legume :	600	0,3	6 300	2,5	20 100	7,7
— roșii timpurii	...	...	250	0,1	2 555	1,0
— roșii de vară și toamnă	120	*	1 000	0,4	3 420	1,3
— ceapă	60	*	600	0,2	2 005	0,8
— usturoi	10	*	100	*	315	0,1
— ardei	70	*	900	0,4	1 905	0,7
— varză timpurie	...	...	200	*	645	0,3
— varză de vară și de toamnă	80	*	600	0,3	990	0,4
— rădăcinoase	60	*	550	0,2	1 160	0,4
— mazăre păstăi	25	*	700	0,3	1 845	0,7
— fasole păstăi	30	*	350	0,2	895	0,3
— castraveți	40	*	250	0,1	1 025	0,4
— alte legume timpurii	...	...	300	0,1	1 080	0,4
— alte legume de vară și de toamnă	105	*	500	0,2	1 475	0,6
— răsadnițe	—	—	...	...	270	0,1
— solarii	—	—	—	—	285	0,1
— sere	—	—	...	...	220	0,1
Pepeni	...	...	2 700	1,1	1 400	0,65
Plante de nutreț	3 450	1,6	27 500	11,0	42 900	16,3
Semințe	...	...	...	...	600	0,25
Flori de câmp	...	...	7	*	120	*
Alte culturi	10 250**	4,7	2 500***	1,0	2 400	0,9

* = lipsă date; * = sub 0,1%; ** = d.c. nuci 9 850 ha; *** = d.c. mei 2 000 ha

Cultura grâului este răspândită pe tot teritoriul zonei periurbane, cu precădere în zona câmpiilor vestice, sudice și estice, unde se înregistrează și cele mai însemnate frecvențe.

Producțiile medii la hectar înregistrează valori foarte diferite de la un an la altul din cauza variației condițiilor climatice.

În legătură cu condițiile naturale (sol, climă, relief), culturile de grâu se vor menține, în general, în cadrul aceluiași arii, ele valorificând mai bine platourile cîmpiilor sudice și estice, care au soluri propice, un relief ce favorizează orice gen de mecanizare și chimizare a lucrărilor și un climat în care seceta se face frecvent resimțită după ce grâul începe să se maturizeze.

Cultura orzului a suferit mai puține modificări în ultimul timp, avînd extinderea cea mai mare în cadrul I.A.S. și în unele C.A.P. care au sectoare zootehnice dezvoltate. Condițiile de răspîndire sînt identice cu ale grîului, diferența de frecvență înregistrîndu-se în funcție de cerințele economice locale. Cele mai ridicate valori ale frecvențelor în cadrul terenului arabil se înscriu în raza localităților Bragadiru, Glina, Dobroești, Chiajna, Măgurele, Domnești, Chitila, Pantelimon, Popești-Leordeni, Jilava, Ciorogîrla etc. După cum se vede, frecvențele cele mai mari se grupează într-o fișie ce înconjoară orașul București și în care creșterea animalelor are o importanță deosebită. Această fișie concentrează aproape 74% din întreaga suprafață cultivată cu orz în zona periurbană și înregistrează și producția medie la hectar cea mai mare — 1 800 — 2 000 kg/ha. Producția de orz, cifrată la peste 23 000 tone anual (în medie pe ultimii 5 ani), este destinată consumului animalelor din cadrul zonei periurbane și, în măsură mai mică, fondului centralizat de stat.

Cultura porumbului ocupă peste 31% din suprafața cultivată și primul loc (în 1890 se situa în urma grîului) în cadrul culturilor agricole (în privința suprafeței). Dacă în trecut răspîndirea sa se datora rolului principal pe care îl avea în alimentația locuitorilor, după 1950, ca urmare a dezvoltării importante a creșterii animalelor, porumbul, deși ponderea sa în alimentație a scăzut foarte mult, a înregistrat creșteri substanțiale și continue.

Marile combinate de creștere a animalelor din cadrul zonei periurbane (Periș — păsări și porci, Crevediu, Mogoșoaia, 30 Decembrie, Mihăilești — păsări), ca și unitățile agricole de stat și cooperatiste, care au puternice sectoare zootehnice, sînt principalii consumatori ai producției de porumb.

Existența unor însemnate suprafețe de cîmpii, cu un sol cernoziomic bogat și eu o balanță termică favorabilă (consumul termic al porumbului este depășit de suma temperaturilor acumulate), face ca porumbul să dispună de întinderi considerabile. De asemenea, luncile oferă, pe lângă necesarul termic, și un grad însemnat de umiditate în sol. Dar, secetele, destul de frecvente și uneori de lungă durată, au urmărit defavorabile în mulți ani asupra producției de porumb. Amenajările pentru irigații au rezolvat numai parțial problema urmărilor climatice. În 1970 au fost irigate peste 6 200 ha de porumb, reprezentînd 7,6% din suprafața totală a acestei culturi. În anii viitori, prin realizarea marilor proiecte de amenajare a teritoriului periurban, terenurile irigate se vor extinde considerabil, astfel că mai mult de jumătate din suprafața cultivată cu porumb va fi irigată.

Ca repartitie teritorială, porumbul deține suprafețele cele mai mari în comunele (în ordinea suprafețelor) Greaca, Potlogi, Florești, Grădiștea, Fundeni, Popești-Leordeni, Găiseni, Adunații-Copăcenii și Găneasa, iar cele mai reduse în comunele Pantelimon, Bragadiru, 30 Decembrie, Mogoșoaia și Buftea. În raport cu cultura griului, frecvența porumbului este net dominantă pe teritoriile comunelor Potlogi, Florești, Găiseni, Bolintin-Vale, Vărăști, Greaca, Cernica, Glina, Găneasa, Fierbinți-Tîrg și Nuci.

În perioada 1905—1970, producțiile medii la hectarul de porumb neirigat au oscilat, în funcție de condițiile climatice ale anului respectiv, între 1 800 kg (1965) și 3 600 kg (1966) la unitățile agricole de stat. În cadrul cooperativelor de producție, mediile la hectar s-au situat între 1 600 kg (1965) și 3 200 kg (1966), iar pe terenurile de folosință personală ale membrilor C.A.P. s-au obținut între 1 400 și 2 500 kg. Pe întreaga suprafață cultivată cu porumb în zona periurbană, media anuală a producției la hectar a fost între 1 700 kg (1965) și 3 200 kg (1966), iar media pe perioada 1965—1969 de 2 700 kg (în cadrul acestei perioade, anul 1965 a fost cel mai puțin favorabil, iar anul 1966 cel mai favorabil).

Pe terenurile irigate, în toți anii, producțiile medii au fost de 4 500 kg (1967) la I.A.S. și de peste 4 000 kg la C.A.P.

În medie se obțin anual circa 164 000 de tone de porumb boabe de pe întreaga suprafață a zonei periurbane. Din această cantitate, 20 % este destinată fondului central de stat, sub 3 % alimentației localnicilor și 77 % pentru hrana animalelor.

Consumul mare de porumb, datorat caracterului intensiv de creștere a animalelor, este asigurat și de regiunile vecine.

Cultura orezului valorifică eficient și rațional terenurile cu exces de umiditate, luncile joase ale cursurilor de apă, care nu pot fi valorificate pentru alte culturi, constituind domeniul orezului.

Suprafețele cultivate cu orez sînt localizate în lunca Argeșului—pe teritoriul localității Crivăț, în lunca Neajlovului—pe teritoriul localităților Fălăstoaca și Grădiștea, în lunca Sabarului—la Valea Dragului, în lunca Dimboviței—la Buciumeni, și în lunca Ialomiței—la Lipia și Micșunești-Moară.

Leguminoasele pentru boabe. Cu o dezvoltare apreciabilă și în trecut, cultura leguminoaselor pentru boabe ocupă suprafețe relativ însemnate. Principalele plante de cultură sînt *mazărea* și *fasolea*, a căror producție este destinată în cea mai mare parte consumului local. Industria conservelor din București, Buftea și Bragadiru consumă și ea importante cantități de fasole boabe și de mazăre. Culturile de leguminoase găsesc condiții favorabile de dezvoltare în întreaga zonă, fiind puțin pretențioase la umiditate, dar necesitînd temperaturi mai ridicate și soluri aluviale și cernoziomice.

Suprafețele cele mai mari cultivate cu leguminoase pentru boabe se găsesc pe teritoriul comunelor Hotarele, Găneasa, Frumușani, Vasilați,

Budești, Fierbinti-Tirg, Gostinari, Brănești, Nuci și Moara Vlăsiei, adică în două areale : în sudul și în nord-estul zonei periurbane. Aceste comune concentrează 37 % din suprafața totală a leguminoaselor pentru boabe și peste 40 % din producție.

Cele mai reduse suprafețe sînt situate în raza comunelor Tunari, Cioplani, Mogoșoaia, Bragadiru, Fundeni, Chitila și Slobozia-Moară.

Cele mai mari frecvențe în cadrul teritoriului agricol se întîlnesc în comunele Gostinari, Pantelimon, Băneasa — peste 5 % și în Frumușani, Greaca, Budești, Vasilați — peste 4 %.

În ceea ce privește repartitia teritorială a raportului dintre mazăre și fasole, se constată că în marea majoritate a comunelor suprafețele de mazăre sînt dominante și numai în Găneasa, Buftea, Gostinari și Budești fasolea ocupă întinderi mai mari decît mazărea.

Plantele pentru industrializare. Cultivate încă din cele mai vechi timpuri, plantele pentru industrializare s-au extins continuu. Mai întîi au fost cînepa, inul și tutunul, folosite în cea mai mare parte pentru nevoile locale. Odată cu dezvoltarea în orașul București a industriei textile și a industriei alimentare, aceste plante s-au extins considerabil și au căpătat o mare importanță în agricultura zonei. Extinderea și importanța lor sînt strîns legate de industria din București.

Dintre plantele pentru industrializare cultivate în zona periurbană, importanța cea mai mare o prezintă floarea soarelui și sfecla de zahăr.

Floarea soarelui, apărută în zonă după 1880, ca urmare a intrării în producție a fabricii de ulei din București și u unor mici „prese de ulei” în unele centre rurale, s-a dezvoltat considerabil, ajungînd ca în 1970 să dețină peste 63 % din suprafața totală a culturilor pentru industrializare și 4,1 % din suprafața cultivată a întregii zone periurbane. După suprafața ocupată, se situează pe locul patru în cadrul celorlalte culturi, după porumb, grîu și orz, sau pe locul întîi în cadrul plantelor necerealiere.

Suprafețele însemnate cultivate cu floarea soarelui sînt, desigur, în strînsă legătură cu industria alimentară (ulei, halva) din orașul București.

Ca desfășurare teritorială, cele mai întinse culturi de floarea soarelui sînt situate în cadrul cîmpiilor vestice, sudice și estice, ca și în luncile Argeșului, Dimboviței și Ialomiței. Pretențioasă față de sol, pentru că are un mare consum de substanțe nutritive, și de regimul termic, dar mai rezistentă la secetă, floarea soarelui găsește condiții foarte favorabile de dezvoltare atît pe solurile aluviale ale luncilor, cît și pe cele cernoziomice și brun roșcate ale cîmpiilor.

În aceste condiții, și producția realizată se ridică la valori importante, care însă nu pot satisface necesarul destul de mare al industriei bucureștene.

Producțiile medii la hectar, în perioada 1965—1970, au oscilat între 1 100 kg (1965) și 1 400 kg (1967) la C.A.P. și între 1 400 kg (1967) și 1 750 kg (1968) la I.A.S., prezentînd diferențe de la o comună la alta și de la o unitate naturală la alta. Cele mai ridicate producții medii la

hectar au fost obținute pe terenurile situate în luncile Argeș-Sabar, Dimboviței și Ialomiței, precum și în cîmpiile din est și sud.

Producția anuală realizată în zona periurbană a Bucureștilor depășește 15 000 de tone. În întregime, această producție a fost livrată orașului București. Printre cele mai importante furnizoare se numără comunele Budești, Belciugatele, Găneasa, Tărtășești, Fundeni, Plătărești, Vasilați, Hotarele, Frumușani, Petrăchioaia, Nuci și Fierbinți-Tîrg, Sinești, Brănești (în marea majoritate, aceste comune au întinse culturi ale I.A.S.), care concentrează peste 72% din suprafața totală.

După cum se constată din datele de mai sus, pe teritoriul zonei periurbane se diferențiază un areal mai mare, sub forma unei fișii ce se desfășoară între Petrăchioaia și Hotarele, și două areale mai mici, situate în nord-estul zonei și în raza comunei Tărtășești (în nord-vest).

Sfecla de zahăr apare în zonă ceva mai târziu decît floarea soarelui, ca urmare a intrării în funcțiune a fabricilor de zahăr de la Chitila și Giurgiu.

Unele avantaje acordate cultivatorilor de către industria zahărului au stimulat o dezvoltare apreciabilă și rapidă a culturilor de sfeclă. Înainte de cel de-al doilea război mondial, culturile de sfeclă, care se practicau în toate comunele — bineînțeles pe suprafețe foarte diferite —, erau concentrate mai ales în lunca Argeș-Sabar, în lunca Ialomiței, în lunca Dimboviței și în cîmpiile din sud și est. În general, în această perioadă, producția realizată în partea sudică a luncii Argeș-Sabar și în cîmpiile din sud și est era dirijată la fabrica de la Giurgiu, iar producția din nordul luncii Argeș-Sabar, din lunca Ialomiței și din Cîmpia de divagare era livrată fabricii de la Chitila.

După cel de-al doilea război mondial, ca urmare a extinderii culturilor cu caracter periurban, suprafețele cultivate cu sfeclă s-au redus simțitor. În prezent, în mai mult de jumătate din comunele zonei periurbane nu se cultivă deloc sfeclă, cele mai multe dintre acestea fiind situate în imediata apropiere a orașului și în luncile Argeș-Sabar și Dimbovița.

Cele mai însemnate suprafețe de sfeclă sînt situate pe teritoriul comunelor Crevedia, Fierbinți-Tîrg, Moara Vlăsiei, Nuci, Corbeanca, Hotarele, Joița și Răcari, unde se concentrează aproape 50% din suprafața totală cultivată cu sfeclă în zona periurbană a Bucureștilor.

Producțiile medii la hectar, în perioada 1965—1970, s-au înscris între 16 000 kg (1965) și 32 000 kg (1966), în funcție de condițiile climatice ale anilor respectivi și de metodele agrotehnice aplicate.

Anual, de pe întregul teritoriu al zonei periurbane se recoltează peste 61 000 de tone sfeclă de zahăr, dirijată în proporție de 60% la fabrica de zahăr din Giurgiu și de 40% la cea din Chitila.

Dintre celelalte culturi pentru industrializare, tutunul, sorgul și inul au extinderi mai însemnate.

Culturile de cartof. Importanța culturii cartofului și specificul său periurban se datorează caracterului de sezon pe care îl au soiurile respective.

Din această cauză, cartoful are o mare importanță în cadrul zonei periurbane a Bucureștilor, fiind solicitat primăvara și la începutul verii în mari cantități. Suprafețe însemnate sînt cultivate cu cartof în multe localități ale zonei. Creșterea cea mai importantă a suprafețelor cultivate cu cartofi timpurii și de vară a avut loc după 1950, ca urmare a influenței Bucureștilor. Și în trecutul mai apropiat sau mai îndepărtat, cartoful a avut o mare extindere pe teritoriul zonei periurbane, însă el era reprezentat, în cea mai mare parte, de soiurile de toamnă, ca făcînd parte din alimentația localnicilor. Din datele analizate, cartoful constituia, încă din secolul al XIX-lea, una dintre culturile importante din zonă. Odată cu exercitarea unei influențe mai puternice a orașului asupra zonei înconjurătoare, culturile timpurii iau o extindere apreciabilă și înlocuiesc treptat o mare parte din cele de toamnă.

Încă înainte de 1930, pentru a se obține cartofi cît mai timpurii, în unele localități — Colibași, Copăcenii — se practica un procedeu prin care se forța cultura cartofului. Procedeu consta din punerea la „încolțit” (germinat) a cartofilor în lăzi adăpostite în camere încălzite, încă din ianuarie-februarie. Cînd timpul în cîmp devenea favorabil, în general în martie, cartofii, deja porniți în vegetație, erau plantați. În aceste condiții, ei se dezvoltau mai timpuriu, putînd fi dați în consum cu 15—20 zile mai devreme decît ceilalți cartofi (tot timpurii). Procedeu a fost adoptat mai tîrziu de multe alte localități, tot din zona periurbană — 30 Decembrie, Gostinari, Brezoele, Lungulețu, Slobozia-Moară etc. —, care sînt astăzi principalele furnizoare de cartofi timpurii pentru orașul București. Cultura timpurie a cartofului are și deosebitul avantaj de a permite cultivarea în continuare, pe terenul rămas liber după recoltare, a unor alte plante de cultură și în special a legumelor de toamnă. Cu rezultate foarte bune pot fi cultivate și plantele de nutreț și chiar porumbul, care în cei mai mulți ani se maturizează în condiții foarte bune și dă producții mari. Acest sistem, cunoscut sub denumirea de „culturi succesive”, imprimă un accentuat caracter de „intensivitate” agriculturii din zona periurbană.

Solurile ușoare, bine afinate, permeabile și ușor acide, care au o răspîndire apreciabilă în zonă, satisfac una din preferințele cartofului. În 1970, suprafața irigată cultivată cu cartof a fost de aproape 900 ha, ceea ce este destul de puțin în raport cu posibilitățile locale, mai ales că terenurile eliberate, fiind amenajate pentru irigații, pot fi utilizate pentru alte culturi pe bază de irigații (legume, plante de nutreț).

Pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor se deosebesc două areale sau „bazine de cultură a cartofului” :

Bazinul Cîmpiei de divagare, cel mai întins și mai masiv din întreaga zonă periurbană, este caracterizat printr-o proporție apropiată între culturile timpurii și de vară și cele de toamnă. El este constituit din teritoriile comunelor Răcari, Lungulețu, Poiana, Potlogi, Slobozia-Moară, Tărtășești, Brezoele, Joița, Ulmi, Florești, Bolintin-Deal și Bolintin-Vale, cuprinzînd 50 % din întreaga suprafață cultivată cu cartof în zona periurbană.

Între comunele mai sus citate se remarcă Brezoele, Lungulețu, Poiana și Slobozia-Moară, care formează un nucleu ce concentrează aproape 55 % din suprafața totală a bazinului și în care frecvența culturii cartofului înregistrează valori cuprinse între 34 % (Lungulețu) și 13 % (Poiana) (fig. 11).

Acest bazin furnizează întreaga sa producție marfă de cartofi orașului București, căruia îi asigură o parte însemnată din consumul de cartofi timpurii și de vară și contribuie cu cantități apreciabile la acoperirea necesarului de cartofi de toamnă.

Bazinul Argeș-Sabar inferior, cu tradiția cea mai veche în culturile timpurii de cartof, cu o aplicare intensă a procedurii „germinării forțate”, concentrează peste 15 % din suprafața totală de cartofi a zonei. Caracteristica sa este obținerea de cartofi timpurii cu 15—20 zile înaintea oricărei zone sau regiuni din țară. De asemenea, tot ca o particularitate este proporția mare — peste 90 % — a cartofilor timpurii, folosirea tuturor terenurilor pentru culturi succesive și aplicarea pe o scară largă a irigațiilor. Din acest bazin fac parte comunele Vărăști, 30 Decembrie, Colibași, Comana, Adunații-Copăcenii, Valea Dragului și Gostinari, în care frecvența culturilor de cartof înregistrează valori cuprinse între 2,5 % (Gostinari) și 6 % (Colibași). Localitățile Colibași, Copăcenii și Gostinari sînt cunoscute în multe orașe din țară pentru cartofii extratimpurii pe care îi produc.

În afara acestor două bazine, numai în trei centre se înregistrează suprafețe mai importante cultivate cu cartof și unde importanța acestuia este apreciabilă: Gruin, Tunari și Periș. Producția lor se bazează în proporție de peste 50 % pe culturile timpurii și este livrată orașului București.

În perioada 1965—1970, producțiile medii de cartofi la hectar au oscilat destul de mult, atât de la un an la altul, în funcție de condițiile naturale și agrotehnice, cît și de la un sector social la altul. De asemenea, datorită particularităților de dezvoltare, producțiile medii la hectar ale culturilor de toamnă sînt mai mari decît ale celor timpurii. Astfel, în cooperativele agricole s-au obținut producții medii la hectar între 3 500 kg (1968) și 9 000 kg (1966), în timp ce în întreprinderile agricole de stat au oscilat între 3 000 kg (1965) și 7 000 kg (1966). Pe terenurile irigate producțiile medii au înregistrat în jurul a 10 000 kg la hectar.

În perioada 1965—1970, producția medie anuală de cartofi a înregistrat 35 000 de tone, din care soiurilor timpurii le-au revenit circa 12 000 de tone. Aplicînd un procent de 8 % pentru consumul local, rezultă o producție marfă de 11 000 de tone, care livrată în întregime orașului București ar însemna 10 kg pentru fiecare locuitor, în decurs de aproximativ două luni.

Culturile de legume. Cu un caracter puternic intensiv și cu importanța cea mai mare, legumele se înscriu ca una dintre culturile cele mai dependente de centrele urbane (fig. 12). Această dependență de centrele de consum se datorează caracterului „perisabil” al tuturor legumelor. De aceea, se consideră că sînt anumite distanțe optime pentru cultura legumelor în jurul centrelor urbane consumatoare.

Consumul mare de legume al Bucureștilor a influențat puternic dezvoltarea și structura legumiculturii zonei periurbane.

Înainte de primul război mondial, legumicultura actualului teritoriu al zonei periurbane ocupa întinderi relativ mici și se practica mai ales în unele comune din vestul orașului București.

După primul război mondial, ca urmare a dezvoltării vertiginoase a orașului București și deci a creșterii masive a cerințelor de legume, zona periurbană înregistrează o accentuată dezvoltare a legumiculturii și o considerabilă diversificare. Locuitorii satelor Ciorogirla, Domnești, Vărăști, Valea Dragului, Hotare, Herăști pun bazele „grădinăritului” modern, axat pe o producție marfă cit mai mare și cit mai diversă, care să asigure livrarea către orașul București a cit mai multe sortimente de sezon.

După 1930, cultura legumelor se intensifică, suprafețele cultivate crescînd neîncetat, pînă în 1940, atît la legumele irigate, cit, mai ales, la cele neirigate. Prin introducerea unor pompe de extragere a apei din pinzele acvifere prin intermediul puțurilor special construite în acest sens, terenurile irigate se extind în cadrul luncilor, nemaifiind dependente de rețeaua hidrografică. Luncile, cu solurile lor aluviale propice culturilor de legume, cu un relief neted ce poate fi ușor amenajat pentru irigații, cu strate acvifere bogate și situate la mici adîncimi, devin domeniul culturilor legumicole.

Încă înainte de cel de-al doilea război mondial se introduce destul de larg, în unele localități din lunca Argeș-Sabar, irigații cu ajutorul pompelor centrifuge. Acesta este un pas important spre lărgirea suprafețelor irigate, nu numai de legume, ci și de alte plante de cultură (porumb, plante furajere, sfeclă, cartofi etc.), precum și spre diversificarea și specializarea legumiculturii. Astfel, deși toate localitățile legumicole practică o legumicultură complexă, furnizînd o gamă variată de sortimente, totuși ele își îndreaptă atenția mai mult asupra uneia sau asupra unui grup de legume, pe care le cultivă pe suprafețe mai mari. Așa de exemplu, localitățile din nord-vestul zonei periurbane s-au specializat în culturile de varză, cele situate între Ciorogirla și Bragadiru în ardei și varză, Dărăști-Ilfov și Dărăști-Vlașca în ceapă și usturoi, 30 Decembrie și Copăceni în roșii și ardei, Jilava, Crețești, Sîntești și Vidra în roșii, Dobreni, Vărăști și Valea Dragului în rădăcinoase și varză, Colibași și Gostinari în ardei și vinete, Hotarele și Herăști în ardei și rădăcinoase etc.

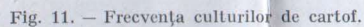
Tot după 1930 se pun și bazele culturilor forțate de legume. În localitățile legumicole mai sus citate încep să apară din ce în ce mai frecvent „răsadnițele”.

Necesitatea producției de legume și în timpul iernii a dus la apariția și dezvoltarea serelor, iar cerințele mari de legume extratimpurii la apariția solarilor.

Diversificarea și extinderea considerabilă a culturilor legumicole după al doilea război mondial au fost generate de cerințele uriașe crescînd ale populației și industriei orașului București. Avînd în centrul său

ZONA PERIURBANA A BUCUREȘTIILOR

0 4 8 12 km

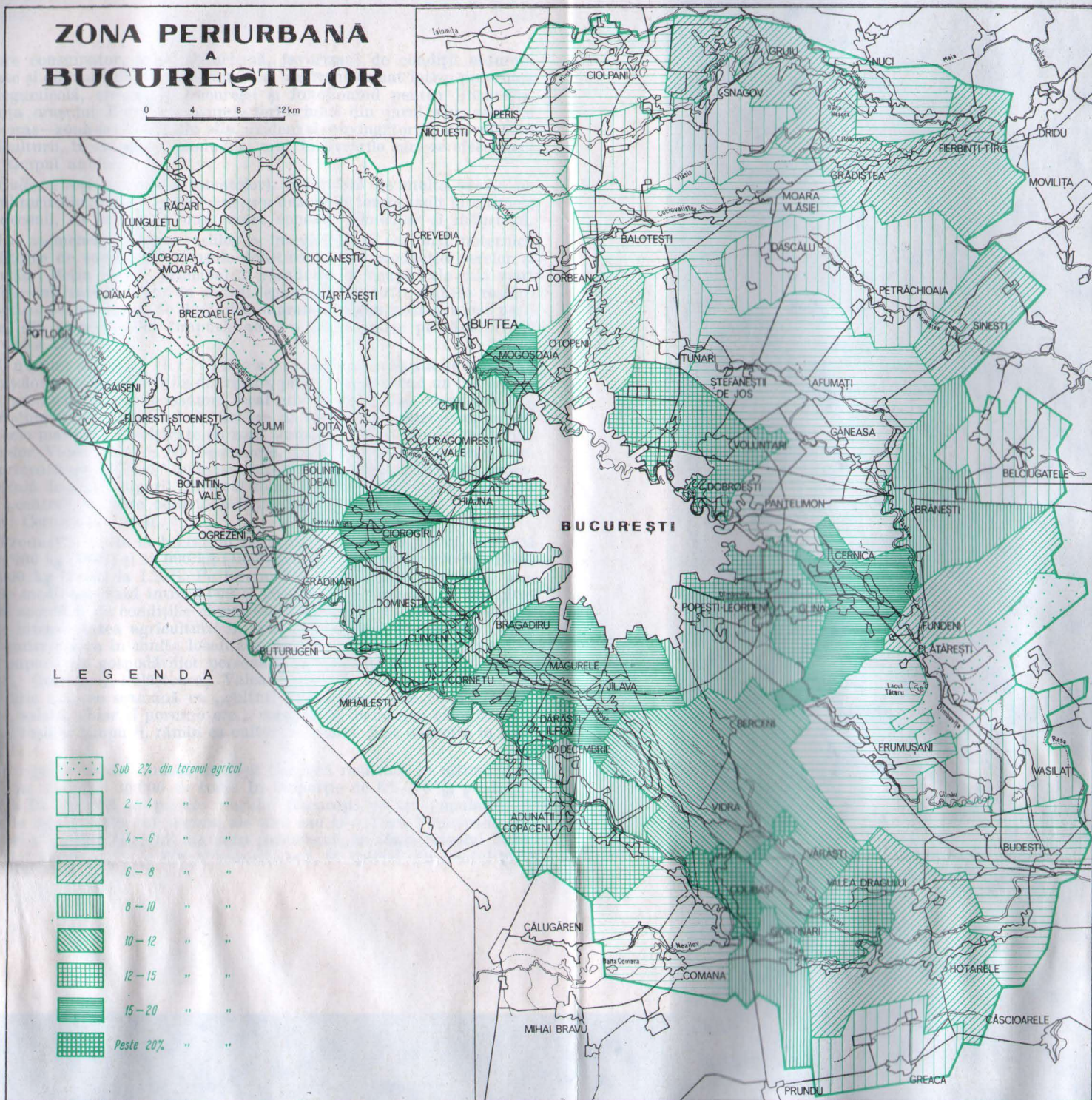

Fig. 12. — Frecvența culturilor de legume.

un mare consumator, zona periurbană, favorizată de condiții naturale adecvate și de tradițiile vechi legumicole, s-a transformat într-o puternică bază legumicolă, creată de București și funcționând pentru București. Influența orașului București asupra teritoriului din jurul său, relațiile strinse oraș—zonă se reflectă din plin, evident și convingător, în dezvoltarea legumiculturii, în structura producției sale, în livrările care se efectuează în tot timpul anului.

Cultura roșiilor (sau a tomatelor), practică de multă vreme pe actualul teritoriu al zonei periurbane, s-a dezvoltat foarte mult în ultimele două decenii, ca urmare a unui mare consum alimentară și industrial.

De asemenea, cultura roșiilor a înregistrat și cea mai puternică diversificare de sortimente. Roșiile constituie baza producției serelor și a solarilor, dețin un loc principal în răsadnițe și ocupă cele mai mari suprafețe cultivate în cimp în cadrul legumelor. În 1970, cultura roșiilor se practica pe nui mult de 30 % din suprafața legumicolă a zonei periurbane, din caro soiurilor timpurii (adică a celor bazate pe răsaduri) le revin peste 13%.

Cultura roșiilor timpurii este strins legată de existența răsadnițelor și de posibilitățile de irigare, producția sa avind un net caracter de producție marfă (consumul local este foarte redus, chiar sub 5 % din producție). Din punctul de vedere al repartiției geografice, suprafețele cele mai întinse cultivate cu roșii timpurii sînt situate pe teritoriile comunelor Vidra, Jilava, 30 Decembrie, Colibași, Vărăști și Măgurele, care formează un „nucleu” unde se concentrează aproape 30 % din suprafața totală de roșii timpurii. În resul zonei periurbane se mai evidențiază unele „centre”, în care această cultură se practică pe suprafețe apreciable: Cornica și Gruiu.

Producția medie la hectar în perioada 1965—1970 a fost cuprinsă între 6 000 kg (1967) și 15 000 kg (1965) la C.A.P. și între 8 000 kg (1968) și 25 000 kg (1965) la I.A.S. Pe terenurile gospodăriilor personale, producțiile medii oscilează între 5 000 și 25 000 kg, în funcție de îngrijirea care se acordă și de condițiile climatice. Menționăm, ca un fapt deosebit pentru intensificarea agriculturii în zona periurbană, practicarea culturilor semisuccesive în multe localități. Astfel, pe terenurile cultivate cu roșii timpurii ale gospodăriilor personale, în localități ca Colibași, Vidra, Vărăști, Gostinari, Fălăstoaca, Valea Dragului, Jilava, Copăceni, 30 Decembrie etc., se seamănă ca „culturi intercalate” alte plante (fasole, spanac, salată, chiar și porumb etc.), care, după încheierea ciclului vegetativ al roșiilor timpurii, rămin ca culturi succesive și se dezvoltă în bune condiții.

Producția medie anuală de roșii timpurii realizată în ultimii cinci ani a fost de peste 30 000 de tone. În proporție de 65—70 %, producția marfă a fost livrată pe piețele orașului București pentru populație, iar restul de 30—35 % în alte regiuni ale țării sau la export. Principalii consumatori ai roșiilor timpurii din zona periurbană, în afara orașului București, sînt marile orașe și centre muncitorești, în special din nordul țării,

din Moldova și din zona muntoasă, iar printre consumatorii externi se numără B.S. Cehoslovacă, R.D. Germană, R.F. Germania, R.P. Polonă, U.R.S.S.

Făcînd un raport între producția marfă destinată populației orașului și numărul de locuitori, se constată că unui locuitor al orașului îi revin — din zona periurbană — peste 16 kg roșii timpurii, adică un consum mediu lunar (în sezonul respectiv de două luni) de 8 kg.

Aceasta arată că zona periurbană asigură necesarul orașului București de roșii timpurii, putînd în același timp să livreze și altor orașe din țară sau la export cantități destul de mari.

Cultura roșiilor de vară și de toamnă asigură o mare parte din consumul de roșii în timpul verii și toamna atît al populației, cît și al industriei. Răspîdită nu numai în lunci, ci și pe terasele inferioare, această cultură ocupă suprafața cea mai mare în cadrul culturilor legumicole, fiind prezentă în toate localitățile zonei periurbane. Foarte pretențioase la apă și la temperatură, roșiile de toamnă au deseori de suferit din cauza brumelor timpurii. Toamnele cu brume timpurii scurtează mult timpul de consum al roșiilor și frînează realizarea unor producții mai mari. Însă, avînd în vedere că acest fenomen al brumelor timpurii nu este prea frecvent, el nu afectează în măsură însemnată producția și consumul de roșii de toamnă.

Ca repartitie geografică, se remarcă o mare dispersare a suprafețelor cultivate cu roșii de vară și de toamnă. Celo mai întinse suprafețe se află pe teritoriul comunelor (în ordinea suprafețelor) 30 Decembrie, Cernica, Hotarele, Adunații-Copăcenii, Măgurele și Ștefănești.

Producțiile medii la hectar sînt mai reduse decît la roșiile timpurii, în perioada 1965—1970 înregistrîndu-se valori cuprinse între 5 000 kg (1967) și 12 000 kg (1965) la C.A.P. și între 5 000 kg (1968) și 15 000 kg (1965) la Î.A.S.

Producția medie anuală a fost, în această perioadă, de circa 28 000 de tone. Producția marfă de roșii de vară și de toamnă este livrată în proporție de 70—75 % populației orașului București, 20—25 % industriei alimentare din București și din zona periurbană și numai 5—10 % în afara zonei (în special fabricilor de conserve de la Valea Roșie și Giurgiu). Populației orașului București i-au revenit în medie 15 kg de persoană, ceea ce înseamnă un consum mediu lunar de circa 1 kg. Avînd în vedere că consumul mediu lunar de roșii de vară și de toamnă este, în mod teoretic, mai mare, precum și faptul că industria solicită și ea cantități din ce în ce mai însemnate, considerăm că, pe lîngă realizarea unor producții medii mai mari și mai stabile (fără fluctuații așa de mari de la un an la altul și de la o unitate agricolă la alta), este necesară și o extindere a suprafețelor cultivate cu roșii de vară și toamnă.

Cultura cepei, cu o dezvoltare apreciabilă și în trecut, a înregistrat importante creșteri, mai ales după cel de-al doilea război mondial, ca urmare a cererilor mereu crescînde ale populației și industriei orașului București. Deși are o toleranță mult mai largă la condițiile natu-

rale — puțin pretențioasă la umezeală și soluri —, ceapa este cultivată într-un număr mai redus de localități. Cele mai întinse suprafețe sînt situate într-un areal, care poate fi denumit „nucleu de cultură a cepei”, format din comunele Adunații-Copăceni, Dărăști-Ilfov, Mihăilești și Cornetu. Acest nucleu concentrează aproape 25% din suprafața totală cultivată cu ceapă în întreaga zonă periurbană. În restul zonei, suprafețe mai însemnate cultivate cu ceapă se află pe teritoriul comunelor Ștefănești, Popești-Leordeni, Potlogi, Măgurele și Cernica.

Producția marfă de ceapă a zonei periurbane a înregistrat, în medie, peste 5 000 de tone anual în ultimii cinci ani, ea fiind livrată în proporție de 80—85% populației orașenești și de 15—20% industriei alimentare din București și din zona sa periurbană.

Prin caracterul său neperisabil, ceapa nu constituie o cultură limitată de un spațiu periurban, astfel că nu mai este necesară extinderea culturii sale în cadrul zonei periurbane.

Cultura ardeiului, cu o mare dezvoltare și în trecut, are, datorită consumului său îndelungat — de la începutul verii și pînă la sfîrșitul toamnei — o răspîndire destul de mare. Foarte pretențios la apă, fapt pentru care dă rezultate numai pe terenuri irigate, și la soluri (are nevoie de soluri bogate în substanțe nutritive), ardeiul este cultivat în cadrul luncilor și, mai puțin, pe terasele inferioare. Cele mai însemnate frecvențe ale culturii ardeiului se înregistrează pe teritoriile comunelor Colibași, Vărăști, Valea Dragului, Gostinari și Vidra.

În privința repartiției geografice se evidențiază un „nucleu” de cultură a ardeiului, situat în lunca Argeș-Sabar pe teritoriile comunelor (în ordinea suprafețelor cultivate) Vărăști, Colibași, Vidra, Valea Dragului, Gostinari, Hotarele și 30 Decembrie, care concentrează 37% din suprafața totală cultivată cu ardei în zona periurbană. De asemenea, se mai remarcă un mic nucleu, situat în vestul Bucureștilor în lunca Argeș-Sabar — Ciorogîrla, cuprinzînd teritoriile comunelor Ciorogîrla și Grădinari, și două centre de cultură a ardeiului în partea de nord-est a zonei periurbane, în lunca Ialomiței, reprezentînd teritoriile comunelor Fierbînti-Tîrg și Gruiu.

În medie, unui locuitor al Bucureștilor, zona periurbană îi livrează anual circa 4,8 kg ardei gras.

Cultura verzei a avut și în trecut, datorită consumului local apreciabil și condițiilor de dezvoltare mai facile, o extindere destul de mare, deținînd un loc important în structura legumiculturii.

Varza timpurie a luat o mare extindere în ultimii 10—15 ani, ca urmare a cerințelor crescînde pe piețele orașului București.

Cele mai însemnate frecvențe ale culturii de varză timpurie sînt înregistrate pe teritoriile comunelor Cornetu, Clinceni și Jilava. Din punctul de vedere al repartiției geografice se deosebesc două concentrări mai importante ale culturilor de varză timpurie: un nucleu mai mare, situat în lunca Argeș-Sabar, cuprinzînd teritoriile comunelor Vidra, Cornetu, Clinceni, Măgurele, Jilava și 30 Decembrie și concentrînd 30%

din suprafața totală a verzei timpurii și un nucleu mai mic, localizat în lunca Dîmboviței pe teritoriile comunelor Popești-Leordeni, Glina și Cernica, care deține 10 % din suprafață. Ca centre dispersate de cultură a verzei timpurii se evidențiază Brănești și Dobroești.

Varza de vară și de toamnă, cu o răspîndire mai mare decît cea timpurie, se poate dezvolta pe o gamă mai variată de terenuri și în condiții mai variabile de climă.

Frecvențele cele mai ridicate ale culturii verzei de vară și de toamnă — în cadrul terenului cultivat — se înregistrează pe teritoriile comunelor Mogoșoaia, Măgurele, Cornetu, Colibași și Dobroești.

Cultura mazării pentru păstăi, cu o dezvoltare destul de slabă în trecut, a înregistrat o extindere vertiginoasă și continuă odată cu dezvoltarea industriei conservelor în orașul București și în zona sa periurbană. Este cunoscută ponderea însemnată pe care o au conservele de mazăre boabe în cadrul conservelor de legume.

Cele mai mari suprafețe cultivate cu mazăre păstăi se află pe teritoriile comunelor (în ordinea suprafețelor) Brănești, Sinești, Joița, Afumați, Budești, Corbeanca, Măgurele și Berceni.

Producția de mazăre păstăi este livrată în proporție de 80—85 % unităților industriale, restul de 15—20 % fiind consumată de populația orașului București.

Cultura fasolei păstăi a avut o dezvoltare destul de mare și în trecut, datorită unui consum important local. Industria conservelor a acționat la fel de puternic și asupra acestei culturi, ceea ce a făcut să înregistreze aceleași condiții de dezvoltare ca cele de mazăre păstăi. Unele deosebiri se manifestă în repartitia geografică a culturii de fasole păstăi, care constau în primul rînd în suprafețele mai reduse.

Comunele (în ordinea suprafețelor) Hotarele, 30 Decembrie, Valea Dragului, Budești, Gostinari, Adunații-Copăceni, Colibași, Vidra, Comana și Vărăști formează un nucleu de cultură a fasolei păstăi, situat în lunca Argeș-Sabar, care concentrează aproape 40 % din suprafața totală. Alte centre cu suprafețe importante de fasole păstăi sînt Ciorogirla, Nuci, Fierbinți-Tîrg și Chiajna.

Producția marfă de fasole păstăi este dirijată în proporție de 60—65 % la fabricile de conserve din București și din zona periurbană, restul fiind distribuită pentru alimentație în orașul București.

Cultura altor legume. Cu un grad scăzut de perisabilitate, rădăcinoasele sînt consumate în timpul verii ca produse de sezon și în timpul iernii ca legume ce se pot păstra și depozita un timp destul de îndelungat. Cele mai întinse suprafețe cultivate cu rădăcinoase se grupează în cîteva nuclee, situate în luncile Argeș-Sabar și Dîmbovița (Vărăști, Valea Dragului și Vidra — care concentrează peste 25 % din suprafața totală a rădăcinoaselor; Clinceni, Bragadiru, Mihăilești, Măgurele și Cornetu — aproape 20 %; Cernica și Glina — 16 %).

Producția marfă de rădăcinoase este destinată consumului alimentar al Bucureștilor în proporție de peste 90 %, restul fiind industrializată.

Ocupind suprafețe apreciabile și în trecut, *castraveții* se cultivă de preferință în cadrul luncilor și pe terasele văilor. Fiind o legumă cu un grad ridicat de perisabilitate, prezintă o importanță deosebită în consumul orașenesc și în structura agriculturii zonei periurbane. Cele mai întinse suprafețe cultivate cu castraveți sînt situate în luncile Argeș-Sabar și Dîmboviței, centre ca (în ordinea suprafețelor) Colibași, 30 Decembrie, Vidra, Mihăilești, Cornetu, Adunații-Copăcenii, Glina, Clinceni, Valea Dragului și Cernica remarcîndu-se în mod deosebit.

Suprafețele cultivate cu *usturoi*, o altă legumă puțin perisabilă, sînt relativ reduse. Comuna Dărăști-Ilfov este cunoscută nu numai ca principal centru de cultură a cepei, ci și ca cel mai mare producător de usturoi din întreaga zonă periurbană. Aici se concentrează aproape 50 % din întreaga suprafață a zonei.

Cultura legumelor de seră și de solarii prezintă caractere specifice, deoarece sînt diferite atît condițiile de dezvoltare (influența condițiilor naturale este foarte redusă în cazul serelor și redusă în cel al solariilor), cît și specificul producției în sine și al suprafețelor cultivate.

Cultura legumelor de seră a apărut în jurul orașului București înainte de cel de-al doilea război mondial, alături de cultura florilor care era mai veche. Apariția legumelor de seră, destul de timidă pînă în 1960, este legată de necesitatea unui consum de legume și în timpul cînd cîmpul nu poate produce, din motive climatice. În ultimii cinci ani, suprafața serelor a crescut de la cîteva hectare la 219,5 ha în 1970. În 1969/1970, orașul București a fost zilnic aprovizionat cu mari cantități de legume de seră. În același timp, spre R.F. Germania, U.B.S.S., R.D. Germană, R.S. Cehoslovacă s-au îndreptat mii de tone de roșii.

Structura culturilor de seră este net dominată de roșii, care ocupă peste 90 % din suprafața productivă a serelor. Se mai cultivă castraveți, ardei gras și ardei iute.

Din punctul de vedere al repartiției geografice, se remarcă o mare concentrare a serelor pe teritoriul comunei Popești-Leordeni, unde I.A.S. Popești-Sere are 142 ha și Intercoop (unitate intercooperatistă) 57,3 ha. Aici se află, deci, aproape 91 % din suprafața serelor de pe teritoriul zonei periurbane. Celelalte sere sînt situate pe teritoriile localităților 30 Decembrie (9 ha), București (Dudești) (7 ha), Otopeni (3,5 ha) și Dobroești (0,5 ha).

Sistemul „solariilor”, într-o dezvoltare vertiginoasă în ultimii ani, se aplică cu bune rezultate nu numai în unitățile cooperatiste, ci și în gospodăriile personale ale locuitorilor unor sate din zona periurbană. Sistemul constă din plantarea răsădurilor, obținute în răsadnițe, pe terenuri adăpostite cu folii de polietilenă. Semănatul în răsadnițe se efectuează mai din timp decît pentru plantatul în cîmp liber, iar plantatul în solarii (terenurile adăpostite) se face cu mult mai devreme decît în cîmp. Această perioadă de timp care se „smulge”, astfel, naturii, este caracterizată prin zile favorabile, dar prin nopți reci și prin frecvente dimineți cu brumă. Se știe că roșiile (pentru că ele fac obiectul culturii în solarii) sînt foarte

sensibile la frig și mai ales la brume, din care cauză nu se plantează în cimp decât atunci cînd aceste fenomene climatice nu se mai produc.

Cînd timpul este favorabil, foliile de polietilenă se string sau se ridică, iar plantele, deja bine dezvoltate, rămîn în aer liber, dezvoltîndu-se în continuare la fel ca cele de cîmp. Această îmbinare dintre adăpost și aer liber conferă legumelor cultivate în solarii calități nutritive și gustative normale, pe care cele de seră nu le au. De aceea, mai mult de jumătate din producția de roșii a solariilor a fost exportată, în anii 1968, 1969 și 1970, în general în aceleași țări în care s-au exportat și roșiile de seră.

Pe teritoriul zonei periurbane erau în 1970 aproape 300 ha solarii, dintre care 202,5 în cooperativele agricole de producție și peste 95 ha în gospodăriile personale ale locuitorilor. Cooperativele cu cele mai întinse suprafețe de solarii (peste 5 ha) sînt (în ordinea suprafețelor): Berceni, Afumați, Jilava, Valea Dragului, Măgurele, Hotarele, 30 Decembrie, Sintești, Slobozia (Climeni), Domnești, Dudu și Grădiștea (Căldărușani). Cele peste 95 ha ale gospodăriilor personale sînt localizate (în ordinea suprafețelor) în Vidra, Copăcenii, Crețești, Sintești, 30 Decembrie, Jilava, Colibași, Vărăști, Gostinari și Falăstoaca.

Datorită cerințelor mari de roșii extratimpurii și a rentabilității foarte ridicate (construirea solariilor este destul de facilă), culturile în solarii sînt în plină dezvoltare, mai ales în gospodăriile personale ale locuitorilor.

Analizele făcute în paginile anterioare asupra legumelor cultivate pe teritoriul zonei periurbane, prin care s-a prezentat în amănunt întregul organism legumicol al zonei, scot în evidență existența unor puternice areale sau bazine legumicole, cu o producție marfă variată și cu un rol deosebit în acoperirea necesarului de consum alimentar și industrial al Bucureștilor.

a. *Bazinul legumicol Argeș-Sabar*, cel mai vechi și cel mai puternic bazin legumicol din țară, se suprapune luncii cu același nume și teraselor ce însoțesc această luncă, precum și Cîmplei de divagare. Favorizat de condiții naturale propice și de existența în imediata sa apropiere a unui mare centru de consum, acest bazin legumicol s-a dezvoltat mult și s-a diversificat continuu. În aproape toate localitățile de aici, producția de legume ocupă locul de frunte în valoarea producției marfă, constituind în același timp veriga principală de legătură cu orașul București, baza relațiilor oraș—zonă.

Caracteristica acestui bazin legumicol este dată de întinsele terenuri cultivate cu legume și de frecvențele importante înregistrate de suprafețele legumicole în cadrul celorlalte culturi agricole, de o accentuată diversitate a sortimentelor și speciilor cultivate. În același timp se remarcă o specializare a unor localități în anumite culturi, datorată tradiției locale, o accentuată intensivitate a practicării legumiculturii și o puternică producție de seră și de legume extratimpurii și timpurii, precum și aplicarea pe mari suprafețe a irigațiilor și existența unui puternic sector legumicol în cadrul gospodăriilor personale ale locuitorilor.

Acest bazin concentrează peste 50 % din suprafața totală a legumelor din zona periurbană a Bucureștilor, înregistrând o frecvență medie de 9 % a culturilor de legume în cadrul terenului cultivat și are diversitatea cea mai mare din țară în privința culturilor de legume. Începând cu culturile de seră (roșii, castraveți, ardei gras, ardei iute, vinete etc.) și cu legumele extratimpurii ale solarilor, continuând cu legumele timpurii (roșii, varză, ardei, castraveți, verdeturi foarte diferite) și cu legumele de vară și toamnă și încheindu-se cu legumele târzii de toamnă și cu cele ce se dezvoltă sub pătura de zăpadă a iernii (salată, spanac), ciclul producției legumicole funcționează fără întrerupere. În cadrul acestei diversități generale, datorită unor tradiții și obișnuințe ale locuitorilor, precum și condițiilor naturale locale, se evidențiază unele deosebiri calitative între localități sau grupe de localități, deosebiri care reflectă specializări în cultura anumitor legume.

În nord-vestul bazinului, pînă la localitățile Bolintin-Vale, Bolintin-Deal și Dragomirești, suprapunindu-se în general Cîmpiei de divagare, se schițează un areal specializat în culturile de varză, ceapă și roșii de vară și de toamnă, unde irigațiile au o extindere mai redusă decît în restul bazinului și unde frecvențele legumelor sînt mai mici.

Urmează apoi un areal care este format din comunele Ciorogirla, Bolintin-Vale, Dragomirești, Domnești, Clinceni, Cornetu și Grădinari, a cărui specializare este legată de cultura ardeiului gras, vinetelor și verzei, apoi de cea a roșiilor și leguminoaselor păstăi; comuna Mihăilești este specializată în cultura cepei și rădăcinoaselor, iar localitățile Dărăști-Ilfov și Dărăști-Vlașca în culturile de ceapă și usturoi. Un areal format din localitățile Copăceni, 30 Decembrie și Adunații-Copăceni se evidențiază prin culturile de roșii timpurii, de vară și de toamnă și prin culturile de varză timpurie și ardei gras. Pe malul și terasele Sabarului se dezvoltă un areal al roșiilor timpurii și verzei timpurii, format din localitățile Jilava, Sintești, Crețești, Vidra și un areal al rădăcinoaselor și verzei în localitățile Dobreni, Vărăști și Valea Dragului. Localitățile Cîmpurelu, Colibași, Gostinari și Falaștoaca sînt specializate în culturile de roșii, ardei gras și gogoșar.

Partea sud-estică a bazinului legumicol este dominată de culturile de ardei gras, rădăcinoase și vinete, cu o mare frecvență în comunele Hotarele și Budești.

Bazinul legumicol Argeș-Sabar este cel mai important furnizor de legume al orașului București atît din punct de vedere cantitativ, calitativ și al diversității, cit și al caracterului permanent al aprovizionării.

b. *Bazinul legumicol Dîmbovița — Colentina — Pasărea* este axat pe lunca și terasele Dîmboviței de la sud de București, pe lunca și terasele Colentinei în avale de Fundeni (Dobroești) și pe valea și terasele riului Pasărea. Caracteristica sa este dată de frecvența destul de importantă — aproape 6 % — a culturilor legumicole, de prezența în limitele sale a celor mai întinse suprafețe de sere din zona periurbană și de o mare diversitate

a legumelor. În acest bazin, care concentrează aproape 20 % din suprafața totală cultivată cu legume în zona periurbană a Bucureștilor, ponderea legumelor timpurii bazate pe sistemul răsadnițelor este însemnată, iar irigațiile se aplică pe o scară largă. Cultura legumelor în cadrul gospodăriilor personale ale locuitorilor este dezvoltată numai în localitățile din imediata apropiere a orașului (Dobroești, Popești-Leordeni, Glina).

În funcție de caracterul predominant al unor legume, în cadrul acestui bazin se schițează câteva nuclee deosebite ca structură legumicolă. Pe valea Pasărea, pe teritoriile comunelor Tunari, Ștefănești și Afumați, principalele legume cultivate sînt roșiile (extratimpurii, timpurii, de vară și de toamnă), ceapa, ardeiul și varza.

Pe valea Colentinei, pe teritoriile comunelor Pantelimon și Dobroești, se schițează un nucleu de cultură a roșiilor (de seră, extratimpurii, timpurii și de vară și toamnă), verzei și verdețurilor. În lunca Dîmboviței se conturează două nuclee legumicole. Unul, care concentrează peste 50 % din suprafața acestui bazin, format din teritoriile comunelor Cernica, Glina și Popești-Leordeni, prezintă o mai mare diversitate a culturilor legumicole. Caracteristica sa este dată de roșii (de seră, extratimpurii, timpurii și de vară și toamnă), ceapă, rădăcinoase, verdețuri diferite și castraveți. Al doilea nucleu, format din teritoriile comunelor Vasilați, Plătărești și Fundeni, este dominat de cultura roșiilor și mazării.

Producția marfă a acestui bazin este livrată în cea mai mare parte orașului București, contribuind astfel la asigurarea într-o mare proporție a cerințelor alimentare și industriale ale capitalei.

c. *Bazinul legumicol Ialomița* cuprinde lunca și terasele Ialomiței, caracterizîndu-se printr-o frecvență a legumelor de 6 % și o importanță mai mare a roșiilor timpurii, de vară și de toamnă, a ardeiului și cepei. El concentrează peste 5 % din suprafața de legume a zonei periurbane și cuprinde teritoriile comunelor Ciolpani, Gruiu, Nuci și Fierbinți-Tîrg. Producția sa este destinată în cea mai mare parte Bucureștilor. Cantități apreciabile sînt însă livrate și orașului Ploiești.

Acest bazin este în plină dezvoltare, suprafețele sale legumicole fiind în continuă creștere, iar irigațiile aplicîndu-se pe spații din ce în ce mai mari.

Pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor, în afara celor trei bazine legumicole, se mai evidențiază și câteva centre legumicole, în care culturile de legume se practică pe suprafețe însemnate și dețin frecvențe destul de mari, iar producția lor contribuie la aprovizionarea orașului București în toate anotimpurile anului. Astfel, localitatea Berceni, cu însemnate suprafețe de roșii (extratimpurii, timpurii și de vară și de toamnă), de verdețuri diferite, mazăre păstăi și castraveți, înregistrează o frecvență a suprafețelor legumicole de 10,2 % din terenul cultivat și livrează orașului București cantități importante de legume în tot timpul anului. Pe teritoriul comunei Mogoșoaia, un alt centru legumicol, culturile de legume au o frecvență de peste 15 % și sînt reprezentate în primul rînd de roșii, castraveți și varză.

Din punct de vedere agricol, zona periurbană reprezintă o puternică zonă legumicolă, cea mai întinsă, mai masivă și mai dezvoltată din România.

Culturile de pepeni. Prin consumul mare, atât local, cât și de către orașul București, pepenii au fost cultivați și în trecut pe întinse suprafețe. Dar, în concurența cu alte culturi mai rentabile și solicitate mai mult, culturile de pepeni s-au extins într-un ritm cu totul neînsemnat. Creșterea suprafeței cultivate cu pepeni de la 1 200 ha în 1938 la 1 400 ha în 1970 este edificatoare în acest sens.

Cele mai mari suprafețe cultivate cu pepeni sînt situate în cadrul cîmpiilor de la sud și sud-est de București, pe teritoriile comunelor (în ordinea suprafeței) Berceni, Frumușani, Fundeni, Budești, Popești-Leordeni, Valea Dragului, Cernica și Vasilați. Acestea concentrează 37% din întreaga suprafață de pepeni a zonei periurbane. Comunele Frumușani, Popești-Leordeni și Budești cultivă un soi de pepeni timpurii, care apar cu 10—15 zile mai devreme și care sînt mult solicitați pe piețele orașului București.

În restul zonei, suprafețe mai importante se găsesc pe teritoriile comunelor Clinceni, Fierbinți-Tîrg, Mihăilești, Adunații-Copăcenii, Belciugatele și Domnești.

Culturile plantelor de nutreț. Ocupînd locul doi după cereale — în privința suprafeței cultivate — plantele de nutreț, ca urmare a impetuozității dezvoltării înregistrate de creșterea animalelor, s-au extins neconținut, mai ales după al doilea război mondial. Această creștere a culturilor furajere a fost condiționată de existența redusă a unei baze furajere naturale și, mai ales, de creșterea intensivă a animalelor, în special pentru lapte și carne.

De aceea și cele mai întinse suprafețe cultivate cu plante de nutreț sînt situate în localitățile în care există puternice sectoare zootehnice în cadrul cooperativelor agricole sau întreprinderilor de stat. În unele localități, în cadrul unor I.A.S., au fost construite fabrici de nutrețuri concentrate, care au ca rol prelucrarea furajelor colectate de la mai multe ferme și livrarea lor către unitățile principale de creștere a animalelor. Astfel de fabrici funcționează la Bragadiru și Peris.

Ca repartitie geografică se remarcă o mare concentrare a culturilor furajere în cadrul teritoriului din imediata apropiere a Bucureștilor, teritoriu a cărui limită exterioară este marcată de comunele Corbeanca, Crevedia, Tărtășești, Joița, Bolintin-Deal, Domnești, Mihăilești, 30 Decembrie, Vidra, Valea Dragului, Budești, Plătărești, Brănești, Afumați și Tunari.

Producția de furaje este mult influențată de condițiile climatice. Secetele, cu cît sînt mai prelungite cu atît au urmări negative mai puternice. De aceea, mai ales în fermele de stat, sînt irigate însemnate supra-

fețe. În anul 1970 au fost irigate peste 7 500 ha cultivate cu plante de nutreț, suprafețele fiind în continuă creștere.

Producția totală de plante furajere este satisfăcătoare pentru șeptelul actual atât cantitativ, cât și calitativ. În anii secetoși se remarcă însă o insuficiență a nutrețurilor, ceea ce indică necesitatea extinderii irigațiilor și a îmbunătățirii calitative a culturilor de plante perene vechi, pe de o parte, și mărirea suprafețelor cultivate pe măsura creșterii șeptelului zonei periurbane, pe de altă parte.

Culturile florilor de câmp. Cerințele mereu crescînde ale orașului au generat o extindere considerabilă în câmp a culturii florilor. Practicarea floriculturii este destul de veche, dar nu s-a bucurat de o atenție deosebită, din cauza lipsei cunoștințelor necesare, a unei experiențe și pregătiri legate de cultura florilor, precum și a gradului lor foarte ridicat de perisabilitate. Situate, în marea majoritate, chiar pe terenurile de la marginea orașului, culturile floricole se bazează atât pe plantarea în câmp a răsadurilor pregătite în timpul iernii, cât și, mai ales, pe soiurile perene.

Cele mai întinse suprafețe sînt situate la marginea de sud și sud-est și la cea de nord-vest a orașului București, precum și pe teritoriile comunelor Popești-Leordeni și Berceni.

În afara acestor terenuri floricole din imediata apropiere a Bucureștilor se evidențiază și două centre floricole mai importante, cunoscute pentru cantitățile apreciabile pe care le furnizează, dar care se limitează la o singură categorie de flori. Aceste centre sînt Colibași și 30 Decembrie, unde se practică de multă vreme cultura zambilelor. Cele 15 și, respectiv, 5 ha cultivate se află în cadrul curților gospodăriilor personale ale locuitorilor.

Culturile de flori, datorită caracterului lor perisabil, sînt condiționate de distanța față de centrul de consum. După opinia geografilor francezi J. Beaujeu-Garnier și G. Chabot (1963), prima subzonă a unei „banlieu”, primul inel din jurul unui oraș este cel floricol.

Alte culturi. Din această categorie fac parte culturile cu o mai mică importanță în agricultura zonei periurbane și care ocupă suprafețe neînsemnate. În cadrul acestora se remarcă culturile de plante medicinale, răspîndite mai mult în cîmpiile din vest și est și care furnizează pentru industria medicamentelor diverse sorturi de plante medicinale și arome.

POMICULTURA

Cu o importantă dezvoltare și în trecut, pomicultura joacă un rol apreciabil în agricultura zonei periurbane a Bucureștilor atât din punctul de vedere al suprafețelor ocupate, cât și al structurii producției sale. Condițiile naturale favorabile (relief, sol, climă) speciilor de vară și, mai ales, cerințele uriașe de fructe ale orașului București au constituit stimulenți puternici ai dezvoltării pomiculturii.

Creșterea efectivă a suprafețelor de livezi nu a înregistrat însă valori prea mari în ultimii 20 de ani, deoarece accentul s-a pus pe îmbunătățirea structurii pe specii și mai ales pe vîrste a livezilor existente. Multe dintre aceste livezi erau constituite din specii puțin adecvate condițiilor naturale locale și cererii orașului București și din soiuri cu un randament scăzut. De asemenea, pomii bătrîni și golarile existente erau foarte frecvente în livezi.

Plantațiile noi s-au efectuat fie prin defrișarea unor livezi necorespunzătoare, fie pe terenuri adecvate — mai ales pe terasele văilor și pe platourile cîmpiilor —, folosindu-se speciile de primăvară și vară, ale căror fructe implică un consum ridicat în orașul București.

Structura suprafețelor pomicole este net dominată de speciile de primăvară și de vară, ale căror fructe au un grad ridicat de perisabilitate.

Livezile au o răspîndire mult diferită în zona periurbană a Bucureștilor, în funcție de condițiile locale de mediu și de tradiție. Cele mai întinse suprafețe de livezi de pomi și arbuști fructiferi se află pe teritoriile comunelor (în ordinea suprafețelor) Comana, Voluntari, Hotarele, Adunații-Copăcenii, 30 Decembrie, Berceni, Pantelimon, Otopeni, Afumați, Ogrezeni, Snagov, Balotești și Crevedia.

Frecvențele cele mai importante în cadrul terenului agricol se înregistrează în comunele Voluntari (9,5%), Pantelimon (5,1%), Comana (5,0%), 30 Decembrie (4,7%), Otopeni (4,6%), Adunații-Copăcenii (4,4%) și Berceni (4,3%).

Din totalul suprafețelor de pomi fructiferi, 85% sînt pe rod, restul fiind plantații tinere. Structura pe specii a livezilor pe rod se prezintă astfel în 1970: pruni 35,0%, cireși 19,0%, cași 14,8%, vișini 8,8%, meri 5,7%, piersici 5,0%, gutui 3,9%, peri 2,8%, nuci 1,3%, alți pomi 3,8%.

Producția de fructe a livezilor este aproape în totalitate destinată consumului populației Bucureștilor și industriei alimentare din oraș și din zonă periurbană.

Dar, livezilor li se adaugă un mare număr de pomi izolați, care cresc în proporție de aproape 90% în curțile sau pe loturile personale ale locuitorilor. Deși numai 40—50% din producția acestor pomi este livrată ca producție marfă orașului București, totuși, avînd în vedere că numărul lor este mai mare decît al celor din livezi, cantitățile sînt destul de importante.

În 1970, în structura pe specii a pomilor rîzleți pe rod predominau prunii (20%), vișinii (13,5%), cașii (9,0%), gutuii (9,0%) și merii (6,7%), după care urmau în ordine cireșii, perii, nucii și piersicii.

S-a estimat că numărul total al pomilor din zona periurbană a Bucureștilor este de 1 780 000, din care pe rod 1 525 000 (aproape 60% rîzleți) și 255 000 tineri (64% rîzleți). În structura pe specii a pomilor — atît rîzleți, cît și în masiv — prunii reprezintă 26,3%, vișinii 12,2%, cașii 11,2%, cireșii 10,2%, gutuii 6,9%, merii 6,3%, piersicii 3,2%, perii 3,1%, nucii 2,3%, alți pomi 18,3%.

În 1970, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor erau 215 ha de căpșuni și 10 ha de zmeură. Culturile de căpșuni sînt localizate în pro-

porție de 62 % în comunele 30 Decembrie, Hotarele și Budești. Alte cultivate mai însemnate sînt Domnești, Ciorogirla, Dărăști-Ilfov, Popești-Leordeni, Adunații-Copăcenii, Chiajna și Ogrezeni, unde se află 34 % din suprafața totală de cîpsuni. Este interesant de menționat că 94 % din suprafața totală de cîpsuni a zonei periurbane este situată în lunca și pe terasele Argeșului. Culturile de zmeură sînt localizate în 30 Decembrie, Copăcenii, Adunații-Copăcenii și Grădiștea (Comana).

După suprafețele pomicole și frecvența pomilor răzleți, după structura pe specii și importanța economică, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor se deosebesc trei bazine pomicole :

Bazinul pomicol Argeș-Sabar, situat în partea de sud-vest a orașului București, cuprinde localitățile 30 Decembrie, Copăcenii, Adunații-Copăcenii, Grădiștea (Comana), Dărăști-Ilfov, Măgurele și Jilava. Caracteristica acestui bazin este dată de frecvența mare a cireșilor și gutuilor, de suprafețele întinse cultivate cu cîpsuni și de prezența întregii suprafețe de zmeură. Din producția totală de cireșe și gutui, în medie, 90 % este producție marfă, iar din cea de cîpsuni și zmeură peste 95 %. Aproape în totalitate, producția marfă de fructe a acestui bazin este livrată orașului București. Cantități însemnate de cîpsuni merg la export, în special în R.F. Germania și în R.D. Germană.

Bazinul pomicol Argeș-Sud este situat în extremitatea sud-estică a zonei periurbane, suprapunîndu-se teritoriilor comunelor Hotarele și Budești. Acesta este un bazin al cîpsunilor, cuișilor, vișinilor și pișcicilor. Producția marfă de fructe realizată aici este destinată în proporție de 60—80 % orașului București, restul fiind livrată fabricii de conserve de la Valea Roșie și la export (în special cîpsuni și caise).

Bazinul pomicol Dimbovița — Pasărea, situat în imediata apropiere a orașului București, în partea sa de est și sud-est, se suprapune teritoriilor comunelor Popești-Leordeni, Gîlna, Cernica, Pantelimon, Voluntari, Găneasa, Afumați, Ștefănești și Tunari. Mult mai întins ca suprafață decît celelalte două, acest bazin se caracterizează printr-o structură mai complexă, în care frecvențe mai importante au prunii, cașii, cireșii și vișinii.

Pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor se găsesc două unități de stat, una cu profil de producere a materialului săditor pomicol adaptat la condițiile naturale locale, la Buftea, și alta de cercetare și încercare a diferitelor specii viticole și pomicole, la Greaca.

VITICULTURA

Viticultura este una dintre cele mai vechi și mai tradiționale ramuri ale economiei agricole din zona periurbană a Bucureștilor.

Harta Salmari consemnează încă la 1856 masive viticole importante, care, desigur, sînt mult mai vechi, constituind una din principalele categorii de folosință a terenurilor agricole. Aceste masive de vii erau situate

pe fruntea Burnazului, între Prundu și Căscioarele, pe fruntea Cîmpiei Neajlovului — spre Argeș —, între Pislari și Grădiștea, și în jurul orașului București, pe teritoriul comunelor care apoi au fost înglobate la oraș. De asemenea, și în alte hărți sau lucrări sînt redată în diferite perioade de timp masivele viticole din cîteva părți ale zonei, și în special de pe terenul imediat înconjurător al Bucureștilor.

O statistică a viilor din 1888—1890 arată existența a peste 3 000 ha cu vii, dintre care cele mai multe erau situate pe teritoriile localităților Dărăști-Vlașca (513 ha), Varlaam (198 ha), Pantelimon (155 ha), Hotarele (133 ha), Vărăști (107 ha), Mihăilești, Gostinari, Brănești, Comana, Dumitrana, Valea Dragului, Vidra, Ogrezeni și Dobreni, fiecare cu peste 50 ha.

În 1938, suprafața viticolă a actualului teritoriu al zonei periurbane a Bucureștilor era net dominată de soiurile hibride, iar producția de vin — calitativ inferior — era, de asemenea, consumată local. Singurele livrări mai importante de struguri de masă și de vin de calitate ridicată erau efectuate de centrul Greaca.

După cel de-al doilea război mondial, suprafețele de vii încep să scadă, deși în acest timp se realizează întinse plantații noi de viță de vie altoită. Faptul se datorează defrișărilor generalizate ale viilor hibride (care erau „pulverizate” în tot teritoriul), în special acolo unde terenurile respective erau indicate pentru alte culturi. Suprafețe însemnate de hibrizi au rămas, totuși, mai ales în vechile bazine viticole, unde frecvența lor era destul de mare.

Noile plantații, efectuate în special în bazinele viticole existente sau pe terenurile cu un slab randament pentru alte culturi, nu au putut, desigur, compensa cantitativ suprafețele defrișate. Acesta este și motivul pentru care, după 1962, suprafața viticolă a înregistrat scăderi apreciabile. Avînd în vedere caracterul periurban al teritoriului în care s-au efectuat, ca și condițiile naturale favorabile, noile plantații au fost orientate pentru producția strugurilor de masă (38 % din suprafața viilor altoite).

Din suprafața totală actuală de vii, aproape 35 % sînt altoite (din care 27 % pe rod), restul de 65 % fiind vii hibride.

Cele mai însemnate suprafețe cultivate cu vii se află pe teritoriile comunelor (în ordinea suprafețelor), Greaca, Hotarele, Mihăilești, Adunații-Copăcenii, Ogrezeni, Budești, Călugărenii, Comana, Gostinari, Brănești, Vasilați și Grădinarii, unde se concentrează 60 % din suprafața totală viticolă a zonei periurbane. Ca centre cu importanță viticolă se evidențiază Greaca, Hotarele, Izvoarele, Novaci, Popești, Adunații-Copăcenii, Ogrezeni, Crivăț, Brăniștarii, Moșteni, Grădiștea, Budeni, Mironaștii, Gostinari, Brănești, Vasilați și Grădinarii.

Cele mai întinse vii altoite se află pe teritoriul comunelor Greaca, Hotarele, Adunații-Copăcenii și Ogrezeni, ale căror suprafețe reprezintă peste 55 % din totalul viilor altoite. Alte comune cu suprafețe însemnate de vii altoite sînt Budești, Buftea, Pantelimon, Balotești, Grădinarii și Mihăilești.

După suprafețele ocupate și după frecvența viilor în cadrul terenului agricol, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor se diferențiază două bazine viticole :

Bazinul viticol Burnaz, situat pe platoul Cîmpiei Burnazului — mai ales pe rama sudică spre valea Dunării și pe cea nordică spre Argeș —, se suprapune teritoriilor localităților Orencu, Hotarele, Izvoarele, Crivăț, Teiușu, Mironești, Gostinari, Zboiu și Pntu-Greci. În acest bazin viticol, unde frecvențele înregistrează valori cuprinse între 20 % (Greaca) și 6,5 % (Gostinari), se concentrează aproape 30 % din suprafața totală a viilor din zona periurbană și peste 43 % din suprafața viilor altoite.

Bazinul viticol Argeș — Neajlov, care cuprinde rama (terase și cîmp) dinspre Argeș și Neajlov a Cîmpiei Neajlovului, se desfășoară în arealul Călugăreni — Grădiștea — Mihăilești — Ogrezeni. Aici se află peste 25 % din suprafața viticolă a zonei periurbane, iar caracteristica sa este dată de neta predominanță a viilor hibride.

Problemele de perspectivă ale acestui bazin sînt legate de înlocuirea a cît mai multe vii hibride cu vii altoite, în așa fel încît perimetrul viticol, care se poate menține în limitele actuale datorită condițiilor naturale favorabile și tradițiilor viticole ale locuitorilor, să devină un principal furnizor de struguri de masă pentru orașul București.

PĂȘUNILE ȘI FINEȚELE NATURALE

Ca o categorie de folosință agricolă, pășunile și finețele se înscriu în peisajul geografic al zonei periurbane cu suprafețe destul de reduse, al căror rol este legat, în exclusivitate, de creșterea animalelor.

Trecerea treptată de la creșterea *extensivă* a animalelor, bazată pe pășuni și finețe naturale, la creșterea *intensivă*, bazată pe furaje și nutrețuri concentrate și pe culturile cerealiere, a generat o reducere însemnată și continuă a pășunilor și finețelor.

Pe *Harta Satmari*, pășunile au o mare extindere, constituind una din principalele categorii de terenuri. Suprafețe întinse de pășuni erau atunci situate în lunca Argeș-Sabar, în Cîmpia Neajlovului, în toată lunca Dimboviței și pe valea Colentinei. În 1800, pășunile naturale, care constituiau baza creșterii animalelor, ocupau 0,0 % din suprafața agricolă.

În prezent, pășunile și finețele naturale reprezintă 2 % din terenul agricol, tendința lor de scădere menținându-se încă. Ocupînd, în general, suprafețele improprii culturilor agricole — terenurile cu exces de umiditate, cu soluri grele și sărăturate, supuse eroziunilor etc. —, pășunile au fost reduse continuu, pe măsura efectuării lucrărilor de îmbunătățiri funciare. Îndiguirile și desecările, terasările și lucrările de combatere a eroziunilor au transformat multe pășuni cu slab randament și cu o producție cantitativă și calitativă foarte scăzută în terenuri cu producții valoroase de legume, plante de nutreț, plante pentru industrializare etc.

Este necesară o reducere maximă a pășunilor, o strictă limitare a lor la terenurile care nu pot fi valorificate în alt mod.

Pășunile sînt situate, aproape în totalitate, în cadrul luncilor și văilor. Cele mai întinse pășuni se află pe teritoriile comunelor Comana, Otopeni, Călugăreni, Budești, Hotarele, Fierbinți-Tîrg, Nuci și Potlogi, unde se concetrează peste 46% din suprafața totală a pășunilor, precum și în comunele Mihăilești, Vărăști, Plătărești, Moara Vlăsiei și Gruiu.

În ceea ce privește finetele, acestea au o extindere cu totul neînsemnată — 0,1% din suprafața agricolă —, fiind localizate în proporție de 90% în comunele Călugăreni, Periș, Joița, Ciocănești și Plătărești.

ÎMBUNĂTĂȚIRI FUNCiare

După cum se știe, condițiile naturale au o mare influență asupra agriculturii. Terenurile mai joase din cadrul văilor și luncilor sînt supuse inundațiilor și stagnărilor de apă mult timp, pantele sînt afectate de acțiunea de distrugere a torenților, excesele de umiditate duc la sărăturarea solurilor, culturile resimt puternic secetele sau sînt chiar compromise de acestea, conținutul solurilor în substanțe nutritive scade treptat datorită intensității agriculturii etc.

Printre cele mai nefaste acțiuni ale naturii, deși situate la extreme deosebite, se înscriu inundațiile și secetele. De aceea, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor, lucrările de îmbunătățiri funciare au avut un caracter destul de intensiv, contribuind substanțial la întărirea conținutului periurban al agriculturii din zonă.

Indiguiri și desecări. Acțiunile împotriva excesului de apă constau în două categorii de lucrări complementare: „indiguirea” suprafeței supusă inundațiilor și excesului de apă însoțită, completată, de „desecarea” suprafețelor respective, prin săparea de canale pe care apa provenită din infiltrații sau din precipitații abundente să se poată scurge.

Pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor s-au executat lucrări de indiguire și desecare, pe mai multe porțiuni, în cadrul luncilor Argeșului, Neajlovului și Dimboviței.

În *lunca Argeșului* s-au executat cinci incinte indiguite: una, pe teritoriul localităților Novaci — Mihăilești, realizată în 1920, în suprafață de 615 ha și apărată de un dig cu o lungime de 5 km; alta, datînd tot din 1920, situată la Copăceni, cu o suprafață de 20 ha și un dig de 0,8 km; a treia, cu o suprafață de 15 ha și un dig de 1,5 km, pe teritoriul localității Grădiștea; a patra, pe teritoriul localității Crivăț, cu o suprafață de 640 ha și un dig de 2,5 km; a cincea, apărată de un dig lung de 8,5 km, cuprinde o suprafață de 680 ha și este situată în raza localităților Budești — Gruiu.

În *lunca Neajlovului inferior*, pe teritoriul localităților Grădiștea — Falașoaca — Budești, s-au construit 7,3 km diguri, care apără de inundații

o suprafață de 1 565 ha, în cadrul acestei suprafețe îndiguite fiind executate și lucrări de desecare.

Pe teritoriul localităților Bragadiru — Domnești, în cadrul *luncii Sabarului*, au fost construite 8,2 km diguri, pentru a apăra 1 000 ha, iar în *lunca Dîmboviței*, între Budești și București, au fost îndiguite 5 325 ha prin realizarea a 50 km diguri și au fost executate lucrări de desecare pe întreaga suprafață. În *lunca Ialomitei*, la Fierbinți-Tîrg, s-au construit 2 km diguri pentru a apăra 50 ha.

Lucrări de desecare s-au executat pe valea Ilfovului, în raza localității Tărtășești, pe o suprafață de 2 300 ha; pe valea Colentinei, la Crevedia, pe 2 220 ha; pe valea Pasărea, la Otopeni, pe 4 670 ha; la Mihăilești pe 420 ha, la Drăgănescu pe 53 ha, în raza lacului Snagov (la Gruiu — Siliștea Snagovului) pe 350 ha.

Însă, pe teritoriul zonei periurbane se mai află întinse terenuri supuse inundațiilor⁴.

Terenurile mlăștinoase, create și întreținute de stagnările apelor de precipitații și ale celor scurse de pe versanți în zonele depresionare, lipsite de scurgere, sau, într-o măsură mai mică, de influența pinzelor freatice, ocupă suprafețe mai însemnate la nord de București, în raza localităților Mogoșoaia — Otopeni — Tunari (în mare parte desecate) și la vest de București, pe teritoriul comunelor Chitila, Chiajna și Dragomirești-Vale.

Alte terenuri mlăștinoase sînt situate pe valea Neajlovului în raza comunei Călugăreni, pe valea Colentinei, pe valea Dîmboviței în amonte de Mogoșoaia, pe valea Pasării și pe Cociovaliștea.

În viitor, trebuie luate măsuri pentru asanarea tuturor mlăștinilor mai mari, prin desecări sau prin crearea de lacuri, iazuri, cu folosințe complexe. De asemenea, sînt necesare lucrări de desecare „preventivă” pe terenurile irigate ce au pinza freatică la adîncime mică și care din această cauză sînt supuse înmlăștinirii.

Pentru prevenirea și combaterea inundațiilor provocate de apele riurilor, sînt necesare lucrări de deviere de cursuri și acumulări de ape care să atenueze viiturile.

⁴ Astfel, cu o frecvență de 2—3 ani, Argeșul inundă 200 ha în raza localității Zorile, 700 ha între Buda și Dărăști-Ilfov, iar la 5—10 ani inundă 700 ha la Căscioarele și 100 ha la Malu Spart. Sabarul inundă la 2—3 ani 1 200 ha la Bolintin-Deal și 300 ha la Valea Dragului, iar la 5—10 ani 1 600 ha în zona Potlogi-Florești și 1 400 ha între Fîrcaști și Poenari. Inundații provocate de acțiunea comună a Argeșului și Sabarului, cu o frecvență de 2—3 ani, se produc între Bolintin-Vale și Grădinar pe 1 600 ha, între Grădinar și Cîlceni pe 2 400 ha, între Cîlceni și Dărăști-Ilfov pe 6 300 ha, între Dărăști-Ilfov și Grădiștea pe 3 800 ha, între Grădiștea și Colibași pe 1 700 ha, între Colibași și Izvoarele pe 1 600 ha. Dîmbovița inundă la 2—3 ani 100 ha la Cosoba, 150 ha între Săbăreni și Dragomirești, 100 ha la Chiajna, iar Colentina, cu aceeași frecvență, 10 ha la Ghimpați, 30 ha la Urziceanca, 20 ha la Ciocănești, 100 ha la Chitila — Mogoșoaia, 150 ha la Fundeni — Pantelimon. Ilfovul se revărsă, tot la 2—3 ani, pe 60 ha la Ghergani, pe 50 ha la Brezoarele, pe 200 ha la Săbăreni, iar Ialomița afectează 600 ha la Lipia, 1 000 ha între Lipia și Fierbinți-Tîrg.

Irigații. Secetele constituie una din caracteristicile climatului zonei periurbane a Bucureștilor. Cu toate că în lunile riurilor umiditatea naturală este mai ridicată, totuși, datorită secetelor care deseori se prelungesc destul de mult, culturile agricole au mult de suferit. De aceea, acțiunile împotriva secetei, materializate prin crearea de soiuri rezistente la secetă, prin lucrări agrotehnice adecvate și mai ales prin irigații, au luat o mare amploare în zona periurbană a Bucureștilor.

Lucrările de amenajare pentru irigat sînt foarte mult favorizate de relieful aproape neted și cu înclinări ușoare, iar irigația este asigurată de existența unor bogate resurse de apă.

Suprafața totală amenajată pentru irigat în zona periurbană a Bucureștilor a fost, în 1970, de 32 000 ha, ceea ce reprezintă aproape 12% din suprafața agricolă. Din aceasta, 18 000 ha au fost amenajate pentru irigația prin aspersiune (16 200 ha cu ajutorul canalelor deschise, 1 800 ha cu al conductelor îngropate), 12 900 ha prin brazde și 1 100 prin inundare. Suprafața arabilă irigată în 1970 a fost de 31 600 ha, adică 12% din suprafața arabilă totală. Pe culturi, cele mai întinse suprafețe irigate au fost cele de legume — aproape 40% din suprafața arabilă irigată, după care au urmat plantele de nutreț — 25%, porumbul — 22%, cartoful — peste 3%.

În privința repartiției geografice a terenurilor amenajate pentru irigat se remarcă dependența acestora de cursurile de apă, de lacurile naturale, de acumulările artificiale și de pinzele acvifere, o concentrare mai mare înregistrîndu-se în lunile (inclusiv terasele) Argeș-Sabar — Ciorogirla, Dimboviței și Ialomiței, precum și în Cîmpia de subsidență, pe văile Păsărea și Cociovaliștea.

Făcînd o comparație între suprafața irigată și suprafața irigabilă (din suprafața totală se scad terenurile cu construcții, cu ape, cu păduri, crovurile, terenurile în pantă, solurile sărăturate etc.), rezultă necesitatea continuării și mai intense a lucrărilor de amenajări pentru irigații.

Se apreciază că încă 60—70% din suprafața arabilă se poate amenaja, relativ ușor, pentru irigat. Între văile care străbat zona se pot construi canale de legătură, prin care, la nevoie, să treacă apa dintr-un riu în altul sau din riurile curgătoare pe văile cu acumulări. De asemenea, o sursă de mari perspective o constituie, considerăm, pinzele acvifere de mare adîncime. În studiu au fost luate și apele uzate ale Bucureștilor, care vor fi furnizate de o stație de epurare mecanică proiectată a se construi în sudul orașului. După estimății, cu apa de la această stație se pot iriga 36 000 ha, prin pompare, în cadrul cîmpiilor Cîlnăului și Mostiștei.

Au fost întocmite multe proiecte și sînt opinii și mai multe în legătură cu viitoarele lucrări de amenajări pentru irigații.

Marile sisteme de irigații prevăzute a se realiza pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor cuprind în special terenurile cu amenajări mai reduse în prezent. Sistemul „Dimbovița”, avînd ca sursă apele de restituție ale orașului București, se suprapune Cîmpiei Cîlnăului, iar sistemul

„Mostiștea” cuprinde toată partea de est a zonei periurbane dintre Mostiștea și Șindrilita — Pasărea — Dimbovița, avînd ca sursă de apă canalul Dunăre — București sau acumulările de pe valea Mostiștei. Partea de nord a zonei periurbane va fi divizată în mai multe sisteme de irigații, axate pe văile ce fragmentează Cîmpia Vlăsiei: sistemul „Argeș”, sistemul „Dimbovița-nord”, sistemul „Colentina”, sistemul „Crevedia”, sistemul „Cociovaliștea”, sistemul „Snagov — Vlășia”, sistemul „Lac Snagov — Mănăstirea” și sistemul „Ialomița”. Toate aceste sisteme vor folosi apa riurilor și a acumulărilor existente sau proiectate.

CREȘTEREA ANIMALELOR

Cu o foarte veche tradiție, creșterea animalelor a înregistrat o dezvoltare continuă, atingînd un ritm foarte ridicat după cel de-al doilea război mondial, odată cu creșterea vertiginoasă a cerințelor de produse animaliere ale orașului București.

În evoluția sa, creșterea animalelor a înregistrat nu numai o dezvoltare cantitativă, ci și o schimbare a structurii și a producției marfă.

În 1880, numărul ovinelor de pe actualul teritoriu al zonei periurbane a Bucureștilor depășea 148 000, principalele areale de creștere a acestora fiind formate de luncile Argeș-Sabar, Dimboviței și Ialomiței. Numărul cel mai mare de oi se înregistra în localitățile Vasilați, Dragomirești-Vale, Afumați, Măgurele, Plătărești, Gruiu, Petrăchioaia, Izvoarele—Mironești, Domnești, Nuci, Vidra, Fierbinți-Tîrg, Brănești și Glina, care concentrău peste 1/3 din totalul ovinelor.

După ovine, ca număr, urmau bovinele — 71 500 (din care vaci 26 000), cu o densitate mai mare în luncile Argeș-Sabar și Ialomița. Cele mai însemnate efective de bovine se înregistrau în localitățile Nuci, Gruiu, Bolintin-Vale, Fierbinți-Tîrg, Dragomirești-Vale, Domnești, Periș, Vasilați, Hotarele, Moara Vlăsiei, Răcari și Herăști, care dețineau peste 26% din numărul total de bovine. Localitățile cu cele mai numeroase vaci de lapte erau Nuci, Bolintin-Vale, Gruiu, Moara Vlăsiei, Dragomirești-Vale, Vasilați, Hotarele și Periș.

Efectivul de porcine se ridica la peste 24 000, cele mai numeroase fiind în localitățile Herăști, Vasilați, Periș, Nuci, Mihăilești, Potlogi și Ciocănești — peste 20% din numărul total de porcine.

O dezvoltare apreciabilă avea apicultura în luncile Ialomiței, Dimboviței și Argeș-Sabar, ca și sericicultura în lunca Neajlovului (Călugăreni, Brăniștari, Budeni, Comana, Grădiștea).

Odată cu industrializarea crescîndă a Bucureștilor, cu solicitarea din ce în ce mai mare de produse pentru alimentație, creșterea animalelor a înregistrat nu numai o dezvoltare însemnată, ci și o diversificare evidentă.

Creșterea bovinelor, care era bazată mai ales pe bovinele de muncă, a început să devină o ramură importantă a zootehniei. Producția de lapte,

consumată în mare parte local, era dirijată din ce în ce mai mult spre orașul București. Principalele furnizoare erau localitățile din imediata apropiere a orașului.

Între cele două războaie mondiale, ca urmare a cerințelor mereu mai mari ale orașului București, creșterea animalelor înregistrează un ritm rapid de dezvoltare. În această perioadă, alături de bovine, porcine și păsări, o mare dezvoltare înregistrează creșterea cabalinelor, al căror rol în muncile agricole și în transport devine din ce în ce mai important.

După cel de-al doilea război mondial, cele mai importante creșteri le înregistrează păsările, bovinele și porcinele, în timp ce cabalinele, ca urmare a introducerii mașinilor de transport și utilajelor agricole, și ovinele, datorită reducerii considerabile a pășunilor, scad treptat și continuu (tabelul nr. 20).

TABELUL nr. 20
Efectivele de animale în anii 1880, 1930 și 1970

Categoria de animale	1880	1930	1970
Bovine,	71 500	95 000	110 000
din care: vaci pentru lapte	26 000	50 000	75 000
Bubaline,	5 400	...	530
din care: bivolițe	3 500	...	...
Cabaline	23 000	50 000	20 300
Porcine	24 000	102 000	124 600
Ovine,	148 000	120 000	103 500
din care cu lână fină și semi-fină	...	...	65 000
Caprine	2 800	3 000	4 400
Albine — colonii	...	...	18 000
Păsări	...	1 100 000	2 500 000

Po întregul teritoriu al zonei periurbane, densitatea medie a animalelor (calculată la suprafața totală, inclusiv pădurile) este de 71/100 ha (prin transformarea în unități vită mare — U.V.M.), cele mai mari valori înregistrându-se în comunele Bragadiru, Chiajna, Otopeni, Pantelimon, Popești-Leordeni, Adunații-Copăcenii, Afumați, Belciugatele, Călugăreni, Ciorogirlu, Crevedia, 30 Decembrie, Joița, Periș, Snagov și Târtășești. Pe categorii de terenuri, densitatea la 100 ha de teren agricol este de 48 U.V.M. (bovine, bubaline, cabaline, ovine și caprine) și de 47 U.V.M. la 100 ha de teren arabil (porcine și păsări).

Creșterea bovinelor cu o dezvoltare importantă în toate perioadele de timp, joacă un rol principal în aprovizionarea orașului București cu lapte și carne.

Efectivele de bovine cele mai importante se înregistrează în comunele Adunații-Copăcenii, 30 Decembrie, Bragadiru, Chiajna, Belciugatele, Joița,

Ciorogirla, Călugăreni, Afumați, Budești, Crevedia, Snagov, Dragomirești-Vale, Domnești și Târtășești, care concentrează peste 36% din numărul total de bovine al zonei periurbane, iar cele mai mici în Greaca, Balotești, Cornetu, Glina, Dărăști-Ilfov și Slobozia-Moară. Densitatea medie în raport cu terenul agricol al zonei periurbane este de 396 bovine la 100 ha, cele mai mari valori înregistrându-se în comunele Bragadiru, Chiajna, Adunații-Copăcenii, Ciorogirla, 30 Decembrie și Cornetu.

În ultimii ani, mai ales în unitățile agricole de stat, s-au înregistrat creșteri importante ale efectivelor de bovine, în vederea asigurării orașului București cu carne, lapte și produse lactate, într-un procent cit mai mare. Atenția principală s-a îndreptat spre creșterea vacilor de lapte, al căror efectiv a atins 75 000 în 1970.

Considerînd un consum mediu anual de 85 litri lapte proaspăt (după datele Institutului de igienă din București) pentru un locuitor al orașului București, înseamnă că zona periurbană acoperă numai 55% din necesarul capitalei de lapte proaspăt. De aceea, cantități importante de lapte proaspăt și de produse lactate din lapte de vacă sînt aduse din afara zonei periurbane.

Avînd în vedere cele de mai sus, ca și condițiile naturale și economice favorabile, se impune o dezvoltare importantă a creșterii vacilor de lapte în zona periurbană a Bucureștilor, atît prin mărirea numărului, cit și prin realizarea unor producții medii mult mai mari. Zona periurbană întrunește condiții favorabile pentru a asigura într-un timp scurt o pondere mult mai mare din consumul de lapte proaspăt al orașului București.

În structura producției marfă de lapte (inclusiv derivatele respective) primul loc îl ocupă cooperativele agricole — 47%, după care urmează unitățile agricole de stat — 43% și gospodăriile personale ale cooperativitorilor — 10%.

În repartitia geografică a creșterii vacilor de lapte se remarcă comunele Bragadiru, Domnești, Chiajna, 30 Decembrie, Adunații-Copăcenii, Belciugatele, Joița, Ciorogirla, Afumați, Crevedia, Dragomirești și Târtășești, în privința numărului, și comunele Bragadiru, Chiajna, 30 Decembrie, Ciorogirla, Cornetu, Adunații-Copăcenii, Mogoșoaia, Dragomirești și Otopeni, în ceea ce privește densitatea la 100 ha teren agricol.

Creșterea păsărilor ocupă un loc important în economia agricolă a zonei periurbane, constituind una din principalele ramuri furnizoare de produse orașului București. Pînă la socializarea agriculturii, baza aviculturii era reprezentată de gospodăriile individuale, a căror producție nu putea acoperi decît în mică măsură necesarul solicitat de București.

Ca urmare a cererilor uriașe de carne de pasăre și de ouă, au fost organizate sectoare avicole în cadrul fermelor de stat și în cooperativele agricole și s-au construit mai multe combinate avicole de tip industrial. Primul combinat de acest fel din țară a fost construit la Crevedia, intrarea sa în funcțiune marcînd un pas important atît în aprovizionarea orașului București cu carne proaspătă de pasăre și cu ouă, cit și în producția

avicolă de tip industrial din țara noastră. În prezent, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor se află mai multe combinate și ferme avicole (Mogoșoaia, Buftea, Periş, Crevedia și Mihăilești, 30 Decembrie, Joița, Pădurea Băneasa — ferma Alba, Voluntari, Pipera etc.).

Pentru hrana păsărilor unităților de mai sus au fost construite trei fabrici de nutrețuri concentrate la Crevedia, Bragadiru și Periş.

La începutul anului 1970, din efectivul de peste 2,5 milioane păsări, 68% reveneau unităților agricole de stat, 6% cooperativelor agricole și 26% gospodăriilor personale ale locuitorilor.

În ceea ce privește repartitia geografică a păsărilor, cel mai mare număr se înregistrează pe teritoriul comunelor Crevedia, Mihăilești, Mogoșoaia, 30 Decembrie, Voluntari, Otopeni, Periş, unde există unitățile avicole de stat, precum și în Hotarele, Popești-Leordeni, Jilava, Florești, Frumușani, Bolintin-Vale, Budești, Fierbinți-Tîrg, Tărtășești, Vasilați, Pantelimon, Bolintin-Deal, Dascălu, Ulmi, Gruiu, unde cooperativele agricole și gospodăriile personale acordă importanță apreciabilă creșterii păsărilor. Cele mai mari densități la 100 ha teren arabil se înregistrează în comunele Crevedia, Mogoșoaia, Mihăilești, 30 Decembrie, Otopeni, Voluntari, Jilava, Chiajna, Periş, Dobroești, Bolintin-Vale, Florești, Snagov.

La Frumușani, Vasilați și Afumați au fost organizate complexe avicole intercooperatiste.

În ultimii trei ani au fost livrate orașului București, în medie pe an, 1 965 t carne proaspătă de pasăre, 395 t pui și aproape 120 milioane ouă. Raportînd aceste cantități la populația orașului București rezultă un consum mediu de 0,150 kg carne pasăre și mai mult de 7 ouă pe lună pentru fiecare locuitor al capitalei.

Creșterea porcinelor a înregistrat în ultimele două decenii o importanță considerabilă și s-a remarcat prin crearea de ferme de tip industrial, cum este I.A.S. Periş, în care se aplică cele mai moderne metode de creștere a porcinelor.

În 1970, aproape 32% din efectivul de porcine aparțineau gospodăriilor personale ale locuitorilor, 48% unităților agricole de stat și 20% unităților cooperatiste.

Ca repartitie geografică, cele mai mari efective de porcine se înregistrează în comunele Periş, Găneasa, Joița, Pantelimon, Otopeni, Popești-Leordeni, Snagov, Crevedia, Bragadiru, Dascălu, Afumați, 30 Decembrie și Budești, care concentrează peste 53% din numărul total al porcinelor din zona periurbană.

Celelalte categorii de animale nu prezintă importanță pentru caracterul periurban al economiei agricole, practicarea creșterii acestor animale datorîndu-se tradiției și, mai ales, nevoilor locale. Producția lor este foarte puțin legată de cerințele orașului București.

PRODUCȚIE ȘI CONSUM

Caracterul de agricultură periurbană, în toată complexitatea sa, se materializează, mai ales, în structura producției agricole marfă și a livrărilor către oraș — în special pentru produsele perisabile și de sezon, al căror volum uriaș este solicitat zilnic sau anotimpual.

CONSIDERAȚII ISTORICE

Belățiile oraș-zonă au început odată cu funcția de târg a Bucureștilor, însă, așa după cum s-a arătat la unul din capitolele precedente, numai după 1860 aceste relații au un caracter permanent și necesar, manifestându-se îndeosebi prin furnizarea de produse agricole și forță de muncă. Dacă în acea perioadă, aprovizionarea orașului București cu produse agricole era legată în primul rînd de industria alimentară, mai târziu, alături de cerințele mereu creștînde ale unităților industriale vechi sau noi, consumul populației necesită cantități din ce în ce mai mari și sortimente din ce în ce mai variate.

În jurul capitalei încep să se formeze preocupări și specializări legate de aprovizionarea orașului cu produse agricole vegetale și animaliere, în special perisabile și de consum zilnic. Satele din imediata apropiere au devenit principalele furnizoare de lapte și produse lactate proaspete, aprovizionînd orașul zilnic fie prin piețe, fie direct la domiciliile orășenilor solicitanți, iar satele situate în luncile cu soluri propice și cu posibilități de irigație s-au transformat în baze legumicole.

Înainte de 1900, principalele localități furnizoare de produse agricole — vegetale și animaliere — erau Plumbuita, Dudești-Cioplea, Mărcuța, Colentina, Andronache, Băneasa, Crlingăși și Giulești, care mai târziu au fost înglobate la oraș, precum și Fundeni și Dobroești. De asemenea, un rol însemnat în acoperirea cerințelor de produse agricole îl aveau și cartierele mărginașe ale orașului, care constituiau o adevărată zonă legumicol-zootehnică, ai căror locuitori se ocupau cu legumicultura și creșterea vacilor de lapte.

După 1900, zona furnizoare de produse agricole s-a extins, ajungînd ca în preajma primului război mondial să cuprindă, alături de localitățile mai sus citate, dintre care unele ajunseseră aproape „lipite” de oraș, și satele Jilava, Popești-Leordeni, Cătelu, Pantelimon, Otopeni, Mogoșoaia, Chiajna, Dudu, Roșu, Chitila și Bragadiru. Toate localitățile acestea furnizau orașului, zilnic, lapte și produse lactate, iar Jilava, Popești-Leordeni, Bragadiru, Chiajna și legume.

Între 1915 și 1930, zona de aprovizionare și-a păstrat același caracter cu predominanță zootehnică, extinzîndu-se, aproape uniform în jurul orașului, asupra localităților Berceni, Glina, Cernica, Tunari, Dragomirești-Vale, Domnești, Clinceni, Măgurele și 30 Decembrie. În această

perioadă începe să se schițeze, prin curenții de produse agricole, profilul legumicol, localizat, în primul rînd, în satele de pe valea Sabarului.

După 1930 și pînă în 1945, zona de aprovizionare s-a extins mai ales în luncile riurilor, care devin principalele baze legumicole. Cea mai însemnată extensiune se face în partea de sud a orașului, în lunca Argeș-Sabar, unde localitățile Copăceni, Colibași, Vărăști, Valea Dragului, Izvoarele și Herăști devin cunoscute pentru producția lor de legume. De asemenea, în partea de vest a capitalei, se evidențiază localitățile legumicole Ciorogîrla, Dîrvari, Cornetu și Dărăști. Desigur, și înainte de 1930, unele dintre aceste localități furnizau Bucureștilor diverse produse agricole, dar aceasta se făcea sporadic și izolat, fără să constituie o preocupare permanentă, cu importanță primordială și profil legat de cerințele orașului.

Perioada 1945—1960, cînd extinderi mai evidente au avut loc numai în partea nord-vestică (Slobozia-Moara — Joița — Bolintin-Vale — Grădinari), se caracterizează mai mult prin accentuarea aprovizionării orașului cu cantități mari și variate de produse legumicole și animaliere și deci prin definitivarea conținutului periurban al agriculturii sale. Principali curenți de produse care se adaugă în această perioadă sînt dominați de cartofi și varză, pe ruta Slobozia-Moara — Tărtășești — București.

Ultima perioadă, între 1960 și 1970, este dominată nu atît de extinderi teritoriale, cît mai ales de definitivarea caracterului periurban al agriculturii, de relațiile strînse oraș-zonă periurbană.

PRODUCȚIA AGRICOLĂ

În anii 1969 și 1970, valoarea producției anuale vegetale a reprezentat aproape 70 % din valoarea totală a producției anuale agricole, iar a celei animaliere peste 30 %. Ca structură socială, valoarea acestei producții agricole s-a repartizat astfel: întreprinderilor agricole de stat 49,0 % (21,9 % animală, 27,1 % vegetală), cooperativelor agricole de producție 40,3 % (33,2 % vegetală, 7,1 % animală), gospodăriilor personale ale locuitorilor 10,7 % (10,0 % vegetală, 0,7 % animală).

Structura producției globale este dominată de cereale, după care urmează cartofii și legumele, creșterea animalelor (lapte și carne peste 90 %) și plantele pentru industrializare.

Cele mai mari valori absolute ale producției cerealiere se grupează în cadrul cîmpiilor Cîlnăului, Mostiștei și Vlăsiei (Fierbinți-Tîrg, Fundeni, Sinești, Vasilați, Dascălu, Plătărești, Petrăchioaia).

Valoarea producției legumicole (cartofi, legume) se situează pe locul doi în structura producției agricole totale, înregistrînd însă valori foarte diferite de la o localitate la alta, în funcție de repartiția geografică a culturilor respective.

Cele mai mari valori ale producției legumicole sînt realizate de comunele Popești-Leordeni, Otopeni, Dobroești, Berceni, Vărăști, Jilava,

Valea Dragului, Domnești, Brezoale, Clinceni, Fierbinți-Tîrg, Lungulețu. Marea majoritate a comunelor citate este situată în imediata apropiere a orașului București sau în lunca Argeș-Sabar.

Valoarea producției legumicole este predominantă în raport cu celelalte categorii de produse vegetale și animaliere în cooperativele agricole din Jilava, Popești-Leordeni, Pantelimon, Otopeni, Dudești, Dobroești, Chiajna, Dudu, Măgurele, Cernica, Tinganu, Sintești, Berceni, Clinceni, 30 Decembrie, Domnești, Ciorogirla, ponderile cele mai ridicate înregistrându-se în cooperativele limitrofe orașului București (Dobroești și Dudești — peste 80 % din valoarea producției vegetale, Dudu — 79 %, Pantelimon, Popești-Leordeni — peste 60 %, Otopeni, Chiajna, Cernica — peste 50 %).

Cea mai ridicată valoare a producției plantelor pentru industrializare este obținută în Fierbinți-Tîrg, Moara Vlăsiei, Vasilați și Fundeni, Ogreneni, Plătărești și Grădinari.

După valoarea producției viticole, pe primele locuri se situează Greaca și Hotarele, Dărăști-Vlașca, Adunații-Copăcenii și Ogreneni, iar din punct de vedere pomicol, Jilava, Popești-Leordeni și Adunații-Copăcenii.

Cele mai ridicate valori ale producției de lapte de vacă sînt obținute de cooperativele agricole din Otopeni și Berceni, Crevedia, Jilava, Popești-Leordeni, Domnești, Clinceni, Vasilați și Afumați.

APROVIZIONAREA ORAȘULUI BUCUREȘTI

Perioada ultimilor zece ani, în ceea ce privește volumul și structura producției agricole destinate orașului București, se poate caracteriza ca o etapă de definitivare, de punere de acord între producția agricolă a zonei periurbane și cerințele de consum ale orașului. Analiza producției marfă a agriculturii zonei periurbane, mai ales în perioada 1968—1970, reliefează nu numai treapta superioară a acestor relații în prezent, ci și tendințele, posibilitățile de mărire și de diversificare ale producției agricole în condițiile unor cerințe mult mai mari ale capitalei noastre în continuă dezvoltare economică și demografică.

În anii 1968, 1969 și 1970, producția agricolă livrată anual de zona periurbană a Bucureștilor a fost în medie de 375 000 de tone produse vegetale și de 68 200 de tone produse animaliere.

Din valoarea totală a produselor expediate orașului București de zona sa periurbană, peste 70 % revin produselor vegetale și aproape 30 % celor animaliere. În structura livrărilor de produse vegetale, locul principal îl dețin legumele și cartofii—77,4 % (din care legumelor le revin 63,9 %), ceea ce dovedește funcția net legumicolă a zonei periurbane, relațiile strînse dintre oraș și zonă (fig. 13).

Datorită cerințelor mari ale industriei alimentare bucureștene, o pondere însemnată în cadrul produselor agricole livrate au și plantele pentru industrializare — floarea soarelui și sfecla de zahăr — aproape

Fig. 13. — Structura producției agricole marfă.

5 % (din care 3,4 % floarea soarelui). Livrările de fructe, cărora le revin 2,5 % din valoarea totală a produselor vegetale, se efectuează mai ales primăvara și vara, în structura lor predominând caisele, cireșele, căpsunile și piersicile.

Dintre produsele animaliere, cea mai mare valoare este înregistrată de carne — 37,3 % din valoarea totală a producției animale, după care urmează ouăle — 32,0 % și laptele de vacă — 21,6 %.

Ca o foarte sugestivă și edificatoare diferențiere teritorială a aprovizionării considerăm a fi aceea în funcție de „curenții de produse” suprapuși pe căile de comunicație pe care se canalizează transporturile. Acest mod de analiză, care prezintă fenomenul nu numai teritorial, ci și, mai ales, dinamic, redă mișcarea în spațiu a produselor. Caracteristicile arealelor sau subzonele astfel stabilite sînt puse în evidență de volumul și structura „curenților de aprovizionare” care, la rîndul lor, sînt în strînsă legătură cu structura producției agricole și cu rețeaua de căi de comunicație.

Suprapunîndu-se rețelei rutiere, curenții de aprovizionare apar și ei ca o rețea, cu diferite ramificații — deosebite prin importanța pe care o au —, avînd o extindere și o densitate în funcție de dimensiunile subzonei respective și de intensitatea livrărilor sale (fig. 14).

1. *Arealul de aprovizionare Ciolpani — Otopeni*, cel mai întins în suprafață, are ca arteră principală colectoare șoseaua București — Ploiești, spre care „confluează” alte cinci artere secundare (Periș — Cocioac, Siliștea Snagovului — Ciolpani — Tîncăbești, Nuci — Snagov, Fierbinți-Tîrg — Moara Vlăsiei, Balotești — Otopeni). Principala sa caracteristică este dată de volumul mai ridicat al legumelor, sfeclii de zahăr, laptelui proaspăt de vacă, ouălor și produselor lactate. Acest areal furnizează 6,1 % din volumul total de lapte proaspăt dirijat spre București din întreaga zonă periurbană, peste 26 % din cel de ouă, peste 11 % din cel de carne, aproape 10 % din cantitatea totală de smîntînă, aproape 16 % din brînză de vacă și peste 25 % din brînză de oaie, precum și peste 10 % din cereale, peste 38 % din sfecla de zahăr și 7 % din cea de legume.

În ceea ce privește „timpul de aprovizionare”, adică durata medie ce se scurge de la încărcare pînă la descărcare, datorită întinderii mari a arealului este destul de diferită. În funcție de depărtare, timpul de aprovizionare nu depășește 90 de minute, avînd în vedere starea foarte bună de circulație a tuturor arterelor rutiere. Timpul de aprovizionare nu se suprapune decît uneori cu izocronele de la transportul de călători, avînd alte condiții (de trasee, de mijloace de transport etc.).

2. *Arealul Tunari*, unul dintre cele mai reduse ca suprafață — din care cauză și participarea sa cantitativă este neînsemnată —, se axează pe șoseaua Dimieni — Tunari (neasfaltată) și Tunari — București (asfaltată). Importanța cea mai mare în structura curenților de produse o au legumele, laptele de vacă și brînză de oaie, iar timpul de transport se limitează la circa 30 de minute.

**ZONA PERIURBANA
A
BUCUREȘTILOR**

LEGENDA

Areele de aprovizionare

— Limită de areal

..... Limită subareal

→ Căi rutiere de aprovizionare

0 2 4 6 Km.

Map showing the periurban zone of Bucharest, with numerous place names and a legend. The legend defines symbols for supply areas, administrative boundaries, and roads. A scale bar indicates distances up to 6 km.

Fig. 14. — Curenți și areale de aprovizionare.

4. *Arealul Afumați — Sinești — Petrăchioaia*, axat pe șoseaua București — Urziceni spre care converg mai multe trasee colectoare secundare, cuprinde localitățile Fundeni (com. Dobroești), Voluntari, Afumați, Lileci, Sinești — pe șoseaua București — Urziceni, Piteasca, Sindrilita —

pe ramificația de pe valea Șindrilitiei, Moara Domnească, Găneasa, Cozieni — pe valea Pasărea, Măineasca — pe valea Mostiștei și Petrăchioaia, Vinători, Creța și Surlari — pe șoseaua asfaltată Petrăchioaia — Afumați. Acest areal are o participație mai însemnată la aprovizionarea Bucureștilor cu lapte de vacă — peste 5 %, miere — peste 24 %, pește — aproape 10 %, carne — peste 15 %, briază de oaie — peste 10 %, fructe — peste 13 %. Foarte diferit, în funcție de distanțe și de starea traseelor de circulație, timpul de transport prezintă valori ce se înscriu între 20 și 90 de minute.

5. *Arealul Brdnești*, cuprinzind localitățile Pantelimon, Brănești, Pasărea, Vadu Anei, Belciugatele, Cojești, Vărbilău, Cindeasca și Izlaz, este axat pe șoseaua București — Călărași, căreia i se atașează arterele dinspre Belciugatele și Vadu Anei. Curenții de aprovizionare ai acestui areal beneficiază de condiții bune de transport și sint dominați ca importanță de floarea soarelui — aproape 20 % din cantitatea totală livrată de zona periurbană, cereale — peste 9 %, lapte de vacă — 6 %, pește — 5 %, gogoși de mătase — 52 %.

6. *Arealul Cernica — Vasilați*, axat pe șoseaua neasfaltată de pe stînga Dimboviței, cuprinde localitățile Cernica (pînă aici fiind șosea asfaltată), Tingam, Fundeni, Plătărești, Păroaia, Pițigaia, Dorobanțu, Podu Pitarului, Cănești, Gălbinași, Vasilați și Popești. În structura produselor, canalizate pe un singur curent de aprovizionare cu cîteva mici ramificații, importanța cea mai mare o au cerealele — 11 % din volumul total livrat de zona periurbană, floarea soarelui — aproape 20 %, laptele de oaie — 31 % și mierea — 17 %. Datorită stării destul de necorespunzătoare a rețelei de căi de comunicație de aici, timpul de transport ajunge la 90 de minute și chiar mai mult în anotimpurile ploioase.

7. *Arealul Glina* se axează pe șoseaua Bălăceanca — Glina — București și este alcătuit din localitățile Bălăceanca, Poșta, Căldăraru, Glina, Manolache și Cățelu. Caracteristica sa este dată de volumul mai mare al legumelor, luptelui și produselor lactate.

8. *Arealul Frumușani — Budești — Hotarele*, axat pe șoseaua națională Burnrești — Oltenița și pe ramificația spre Greaca, cuprinde localitățile Popoșli-Leordeni, Orăști, Postăvari, Pădurișu, Frumușani, Pasărea, Buciumeni, Gruin, Budești, Herăști, Miloșcești, Hotarele, Izvoarele, Teiușu, Crivăț, Greaca, Zboiu și Puțu Greci. Traseul principal, destul de lung, al curenților de aprovizionare îndeplinește condiții foarte bune de transport, însă unele porțiuni ale ramificațiilor secundare se suprapun pe drumuri neasfaltate, ceea ce face ca timpul maxim de transport să ajungă la circa două ore.

Ou o participație însemnată la aprovizionarea capitalei, curenții de produse ai acestui areal diferă destul de mult de la o porțiune la alta, însă ca trăsătură esențială a sa este ponderea mai mare a legumelor — peste 16 % din cantitatea totală livrată de zona periurbană orașului București, a cerealelor — 15 %, florii-soarelui — 23 %, a fructelor — aproape 23 %, a strugurilor — peste 25 %, a laptelui de vacă — peste

10 %, a laptelui de oaie — 28 %, a mierii — aproape 16 %, a cărnii — 9 %, a brânzei de vacă — 9 %. După cum se vede, curentul de aprovizionare al acestui areal concentrează nu numai un mare volum, ci și o mare diversitate de produse agricole.

9. *Arealul Vidra — Vărăști — Colibași*, cu un principal curent de aprovizionare format din unirea a două ramificații, cuprinde localitățile Berceni, Vidra, Crețești, Dobreni, Vărăști, Valea Dragului, Cimpurelu, Colibași, Gostinari și Mironaști. Una din ramificațiile acestui curent se suprapune pe un drum neasfaltat, ceea ce duce la transporturi necorespunzătoare pentru produsele perisabile și la consumarea unui timp de aprovizionare de aproape 90 de minute.

Acest areal are o participatie destul de însemnată și diversă la aprovizionarea orașului București, printre principalele sale produse înscriindu-se legumele — aproape 14 %, cartofii timpurii — 10 %, produsele lactate și laptele proaspăt.

10. *Arealul Copăceni — Comana — Călugăreni*, cu o întindere mare, dispune de o rețea mai dezvoltată de artere de transport.

a) Principalul curent de aprovizionare se suprapune șoselei București — Giurgiu — până la Adunații-Copăceni — și apoi drumului asfaltat spre Comana, colectând produsele agricole din localitățile Jilava, Sintești, 30 Decembrie, Copăceni, Adunații-Copăceni, Dărăști-Vlașca, Varlaam, Mogoșești, Grădiștea, Falaștoaca, Comana și Budeni. Datorită distanțelor destul de mari, timpul de aprovizionare atinge 1,5 ore, ceea ce este mult pentru produsele cu un grad mai mare de perisabilitate.

Acestui curent de aprovizionare îi revin aproape 10 % din cantitatea de legume dirijată spre București din zona periurbană, peste 27 % din cea de fructe (între care se remarcă cireșele, căpșunile și smeura), peste 11 % din cea de struguri, peste 9 % din cea de ouă.

b) A doua arteră colectoare, reprezentată de șoseaua națională între Adunații-Copăceni și Călugăreni, canalizează cantități reduse de produse, între care mai importante sînt cerealele și laptele de vacă. Localitățile de aici sînt Călugăreni, Brăniștari și Vlad Țepeș, iar timpul de aprovizionare depășește o oră. Produsele din Budeni sînt dirijate uneori și pe această arteră.

11. *Arealul Măgurele*, cel mai mic ca suprafață din cauza desfășurării reduse în lungime a rețelei rutiere, este axat pe șoseaua asfaltată Măgurele — București și pe alte două artere secundare reprezentate de drumurile dinspre Dărăști-Ilfov, Pruni și Dumitrana. Caracteristica acestui curent de aprovizionare este dată de legume, de laptele de vacă și produsele lactate și de timpul de aprovizionare redus la 30—45 de minute.

12. *Arealul Bragadiru — Mihăilești*, cu axa principală formată din șoseaua București — Alexandria, cuprinde localitățile comunelor Bragadiru, Cornetu, Mihăilești și Buturugeni. Curentului de aprovizionare ce

se suprapune șoselei asfaltate i se atașează alți doi curenți de aprovizionare dinspre Buturugeni și Novaci. În structura produselor livrate de acest areal, importanța cea mai mare o au ouăle — peste 34 % din cantitatea totală a producției marfă de ouă a zonei periurbane, laptele de vacă — 7 %, legumele — aproape 9 %, cerealele — 5 %, carnea — 18 % și gogoșile de mătase — 25 %.

Timpul de transport este în general satisfăcător pentru produsele perisabile, însă în localitățile extreme, Buturugeni și Novaci, el atinge o oră.

13. *Arealul Domnești*, redus la localitățile comunei Domnești, este străbătut de o singură arteră de circulație, pe care se dirijează un curent de aprovizionare format mai mult din legume și lapte de vacă. Timpul de aprovizionare esle situat sub 30 de minute.

14. *Arealul Ciorogirla — Bolintin-Vale — Găiseni*, străbătut de o largă rețea de artere de circulație, are o întindere dintre cele mai mari și concentrează numeroase localități. Curenții de aprovizionare, suprapuși pe căile de comunicație, au configurația unei rețele hidrografice bine dezvoltate. Principalul ax al acestei rețele este reprezentat de șoseaua asfaltată ce străbate localitățile Ciorogirla, Bolintin-Deal, Bolintin-Vale, Palanca, Stoenesti, Găiseni și Cârpenișu, la care confluează mai multe artere secundare ce canalizează curenții de aprovizionare din localitățile Grădinari și Tintava; Hobăia, Ogreneni și Malu Spart; Drăgăneasca, Trestieni, Ulmi, Icoana, Poenari și Moșteni; Florești și Stoenesti; Căscioarele și Podu Popa Nae. Ca urmare a întinderii destul de mari a acestui areal, curenții săi de aprovizionare prezintă diferențe însemnate, însă volumul produselor livrate este relativ redus, deținând ponderi mici în raport cu alte areale de aprovizionare, iar timpul maxim de aprovizionare depășește două ore. Particularitățile structurii produselor marfă sînt reprezentate de ponderile mai ridicate ale sfeclei de zahăr, cerealelor, cartofilor și mierei.

15. *Arealul Chiajna — Joița* se axează pe un drum modernizat, care dirijează curentul de aprovizionare format din produsele localităților Chiajna, Dudu, Dragomirești-Deal, Bicu, Joița și Cosoba. Artera secundară este formată din curentul de aprovizionare ce străbate localitățile Dragomirești Vale, Zurbaua și Săbăreni. Timpul de aprovizionare maxim este de o oră.

Caracteristica acestui areal este dată de ponderile însemnate ale legumelor, cartofilor și mai ales ale laptelui de vacă — aproape 10 % din cantitatea totală livrată de zona periurbană.

16. *Arealul Tărtășești — Răcari — Potlogi*, desfășurat de-a lungul șoselei naționale București — Pitești, este dominat de importanța deosebită a cartofilor — peste 25 % din cantitatea totală de cartofi livrată de zona periurbană, din care o mare parte cartofi timpurii. Ponderi însemnate mai revin cerealelor, legumelor, sfeclei de zahăr și laptelui de vacă.

Curentului de aprovizionare ce se desfășoară pe axa principală de circulație și care polarizează produsele agricole ale localităților Chitila, Gulia, Tărtășești, Slobozia-Moară și Lungulețu i se adaugă alte câteva

artere pe care sînt dirijate produsele din Ghergani, Răcari și Bildana; Potlogi, Românești și Poiana; Brezoaia și Brezoale.

Timpul de aprovizionare este destul de diferit, pentru localitățile extreme el ajungînd la aproape două ore.

17. *Arealul Buftea — Crevedia* este axat pe șoseaua București — Ploiești, avînd ca trăsături esențiale, în ceea ce privește aprovizionarea cu produse agricole, ponderile mai ridicate ale cerealelor — peste 10 % din volumul total de cereale livrat de zona periurbană, sfeclei de zahăr — peste 13 %, fructelor — aproape 14 % și mai ales ale produselor animaliere : ouă — aproape 38 %, lapte de vacă — 15 %, carne — aproape 20 % (în special de pasăre), brînză de vacă și de oaie, pește — 63 %.

Principala arteră de circulație care străbate localitățile Mogoșoaia, Buftea și Crevedia primește și curenții de produse ai arterelor secundare — Vizurești și Urziceanca, Ciocănești și Samurcași. Timpul de aprovizionare este situat sub o oră.

O parte din acești curenți se formează și se dezvoltă numai pe teritoriul zonei periurbane (Tunari, Ștefănești, Cernica — Vasilăți, Glina, Măgurele, Domnești și Chiajna — Joița), cu urmare a situației teritoriale și funcționale a căilor de comunicație respective. Alte areale sînt axate pe căi de comunicație pe care sînt dirijate produse agricole și din afara zonei periurbane, însă majoritatea absolută a volumului curenților de aprovizionare este formată din produsele arealului respectiv din cadrul zonei periurbane.

FORȚA DE MUNCĂ ÎN ECONOMIA AGRICOLĂ

Ca o caracteristică a zonelor periurbane, și în primul rînd a celei a orașului București, este tendința creșterii lipsei de forță de muncă proprie care să asigure necesarul din sectorul agricol. Cauzele constau în atragerea unei însemnate părți din populația activă a zonei de către activitățile productive și terțiare din orașul București sau din centrele industriale ale zonei.

Din aceste cauze, fermele de stat și cooperativele agricole sînt nevoite să aducă forță de muncă, în perioadele de vîrf, din afara zonei periurbane.

În anul 1970, populația aptă de muncă din zona periurbană a Bucureștilor se cifra la peste 235 000 de locuitori. Raportată la terenul agricol, populația aptă de muncă scoate în relief gradul de înzestrare a agriculturii cu forța de muncă, evidențiază unele trăsături teritoriale ale relațiilor dintre agricultură și forța de muncă. Cele mai mari densități de populație aptă de muncă în raport cu terenul agricol se înregistrează în comunele Cornetu și Bolintin-Vale (peste 300 de persoane la 100 ha teren agricol), Dărăști-Ilfov și Dobroești (peste 200), Voluntari, Chiajna, Măgurele, Florești, Ciolpani (peste 150).

În ultimii trei ani (1908—1970), din întreaga populație aptă de muncă, numai 45 % a lucrat efectiv în cooperativele agricole de producție, restul angajându-se în sectoare neagricole.

Utilizarea forței de muncă în agricultură evidențiază ca deficitare localitățile legumicole și cele dormitor.

Balanța forței de muncă din agricultură, adică raportul dintre necesar și existent, arată că forța de muncă, la nivelul actual de mecanizare, prezintă mari diferențieri de la o localitate la alta, înregistrându-se areale cu o balanță negativă.

Pentru a calcula balanța forței de muncă s-a luat în considerare terenul arabil convențional și necesarul de forță de muncă pentru un hectar teren arabil convențional. Pe baza acestor două valori s-a obținut balanța forței de muncă pentru fiecare localitate în parte, balanță care permite analiza forței de muncă din agricultură nu numai în prezent, ci și în perspectivă, în condițiile mecanizării mai avansate a lucrărilor agricole.

Pe baza balanței forței de muncă în agricultură am elaborat *indicele balanței forței de muncă* în agricultură, care reprezintă raportul dintre balanța forței de muncă și populația care activează în agricultură

$$Ib = \frac{Pa - Pn}{Pa} \cdot 100 \quad (Pa \text{ este populația activă care lucrează în domenii}$$

agricole, iar Pn este necesarul de forță de muncă la un hectar teren arabil convențional (fig. 15).

După acest indice, pe teritoriul zonei periurbane se evidențiază un areal în Cîmpia de subsidență și altul în Cîmpia Snagovului cu indice al balanței forței de muncă cu valori pozitive, precum și mai multe centre situate mai ales în luncile Neajlovului, Dimboviței, Argeș-Sabar și în cîmpiile Burnaz, Cîlnău și Mostiște. Centrele cu indice negativ se localizează în sudul și sud-vestul orașului București, precum și în lunca Argeș-Sabar și în Cîmpia Colentinei.

COMPLEXELE TERITORIALE DE PRODUCȚIE AGRICOLĂ

Odată cu evoluția agriculturii, în cuprinsul zonei periurbane s-au înregistrat și modificări teritoriale în caracterul agriculturii, în complexele agricole ce au caracterizat anumite suprafețe, mai mari sau mai mici. Aceste complexe teritoriale agricole au corespuns unor etape de dezvoltare a economiei agricole și au fost caracterizate de specificul producției globale marfă, în primul rînd, și de structura terenurilor cultivate, în al doilea rînd.

Înainte de primul război mondial, pe actualul teritoriu al zonei periurbane a Bucureștilor se evidențiau trei complexe teritoriale agricole, în funcție de valoarea producției marfă:

1. *Complexul cerealier-zootehnic* se suprapunea luncii Argeș-Sabar dintre Gîrlogirla — Tîntava și Budești, Cîmpiei Cîlnăului, luncii Dimbo-

viței dintre Dragomirești-Vale și Budești, precum și porțiunilor cimpilor de est și nord situate în imediata apropiere a Bucureștilor. Producția globală marfă era formată din circa 50 % cereale, 40 % produse animaliere (în special lână, brinză de oaie, piei de animale), 10 % alte produse agricole.

2. *Complexul zootehnic-cerealier*, cuprinzând restul zonei periurbane, cu excepția a patru mici areale, era caracterizat de ponderea mai mare a produselor animaliere (brinză, lână, piei, animale vii, miere) — circa 55 %. Cerealele reprezentau peste 35 % din producția globală marfă, iar în cadrul celorlalte culturi (10 %) un loc principal revenea leguminoaselor pentru boabe și cartofului.

3. *Complexul viticol-cerealier-zootehnic*, format din patru areale dispartate — unul între Greaca și Prundu, altul între Varlaam și Novaci, al treilea la sudul Bucureștilor, iar ultimul în raza localităților Panteleimon, Dobroești și Fundeni — prezenta o îmbinare relativ apropiată a ponderilor produselor viticole, cerealiere și animaliere.

După primul război mondial, în cadrul producției marfă își fac apariția și se dezvoltă continuu legumele, plantele pentru industrializare și fructele. Prin avântul deosebit înregistrat de agricultura zonei periurbane, sub influența directă a orașului București, producția marfă se mărește considerabil cantitativ și se diversifică, ceea ce are ca urmare o modificare substanțială a tipurilor geografice de agricultură. În perioada 1935—1938 se distingeau cinci complexe teritoriale agricole, diferențiate destul de bine de caracterul producției globale marfă :

1. *Complexul cerealier-legumicol-zootehnic* reprezenta o îmbinare a producției globale de 40 % cereale, 25 % legume și cartofi, 20 % produse animaliere, restul fiind plante pentru industrializare, leguminoase boabe, pepeni etc. Acest complex geografic de agricultură era fragmentat în mai multe areale, care prezentau și unele deosebiri calitative : Cimpia de subsidență, luncile Argeș-Sabar și Dîmboviței.

2. *Complexul cerealier-zootehnic* cuprindea teritoriul din jurul orașului București, cu o extensiune mai mare în partea sudică, fiind caracterizat de o structură a producției globale marfă în care cerealele dețineau 60 %, produsele animaliere 25 %, restul revenind plantelor pentru industrializare, legumelor, pepenilor, fructelor și leguminoaselor pentru boabe.

În cadrul producției animale se remarcă laptele proaspăt, furnizat mai ales, în mod zilnic, de localitățile Berceni, Otopeni, Ohitila, Mogoșoaia și Frumușani.

3. *Complexul cerealier-zootehnic-plante pentru industrializare* ocupa partea nord-vestică, nordică și estică a actualei zone periurbane. Caracterul producției sale globale era dat de cereale — 40 % (în cadrul cărora cea mai mare valoare o înregistra grîul), produse animaliere — 30 % (mai ales brinză de oi și lână), plante pentru industrializare — 10 % (floarea soarelui și sfeclă de zahăr), restul revenind legumelor, fructelor, leguminoaselor pentru boabe, pepenilor etc.

ZONA PERIURBANĂ A BUCUREȘTILOR

0 4 8 12 km

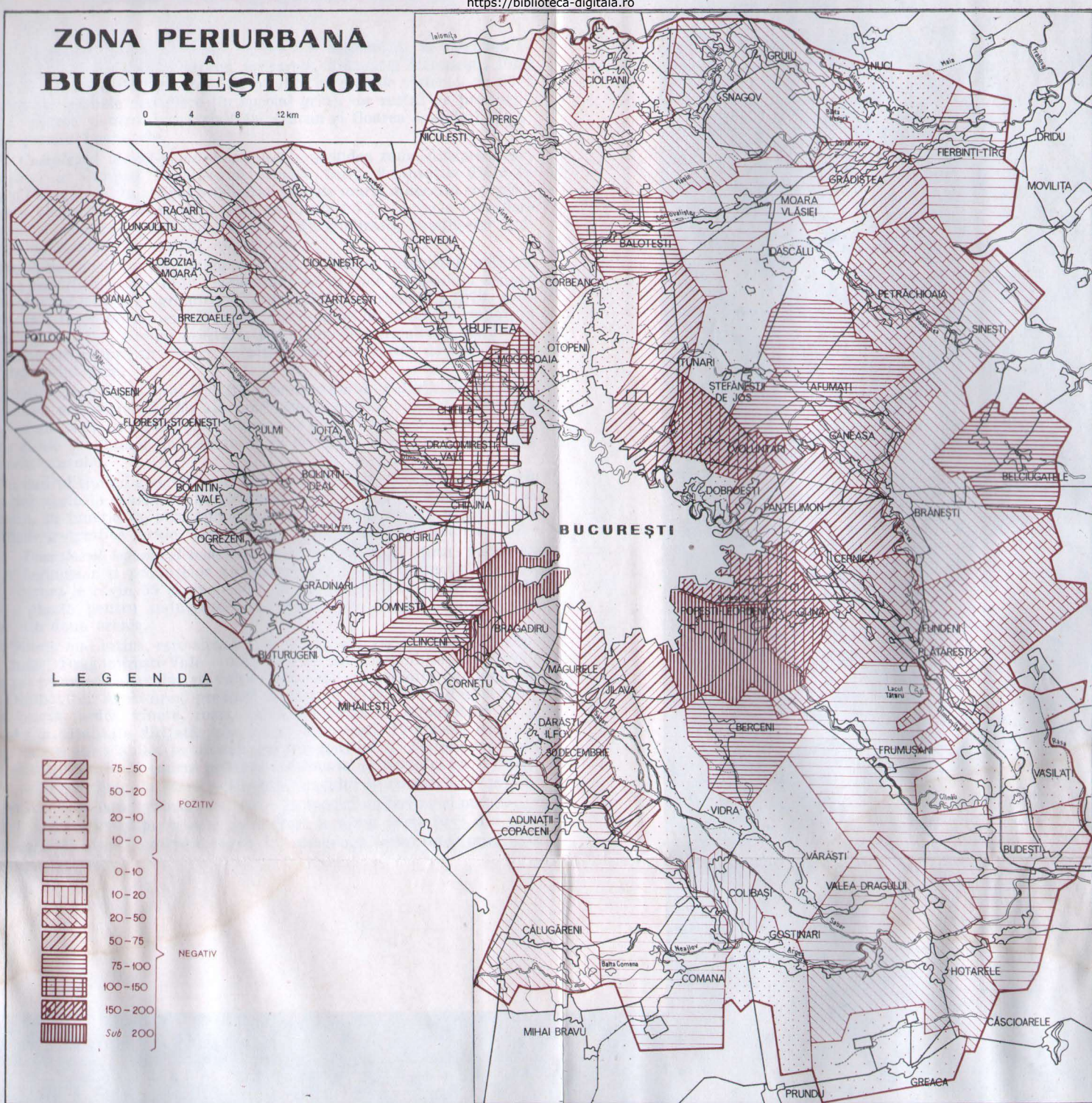

Fig. 15. — Balanța forței de muncă (după indicele balanței forței de muncă).

4. *Complexul viticol-cerealier*, redus ca suprafață, se întindea în raza localităților Greaca, Hotarele, Izvoarele, Teiușu și Mironești, fiind caracterizat prin ponderi de 45 % ale producției globale viticole, de 40 % ale producției globale cerealiere (în special grâu), iar restul de producția animală, plante pentru industrializări (tutun și floarea soarelui), leguminoase pentru boabe etc.

5. *Complexul viticol-pomicol-cerealier* cuprindea rama dinspre Argeș și Neajlov a Cîmpiei Neajlovului situată între localitățile Dărăști-Vlașca și Călugăreni. În cadrul producției globale marfă a acestui complex, produsele viticole dețineau 35 %, cele pomicele 25 %, iar cele cerealiere 25 %, restul revenind plantelor pentru industrializare, produselor animaliere, leguminoaselor pentru boabe etc.

După cel de-al doilea război mondial, valoarea producției agricole marfă se modifică foarte mult, reflectându-se în mod evident și asupra caracterelor spațiale ale agriculturii teritoriului periurban. În 1970, zona periurbană a Bucureștilor corespundea, din punctul de vedere al structurii și valorii producției, *tipului geografic periurban* de agricultură, care prezintă caractere proprii în raport cu alte tipuri geografice de agricultură de pe teritoriul țării.

Particularitățile acestui tip sînt reprezentate de valorile dominante, în structura producției marfă, ale produselor agricole vegetale solicitate de oraș și ale celor care participă indirect la acoperirea cerințelor urbane, precum și ale produselor animaliere ce se cer zilnic și în stare proaspătă pe piețele orașului.

În cadrul tipului geografic periurban, în care 60—65 % din valoarea producției agricole marfă revin produselor legumicole și animaliere, se deosebesc, în funcție de structura producției globale marfă și de particularitățile geografice locale, șase complexe teritoriale agricole (fig. 16):

1. *Complexul legumicol-zootehnic* este caracterizat prin ponderea mare a legumelor și produselor animaliere în cadrul producției globale marfă, cărora le revin 55 și, respectiv, 35 %, restul fiind reprezentat de cereale, plante pentru industrializare, fructe etc. Acest complex este format din două areale.

Primul, mai întins, este situat în vestul și sud-vestul orașului București, între Dragomirești-Vale — Chiajna și 30 Decembrie — Sintești, fiind axat pe valea Sabarului, pe valea Cîrlogăriei și pe o mică porțiune din valea Dimboviței. Acest areal prezintă o mare varietate în producția legumicolă marfă (ardei, vinete, roșii, varză, rădăcinoase, zarzavaturi etc.), care este în totalitate dirijată spre orașul București. Produsele timpurii au o pondere apreciabilă, în ultimii ani înregistrînd o creștere evidentă și cele extratimpurii. În cadrul producției animale, principalul loc îl ocupă laptele — livrat zilnic, în stare proaspătă, orașului București — și produsele lactate, după care urmează carnea — în special de bovine și porcine — și ouăle. Legumelor și produselor animaliere le revin peste 90 % din producția agricolă marfă a acestui areal. De asemenea, rolul unor puternice

unități agricole de stat, ca cele de la Dudu, Bragadiru, 30 Decembrie, este foarte mare în structura și mărimea producției agricole marfă. Aici este și o mare fermă avicolă de tip industrial (la 30 Decembrie), o fermă industrială (la 30 Decembrie), care valorifică industrial (mezeluri, produse lactate, conserve din carne, legume și fructe) produsele agricole locale, precum și o fabrică de conserve de legume și fructe (la Bragadiru).

Fig. 16. — Complexele teritoriale de producție agricolă în 1970.

Al doilea areal este situat în sud-estul Bucureștilor, pe valea Colenței și valea Dimboviței, cuprinzând teritoriile comunelor Dobroești, Pantelimon, Cernica și Popești-Leordeni. În cadrul producției sale globale, legumelor le revin peste 47%, iar produselor animaliere aproape 30%,

cerealele, plantele pentru industrializare, fructele, leguminoasele pentru boabe etc. deținând restul de 23 %. Caracteristica acestui areal este dată de locul principal pe care legumele de seră (tomate) îl ocupă în structura producției globale legumicole (peste 30 % din valoarea producției legumicole), precum și de ponderea însemnată pe care o reprezintă legumele extratimpurii, roșiile, ardeiul, ceapa și leguminoasele păstăi. Produsele animaliere sînt reprezentate în primul rînd de lapte proaspăt și apoi de produse lactate și carne. În ceea ce privește producția globală marfă, legumele și produsele animaliere dețin peste 90 %.

2. *Complexul legumicol-cerealiier-zootehnic* se suprapune unei mari părți din Cîmpia de subsidență, luncii Argeș-Sabar, luncii Dimboviței din avale de Cernica, luncii Ialomiței și teritoriului cuprins între valea Colentinei și valea Pasărea.

Caracteristica sa este dată de o producție agricolă complexă, în care legumelor le revin 50 % din producția globală marfă, produselor animaliere 20 %, cerealelor 20 %, iar restul de 10 % fructelor, plantelor pentru industrializare, leguminoaselor pentru boabe.

În cadrul acestui complex se evidențiază șase areale, diferențiate prin structura producției marfă și a culturilor agricole :

a. *Arealul nord-vestic*, axat pe văile Sabarului și Dimboviței, cuprinzînd teritoriile comunelor Lungulețu, Răcari, Tărtășești, Brezoale, Poiana, Ulmi și Joița, se remarcă prin predominanța legumelor — 30 %, cerealelor — 34 % și produselor animaliere — 20 % în cadrul producției globale vegetale și animale. Producția globală marfă este dominată de legume și produse animaliere, cu o pondere de peste 70 %, iar în cadrul legumelor însemnată cea mai mare o au cartofii și varza.

b. *Arealul vestic*, situat în valea Argeșului, se suprapune teritoriilor comunelor Bolintin-Vale, Bolintin-Deal, Cornetu, Mihăilești, Grădinari, Domnești, Măgurele și Dărăști-Ilfov. Aici, structura producției globale se prezintă astfel : 40 % legume, 30 % cereale, 22 % produse animaliere, restul revenind fructelor, plantelor pentru industrializare, leguminoaselor pentru boabe etc. În cadrul producției globale marfă, legumelor și produselor animaliere le revin peste 75 %, în structura legumelor predominînd ceapa, ardeiul gras, vinetele, roșiile și leguminoasele păstăi, iar în cea animalieră baza este formată de lapte proaspăt, ouă și păsări.

c. *Arealul sudic*, suprapus luncii Argeș-Sabar în avale de 30 Decembrie, este alcătuit din comunele Adunații-Copăceni, Vidra, Vărăști, Collbași, Comana, Gostinari, Valea Dragului, Hotarele și Budești.

Caracteristica acestui areal este dată de ponderea mai mare pe care o au legumele în cadrul producției agricole globale — 55 %, după care urmează cerealele — 21 % și produsele animaliere — 19 %. Producția globală marfă este reprezentată în proporție de aproape 90 % de legume,

fructe și produse animaliere. Între celelalte produse marfă se remarcă plantele pentru industrializare și cerealele.

d. *Arealul sud-estic*, format din valea Dimboviței în avale de Popești-Leordeni, cuprinde comunele Glina, Fundeni, Plătărești și Vasilați. Producția globală agricolă este reprezentată de legume în proporție de peste 45 %, cereale 30 %, produse animaliere peste 20 %, restul revenind plantelor pentru industrializare, fructelor, leguminoaselor pentru boabe, viticulturii. Producția globală marfă este alcătuită de legume și produse animaliere în proporție de peste 80 %.

e. *Arealul estic* cuprinde teritoriul dintre văile Pasărea și Colentina, incluzând comunele Otopeni, Tunari, Ștefănești, Voluntari, Afumați, Găneasa și Brănești. Producția sa globală este alcătuită din legume — 35 %, cereale — 30 %, produse animaliere — 20 %. În cadrul producției globale marfă predomină legumele și produsele animaliere — peste 75 %, după care urmează fructele, cerealele, leguminoasele pentru boabe, plantele pentru industrializare.

f. *Arealul nord-estic*, localizat în lunca Ialomiței, în avale de Snagov, este compus din teritoriile de luncă ale comunelor Snagov, Gruiu, Nuci și Fierbinți-Tirg. În cadrul producției globale agricole a acestui areal, legumele reprezintă peste 40 %, cerealele 30 % și produsele animaliere 20 %. Producția globală marfă este formată în proporție de peste 80 % din legume și produse animaliere, restul revenind cerealelor, plantelor pentru industrializare, fructelor, leguminoaselor pentru boabe etc.

3. *Complexul cerealier-legumicol-zootehnic* cuprinde Cimpia Cîlnăului, Cimpia Vlăsiei nordice și părți din Cimpia de subsidență și din Cimpia Neajlovului. Particularitățile generale ale acestui complex de producție agricolă sînt legate de producția cerealieră — peste 40 % din producția totală globală, de legume — peste 25 %, de produse animaliere — peste 20 % și de ponderi relativ însemnate ale plantelor pentru industrializare și ale leguminoaselor. În cadrul producției globale marfă predomină cerealele — 35 %, legumele — 30 %, produsele animaliere — 15 %, plantele pentru industrializare — 10 %.

4. *Complexul viticol-cerealier* este localizat în Cimpia Burnazului din raza comunelor Greaca, Hotarele și Gostinari. Aici, datorită frecvenței ridicate a viței de vie, producția globală agricolă este alcătuită în principal din produsele viticole — 50 % și cereale — 30 %, după care urmează plantele pentru industrializare, produsele animaliere, leguminoasele pentru boabe. În componența producției globale marfă intră produsele viticole (struguri de masă și vin) — peste 60 %, cerealele — 20 %, plantele pentru industrializare 10 %, produsele animaliere — peste 5 % etc.

5. *Complexul viticol-pomicol-cerealier* ocupă extremitatea sud-estică a Cimpiei Neajlovului, cuprinzînd părți ale teritoriilor comunelor Adunații-Copăcenii, Comana și Călugărenii. Frecvența mare a viilor și livezilor a condiționat și profilul producției globale agricole. Acest complex este caracterizat de imbinarea producțiilor globale ale viticul-

turii, pomiculturii și cerealelor, cărora le revin ponderi de 35, 30 și, respectiv, 25% din producția globală agricolă, după care urmează produsele animaliere, plantele pentru industrializare, leguminoasele pentru boabe.

În cadrul producției globale marfă, produsele viticole reprezintă 40%, cele pomicole peste 35%, iar cele cerealiere peste 15%.

6. *Complexul cerealier-zootehnic* se prezintă mai fragmentat și ocupă o mică porțiune din Cîmpia Burnazului (din raza comunelor Comana și Călugăreni), o porțiune din vestul Cîmpiei Mostiștei (Belciugatele, Fundeni, Brănești, Sinești, Petrăchioaia, Dascălu) și extremitatea nord-vestică a Cîmpiei Vlășiei. Locul principal în cadrul producției globale agricole îl ocupă cerealele — peste 55%, după care urmează produsele animaliere — 35%, plantele pentru industrializare, leguminoasele pentru boabe etc.

SILVICULTURA ȘI ECONOMIA FORESTIERĂ

În afură de rolul pe care pădurea îl are în peisajul natural și de importanța sa economică, în cadrul zonelor periurbane fondul forestier se înscrie printre factorii principali ai relațiilor zonă-oraș. Pădurea reprezintă un puternic factor generator de turism, care determină relații strinse pe linia agrementului și recreerii.

PĂDURILE

Pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor, datorită condițiilor naturale locale și existenței unei populații încă din cele mai vechi timpuri, pădurea a avut un rol deosebit în viața socială și economică.

Repartițiune geografică a pădurilor. Documentele cartografice vechi indică întinderea considerabilă a vegetației forestiere pe întregul teritoriu al actualei zone periurbane. *Harta Austriacă* de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și *Harta Sătmar* de la mijlocul secolului al XIX-lea arată existența unor mari și numeroase masive forestiere, care împinzeau tot teritoriul periurban, constituind elementul de bază al peisajului natural. „Neafîrșiții codri ai Vlășiei”, care reprezentau pădurile de odinioară ale zonei periurbane, au intrat în istorie și în legende datorită masivității, întinderii lor considerabile. Toată Vlășia de nord, Burnazul, Cîmpia Neajlovului, Cîmpia Mostiștei de Sus erau acoperite de vegetație forestieră.

Odată cu dezvoltarea social-economică, omul a defrișat pădurea pentru a obține teren agricol, a redus treptat, dar continuu, întinderea

pădurilor. În perioada 1880—1800, suprafața forestieră însuma 56 500 ha, iar în 1922, după statistica pădurilor, aceasta scăzuse la 45 000 ha. Cele mai întinse masive erau situate în raza localităților Comana — Prundu (3 600 ha), Buftea (1 925 ha), București — Băneasa (760 ha), Tunari (750 ha), Moara Domnească (650 ha). Actualele păduri nu sînt altceva decît „rămășițe” ale codrilor Vlăsiei, dovezi incontestabile și concludente ale existenței unor întinse masive păduroase în secolele trecute. Puternica fragmentare, împrăștiere, a pădurilor se datorează acțiunilor omului pentru cîștigarea de teren agricol, acțiuni întreprinse mai ales după 1900. Exceptînd Cîmpia Cîlnăului de vest și împrejurimile imediate din vestul și sudul orașului București, peste tot în zona periurbană, pe văile apelor sau pe podurile cîmpurilor, la margine de sat sau în mijloc de cîmpie, străluind lacurile sau conturînd orizontul, suprafețele mai mari sau mai mici ale pădurilor apar la tot pasul.

În anul 1970, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor erau 39 100 ha de pădure, din care 780 ha de protecție. Ca „trupuri” de pădure, cele mai întinse sînt Comana, Căscioarele, Cernica, Vlăsia, Snagov, Brînzeasca, Căldărușani, Cocioac, Ciocăneasca, Rîlioasa și Băneasa.

Din punctul de vedere al teritoriilor administrative, comunele cu cele mai întinse suprafețe sînt: Comana și Snagov, Gruiu, Pantelimon, Moara Vlăsiei și Buftea, Brănești, Hotarele și Ciocănești.

Cu suprafețe neînsemnate se înscriu teritoriile comunelor Belciugatele, Vărăști, Slobozia-Moară, Cornetu, Poiana și Dobroești.

Structura pe specii și vîrstă. În structura actuală pe specii predomină cvercineele pure și în amestec, după care urmează foioasele de esență moale și salcîmul. Cvercineele pure apar în masiv în cea mai mare parte a arealului forestier Comana — Mihai Bravu, în pădurile Brînzeasca și Bigiara (de lingă Moara Vlăsiei), într-o parte însemnată a arealului forestier din nord (Cocioac — Snagov — Căldărușani), în pădurile Tunari, Buciumeanca, Sinești, Afumați, Pasărea, Vlădiceasca (de lingă Frumușani). Cvercineele în amestec, așa-numitele șleauri, alcătuiesc arealul forestier Cernica — Pustnicu și pădurile Vizureasca și Ciocăneasca, o parte însemnată din arealul forestier Comana — Mihai Bravu, cea mai mare parte a arealului forestier din nord (Cocioac — Snagov — Căldărușani) și a pădurilor Căscioarele, Rîlioasa, Buncu etc. Salcîmul este prezent în cîteva mici arii în pădurile Herăști, Vlădiceasca, Pițigaia, iar foioasele moi sînt răspîndite în lunca Argeșului și mai puțin în cea a Ialomiței.

În general, masivele de păduri — alcătuite din mai multe specii, raporturile dintre ele diferind de la un areal forestier la altul și chiar de la o pădure la alta — sînt în cea mai mare parte tinere, deoarece au avut un ciclu de exploatare de 40—50 de ani.

Astfel, pădurile Băneasa, Tunari, Mogoșoaia, cu vîrstă medie de 40—50 de ani, sînt formate din stejar — 35 %, cer — 20 %, tei — 8 %; pădurea Afumați are 36 % cer, 26 % stejar, 20 % girniță; pădurea Pustnicu

30 % cer, 25 % stejar, 20 % tei; pădurea Cernica 30 % cer, 20 % stejar, 20 % tei, 10 % frasin. Pădurea Brinzeasca (lingă Moara Vlăsiei) este formată din gîrniță — 50 %, stejar — 40 %; pădurile Surlari, Vlăsia, Căldărușani, Balta Neagră, Malu Roșu sînt alcătuite din 30 % stejar, 30 % cer, 20 % tei, iar arealul forestier Comana — Mihai Bravu este reprezentat de cer — 31 %, stejar brumăriu — 12 %, tei — 12 %, gîrniță — 10 % (pădurea Comana, din acest areal, constituie o vastă „rezervație naturală”, în care se întîlnesc și diverse specii de origine meridională, cum sînt mojdreanul (*Fraxinus ornus*), ghimpele (*Ruscus aculeatus*)). În pădurea Snagov, din care 967 ha sînt „rezervație naturală”, apar și specii de fag, fenomen extrem de rar pentru zonele de cîmpie, datorită faptului că fagul este un arbore de altitudine mult mai mare. De asemenea, se întîlnesc teiul alb (*Tilia tomentosa*), jugastrul (*Acer campestre*), paltinul de cîmp (*Acer platanoides*) etc. Unele exemplare de frasin, stejar și tei ating dimensiuni impresionante (80—90 cm diametru și 30 m înălțime), ceea ce le conferă un aspect monumental.

Zăvoaiele din lunca Argeșului au o componență pe specii în care predomină salcia — 30 %, plopul — 30 %, aninul — 10 %, virstele fiind în general sub 25 de ani.

Structura funcțională a pădurilor. Cel mai important rol al pădurilor din zonele periurbane este acela pentru recreere și agrement. Privită sub aspectul funcției sale turistice, pădurea din zona periurbană are o deosebită valoare și constituie unul din factorii de bază ai organizării teritoriale.

În astfel de condiții, pădurea trebuie considerată ca o componentă prețioasă a peisajului natural, care să fie „tratată” nu pentru producția de masă lemnoasă, ci amenajată și structurată, în primul rînd, pentru funcția sa de recreere și agrement, de protecție a orașului și a teritoriului periurban. Din acest punct de vedere, masivele de pădure ale zonei periurbane se grupează în două mari categorii funcționale: pentru protecție și estetică și pentru recreație și agrement.

a) Se cunoaște rolul deosebit pe care îl are pădurea în purificarea aerului, în protejarea teritoriului din jur împotriva curenților de aer sau a celor poluați, în atenuarea excesivității climatului, în apărarea malurilor apelor și a versanților cu pantă mare, în protejarea solurilor etc. De aceea, au fost efectuate sau se prevăd plantări pe malul unor ape sau de-a lungul căilor rutiere și feroviare și se preconizează plantații forestiere în jurul orașului București, pe arterele de penetrație în oraș, în jurul marilor unități industriale etc.

Ca perdicie de protecție, pe teritoriul periurban sînt 780 ha, dintre care cele mai însemnate suprafețe sînt situate în raza comunelor Voluntari, Clinceni, Grădinari, Jilava și Comana.

b) Relațiile pe bază de agrement și recreere au conferit pădurii o funcție cu dezvoltare continuă și cu mari perspective. Pădurile din zona periurbană a Bucureștilor se înscriu printre cei mai importanți

factori turistici. Considerin  ca normă pentru satisfacerea cerințelor de agrement 20 ha la 1 000 de locuitori (după Ministerul Economiei Forestiere  i Materialelor de Construcții), actuala suprafa  forestieră a zonei periurbane poate satisface o populație de aproape 2 milioane, ceea ce inseamnă că este necesară numai o modificare a structurii interne  i func ionale a pădurilor existente in raport cu profilul turistic; noile plantații trebuie dirijate mai mult pentru estetică  i pentru protecție.

De asemenea, dacă se consideră că in zilele de „virf” 20 % din populația orașului București se indreapt  spre bazele turistice ale zonei periurbane  i că 15 % preferă pădurea, rezultă că, chiar in zilele de maximă solicitare, pădurile existente sînt suficiente, revenindu-le in medie peste 5 persoane la hectar.

Sub aspectul utilizării in prezent pentru agrement, fondul forestier poate fi grupat in patru categorii:

— Păduri corespunzătoare, in care se practică pe o scară largă agrementul  i recreerea: Pustnicu, Cernica, Băneasa, Tunari, Mogo oaia, Andronache, Snagov, Bîioasa, zăvoaiele Argeșului de la Buda  i Copăceni etc.

— Păduri corespunzătoare, in care agrementul  i recreerea se practică moderat: Grădinari, Malu Spart — Căscioarele.

— Păduri corespunzătoare, unde agrementul  i recreerea se practică slab: Comana — Mihael Bravu, Cioc ne ti, Zăvoaiele Argeșului.

— Păduri puțin corespunzătoare, cu valoare scăzută de agrement și recreere: suprafețele mai mici situate in cadrul c mpiilor, cu drumuri de acces necorespunzătoare.

Gradul in care un masiv de pădure este corespunzător pentru recreere și agrement, adică „tipul de pădure pentru turism”, se stabile te in raport cu mai mulți factori naturali  i social-economici: *suprafața masivului forestier, indicele de acoperire cu arbori a acestei suprafețe forestiere  i existența parcurilor, gradul de închidere pe verticală de către vegetația arborecent , rețeaua de ape din interiorul pădurii considerată prin prisma valorificării turistice (pescuit, canotaj, baie, plajă etc.), microrelieful de interes turstic din cadrul pădurii; de asemenea, existența dotărilor (unități de cazare  i de alimenta ie, instalații pentru distrac ie etc.), distanța la care pădurea se află fa  de oraș  i starea drumurilor au o mare importanță pentru determinarea tipului de pădure.*

In funcție de indicatorii enumerați, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor s-au deosebit patru categorii de valori pentru agrement și recreere ale pădurilor:

a) Grupa I — excep ionale sau foarte bune: arealul forestier Cocioac — Snagov — Căldărușani, pădurile Băneasa, Andronache, Pipera, Pustnicu, Cernica, Mogo oaia, Sinești, zăvoi Buda, zăvoi Copăceni;

b) Grupa II — bune: pădurile Comana, Bîioasa, Afuma i, Malu Spart — Căscioarele, Ciocăneasca, zăvoaiele Argeșului;

c) Grupa III — mediocre : pădurile Măriuța (Ghergani), Boanga, Vi-zureasca, Cereanca, Ilerăștilor, Mislea, Vlădiceasca, Vadu Anei, Brinzeasca ;

d) Grupa IV — slabe : Sintești, Teiș, Păroaia, Runcu, Țiganca.

După cum rezultă din indicatorii utilizați, valoarea de agrement a pădurilor se poate modifica substanțial prin lucrări cu caracter social. Astfel, modernizarea drumurilor, construcția de unități de servire și organizarea unor activități distractive determină o ridicare considerabilă a valorii turistice a pădurilor.

ECONOMIA FORESTIERĂ

Producția de lemn a pădurilor din zona periurbană a Bucureștilor are, în general, o structură care reflectă componența pe specii a pădurilor respective. Mai mult de jumătate (55 %) din cantitatea exploatată este reprezentată de lemnul rotund, iar 40% de cel despiciat (din care pentru foc peste 2/3). Lemnul rotund este destinat fabricilor din București și Periș, fiind transformat în furnir—5%, scinduri—35%, lemn pentru construcții — 40 %, lobde industriale — 15 %, stilpi de telecomunicații — 3 % etc.

Cantitățile exploatare sunt destul de variabile de la un an la altul, în funcție de cerințe, și de la o pădure la alta, în funcție de mărimea și structura unității de exploatare. Ca produse accesorii, de pe suprafețele forestiere se obțin răchită, scoartă, araci pentru vie și pentru legume etc.

Numărul salariaților este foarte fluctuant, în general cei care lucrează în unitățile forestiere au familiile în mediul rural, încadrate în agricultură, ei înșiși prestind și munci agricole în perioadele de vîrf.

În perspectiva dezvoltării domeniului forestier în zona periurbană a Bucureștilor este necesară crearea unei „centuri verzi” în jurul perimetrului clădit al orașului, cu o lățime de 50—100 m (ceea ce corespunde unei suprafețe de 300—600 ha), care să marcheze și limita de extindere pe orizontală a orașului și care să îndeplinească în primul rînd un rol de protecție : purificarea aerului și obstacol în calea maselor de aer poluat ce vin din raza unităților industriale din afara orașului. Această „centură verde” poate fi însoțită de o arteră rutieră care să preia traversarea orașului, dezaglomerînd astfel rețeaua stradală urbană de circulația în tranzit.

O altă fișie verde, care dealtfel există însă nu este corespunzătoare, trebuie realizată de-a lungul liniei de centură, pe o lățime de 30—40 m (suprafață 250—300 ha), prin mijlocul său trecînd un inel rutier cu rol de agrement și de preluare a traficului de tranzit. De asemenea, toate arterele de penetrație în oraș trebuie însoțite de cîteva șiruri de arbori cu aspect monumental, de preferat diferențiat de la un traseu la altul (un traseu poate fi plantat numai cu tei, altul numai cu nuci, altul numai cu plop albi piramidali, altul cu pin negru, altul cu stejar brumăriu, cu sălcii pletoase etc.).

Considerăm necesară plantarea de arbori în jurul tuturor unităților industriale din arealul cuprins între cele două „centuri verzi”, precum și al celor din afară, alte plantații noi nefiind indicate.

O mare atenție va trebui acordată în următorii ani construcției de drumuri corespunzătoare pentru acces în pădurile cu funcție de agrement, precum și amenajărilor de alei, înzestrării cu unități complexe de servire și de distracție, amenajării malurilor rețelei hidrografice, îmbunătățirii structurii arboretelor etc.

INDUSTRIA

Ca punte de legătură între oraș și zonă și ca principal factor urbanizator al mediului înconjurător, industria se înscrie cu o importanță apreciabilă în peisajul geografico-economic al zonei periurbane a Bucureștilor. Importanța sa se manifestă în trei direcții principale :

- pentru descongestionarea orașului prin mutarea unor unități industriale sau prin construirea altora noi, care sînt surse de zgomot sau au consecințe poluante asupra aerului și apelor ;

- pentru valorificarea unor materii prime locale sau a utilizării forței de muncă disponibile ;

- pentru necesitățile locale sau ale orașului București.

În afara unor unități industriale mari, a căror producție are însemnătate națională, care au apărut și s-au dezvoltat în imediata apropiere a capitalei, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor industria are o dezvoltare cu importanță mai mult locală.

Înainte de cel de-al doilea război mondial, cu excepția teritoriului din imediata apropiere a orașului, unde existau câteva unități ale industriei alimentare (Buftea, Bragadiru, Chitila), ale industriei ușoare (Buftea, Jilava) și ale industriei chimice (Popești-Leordeni), în zona periurbană era un adevărat „vid industrial”, cauzat de prezența și influența orașului București.

În evoluția industriei zonei periurbane a Bucureștilor se deosebesc câteva etape, caracterizate de gradul de dezvoltare a industriei și de structura producției.

Înainte de 1900, industria era reprezentată de câteva fabrici mici și ateliere, axate pe o producție cu caracter local, din care o parte era dirijată spre orașul București. Cele mai multe unități industriale erau situate în apropierea Bucureștilor, nord-vestul și sud-estul actualului teritoriu periurban fiind lipsite de activități cu caracter industrial.

Particularitatea acestei etape, din punctul de vedere al producției industriale, era dată de profilul meșteșugăresc al activității industriale, în care predominau produsele bazate pe materii prime locale, și de o mare răspindire a producției casnice, axată în special pe produse textile și destinată aproape în exclusivitate consumului propriu.

După datele anului 1890, pe actualul teritoriu al zonei periurbane a Bucureștilor erau 18 fabrici și ateliere cu producție industrială destinată consumului local și orașului București și două unități de prelucrare primară a gogoșilor de viermi de mătase.

Industria alimentară era ramura cea mai dezvoltată în acea perioadă, fiind reprezentată de fabricile de brinzeturi de la Corbeanca și Chiajna, de fabricile de dulciuri (rahat) de la Crețești și Sintești, de fabrica de zahăr de la Chitila (înființată în anul 1876), de fabrica de oțet de la Pantelimon, de fabrica de coniac de la Comana, care folosea vinurile de Greaca și Prundu, de fabrica de spirt de la Bragadiru (una dintre cele mai vechi și mai mari, în acea perioadă din țară), care producea pentru consum intern și pentru export, precum și de mori de făină la Bragadiru și Buftea, a căror producție era destinată mai ales orașului București.

Industria textilă era reprezentată de fabrica de postav de la Afumați, a cărei producție era destinată în primul rînd trebuințelor curții domnești și pentru uniformele ostășești, de atelierul de pinzeturi din cadrul închisorii pentru femei de la Plătărești, de ateliere pentru producerea firelor de borangie din gogoșile de viermi de mătase de la Budeni și Grădiștea (comuna Comana).

Pentru prelucrarea lemnului era un atelier de dulgherie la Plătărești, iar pentru producția de hirtie o fabrică la Afumați (înființată de voievodul Alexandru Moruzi în 1795).

La Roșu se producea cărămidă (două fabrici), iar olăritul era dezvoltat în localitățile Periș, Cocioc și Pîșcu, produsele ceramice de aici fiind desfăcute în toată zona periurbană; la Fierbinți era o fabrică de luminări.

Producția casnică era reprezentată de țesături din borangie, în și cînepă, fiind destinată aproape în întregime pentru necesități proprii. Era prezentă nu numai în fiecare localitate, ci, aproape chiar, și în fiecare gospodărie, constituind sursa pentru îmbrăcăminte a populației.

Între 1900 și 1948, în afara unor mici fabrici și ateliere cu caracter meșteșugăresc, care apar sau se desființează în funcție de profilul producției și de grija acordată de proprietari, și care nu reprezintă decît un factor de producție destul de puțin important, pe teritoriul actualei zone periurbane nu fost construite patru unități industriale cu importanță națională: la Buftea fabrica de vată în 1900 și fabrica de conserve în 1906, la Jilava o filatură de bumbac în 1035, iar la Popești-Leordeni o fabrică de fibre și lire artificiale (viscoză), tot în 1935.

Făcînd o comparație cu perioada dinainte de 1900, se constată apariția mai multor unități industriale, în general axate pe valorificarea produselor locale, precum și dezvoltarea celor existente sau desființarea unor ateliere sau fabrici mici.

Astfel fabrica de brinzeturi de la Corbeanca se mută la Preotești, fabricile de rahat de la Crețești și Sintești, de brinzeturi de la Chiajna, de coniac de la Comana, atelierul de dulgherie de la Plătărești și fabricile de postav și hirtie de la Afumați se desființează.

În anul 1912, structura industriei era dominată de industria alimentară și de cea a materialelor de construcții, iar repartitia sa evidenția „industrializarea” părții nord-vestice a zonei periurbane.

Unele unități, ca cele din ramura morăritului, industriei textile, industriei lemnului, serveau, în schimbul unor taxe, la prelucrarea produselor primare ale locuitorilor, în vederea satisfacerii consumului propriu al acestora.

Cele mai importante centre industriale din perioada dinainte de primul război mondial erau Buftea, Bragadiru, Chitila și Periș, care concentrau peste 75 % din producția globală industrială și care furnizau produse industriale orașului București și altor orașe din țară.

De asemenea, un loc important în valorificarea resurselor locale, însă numai pentru necesități proprii, îl ocupau meșteșugurile sătești, în rîndul cărora mai importante erau țesăturile și produsele lactate.

Între cele două războaie mondiale, structura industriei își păstrează în general același aspect, iar producția industrială se dezvoltă mai ales în ramura alimentară.

După cel de-al doilea război mondial, ca urmare a noilor condiții social-economice, a avut loc o adevărată „explozie industrială”, manifestată în special în imediata apropiere a orașului. Uzine și fabrici mari, de importanță națională, cu o producție însemnată și cu un număr ridicat de salariați, apar — în strînsă legătură cu descongestionarea Bucureștilor — la Pantelimon, Popești-Leordeni, Jilava, Otopeni, Buftea, Buciumeni. De asemenea, rețeaua unităților industriei locale se îmbogățește cu noi ramuri de producție, dintre care unele depășesc importanța locală.

Prin intrarea în funcțiune a întreprinderii „Acumulatorul” în 1957 — 1960 și a uzinei „Neferal” în 1965 la Pantelimon, a Combinatului de cauciuc la Jilava în 1957 — 1965, a uzinei „Danubiana” la Popești-Leordeni în 1962, a fabricii „Tăbăcăria minerală” la Jilava în 1965, a fabricii de ambalaje la Buftea în 1968, a Uzinei chimice la Buciumeni, a întreprinderii de aparate de măsură și control și a întreprinderii de utilaje pentru construcții și transport la Otopeni, a Filaturii de in și cînepă la Balotești, a țesătoriei de mătase „Borangicul” la Buda etc., prin extinderea considerabilă a capacității fabricilor de conserve și de vată de la Buftea, ca și prin punerea în evidență și exploatarea unor însemnate resurse petrolifere, zona periurbană a Bucureștilor s-a transformat într-o importantă producătoare industrială, într-o regiune industrializată.

Producția globală industrială pe locuitor și ponderea populației ocupate în industrie depășesc media pe țară, iar dacă se ia în considerație numai „cordonul industrial” din jurul Bucureștilor se înregistrează valori foarte ridicate (tabelul nr. 21).

În structura producției, ca și în repartitia actuală a industriei pe teritoriul zonei periurbane, se evidențiază unele diferențieri, datorate specificului unităților respective și particularităților de producție (fig. 17).

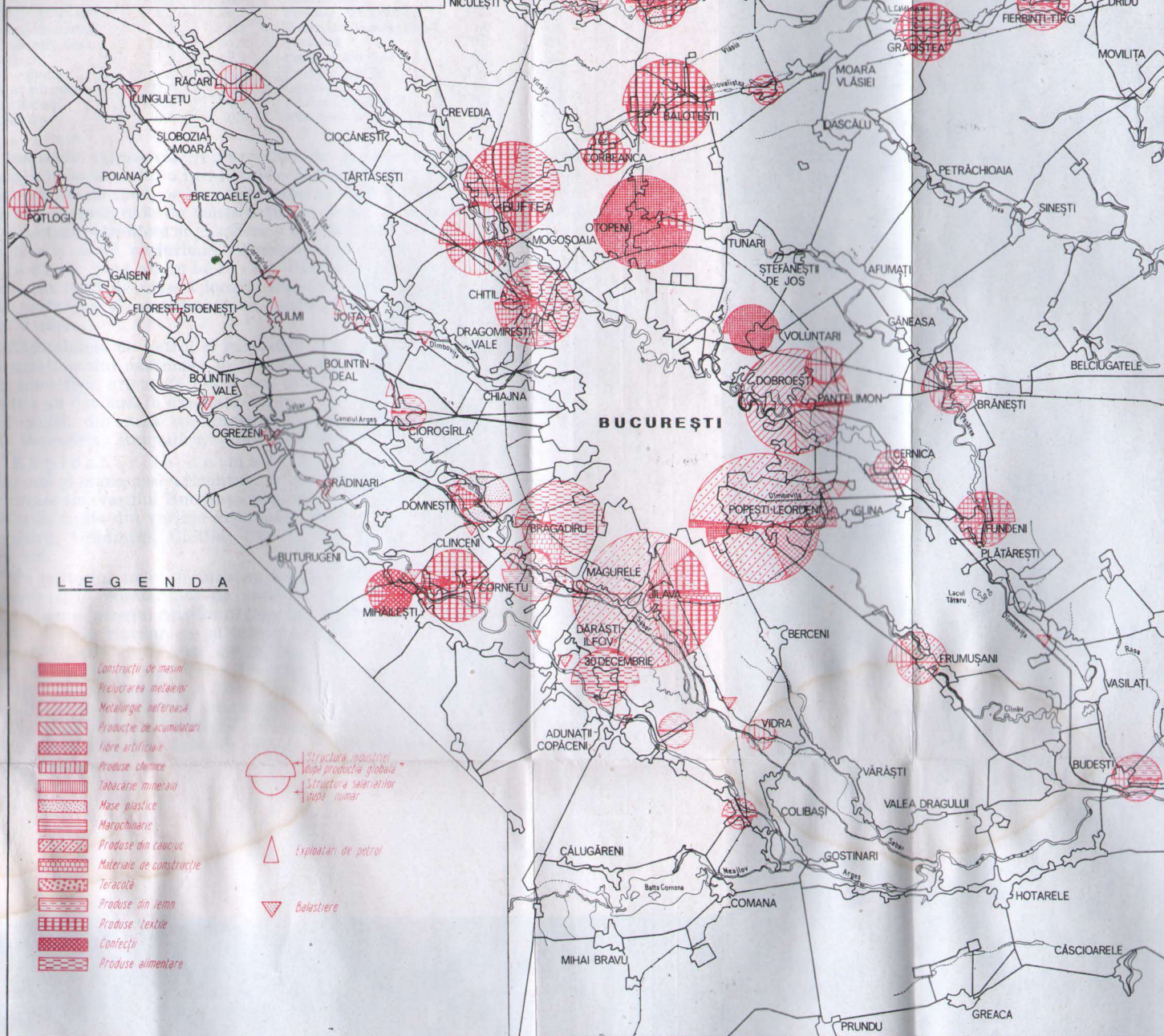

Fig. 17. — Structura industriei după producția industrială și numărul de salariați.

TABELUL nr. 21

Structura producției industriale și a forței de muncă în 1970

Activități industriale	Producția globală %	Nr. salariați %	Activități industriale	Producția globală %	Nr. salariați %
Extractivă	3,4	4,3	Marochinările	0,1	0,1
Construcții de mașini	4,5	9,7	Produse din cauciuc	41,7	25,2
Prelucrarea metalelor	2,2	4,6	Materiile de construcții	1,0	4,4
Metalurgia neferoasă	12,0	4,6	Teracotă	0,2	0,4
Acumulatori	4,3	3,4	Produse din lemn	0,9	4,7
Produse chimice	2,5	1,6	Produse textile	13,0	23,5
Tăbăcărie minerală	3,0	2,1	Confecții	0,2	0,2
Fibre artificiale	1,5	4,2	Produse alimentare	8,4	5,8
Mase plastice	0,7	0,7	Alte produse industriale	0,4	0,5

Industria extractivă, reprezentată de exploatările de petrol și de materiale de construcții, a înregistrat o dezvoltare considerabilă în ultimii 10 ani. Înainte de 1960, pe teritoriul zonei periurbane existau numai unele exploatări de materiale de construcții, ca argila și balastul. Identificarea unor structuri petrolifere și gazeifere a deschis mari perspective industriei extractive a zonei periurbane. Această nouă subramură industrială — *extra c t i a p e t r o l u l u i* — s-a dezvoltat vertiginos, antrenând o importantă forță de muncă locală, transformind peisajul geografico-economic periurban și contribuind cu cantități importante la producția de petrol a țării.

Zăcămintele de petrol și gaze explorate în cadrul zonei periurbane a Bucureștilor sînt cantonate în tot nordul și vestul zonei, precum și sub forma unor fișii, orientate vest—est, în partea centrală și sudică. Pînă în prezent s-au dat însă în exploatare numai zăcămintele din vestul și nord-vestul zonei, din raza comunelor Potlogi, Găiseni, Florești-Stoenești, Ulmi, Cioiogîrla, Bragadiru, Joița și Periş.

Exploatările de materiale de construcții au afectat noi și numeroase orizonturi de argilă și balast, ca urmare a cerințelor uriașe ale orașului București și chiar ale zonei periurbane. În funcție de resurse, multe din vechile exploatări (dinainte de 1950) au fost lărgite (Bragadiru, Grădinari, Chitila, Cățelu, Pantelimon etc.) și au apărut altele noi.

Pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor, resursele de materiale de construcții, reprezentate de argilă și balast, sînt destul de bogate, putînd asigura întregul necesar al orașului București și al zonei periurbane. Luncile și văile rîurilor, ca și terasele inferioare, sînt surse importante pentru furnizarea de balast, iar argilele, de calitate corespunzătoare, se găsesc răspîndite în toată zona. Principalele resurse de balast sînt situate în cadrul văilor, luncilor și teraselor Argeșului, Ialomiței, Dîmboviței, Colentinei și în Cîmpia de subsidență. În prezent, exploatările de balast sînt foarte numeroase, numărul lor variînd de la un an la altul sau de la o perioadă la alta, în funcție de cerințe. Multe din ele, însă, fiind și cele

mai mari, au caracter permanent și joacă un rol însemnat în industria construcțiilor din orașul București și în construcția și întreținerea drumurilor din zonă (balastierele de la Bragadiru, Grădinari, Copăceni, Cățelu, ca și cele din apropierea localităților Joița, Trestieni, Lungulețu, Buda, Domnești, Măgurele, Malu Spart, Găiseni, Brezoaia, Bicu, Gălbinași etc.). Exploatarea de argilă pentru fabricarea cărămizii se face la Bufta, Cîntila, Cățelu, Bragadiru, Pantelimon, Jilava, Cernica, Brănești, pentru cahlă de teracotă la Periș și Fierbinți-Tîrg, iar pentru olărie la Periș, Cocioac, Pîscu, Bălteni.

Industria cauciucului este reprezentată de cele două mari uzine de la Popești-Leordeni și de la Jilava, precum și de cîteva unități ale industriei locale, situate la Frumușani și Bufta. În cadrul acestei ramuri, apărută și dezvoltată după 1955, se produc diverse articole din cauciuc, necesare diferitelor unități de producție din București sau din alte centre din țară, ca și pentru uzul populației.

Astfel, la Popești-Leordeni se produc anvelope pentru auto, pentru tractoare și pentru avioane, la Jilava se produc articole tehnice și încălțăminte din cauciuc, la Bufta diverse articole (garnituri ștergători), iar la Frumușani articole tehnice din cauciuc (folosind ca materie primă deșeuri de cauciuc de la „Danubiana” și de la combinatul din Jilava).

Industria textilă are tradiții destul de vechi pe teritoriul periurban, însă ea a fost mult dezvoltată după 1950, mai ales în rețeaua industriei locale. Producția casnică de textile a scăzut foarte mult în ultimul timp, în prezent ea fiind redusă, mai ales, la țesăturile cu motive populare. De asemenea, practica creșterii casnice a viermilor de mătase s-a redus considerabil, făcîndu-se prezentă, cu o slabă răspîndire, în localitățile Grădiștea (com. Comana), Budeni, Călugăreni, Popești, Novaci, Dărăști-Vlașca, Mihăilești și Buturugeni, adică în partea sud-vestică și vestică a zonei periurbane.

Cel mai mare centru al industriei textile este Jilava, unde funcționează o filatură de bumbac. Localitatea Balotești este cunoscută printr-o importantă filatură de in și cîneapă, orașul Bufta prin vechea sa fabrică de vată, iar Buda printr-o unitate care produce mătase naturală (pe bază de borangic). Toate aceste unități textile sînt de subordonare republicană și concentrează aproape 88 % din producția globală a industriei textile și peste 77 % din numărul de salariați.

În cadrul industriei textile de subordonare locală se produce o gamă variată de articole. Astfel, la Țigănești, cel mai mare centru al industriei textile locale, se produc covoare de tip oriental, în special pentru export, la Grădiștea se produce vată, la Otopeni se fabrică saci pînzați și eșarfe, la Fundeni funcționează o țesătorie de baticuri și fulare de lînă, la Corbeanca se produc eșarfe și fulare, la Tîncăbești este o țesătorie de baticuri și fulare, la Balotești se confecționează frînghii, plase din cîneapă și prelate.

Industria metalurgică neferoasă, ramură creată în 1965, este reprezentată de uzina „Neferal” din Pantelimon, unde se produc plumb și aliaje de plumb, cupru și aliaje de cupru. Uzina a fost construită pentru necesitățile orașului București, iar amplasarea sa în Pantelimon se datorează acțiunii de descongestionare a capitalei.

Industria alimentară, bazată pe materiile prime locale, are o mare răspândire în zona periurbană și o importanță apreciabilă în cadrul producției industriale. Principalele centre ale industriei alimentare sînt Bragadiru — fabrica „Fulgerul” —, unde se produc conserve din legume și fructe, muștar, drojdie de bere, spirt, amidon etc., Buftea, unde se produc numeroase sortimente de conserve din legume și fructe (recent a intrat în funcțiune la fabrica de conserve și o secție de conserve pentru copii), lapte și produse lactate, făină și unole produse alimentare cu desfacere locală. La Chitila, cea mai veche fabrică din zona periurbană produce zahăr, folosind materia primă furnizată în mare măsură de agricultura zonei periurbane, iar în cadrul unei secții (a întreprinderii „Zarea” din București) se produc băuturi alcoolice; la 30 Decembrie, la combinatul agricol, se produc diverse conserve și produse lactate. La Căciulați, în cadrul industriei locale, se produce boia de ardei, iar la Grădiștea (com. Comana) funcționează o unitate sezonieră de semiindustrializare a fructelor și legumelor.

Industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor, dezvoltată mult după 1950, este localizată la Olopeni, unde se află trei mari unități de subordonare republicană care produc aparate pentru măsură și control, utilaje pentru construcții și diverse construcții metalice, și la Voluntari, unde se produc utilaje pentru transporturi.

Prelucrarea metalelor are o răspândire mai largă, fiind reprezentată, în primul rînd, de noua și modernă fabrică de ambalaje metalice (cutii de conserve) de la Buftea, care produce pentru toată țara. La Chitila se produc cabine telefonice, corpuri de iluminat, iar la Buftea, Buda, Buciumeni, Drăgănescu, Domnești, Fundeni și Tîncăbești se produc diverse articole metalice, ale căror sortimente se schimbă în funcție de necesitățile și cerințele locale sau ale Bucureștilor.

În ordinea producției globale, celelalte ramuri industriale de pe teritoriul zonei periurbane sînt:

- industria de acumulatori, localizată în Pantelimon și provenită din mutarea unei vechi fabrici (care a fost reutilizată și dezvoltată) din București;

- industria prelucrării pieilor, reprezentată de tăbăcăria minerală de la Jilava și de o tăbăcărie a industriei locale de la Potlogi;

- industria chimică, localizată la Buciumeni (oxigen), Cîntila (oxigen), Pantelimon (barită), Periş (viscoster), Vidra (făină de pește), Frumușani (lichid de frînă), Brănești (ulei emulsionabil), Budești (oxizi minerali), Răcari (anhidridă cromică, nitrodiluant, lichid de frînă etc.);

— industria fibrelor artificiale, reprezentată de fabrica „Viscofil” de la Popești-Leordeni (viscoză pentru mătase artificială);

— industria materialelor de construcții, localizată la Buftea, Chitila, Pantelimon, Jilava, Cătelu, Cernica și Brănești (cărămidă), Bragadiru (prefabricate, cărămidă) și Buda (prefabricate);

— industria lemnului, reprezentată de fabrica de cherestea de la Periș și de unitățile de prelucrare a lemnului din Chitila, Fierbinți-Tîrg (ambalaje, bănci școlare, dulapuri), Virteju, Brănești (timplărie), Ciorogirla (mobilă și produse diverse);

— industria prelucrării maselor plastice, localizată la Buciumeni, Domnești (bachelită), Tîncăbești (plase P.V.C.);

— producția de teracotă și olăritul, dezvoltate la Periș, Pîscu, Fierbinți-Tîrg;

— industria confecțiilor, localizată la Drăgănescu;

— industria marochinăriei, localizată la Brănești.

Credem că trebuie menționată și activitatea de producție cinematografică de la Buftea, care astăzi reprezintă o adevărată industrie, aici existînd întinse platouri de filmare și instalații moderne adecvate.

În repartitia teritorială a industriei zonei periurbane se deosebește, pe o rază de 20 km în jurul orașului, un areal care constituie „cordonul industrial” al Bucureștilor, avînd o prelungire spre nord. Aici se concentrează 90 % din producția globală industrială a zonei și peste 95 % din numărul de salariați din industrie, structura producției fiind destul de complexă, iar principalul său rol axîndu-se pe furnizarea de produse orașului și pe descongestionarea industrială a capitalei. Producția sa globală este dominată de produsele de cauciuc, produsele textile, produsele alimentare și produsele metalice și ale construcțiilor de mașini, iar forța de muncă este în măsură însemnată navetistă. Partea nord-vestică a zonei periurbane constituie un areal al industriei extractive.

Perspectivile de dezvoltare a industriei zonei periurbane, avînd în vedere resursele de care dispune zona, poziția sa față de București și rolul pe care îl are în relațiile cu orașul, sînt legate de extinderea exploataării petrolului și gazelor din noile structuri petrolifere semnificate în mai multe părți ale zonei, de crearea unor unități care să valorifice resursele locale agricole și umane, de dezvoltarea unor industrii existente și, mai ales, de crearea unor noi unități industriale datorate în primul rînd mutării din orașul București a uzinelor sau fabricilor poluante.

Ținînd seamă de condițiile climatice, în special de regimul vinturilor, de particularitățile cadrului natural și de caracterele social-economice (existența unor baze industriale cu anumite profile, forță de muncă) se consideră ca cele mai indicate pentru amplasarea noilor unități industriale partea sud-estică, cea sudică și cea sud-vestică ale zonei periurbane. În rest, activitatea industrială trebuie legată și dezvoltată în raport cu resursele locale, cu unitățile existente sau cu capacitatea unor localități de a deveni centre industriale însemnate, bazate în primul rînd pe exploatarea petrolului și a materialelor de construcții, ca și pe semiindustrializarea

sau prelucrarea resurselor agricole în cadrul bazinelor legumicole și pomicele. Ca centre indicate, în funcție de poziția în cadrul bazinului, de volumul și caracterul producției legumicole, de sursele de apă necesare unor astfel de activități, de forța de muncă existentă, pentru crearea de unități de semiindustrializare sau industrializare a produselor agricole, se înscriu localități, ca Brezoele, Bolintin-Vale, 30 Decembrie, Colibași, Hotarele, Vasilați, Grui. Industrii cu caracter meșteșugăresc de servire a populației, sau cu activități nebazate pe agricultură, pot fi create în centre ca Brănești, Budești, Vidra, Potlogi, Băcari, Fierbinți-Tîrg. Partea nordică a zonei, partea estică (Cernica — Afumați — Sinești) și extremitatea sud-vestică (Călugăreni — Comana — Mironași — Greaca) trebuie să fie rezervate turismului și agrementului, impunându-li-se, din această cauză, restricții de dezvoltare industrială.

CĂILE DE COMUNICAȚIE ȘI TRANSPORTURILE

Prin poziția sa și, bineînțeles, datorită prezenței orașului București în centrul său, actualul teritoriu al zonei periurbane a fost străbătut încă din cele mai vechi timpuri de mai multe drumuri de mare importanță. Așezat la răscruce de drumuri — între nord și sud, între est și vest, între Orient și Occident —, teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor constituia o zonă de interferență a drumurilor ce veneau din Ardeal și se îndreptau spre Dunăre, a celor care din Subcarpați ajungeau la Dunăre și a celor care făceau legătură între Turnu Severin — Craiova — Slatina și Buzău — Brăila — Moldova sau Călărași — Constanța.

În general, vechile trasee nu mai coincid decât parțial sau deloc cu cele actuale, iar reconstituirea lor după vechile hărți este destul de relativă.

Cu principale drumuri, pe *Harta Austriacă* din 1790, apar drumul spre Ploiești, care în apropiere de Corbeanca se bifurca (unul din trasee mergînd pe valea Colentinei), drumul de pe valea Dimboviței ce se îndrepta spre Călărași, un drum ce mergea aproximativ în apropierea celui actual spre Oltenița, drumul ce mergea la Colibași și de aici spre Giurgiu și drumul spre Buda — Poșta și de aici spre Slatina. În afara acestor drumuri existau multe altele, convergente către București, unde rețeaua aparău cu un adevărat păienjenis. De asemenea, se remarcă lipsa unor drumuri principale care să străbată zona periurbană fără să treacă prin București.

Pe *Harta Satmari*, din 1856, rețeaua rutieră rămîne în general cu aceleași caractere, Bucureștii constituind nodul de convergență a tuturor drumurilor.

În această perioadă, pe actualul teritoriu al zonei periurbane se înregistra o densitate relativ mare a drumurilor, în cadrul căreia se distin-

geau mai multe trasee de o importanță apreciabilă, drumuri de „poștă” sau de transportat mărfuri și diverse produse, printre care sarea avea un loc de frunte. Pe multe din aceste drumuri erau hanuri sau odăi, unde se putea staționa, pentru odihnă și masă, pentru schimbarea caii etc.

Printre cele mai însemnate drumuri erau drumul Ploieștilor și drumul Giurgiului, care constituiau artera nord-sud, făcând legătura între Transilvania, Subcarpați și Dunăre; drumul Slatinei unit cu cel al Piteștilor care ajungeau la Calea Mogoșoia (actuala Calea Victoriei); drumul Tîrgoviștei care ajungea la „Podul Culiții”⁵ (astăzi Calea Griviței), drumul Pantelimonului — ce venea de la Călărași, drumul Urzicenilor — ce făcea legătura cu Brăila și cu Moldova, drumul Olteniței — care se unea cu cel al Giurgiului și împreună ajungeau la „Podul Beilicului” (Șerban Vodă) etc.

Ca drumuri de poștă mai importante, care făceau legătura între diferite regiuni ale țării, erau Transilvania — Ploiești — București — Giurgiu, Turnu Severin — Craiova — Slatina (aici se unea cu drumul de la Rimnicu Vilcea; și apoi, după traversarea Cîlniștei, se unea cu drumul Piteștilor, iar după trecerea Neajlovului cu drumul Zimnicei) — București, Moldova — Urziceni — București, Călărași — București. Porțiunea de drum de poștă dintre București și Ploiești se numea „drumul Vlăsiei” sau al „Olacului”.

Ca drumuri de „sare” mai cunoscute erau Ploiești — Fierbinți-Tîrg Brănești — Frunzănești — Oltenița și București — Bulbucata — Giurgiu.

După 1900 au început să se schiteze actualele căi rutiere, prin amenajarea unor porțiuni din cele vechi sau prin deschiderea de noi trasee. Modernizările s-au efectuat mai întâi asupra șoselelor București — Giurgiu, București — Ploiești și București — Pitești și s-au extins treptat pe mai multe trasee.

Căile ferate au fost inaugurate prin linia București — Giurgiu, în anul 1869, care era de fapt și prima cale ferată de pe teritoriul României de atunci, și au continuat apoi prin liniile București — Buzău (în 1870) și București — Pitești (în 1872).

Apariția și dezvoltarea căilor de comunicație pe teritoriul zonei periurbane sînt strîns legate de condițiile social-economice. Mediul natural a exercitat și el o influență, mai mare sau mai mică, în special în desfășurarea traseelor. Schimbul de produse, transportul unor produse de largă utilitate, cum era atunci sarea, și transportul de călători au condiționat apariția și dezvoltarea unor drumuri care traversau teritoriul zonei periurbane în toate direcțiile. Bucureștii erau, și sînt și astăzi, punctul de convergență, sau de divergență, a tuturor drumurilor de aici. Traseele au fost influențate de configurația reliefului, multe din drumuri desfășurîndu-se de-a lungul văilor Dimboviței, Argeșului, Ialomiței, Neajlovului.

Odată cu dezvoltarea orașului București — deci cu intensificarea legăturilor dintre capitală și restul teritoriului țării sau cu alte țări —,

⁵ Străzile erau podite cu lemn de stejar, numindu-se din această cauză poduri.

rețeaua de drumuri s-a îndesit mult, au început îmbunătățirile și modernizările în raport de trafic și de felul mijloacelor de transport.

Diversificarea profilului economic al zonei periurbane, în strinsă legătură cu cerințele orașului București, a conferit căilor de comunicație și transporturilor un rol important, o funcție necesară și permanentă în relațiile zonă-oraș.

CĂILE DE COMUNICAȚIE

Într-o zonă periurbană ca aceea a Bucureștilor este absolut necesară existența unei rețele dense de căi de comunicație modernizate și în stare bună, care să asigure transportul de mărfuri și călători nu numai într-un timp foarte scurt, ci și în cele mai bune condiții.

Căile rutiere. Rețeaua rutieră care străbate teritoriul periurban se prezintă sub forma unui păienjenis cu centrul în orașul București. Această imagine este dată de repartitia teritorială a tuturor drumurilor. Dacă însă se iau în considerație categoriile de drumuri, atunci se înregistrează unele deosebiri și aspecte particulare, care se reflectă, în primul rând, în calitatea și cantitatea transporturilor de mărfuri și călători și în timpul consumat pentru deplasare sau pentru transport.

Drumurile modernizate, cele mai corespunzătoare calitativ unui trafic intens și rapid de mărfuri și călători, înregistrează o densitate relativ ridicată — $14 \text{ km}/100 \text{ km}^2$ —, însă dacă se consideră în raport de profilul, funcțiile și necesitățile zonei periurbane și dacă se ține seama că principalele trasee sînt artere naționale și internaționale, densitatea rețelei rutiere modernizată are alte valori.

Numărul foarte mare de călători care se deplasează zilnic din zonă în oraș și invers, ca și cantitățile uriașe de produse — între care cele perisabile ocupă un loc important — ce se îndreaptă spre București, generează un trafic intens în tot timpul anului. Acest trafic nu se desfășoară însă peste tot în condiții corespunzătoare — nici din punctul de vedere al timpului și nici al calității transporturilor — din cauza lipsei de drumuri modernizate în unele părți ale zonei periurbane, ca și datorită stării de degradare înaintată a unor trasee.

În afară de principalele artere rutiere de importanță națională și internațională care converg spre orașul București — magistrala București — Pitești și șoselele naționale ce vin dinspre Pitești, Ploiești (două trasee), Irlziceni, Călărași, Oltenița, Giurgiu și Alexandria — în cadrul zonei periurbane se mai desfășoară cîteva artere modernizate, care sînt legate de teritoriul pe care îl străbat.

Aceste trasee sînt în general drumuri cu îmbrăcăminte asfaltică ușoară, din care cauză unele dintre ele, datorită traficului intens, sînt, puternic degradate. Așa sînt, de exemplu, traseele Chiajna — Bicu și mai ales, Berceni — Vidra — Vărăști, care sînt de mai mulți ani total necorespunzătoare.

În general, drumurile modernizate nu sînt afectate de inundații decît cu totul întimplător și de scurtă durată, însă sînt supuse înzăpezirilor în mai multe puncte, situate la intersecția cu văiugile mai pronunțate.

Înzăpezirile, foarte limitate ca întindere, se produc mai ales în cîteva puncte, între Bildana și Ghergani pe șoseaua națională spre Tîrgoviște, între Vidra și Berceni pe șoseaua București — Vidra — Vărăști între Bolintin-Deal și Malu Spart pe șoseaua București — Videle, între Tîgănești și Gruiu și între Ciofliceni și Snagov.

Drumurile împietruite ocupă primul loc după lungimea totală și, bineînțeles, densitatea cea mai mare. Ele fac legătura între localități și între diferite părți ale zonei periurbane. Caracteristica lor este dată de gradul foarte diferit de satisfacere a traficului de mărfuri și călători, reflectat în primul rînd în starea de viabilitate. Drumurile împietruite prezintă mari deosebiri în starea lor, nu numai de la un drum la altul, ci și de la o porțiune la alta. Traficul intens, în unele cazuri, le deteriorează foarte repede, ceea ce face ca pînă la „vine rîndul” pentru refacere să ajungă, în unele porțiuni, impracticabile. (Ele mai necorespunzătoare drumuri împietruite erau în 1970 reprezentate de traseele Cernica — Gălbinași — Budești, Dobreni — Colibași — Prundu, Adunații-Copăcenii — Popești — Mihăilești etc. Drumurile împietruite sînt supuse inundațiilor în cîteva porțiuni din luncile Argeșului, Ialomiței, Neajlovului, Sabarului și din Cîmpia de subsidență. Înzăpeziri se produc în mod frecvent la intersecția cu văile sau cu văiugile ce străbat zona periurbană.

Drumurile de pămînt sînt reprezentate de traseele care străbat cîmpiile sau luncile pentru a face legătura dintre localități sau cu diferite arii de importanță economică (păduri, exploatarea ale resurselor de subsol etc.). Importanța lor pur locală este totuși afectată uneori de greutatea cu care se poate trece de la o localitate la alta în anotimpurile umede.

Traficul pe căile rutiere ale zonei periurbane este foarte diferit de la un drum la altul, în funcție de categoria și starea de viabilitate a traseului respectiv și de volumul și structura producției marfă a teritoriului pe care îl străbate. *Capacitatea de circulație* a unui drum, exprimată prin numărul maxim de vehicule ce pot circula într-o unitate de timp (1 oră sau 24 de ore), este în funcție de elementele dimensionale ale drumului respectiv, de starea lui de viabilitate și de categoria sa (asfalt, împietruit, balast etc.).

Pînă în prezent, numai drumurile naționale nr. 1 (București — Ploiești) și nr. 7 (București — Pitești) sînt solicitate intens și se înregistrează depășiri ale capacității de circulație în anumite zile și ore, în rest capacitățile de circulație sînt corespunzătoare traficului existent.

Traficul cel mai intens, în 1970, s-a înregistrat pe șoseaua București — Ploiești (D.N.1) (între București și Ciolpani), cu valori medii ale orelor de vîrf care au oscilat între 900 și 2 200 de vehicule etalon⁶.

* 1 vehicul etalon = 0,5 autocamioane; 0,5 autobuze; 0,35 autocamioane cu remorcă; 0,5 tractoare; 2 motociclete; 1 autoturism.

pe oră. Pe șoseaua București — Pitești (D.N.7), în 1970, s-a înregistrat un trafic mediu de 800 — 1 000 de vehicule etalon, pe șoseaua București — Urziceni (D.N.2) 800—900 de vehicule etalon, iar pe șoseaua București — Giurgiu (D.N.5) 700 — 900 de vehicule etalon.

În afara acestor trasee, care concentrează peste 40% din traficul rutier de pe drumurile zonei periurbane, intensități importante de trafic se înregistrează și pe celelalte drumuri naționale, ca și pe cele județene.

Traficul înregistrat pe drumurile naționale este numai în mică măsură legat de zona periurbană, el fiind în cea mai mare parte de tranzit. Dacă se ia în considerație numai traficul care depinde de zona periurbană, atunci cea mai intensă circulație de vehicule are loc pe traseele București — Vidra — Valea Dragului, la care se adaugă ramificația spre Colibași — Gostinari, București — Hotarele — Greaca, București — Târtășești — Lungulețu, cu ramificațiile Poiana, Potlogi și Brezoele, București — Balotești — Ciolpani — Siliștea Snagovului — Gruiu — Lipia, București — Adunații-Copăceni — Grădiștea, București — Ciorogirla — Bolintin-Vale — Ogrezeni.

Analiza rețelei de drumuri care străbat zona periurbană a Bucureștilor, în strânsă legătură cu necesitățile de transport, scoate în evidență necesitatea acordării unei atenții cât mai urgente refacerii și întreținerii arterelor modernizate degradate și mai ales modernizării mai multor trasee de mare solicitare și de trafic intens. Numai prin modernizarea drumurilor se poate asigura o legătură facilă și eficientă între oraș și zona sa, numai prin existența unei rețele dense de drumuri modernizate acest organism activ — reprezentat de zona periurbană — poate funcționa și poate fi util. Transportul de produse perisabile spre București, ca și deplasarea forței de muncă se pot face în condiții corespunzătoare de timp și de calitate numai pe drumuri modernizate. Existența drumurilor împietruite constituie o premisă importantă pentru trecerea la modernizarea lor.

Ca primă urgență, socotim modernizarea drumurilor Cernica — Gălbinași — Budești, Dobreni — Colibași — Prundu, Colibași — Comana — Călugăreni, Ștefănești — Grădiștea, Joița — Cosoba — Brezoele — Slobozia-Moară și Vidra — Crețești — Sintești — Jilava. Ca trasee transversale sau înclare trebuie realizate, în faza a doua, Buftea — Săbăreni — Bîou — Ciorogirla — Domnești — Măgurele — Jilava (de aici intrînd în circuitul de sud pînă la Vărăști) — Vărăști — Frumușani — Gălbinași — Vadu Ancii — Brănești — Piteasca — Afumați — Ștefănești — Tunari — Otopeni — Buftea. Al doilea inel ar avea următorul traseu: Răcari — Slobozia-Moară — Poiana — Ulmi — Bolintin-Vale — Ogrezeni — Mihăilești — Adunații-Copăceni — Grădiștea — Mironcești — Hotarele — Crivăț — Budești (de aici urmează traseul primului inel pînă la Șindrilița și apoi Sinești) — Sinești — Petrăchioaia — Dascălu — Moara Vlăsiei, apoi Balotești — Corbeanca — Crevedia — Ciocănești — Răcari.

Pentru preluarea traficului de tranzit prin București este necesară construirea a două inele de circulație în jurul orașului, unul înconjurînd

perimetrul clădit, iar altul urmînd traseul liniei de centură. O atenție deosebită trebuie acordată trecerilor de nivel (pentru a nu se întreprinde fluxul transporturilor), ca și iluminării a cît mai multe trasee.

Căile ferate. Rețeaua feroviară care străbate teritoriul periurban este, de asemenea, legată în primul rînd de regiunile din afara zonei periurbane. Prin caracterul lor, căile ferate au, pentru zona periurbană, importanță mai mult pentru transportul de călători și mult mai puțin pentru cel de mărfuri. Liniile feroviare care se înmănușează la București vin din toate regiunile țării, aici grupîndu-se ca direcții dinspre Ploiești, Pitești, Videle, Giurgiu, Oltenița, Constanța și Urziceni.

Considerăm că structura teritorială actuală a rețelei de căi ferate poate fi mult îmbunătățită mai ales prin realizarea unor trasee, „periurbane” și în primul rînd prin modernizarea căii ferate de centură, în vederea preluării traficului feroviar în tranzit prin București.

TRANSPORTURILE

Pentru zona periurbană a Bucureștilor principalele mijloace de transport pentru călători sînt reprezentate de trenuri și autobuze, iar pentru mărfuri de mijloacele auto. Această structură a transportului este, desigur, normală, avîndu-se în vedere caracterul de concentrare a fluxului de călători în anumite ore ale zilei și posibilitățile de utilizare cît mai facilă și mai rapidă a oricărui mijloc de transport de către călători, precum și avantajele incontestabile pe care le prezintă transportul auto pentru mărfuri.

Datorită caracterului de convergență a relațiilor către orașele în jurul cărora se desfășoară, zonele periurbane înregistrează un mare trafic de călători în tot timpul anului. Aceste deplasări „pendulare” zilnice necesită, desigur, nu numai existența unei rețele dense de căi de comunicație, un număr ridicat de mijloace de transport, oi și organizarea lor judicioasă în timp și spațiu.

Cei aproape 70 000 de salariați care se deplasează pentru lucru în alte localități decît cele de domiciliu (în cea mai mare parte din zonă în oraș), cărora li se adaugă un număr însemnat de deplasări pentru desfacerea produselor proprii, pentru interese personale diferite sau în interes de serviciu, constituie o particularitate a zonei periurbane a Bucureștilor, care se reflectă în structura transporturilor de călători, în intensitatea și în frecvența în timp și spațiu a acestora.

Transportul feroviar. În cadrul transportului total de călători din zona periurbană a Bucureștilor, domeniului feroviar îi revin aproape 40%, el reprezentînd cel mai comod și mai economic gen de transport, bineînțeles pentru locuitorii satelor prin care sau pe lângă care trece traseul feroviar.

Cel mai mare flux de călători este înregistrat pe linia București — Urziceni, care absoarbe 20% din traficul feroviar de călători. Acest traseu prezintă, în același timp, și gradul cel mai mare de complexitate a traficului, deoarece alături de numărul ridicat al celor care se deplasează la București se înscrie și un însemnat număr de călători ce se deplasează de la o localitate la alta. Astfel, cel mai mare număr de călători ce se deplasează zilnic la București îl dau localitățile Moara-Vlăsiei, Grădiștea, Fierbinți-Tîrg, Grecii de Jos și Dascălu, iar, în ceea ce privește transportul de la o localitate la alta, cei mai mulți călători navetiști se opresc la Fierbinți-Tîrg, Grădiștea și Căciulați.

Al doilea traseu feroviar, după ponderea în traficul de călători, este București — Giurgiu, pe care se canalizează fluxul de călători spre București, dat de localitățile Comana, Vlad Țepeș, Vidra, Crețești, Sîntești și Grădiștea, deținînd 19% din traficul total de călători al zonei periurbane. Cu localități care absorb un număr mai însemnat de călători se înscriu Jilava și Vidra. Timpul maxim de parcurs cu trenul (pînă la gara terminus Progresul) este cuprins între 50 și 60 de minute, însă timpul efectiv necesar deplasării pînă la București este în directă legătură cu distanța de la domiciliu la gară.

În cadrul traseului București — Pitești, care concentrează 16% din traficul feroviar de călători ai zonei periurbane, participația cea mai însemnată o au localitățile Ciocănești, Ghergani și Bîldana, iar ca centre, în afară de București, în care se oprește un număr mai însemnat de călători, Chitila și Răcari. Timpul consumat cu transportul pe tren este cuprins între 15 și 60 de minute, însă acesta este modificat mai mult sau mai puțin în funcție de distanțele pînă la gară.

Traseul București — Ploiești, căruia îi revin 15% din traficul total feroviar, concentrează călătorii proveniți mai ales din localitățile Periş și Bălteni. În afară de București, unde se îndreaptă cea mai mare parte a fluxului de călători ai acestui traseu, orașul Buftea constituie un apreciabil centru de coborîre a călătorilor. Timpul de deplasare pe această linie ferată, în limitele zonei periurbane, este cuprins între 15 și 50 de minute, bineînțeles cu modificările date de distanțele pînă la gară.

Linia ferată București — Oltenița concentrează 15% din traficul feroviar total de călători ai zonei periurbane, cei mai numeroși călători furnizîndu-i localitățile Vasilați, Gălbinași, Plătărești și Fundeni. Timpul necesar transportului pînă la București-Titau este cuprins între 10 și 60 de minute, cu modificări relativ mici, deoarece localitățile de pe acest traseu sînt foarte apropiate de calea ferată.

Traseul București — Videle, unde se înregistrează 10% din traficul total feroviar de călători, este folosit mai ales de locuitorii din Grădinari, Zorile și Buturugeni. Timpul de transport este cuprins între 20 și 55 de minute, distanțele pînă la gară introducînd modificări sensibile.

Ultimul traseu, București — Constanța, concentrează circa 5% din traficul feroviar total de călători în cadrul zonei periurbane, singura gară

cu trafic mai însemnat fiind Brănești. Timpul de transport este de 15—30 de minute.

Un indicator destul de însemnat al traficului de călători, alături de frecvența curselor în legătură cu orele de vîrf, este viteza de exploatare. Valoarea vitezei de exploatare în traficul feroviar al zonei periurbane, calculată la trenurile personale sau cursă care sînt folosite cu precădere, este nu atît de diferită, cît mai ales foarte scăzută. Astfel, pe traseul București — Giurgiu se înregistrează valorile cele mai mici ale vitezei de exploatare, 28—30 km pe oră, după care urmează București — Constanța cu 30 km/oră, București — Videle și București — Oltenița cu 34 km/oră, București — Pitești și București — Urziceni cu 36 km/oră. Cea mai ridicată viteză de exploatare este înregistrată pe traseul București — Ploiești — 42 km/oră.

Avîndu-se în vedere uriașul trafic de călători al zonei periurbane a Bucureștilor și concentrarea sa în anumite ore ale zilei, condițiile de confort și de timp pentru transportul de călători, ca și gradul mai mare de punctualitate în circulație, este necesară o organizare cît mai judicioasă a curselor, o dezvoltare a caracterului periurban al transporturilor.

Traficul feroviar suburban sau periurban va trebui să preia principalele fluxuri navetiste, să ofere condiții corespunzătoare de transport și să rezolve problema timpului consumat cu deplasarea.

Transportul feroviar de mărfuri din cadrul zonei periurbane este foarte redus, în general rezumîndu-se la sectorul producției individuale sau pentru mărfurile ce merg pe distanțe mai mari (vin sau pleacă din zona periurbană). Printre cele mai frecvente mărfuri transportate pe liniile ferate se numără produsele industriale ce vin din afară (sfecla de zahăr, floarea soarelui, produsele din lemn sau lemnul brut, cerealele etc.).

Transportul rutier. Cu un rol primordial în transportul de mărfuri și călători, sectorul auto reprezintă principalul și cel mai frecvent mijloc de transport în zona periurbană a Bucureștilor. Marea majoritate a producției zonei periurbane, în special cea destinată orașului București, este transportată direct cu mijloacele auto.

Transportul auto de călători are o deosebită importanță în relațiile zonă-oraș, asigurînd deplasarea unui mare număr de navetiști și de alți călători, în special din și spre București și mai puțin în cadrul sau în afara zonei periurbane. Rețeaua transporturilor auto, pe teritoriul zonei periurbane, prezintă o densitate relativ mare, înscrîndu-se cu 8 km linie auto la 10 km drumuri împietruite și asfaltate, și străbate zona periurbană, în general, sub formă radiară.

Rețeaua de transport cu caracter urban, organizată de Întreprinderea de transport București (I.T.B.), mai bine organizată și cu o frecvență mai mare a autobuzelor, leagă de orașul București localitățile din imediata sa apropiere. Particularitatea acestei rețele este dată de caracterul dublu al servirii și al traseelor: o parte din trasee se desfășoară și

în cadrul orașului București, servind, astfel, și la transportul de călători în oraș.

După lungimea traseului, în cadrul zonei periurbane se remarcă liniile autobuzelor 59 (linia C.F.R. Progresul — satul Adunații-Copăcenii), 57 (Șoseaua Alexandriei — strandul Buda), 50 (Andronache — Afumați), 70 (Bulevardul Uverturii — Dragomirești-Vale).

După numărul călătorilor transportați, pe primele locuri se situează traseele Popești-Leordeni (autobuz 44), Pantelimon (46), Afumați (55), Chitila (64), Domnești (58), Otopeni (49) și strandul Buda (57), iar după numărul de autobuze traseele Popești-Leordeni, Domnești, strandul Buda și Afumați.

Timpul maxim de parcurs se înregistrează pe traseele Adunații-Copăcenii, Buda și Tunari — 30 de minute, viteza de exploatare în transportul de călători dirijat de I.T.B. variind între 27 km/oră pe traseul Domnești și 20 km/oră pe traseele centură C.F.R. - Afumați și Pantelimon.

Transportul de tip urban constituie, credem, cea mai indicată formă de transport de călători pentru zona periurbană a Bucureștilor.

Dealtfel, mai multe trasee dirijate de Întreprinderea de transporturi auto (I.T.A.) au caracter urban, prin realizarea unor frecvențe destul de mari a curselor, care asigură un flux continuu de călători. Astfel de trasee sînt: București — Buftea — Crevedia, București — Brănești, București — Mihăilești, București — Bolintin-Vale, București — Călugăreni, București — Pasărea, București — Dărăști-Ilfov, București — Balotești, București — Bildana, trasee pe care se asigură între 15 și peste 100 de curse pe zi.

Celelalte trasee și mai ales ramificațiile de trasee au în general între două și patru curse pe zi, dintre care cele mai multe nu satisfac necesarul de transport. Exemple de supraaglomerări permanente, datorate numărului redus de curse, se pot da pentru mai multe direcții, la anumite ore ale zilei, însă traseele București — Colibași — Gostinari, București — Vărăști — Valea Dragului, București — Bolintin-Vale — Ogrezeni etc. sînt aglomerate tot timpul zilei.

În ultimii ani, ca urmare a creșterii considerabile a numărului de navetiști ce se deplasează din localitățile periurbane în diferite uzine și unități economice din București sau din imediata sa apropiere, s-au organizat curse auto, numite „în convenție” (efectuate de I.T.A. în baza unei convenții cu unitățile respective), care transportă, la orele de începere și terminare a programului, numai salariații. Transporturile de călători în convenție se fac pe rutele Gostinari, Mironesti, Călugăreni, Mihăilești, Ogrezeni — Grădinari, Căciulați, Petrăchioaia, Orăști, Herăști, Hotarele Izvoarele, Vărăști — Valea Dragului etc.

Maxima de trafic se înregistrează sîmbăta după-amiază și luna dimineată pe toate traseele și duminica dimineată și seara spre Snagov-parc, Snagov-sat, Pădurea Băneasa, Pădurea Cernica, Complexul turistic Pustnicu, Adunații-Copăcenii, Buda, Mogoșoaia — Buftea, Pădurea Rîioasa, Sinești, Căldărușani. Desigur, acestea din urmă sînt legate de anotimp

și de situația meteorologică a zilelor respective, deoarece sînt generate de deplasările pentru agrement și recreere.

Traficul cel mai intens de călători al curselor dirijate de I.T.A. se înregistrează pe traseele București — Crevedia, București — Brănești, București — Mihăilești, București — Tărtășești, București — Bolintin-Vale, București — Balotești, București — Pasărea și București — Călugăreni, care concentrează peste 70 % din numărul total de călători transportați în cadul și din zona periurbană. De asemenea, printr-un trafic destul de însemnat se remarcă și traseele București — Vărăști — Valea Dragului, București — Colibași — Gostinari, București — Dărăști-Ilfov, București — Hotarele — Izvoarele, București — Periș.

Vitezele de exploatare sînt destul de reduse și foarte diferite, în funcție de starea drumurilor și a vremii. Astfel, pe traseele care se desfășoară în întregime pe drumuri asfaltate se înregistrează viteze de exploatare cuprinse între 38 km/oră (București — Budești și București — Mihăilești) și 30 km/oră (București — Valea Dragului), pe drumurile parțial asfaltate între 30 km/oră (București — Novaci) și 25 km/oră (București — Gostinari), iar pe drumurile asfaltate pe distanțe reduse sau numai împietruite între 23 km/oră (București — Tîntava) și 21 km/oră (București — Gălbinași, București — Cosoba — Răcari). De remarcat este lipsa unor trasee ale transportului de călători în raza unor localități, care, deși bine dezvoltate economic și cu o participare însemnată la relațiile oraș—zonă (atît pe linia aprovizionării cu produse agricole, cît și a furnizării de forță de muncă sau cu un potențial turistic apreciabil), întîmpină greutăți însemnate în privința traficului de călători. Astfel de localități sînt Găneasa, Piteasca, Comana, Sintești, Virteju, Dărăști-Vlașca, Grădinari, Niculești, Tamași. În ceea ce privește repartitia geografică a organizării transporturilor de călători se constată că toate localitățile din jurul capitalei și din întreaga Cîmpie de subsidență sînt servite de trasee auto care trec prin vatra lor sau prin imediata apropiere.

Transportul auto de mărfuri prezintă o deosebită importanță în relațiile zonă—oraș, constituind mijlocul de bază al aprovizionării Bucureștilor cu produse agricole și, în același timp, cel mai indicat pentru produsele perisabile.

Principalii curenți de mărfuri sînt reprezentați de produsele agricole ce se îndreaptă din zona periurbană spre București sau spre unitățile industriei alimentare din zonă. Rețeaua acestor transporturi se suprapune peste rețeaua „curenților de aprovizionare”, remarcîndu-se traseele București — Berceni — Vidra — Vărăști — Valea Dragului — Colibași — Gostinari, București — Copăceni — Adunații-Copăceni, București — Cio-rogișla — Malu Spart — Ogreneni, București — Tărtășești — Lungulețu — Poiana — Răcari, București — Crevedia, București — Siliștea Snagovului — Gruiu — Nuci, București — Frumușani — Hotarele. Structura mărfurilor transportate reflectă structura produselor curenților de aprovizionare. Se prevăd posibilități de trafic navai, prin construirea unui canal Dunăre — București.

Avind în vedere structura organizării transportului de călători și mărfuri, pentru o cât mai bună legătură între orașul București și zona sa periurbană, se impune o serie de măsuri care trebuie aplicate într-un viitor cât mai apropiat. Astfel, este necesar ca toate localitățile cu peste 500 de locuitori să fie „legate” la rețeaua traseelor auto de călători, numărul curselor să fie în strinsă concordanță cu traficul de călători, orarul de circulație să fie coordonat cu „orele de vîrf”, iar viteza de exploatare să fie ridicată la un nivel cât mai înalt. În privința transporturilor de mărfuri este indicată o organizare cât mai judicioasă a parcului existent, în așa fel încît produsele agricole să poată fi încărcate imediat după recoltare și transportate într-un timp cât mai scurt spre consumatori.

Legăturile directe și cu durată scurtă, prin introducerea mijloacelor de transport rapide și de mare capacitate — pe baza unui aprofundat studiu al fluxurilor majore de transport —, trebuie să constituie principala trăsătură a transporturilor periurbane.

RECREAȚIE, AGREMENT, TURISM

Pentru orașul București, cele trei componente ale utilizării timpului liber — recreație, agrement, turism —, cu factori de reconfortare și de evidențiere a frumuseților mediului natural și umanizat, au devenit astăzi o problemă vitală. Condițiile naturale extrem de favorabile ale zonei periurbane constituie premisele de bază ale organizării turistice, ale satisfacerii solicitărilor marelui oraș și capitală.

Remarcă cunoscutului geograf George Vălsan (1915), „Apa și pădurea, cu și ușoara varietate a reliefului se îmbină armonios în împrejurimile capitalei spre a da acestei regiuni o fizionomie particulară, plină de farmec și de pitoresc liniștit”, este clară și edificatoare. Varietatea peisajului — dată de pădurile bogate și numeroase care se oglindesc în lacuri întinse sau în iazuri ce se înșiră ca mărgelile pe văile mai bine conturate, de cursurile de apă umbrite de fișii înguste de zăvoaie și însoțite de maluri abrupte ce dau impresia unor adevărate denluri sau de lunci largi în care culturile de legume se întîlnesc la tot pasul, de monumentele istorice de certă valoare care se găsesc în multe localități etc. — face din zona periurbană a Bucureștilor o regiune deosebită, oferă capitalei posibilități multiple de organizare și amenajare, de folosire turistică, de agrement și de recreere de scurtă durată.

Pentru organizarea turistică a spațiului, în general, și pentru cea a teritoriilor periurbane, în special, unde se pune din ce în ce mai acut problema oferirii unor condiții bune de recreere și agrement de scurtă durată și în imediata apropiere (pentru a nu se pierde timp și a constitui o atracție cel puțin săptămînală), este edificatoare afirmația geografului francez Pierre-George (1965, p. 646): „în zilele noastre, turismul

apare ca motorul cel mai puternic al transformării calitative a spațiului. Echiparea turistică regională creează o ambianță rezidențială ce joacă un rol atractiv asupra altor activități". Problema amenajării turistice a teritoriului periurban, care constituie unul din componentele de bază ale relațiilor oraș-zonă, a preocupat și preocupă un număr însemnat de specialiști și de instituții.

Printre primele locuri care au atras populația Bucureștilor s-au numărat pădurea Băneasa, lacurile de pe Colentina de la nord și est de oraș și pădurea și lacul Snagov. Snagovul a fost numit chiar „plăminul Bucureștilor", datorită condițiilor pe care le oferă pentru recreație și odihnă, sau a fost considerat ca „grădina Bucureștiului și civilizarea duminicii cetățeanului" (E. Mihaileanu, 1908, p. 6).

După cel de-al doilea război mondial, ca urmare a dezvoltării considerabile a orașului București, se înregistrează o adevărată „explozie" în folosirea naturii zonei periurbane pentru recreere și agrement. Numărul celor care părăsesc orașul pentru a se îndrepta spre unul din locurile pitorești ale zonei periurbane, amenajat sau nu, crește vertiginos și generează activități de servire, de amenajare și valorificare a spațiului, de organizare a deplasărilor. Se construiesc cabane și campinguri, se amenajează căi de acces modernizate, se clădesc hoteluri sau baze de agrement la Snagov, Pustnicu, Buda, Băneasa etc., se îngrijesc monumentele istorice și se fac studii legate de o amenajare cât mai complexă și cât mai completă din punct de vedere turistic.

Valorificarea mediului natural în scopuri turistice devine din ce în ce mai intensă și mai generală. Amenajările realizate până acum la Snagov, Băneasa, Pustnicu, Cernica, Buda, pădurea Băneasa, pădurea Sinești etc., lucrările de transformare a văii Pasărea într-o succesiune de lacuri în cascadă (în curs de executare), ca și numeroasele proiecte de organizare turistică a văii Argeșului, a bălții Comana cu împrejurimile sale, a lacului Căldărușani și a văii Cociovaliștea etc., nu reflectă altceva decât intensificarea și generalizarea acțiunilor de utilizare pentru recreere și agrement a mediului natural al zonei periurbane a Bucureștilor.

După cum reiese din cele de mai sus, atenția a fost îndreptată spre părțile zonei periurbane cu un potențial turistic corespunzător.

POTENȚIAL TURISTIC, VALORIFICARE ȘI TAXONOMIE TURISTICĂ

Potențialul turistic al unui teritoriu, mai mic sau mai mare, este dat de prezența vegetației arborescente și de masivitatea pădurii respective, de existența și dimensiunile suprafețelor de lacuri, de lungimea și caracterul arterelor hidrografice, de fragmentarea reliefului și de peisajul dat de acest relief, de prezența monumentelor istorice și a unor așezări pitorești etc. Acest potențial turistic se poate referi la teritoriul administrativ al unui sat, al unei comune, al unui grup de comune, al unui județ sau al

unei regiuni mai mari, al unei micro sau macrounități de relief (luncă, cîmpie, interfluviu, vale, masiv muntos etc.), deci la aspectul calitativ și cantitativ în sine al unității respective, fără să fie legat sau dependent de un alt organism teritorial, urban sau rural, natural sau umanizat. În cazul zonelor periurbane, valoarea turistică a diferitelor sale elemente naturale este în strînsă legătură cu orașul respectiv, este dependentă de solicitările populației urbane. De aceea, în zonele periurbane valoarea turistică se determină în funcție de calitățile pe care le are și de posibilitățile pe care le oferă sau le poate oferi orașului respectiv.

Pentru determinarea potențialului turistic al unui teritoriu, mai întins sau mai restrîns — pentru o localitate, un grup de localități, pentru un județ sau o regiune mai mare, pentru o unitate de relief etc. — este necesar să se ia în considerație un mare număr de factori, cu un ridicat grad de variație în formă și în conținut. De aceea, este necesară stabilirea mai multor indicatori cantitativi, care să reflecte calitățile pe care le au diferitele elemente de importanță turistică din cadrul teritoriului respectiv. Avîndu-se în vedere că principalele componente ale mediului geografic de interes turistic sînt relieful — cu toată gama sa de micro și macroforme —, rețeaua de ape, pădurile, monumentele istorice, social-culturale și arhitectonice etc., indicatorii respectivi reflectă cantitativ potențialul

turistic al acestor componente. În relația $\sum_{i=1}^n T_i$, T reprezintă expresia cantitativă a factorilor $T_1, T_2, T_3, T_4 \dots T_n$, care, la rîndul lor, sînt rezultatul cantitativ al elementelor cu valori turistice conținute de fiecare factor în parte. Astfel, T_1 , care oglindește valoarea turistică a reliefului, reprezintă gradul de fragmentare a reliefului, frecvența și calitatea peisajelor atractive, frecvența formelor de relief cu potențial de interes turistic (chei, panie abrupte, piscuri, peșteri etc.); T_2 se referă la potențialul turistic al rețelei de ape, reprezentat de suprafața bazinelor lacustre, de densitatea rețelei hidrografice, de gradul de înclinare a văilor de scurgere, de posibilitățile de pescuit și de navigație pentru agrement, de existența posibilităților pentru baie și pentru plajă etc.; T_3 reflectă potențialul pădurilor, reprezentat de gradul în care un masiv forestier este corespunzător pentru turism, stabilit în funcție de suprafața fondului forestier, de densitatea și modul de grupare a arborilor, de gradul de închidere a arborilor pe verticală; T_4 reflectă valoarea diferitelor obiective turistice reprezentate de monumentele istorice și arhitectonice, de obiceiuri și port, de unitățile social-culturale de interes turistic, de activități artisanale etc., valoare exprimată cantitativ și gradat în funcție de importanța și amploarea obiectivului respectiv; T_5 exprimă puterea de atracție reflectată de condițiile și numărul de turiști ce se previzionează a putea vizita obiectivul turistic etc. (vezi I. Iordan, 1973).

Această metodă de exprimare cantitativă se referă la *potențialul turistic* al unui spațiu, deci la potențele, la conținutul de interes turistic

al unui teritoriu, indiferent dacă este sau nu valorificat, dacă există sau nu amenajări.

Pentru stabilirea gradului de valorificare turistică este necesară și includerea indicatorilor care reprezintă rețeaua căilor de acces (cu toate caracterile lor ce au implicații de ordin turistic) și dotările de care dispune teritoriul respectiv (baze de cazare, puncte de alimentație, instalații de agrement etc.).

În afară de gradul de atractivitate pe care îl indică potențialul turistic al unui teritoriu — cu ajutorul căruia se pot delimita ariile puțin atractive, mediu atractive, puternic atractive și excepționale — expresia cantitativă obținută prin aplicarea relației matematice prezentată facilitează și realizarea unei linii gradată taxonomice.

Pe baza potențialului turistic, exprimat cantitativ și spațial, se pot deosebi următoarele categorii taxonomice de bază, care sînt în măsură să unifice și să generalizeze termenii folosiți în studiile teritoriale de turism, în geografia turismului.

1. *Obiectivul turistic* este categoria taxonomică cea mai mică, fiind reprezentat de o singură unitate cu caracter turistic, obiectiv a cărui valoare sau potențial trebuie să motiveze vizitarea sa, să constituie o atracție. Aceste obiective pot fi naturale, istorice, folclorice, artizanale, arhitectonice, economice etc. Teritorial, obiectivul turistic poate fi situat atît în cadrul localităților, cît și în afara acestora.

2. *Localitatea turistică*, a doua treaptă taxonomică, este reprezentată de o așezare, indiferent de mărimea ei, în care însă este amplasat cel puțin un obiectiv turistic și cel mult două obiective importante. La acestea se pot adăuga alte obiective turistice de importanță mai redusă.

3. *Centrul turistic* este reprezentat tot de o localitate, în care însă se grupează cel puțin trei obiective turistice principale și altele secundare.

4. *Complexul turistic* corespunde unei suprafețe nu prea întinse în care se concentrează mai multe obiective turistice, localități turistice sau centre turistice.

În această treaptă taxonomică, alături de obiectivele turistice din cadrul centrelor și localităților turistice sau de cele răspindite în teritoriul respectiv (monumente ale naturii, monumente istorice etc.), se includ și elemente spațiale mai întinse, ca masive forestiere, lacuri și riuri, forme atractive de relief.

5. *Arealul turistic* este o unitate spațială mai mare, în care se grupează mai multe complexe turistice. Oa elemente turistice cu conținut teritorial, aici se încadrează mai multe masive forestiere, o rețea mai însemnată de lacuri și riuri și o mai mare diversitate de forme atractive de relief.

6. *Zona turistică*⁷ este o categorie mai cuprinzătoare, fiind reprezentată de un teritoriu relativ întins, în care sînt situate mai multe arii

⁷ Am folosit termenul de „zonă” deoarece este mult uzitat în diferite specialități, designind spațiul cu o anumită specializare: zonă viticolă, zonă forestieră, zonă industrială, zonă rezidențială etc., schimbîndu-i-se deci sensul inițial.

forestiere mari, mai multe cursuri de apă și lacuri, mai multe localități și obiective turistice etc. sau să includă cel puțin două areale turistice. Toate aceste categorii trebuie să prezinte o grupare teritorială, astfel încât să nu existe spații prea mari între ele.

7. *Regiunea turistică* este cea mai mare treaptă taxonomică, referindu-se la un teritoriu întins, în care se concentrează mai multe zone turistice. Condiția este ca zonele turistice respective să nu fie separate de spații prea mari.

În raport cu aceste categorii taxonomice, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor s-au delimitat, în cadrul „zonei turistice periurbane”, mai multe categorii turistice spațiale (fig. 18).

AREALELE TURISTICE ALE ZONEI PERIURBANE

În funcție de valoarea turistică a diferitelor componente ale mediului natural și umanizat, pe teritoriul zonei periurbane a Bucureștilor se deosebesc patru arcale turistice și mai multe obiective și localități de interes turistic.

1. **Arealul turistic Vlășia.** Ocupînd tot nordul teritoriului periurban, arealul turistic Vlășia este cel mai întins și cel mai atractiv dintre toate. Caracteristica sa este dată de întinderea considerabilă a pădurilor de foioase, de prezența unor mari și numeroase lacuri, de existența mai multor monumente istorice de valoare deosebită, de posibilitățile ușoare de acces (drumuri modernizate și mijloace de transport) și de gradul înalt de solicitare în toate zilele estivale, cu maximum simbăta și duminică.

După poziția geografică și după particularitățile pe care le prezintă, în cadrul arealului turistic Vlășia se deosebesc trei complexe turistice: Bălteni — Țigănești, Snagov și Căldărușani — Balta Neagră.

a) *Complexul Bălteni — Țigănești*, reprezentat de lacul Scroviștea și de pădurile ce îl înconjoară, ca și de monumentele istorice și de localitățile din jur, ocupă partea vestică a arealului turistic Vlășia.

Cîteva drumuri modernizate permit pătrunderea în acest complex turistic fie dinspre Ciolpani, fie dinspre Brătulești. Elementele naturale de interes turistic sînt reprezentate de pădurile Ciolpani, Cioglia, Cocioac și Bălteni, alcătuite din evercinee pure sau în amestec și de lacul Scroviștea, un liman fluviatil lung de mai mulți km. Atracția și valoarea turistică deosebită ale acestui complex, conferite de masivele păduroase întinse și de lacul care le străbate, sînt întărite de prezența a două importante monumente istorice și de cîteva așezări pitorești cu o activitate artizanală de veche tradiție.

Pe malul sting al lacului — în partea sa incipientă — se află biserica fostei mănăstiri Bălteni, obiectiv turistic de valoare însemnată, dar puțin vizitat din cauza lipsei unei căi ușoare de acces. Mănăstirea a fost zidită

în veacul al XVI-lea, dar în 1602 ea este distrusă, împreună cu satul Bălteni, de tătari. În 1626 biserica a fost refăcută după stilul epocii, avînd fațadele împărțite în două registre, cu panouri mari dreptunghiulare în registrul de jos și cu arcuri semicirculare în cel de sus. Cărămizile aparente ale exteriorului sînt așezate în rînduri orizontale și verticale, care alternează cu pătrățele tencuite după sistemul secolelor XVI—XVII din Țara Bomânească.

Pe partea dreaptă a lacului Scroviștea (numit în această parte și Țigănești sau Maicilor), pe o fișie de pămînt care înaintează în lac, avînd o poziție foarte pitorească, se află mănăstirea Țigănești. Constituind un remarcabil monument istoric, mănăstirea Țigănești a fost construită în 1812, fiind una dintre cele mai mari chinovii ale țării. Ansamblul care reprezintă mănăstirea Țigănești este format dintr-o incintă dreptunghiulară dispusă în jurul bisericii și din mai multe case — locuințe ale maicilor — care alcătuiesc un adevărat mic sat. În prezent, în cadrul acestei mănăstiri funcționează o unitate a industriei textile, care produce covoare de tip oriental, în special pentru export.

b) *Complexul Snagov*, ocupînd partea centrală a arealului turistic Vlăsia, este alcătuit din lacul Snagov și pădurile ce îl înconjoară (Snagov, Gruiu, Vlăsia), precum și din localitățile și monumentele istorice din raza acestora. Aici se înregistrează cea mai mare densitate forestieră și cel mai înalt grad de amenajare. Pădurea Snagov, străbătută de un drum asfaltat (între șoseaua națională București — Ploiești și lacul Snagov) din care se ramifică mai multe alei asfaltate sau cu pietriș, a fost transformată în mare parte în „pădure parc”. Aici, pe partea stîngă a lacului Snagov, se află un camping și un restaurant, iar la marginea lacului un debarcader și locuri de plajă. După pădurea Băneasa, constituie unul dintre cele mai solicitate obiective turistice, de recreere și agrement, din întreaga zonă periurbană, datorită condițiilor avantajoase de timp și de transport, precum și dotărilor existente. Pe partea cealaltă a lacului, pădurile Gruiu și Snagov, prin masivitatea arborilor, prin vasta lor întindere, prin dotarea cu numeroase unități de servire, reprezintă o arie cu o puternică atractivitate turistică. „Snagov complex”, legat de șoseaua București — Ploiești printr-o șosea modernizată și iluminată electric, dotat cu un hotel și restaurant — situate pe malul apei —, cu un camping, teren de golf, debarcader, locuri de plajă și de pescuit, este unul dintre cele mai pitorești și mai înecătoare obiective turistice și de recreere din împrejurimile Bucureștilor. Pădurea din jurul său, alcătuită din arbori seculari și străbătută de alei, îi dă un farmec deosebit și oferă o atmosferă reconfortantă. De altfel, acesta este și un obiectiv al turismului internațional.

Snagov-sat, situat în sud, este reprezentat de satul Snagov și de vilele ce se înșiruie pe malul lacului. Aici sînt numeroase locuri de plajă și de pescuit.

Tot pe malul drept al lacului se află mai multe instalații nautice ale unor cluburi sportive bucureștene, lacul Snagov fiind cel mai însemnat

ZONA PERIURBANA A BUCUREȘTIILOR

0 4 8 12 km

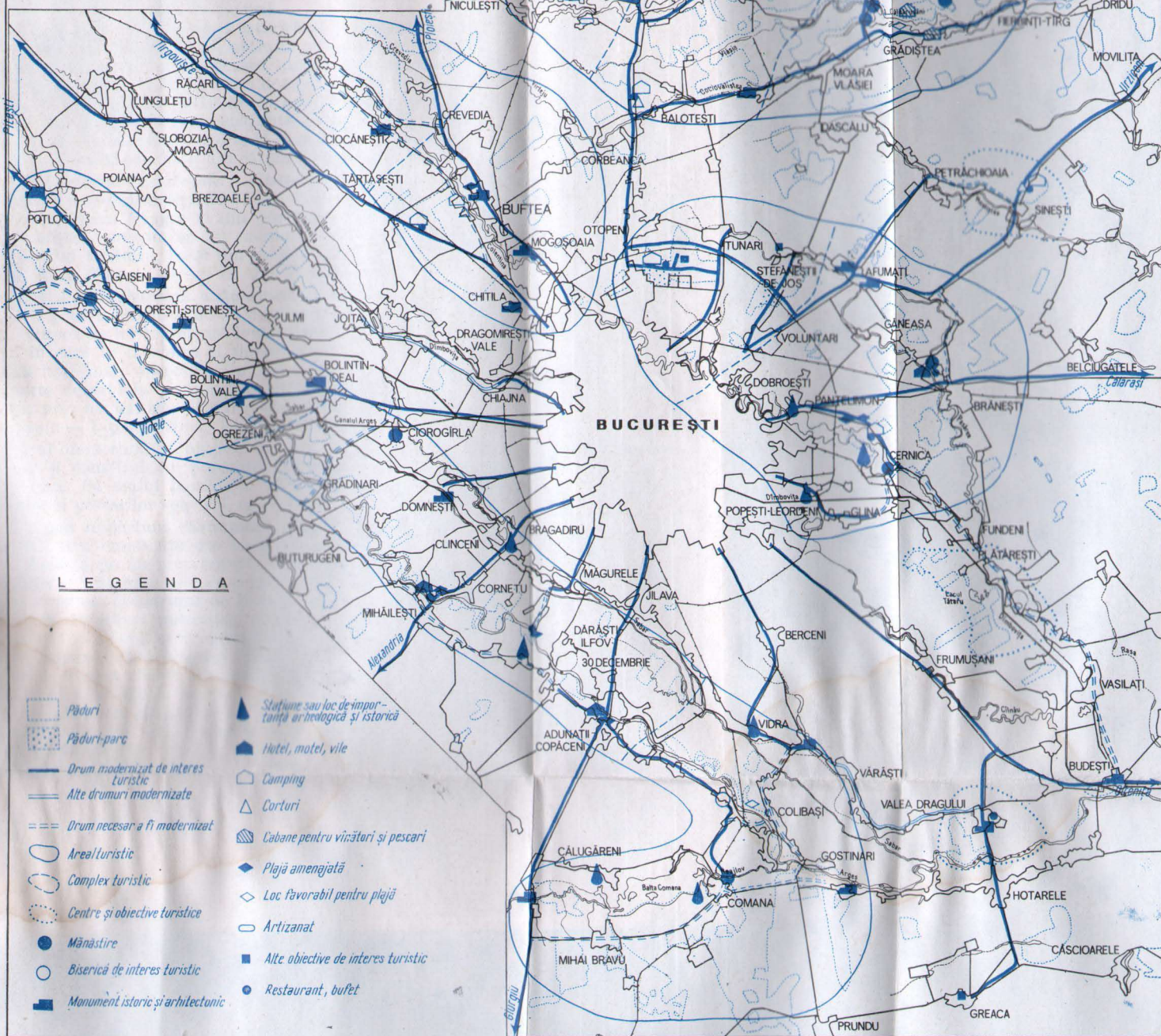

Fig. 18. — Harta turistică.

centru al sporturilor nautice din țară, unde se desfășoară concursuri internaționale de canotaj. Partea din amonte de Snagov-sat este mai puțin amenajată, oferind totuși un cadru plăcut natural pentru recreere și pescuit.

O mare parte din lac (180 ha) și o parte din pădure (967 ha) au fost declarate monumente ale naturii.

Cu o deosebită importanță istorică și o puternică atracție turistică se înscrie mănăstirea Snagov. Construită pe un ostrov din mijlocul lacului și avînd o poziție foarte pitorească, mănăstirea datează de pe vremea lui Mircea cel Bătrîn, fiind atestată documentar în 1408. Actuala biserică a fost zidită în anii 1517—1519 de către Neagoe Basarab. Această biserică are o formă trilobată, cu turla susținută de patru semicilindri. Exteriorul este executat în cărămidă aparentă, iar la turle, muchiile fețelor sînt întărite cu colonete realizate din cărămizi speciale cu coadă.

c) *Complexul Căldărușani — Balta Neagră* corespunde teritorial cu partea estică a arealului turistic Vlăsia, fiind format din pădurile Cornișul, Căldărușani, Balta Neagră și din porțiunile inferioare ale văilor Vlăsia și Cociovaliștea, precum și din monumentele istorice care se găsesc în cadrul acestui teritoriu, ca și din satele Lipia, Moara Vlăsiei, Grădiștea, Fierbinți-Tîrg, Sitarul, Grecii de Jos și Balta Neagră.

Pădurile înregistrează o densitate destul de ridicată, însă nu sînt amenajate pentru turism și nu au dotări corespunzătoare. Prin caracterul și prin compoziția lor reprezintă însă un ridicat potențial turistic, regimul natural în care se dezvoltă și importanța lor cinegetică constituind o particularitate mult apreciată. În ultimii ani a fost rezolvat în cea mai mare parte accesul la principalele unități de interes turistic din acest complex, prin modernizarea mai multor drumuri: Balotești — Fierbinți-Tîrg, Gruiu — Lipia — Nuci, Lipia — Grădiștea.

Lacul oferă condiții optime pentru pescuit, are o poziție foarte frumoasă și constituie o puternică atracție pentru pescari și pentru ineditul său. Pe malul lacului se află două cabane pentru adăpostul vînătorilor și pescarilor sportivi, ca și pentru cei care vor să înopteze aici.

Cel mai important monument istoric din acest complex, și unul dintre cele mai cunoscute din zona periurbană, este mănăstirea Căldărușani. Așezată pe un promontoriu care pătrunde destul de mult în lac, mănăstirea Căldărușani este un remarcabil monument istoric, cu o mare valoare turistică. Construită de Matei Basarab, în 1638, mănăstirea este înconjurată de ziduri puternice, avînd aspectul unei adevărate cetăți. În prezent, în mijlocul unui areal format din chilii cu arcade de cărămidă, se ridică impunătoarea biserică cu trei turle. La mănăstirea Căldărușani s-a găsit o cronică rimată a eparhiei Huțegului din Prislop, iar în 1798 a funcționat o școală de zugrăv. Renumitul nostru pictor Nicolae Grigorescu și-a început aici activitatea de pictor de biserică, executînd scena „Izvorul Tămăduirii” și mai multe icoane, astăzi de necontestată valoare. Această mănăstire are una dintre cele mai bogate biblioteci mănăstirești din țară și un interesant muzeu de costume și de picturi bisericești.

Schitul Balamuci, un alt monument istoric și obiectiv de interes turistic, este situat la nord-est de lacul Căldărușani, în mijlocul pădurii Potcoava și datează din anul 1630. Ansamblul este format dintr-o incintă din zid, câteva chilii și o frumoasă biserică. Construită în tip brincovenesc, în 1752, biserica are forma unei cruci, cu turnul clopotniței situat deasupra pronaosului, cu fațadele decorate cu arcade oarbe. Restaurată de curînd, în interiorul bisericii s-a păstrat o frescă originală.

Accesul dificil la schitul Balamuci face ca să fie puțin vizitat, deși reprezintă un deosebit potențial turistic prin conținutul și așezarea sa.

De asemenea, o însemnată valoare turistică o prezintă fazaneria Malu Roșu, o rezervație cu incubatoare și instalații moderne pentru fazani și cervidee, din apropiere de satul Balta Neagră, conacul de la Căciulați, declarat monument istoric și schitul Cocioc, din apropiere de mănăstirea Căldărușani.

Pentru viitor, arealul turistic Vlășia va continua să se amenajeze și să se dezvolte ca arie turistică de interes național și internațional.

În arealul Vlășia se va extinde actuala suprafață a pădurilor-parc, de la 130 ha în prezent la peste 500 ha plină în 1080, și se vor construi numeroase căi modernizate de acces.

Proiectele de sistematizare prevăd amenajarea de ștranduri, baze nautice pentru agrement și debarcadere, hoteluri, vile, case de creație, cabane turistice pentru vinători și pescari, moteluri, tabere de camping și chiar helioporturi etc. Bineînțeles, toate acestea vor trebui amplasate numai în locuri corespunzătoare, fiind necesar ca constructorii să se orienteze după studii de specialitate privind condițiile naturale, fluxurile de vizitatori, posibilitățile de acces pentru un număr mare de persoane etc.

2. Arealul turistic Pasărea — Cernlea. Axat pe valea Pasărea și valea Colentinei inferioare, arealul turistic Pasărea — Cernica se caracterizează printr-o frecvență relativ ridicată a pădurilor, printr-o bogată rețea de suprafețe lacustre — aproape în totalitate amenajate — și prin prezența unor însemnate monumente istorice. Și acest areal se bucură de o rețea apreciabilă de dotări care, alături de pitorescul naturii sale, atrage un număr considerabil de vizitatori, situîndu-se din acest punct de vedere la nivelul Vlășiei.

După particularitățile sale teritoriale, se divide în două complexe: Băneasa — Tunari și Cernica — Pustnicu.

a) *Complexul Băneasa — Tunari.* Cea mai veche arie de interes turistic, pădurea Băneasa-Tunari, care face parte din acest complex, este o pădure-parc (100 ha), cu alei asfaltate pe care se poate pătrunde dinspre șoseaua București — Ploiești sau dinspre șoseaua de centură. Cvercinele pure și în amestec dau un farmec deosebit acestei păduri, care încă din secolul trecut era vizitată de bucureșteni. Numărul vizitatorilor a crescut considerabil în ultimul deceniu, datorită dotărilor de aici și în primul rînd amenajării grădinii zoologice. Din acest complex mai

fac parte lacurile Băneasa, Herăstrău, Floreasca, Tei, Colentina — din cadrul orașului București — și pădurile Crețuleasca și Lipoveanca, precum și iazurile de pe Pasărea din amonte de Afumați.

Iazurile de pe valea Pasărea, dintre Tunari și Afumați, oferă condiții plăcute pentru recreere și agrement, dar lipsa dotărilor le reduce numărul de vizitatori. Numai pescarii amatori vin aici pentru o după-amiază sau pentru o sărbătoare.

b) *Complexul Cernica — Pustnicu* este format din pădurile Cernica, Pustnicu, Tinganu, Pasărea, Găneasa și Afumați, din lacurile Cernica, Pantelimon II și Pantelimon I și din iazurile de pe valea Pasărea și valea Sindriiita. Masivitatea ariei forestiere Cernica — Pustnicu și prezența în imediata sa apropiere a unor mari suprafețe lacustre îi dau un caracter deosebit și constituie o condiție extrem de favorabilă pentru turism și recreere. Încă de multă vreme, aceste păduri cu poienele lor numeroase au atras un număr însemnat de vizitatori, inseriindu-se printre cele mai mari complexe turistice ale zonei periurbane a Bucureștilor. Lacul Cernica, situat la marginea pădurii, amenajat în mare parte și înzestrat cu un debarcader, o plajă, restaurant și bar, loc de parcare, camping, este astăzi din ce în ce mai mult solicitat, fiind legat printr-un drum asfaltat de șoseaua modernizată București — Cernica. În celălalt capăt al masivului forestier, pe malul văii Pasărea, unde apa este acumulată într-un uriaș iaz ramifical, între copacii seculari, se află cabana Pustnicul, un restaurant, debarcader, loc de parcare și mai multe vile. Accesul se face aici printr-un drum asfaltat ce pornește din șoseaua București — Călărași. În jurul acestor dotări, pădurea a fost transformată, pe 10 ha, în pădure-parc.

Pădurile Cernica și Găneasa, în regimul natural, cu căi de acces greoaie, sînt puțin vizitate, deși au un potențial turistic destul de ridicat. În schimb, pădurea Afumați, unde 5 ha au fost amenajate ca pădure-parc, este mult mai solicitată în ultimul timp, oferindu-se o natură liniștită și reconfortantă și fiind legată de București printr-un drum modernizat.

Numeroasele iazuri ce se înșiră ca o salbă uriașă pe văile Pasărea și Sindriiita constituie un potențial turistic de prim rang, însă din cauza lipsei unor dotări corespunzătoare ele sînt puțin solicitate, aici venind mai ales pescarii amatori. „Noul” lac Pantelimon II, creat în ultimii ani prin amenajarea bălților de pe valea Colenimei, terminat în 1970, va deveni un puternic centru de canotaj, cu toate dotările necesare. Aici sînt prevăzute a se construi mai multe baze sportive și nautice, ștranduri, puncte de distracție, un motel, restaurant și bufete etc.

Valoarea turistică a peisajului acestui complex este considerabil ridicată de existența mai multor monumente istorice de o valoare deosebită.

Mănăstirea Cernica, ocupînd o poziție pitorească pe o insulă din lacul Cernica, datează din 1608, fiind întemeiată de Cernica Știrbei. Părăsită din cauza eiului, este refăcută și își revine activitatea în 1781. Restaurată după cel de-al doilea război mondial, această mănăstire, unde se află o bogată bibliotecă, a devenit un important obiectiv turistic.

Pe malul lacului Pasărea se află o cunoscută mănăstire, de dimensiuni mai mici, dar prezentînd un pitoresc deosebit prin aşezarea sa. Aceasta este mănăstirea Pasărea, zidită în 1813 şi reclădită din temelii (în urma distrugerii ei de către un puternic cutremur) în 1848, vizitată astăzi de un mare număr de turişti, în primul rînd bucureşteni. La Afumaţi, într-un cadru deosebit de pitoresc, se află un frumos conac (azi sediul I.A.S. Afumaţi) şi ruinele palatului lui Radu de la Afumaţi.

Pentru dezvoltarea turistică a complexului Pasărea — Cernica sînt prevăzute construirea unui camping, hotel, club nautic, vile, căsuţe turistice, sanatorii de bătrîni, restaurante, pe malul lacului Cernica; motel, căsuţe şi vile, camping, motodrom, în pădurea Cernica; cabane, sat pescăresc, sanatoriu de copii, tabără de pionieri, în pădurea Pustnicu.

Se consideră că în 1980, în zilele de sărbători, spre Cernica se vor îndrepta circa 5 000 de vizitatori, la pădurile Pustnicu şi Cernica vor merge peste 16 000 de persoane, iar în pădurea Băneasa peste 50 000.

3. Arealul turistic Ciocăneşti — Buftea este axat pe valea Colentinei, în amonte de Bucureşti. Principalele sale componente sînt reprezentate de valea Colentinei — pe care se va executa o suită de lacuri în trepte —, de pădurile Bîioasa, Buciumeanca, Ciocăneşti, Cerchezia, Boanca, Măriuţa şi pădurea-Parc Mogoşoaia (16 ha), precum şi de mai multe monumente istorice de o deosebită valoare.

Accesul este foarte uşor la pădurile Mogoşoaia şi Bîioasa şi mai dificil la celelalte păduri, unde se poate ajunge numai pe drumuri împietruite. Alcătuite din cvercinee pure sau în amestec şi fiind aşezate în general în apropierea apelor, pădurile acestei zone atrag un număr însemnat de vizitatori. În afară de pădurile Bîioasa (unde se află un camping şi un restaurant) şi Mogoşoaia (la marginea căreia este unul dintre cele mai originale restaurante din ţară), în celelalte păduri nu există dotări. Salba de lacuri în curs de amenajare de pe valea Colentina, ca şi şirul de iazuri de pe valea Crevedia dau acestei zone o mare valoare şi constituie o atracţie destul de puternică.

În prezent, cele mai frecventate obiective de interes turistic sînt lacul şi pădurea Mogoşoaia, lacul Buftea şi pădurea Bîioasa.

Arealul turistic Ciocăneşti — Buftea se divide în două complexe turistice, deosebite atît prin caracterul lor funcţional, cît şi prin aspectul general: Buftea — Mogoşoaia şi Ciocăneşti.

a) *Complexul Buftea — Mogoşoaia*, cu o pondere apreciabilă a pădurilor şi cu o importantă suprafaţă lacustră, cuprinde pădurile Bîioasa, Mogoşoaia, Bufteanca, Buciumeanca şi cele din raza comunei Corbeanca, lacurile Buftea, Flămînzani, Buciumeni, Mogoşoaia, Chitila şi Străuleşti, precum şi cîteva monumente istorice de mare valoare.

Pădurile şi lacurile acestui complex atrag un număr ridicat de vizitatori, însă în unele din ele lipsesc dotările sau nu sînt suficiente.

Foarte atractive, atît pentru turiştii interni, cît şi pentru cei străini, sînt monumentele istorice de la Mogoşoaia şi Buftea.

Pe malul lacului Mogoșoaia, în imediată apropiere a pădurii-parc, se află Palatul Mogoșoaia. Frumusețea și originalitatea arhitectonică a acestui palat marchează unul din momentele de înflorire a culturii și artei feudale, precum și gustul artistic al lui Constantin Brincoveanu, care l-a construit în anul 1702. Situat în mijlocul unei întinse curți, închisă din trei părți de ziduri, dar liberă către parcul care coboară lin pînă la malul lacului, Palatul Mogoșoaia adăpostește o secție de artă feudală, respectiv epoca Brincoveanu, a Muzeului de artă al R.S. România.

La Buftea, în mijlocul unui mic dar frumos parc, se află fostul palat al domnitorului Barbu Știrbei (1849—1853) și o bisericuță cu turnulețe de o rară frumusețe și cu scări din marmură de Carrara. De asemenea, tot la Buftea se mai află un important obiectiv turistic, reprezentat de platourile și instalațiile de filmare ale combinatului cinematografic.

b) *Complexul turistic Ciocănești* este format din grupul masivelor forestiere Ciocăneasca, Cerchezia, Vitureasca, Boanca, Măriuța, Lucianca, Ghiocel și din riurile Dîmbovița și Crevedia, din raza acestor păduri. Importanța sa turistică este legată de potențialul pe care pădurile și apele de aici îl posedă și care poate fi utilizat pentru satisfacerea cerințelor de recreere și agrement. În prezent este puțin și sporadic folosit, din mai multe motive, între care mai influențabile sînt lipsa căilor de acces și lipsa dotărilor.

Accesul se face prin drumuri impietruite fie dinspre șoseaua asfaltată București — Buftea — Ploiești, fie dinspre Buftea — Ciocănești sau dinspre Răcari. Un monument istoric de interes turistic, cu o valoare însemnată, este conacul familiei Cantacuzino de la Ciocănești, precum și pădurea-parc de aici, cu numeroși arbori seculari.

Perspectiva de dezvoltare a arealului turistic Buftea — Ciocănești se axează pe dotarea pădurilor existente și pe amenajarea lacurilor de pe valea Colentinei.

4. *Arealul turistic Argeș* cuprinde teritoriul din lungul riurilor Argeș, Sabar și Neajlov. Caracteristica sa este dată de existența a două întinse arii forestiere alcătuite din foioase de esență tare și de prezența a trei artere hidrografice (dintre care una are un curs bogat de apă) pe malurile cărora se dezvoltă suprafețe mai mari sau mai mici de păduri de foioase de esență moale. Patul albiei Argeșului, destul de lat și format dintr-o cuvertură de nisip groasă de 1—3 m, printre care se scurge în meandre largi cursul de apă, constituie domeniul plajelor naturale, cu un nisip destul de fin ce ocupă întinderi mari în timpul verii, cînd nivelul rîului este scăzut. În partea de nord a acestui areal turistic, pe partea dreaptă a Argeșului, se află pădurea Căscioarele, un întins masiv forestier, format din cvercinee în amestec cu alte esențe de foioase tari, care nu este valorificat decît sub aspect cinegetic, iar în partea de sud se află cunoscuta pădure Comana — Vlad Tepeș.

Dotările în acest areal se reduc, de fapt, la amenajarea a trei obiective de interes turistic: Buda, Adunații-Copăcenii și Dumitrana.

După caracterul turistic pe care îl prezintă, se divide în trei complexe turistice: Potlogi — Bolintin-Vale, Buda — Adunații-Copăcenii și Călugăreni — Comana — Colibași.

a) *Complexul Potlogi — Bolintin-Vale* este reprezentat de riurile Argeș și Sabar (în amonte de Bolintin-Vale) și de pădurea Căscioarele. În această porțiune, Argeșul oferă condiții favorabile pentru recreere și agrement (plajă, baie), iar pădurea Căscioarele are vaste posibilități pentru o valorificare turistică variată. Până în prezent, aici nu există amenajări care să faciliteze folosirea acestor obiective turistice naturale, deși în apropierea văii Argeșului se află traseul drumului asfaltat Bolintin-Vale — Potlogi și al magistralei București — Pitești, iar pădurea Căscioarele este traversată de șoseaua modernizată București — Bolintin-Vale — Videle.

În cadrul acestui complex se află mai multe monumente istorice, care constituie un potențial turistic remarcabil, dar care sînt foarte puțin valorificate pînă acum. În satul Stoenеști este un frumos coniac, cu demisol și parter înalt, construit în anul 1700, într-un stil arhitectonic cu influențe locale; la Căscioarele, din fosta mănăstire construită în 1430 de Neagoe Basarab, a rămas numai biserica, a cărei formă asemănătoare cu o navă constituie o particularitate relativ rară; la Bolintin-Deal, într-un frumos parc, se află conacul banului Băleanu, construit în secolul al XVIII-lea, astăzi sanatoriu T.B.C. pentru copii. La Bolintin-Vale, unde s-a născut și a fost înmormîntat D. Bolintineanu, este o casă muzeu. Mănăstirea de la Ciorogirla — Sămurcăsești, construită în 1808, înconjurată de un zid în ruine, constituie astăzi un important punct de atracție turistică.

Localitatea Potlogi este cunoscută, dar încă puțin vizitată, prin biserica construită de Constantin Brîncoveanu în 1683 și prin palatul edificat în 1699. Palatul, restaurat în ultimii ani, prezintă aceleași linii arhitectonice ca cel de la Mogoșoaia, însă este ceva mai mare.

b) *Complexul Buda — Adunații-Copăcenii* se suprapune luncii Argeș-Sabar, dintre Bolintin-Vale și Varlaam, fiind caracterizat de existența albiei Argeșului, care oferă condiții de baie și plajă, și de prezența unor masive păduroase, aproape în totalitate alcătuite din esențe moi (zăvoaie). Îmbinarea dintre apă, locuri de plajă la tot pasul și arii forestiere pe malul riului îi conferă o valoare turistică deosebită. Aici s-au amenajat trei obiective turistice, mult solicitate în timpul verii.

La Buda s-au amenajat cîteva plaje, s-au construit o cabană și un restaurant și s-au trasat mai multe alei prin pădure (68 ha pădure-parc), ceea ce a atras un număr însemnat de turiști în zilele de vară. De asemenea, și la Adunații-Copăcenii sînt astăzi de dotări, însă numărul vizitatorilor este mai redus. La Dumitrana s-a amenajat o plajă destul de întinsă, un bufet, și un mic scuar pentru copii.

Cel mai valoros monument istoric de aici, și unul dintre cele mai remarcabile din țară, este, fără îndoială, cetatea de la Popești (comuna

Mihăilești), considerată a fi fost cea mai de seamă cetate geto-dacică din Cîmpia Română în secolele II și I î.e.n. Această fortăreață, scoasă la iveală de săpăturile arheologice întreprinse mai mulți ani, este considerată a fi Argedava, reședința vestitului rege Burebista.

La Bragadiru s-a pus în evidență o așezare geto-dacică peste care apoi s-a suprapus localitatea actuală.

O atracție turistică o constituie aici și peretele abrupt, înalt de peste 25 m, cu care Cîmpia Neajlovului domină lunca Argeșului și care constituie un peisaj deosebit în teritoriul periurban. Acest abrupt ar putea fi amenajat în mai multe puncte, în așa fel încît să constituie obiective de atracție și agrement.

c) *Complexul Călugăreni — Comana — Colibași* cuprinde luncele Neajlovului și Argeș-Sabar, cu porțiunile din apropierea lor ale cîmpiilor Neajlovului, Burnazului și Cîlnăului.

Valoarea deosebită a acestui complex este reprezentată de un întins masiv forestier format din evercinee pure sau în amestec (în care se găsesc mai multe plante declarate monumente ale naturii), de un întins lac, încă neamenajat, dar cu un mare potențial economic și turistic, de cursurile Argeșului și Neajlovului care oferă numeroase locuri pentru plajă și sînt însoțite de zăvoaie de un pitoresc atractiv, precum și de pantele — în mai multe locuri chiar verticale — prin care se face contactul dintre cîmpii și lunci. Cîmpia Neajlovului și, mai ales, cea a Burnazului domină albia Argeșului, care se află chiar la poalele lor, cu înălțimi de 30—50 m, ceea ce le dă impresia, foarte atractivă și deosebită de altele în acest peisaj de cîmpie, de adevărate dealuri. De asemenea, complexul turistic Călugăreni — Comana — Colibași dispune de mai multe monumente istorice de o mare valoare. Toate acestea nu pot fi valorificate însă decît izolat și parțial, din cauza lipsei căilor de acces corespunzătoare.

Principalul obiectiv al său este baltă Comana, situată la marginea întinsei urii forestiere Comana — Vlud Tepeș, avînd o așezare foarte pitorească. Deocamdată în regim natural, această baltă oferă un cadru natural cu o mare valoare turistică. Este necesară amenajarea sa integrală, pentru a putea valorifica rațional acest potențial economic și turistic.

În imediata sa apropiere, albia Argeșului oferă numeroase plaje cu nisip fin, la marginea cărora se întind zăvoaie umbroase și răcoroase (în vaza localităților Colibași și Gostinari), iar microrelieful și monumentele istorice valoroase vin să întregască această varietate turistică. Înmănunchierea într-un teritoriu destul de restrîns a numeroase elemente de atracție deosebită (lac întins; cursuri cu apă bogată, plaje cu nisip fin, păduri întinse de foioase tari, zăvoaie situate chiar pe malul apei, monumente istorice etc.) conferă acestui complex un înalt potențial turistic și motivează acordarea unei atenții mult mai mari și mai urgente din partea instituțiilor de organizare teritorială.

Cel mai remarcabil monument al acestui complex este mănăstirea Comana, situată pe malul drept al Neajlovului, pe un mic promontoriu

ce domină Balta Comana și lunca râului. Construită în 1462 de Vlad Țepeș și refăcută de Șerban Basarab în 1588—1589 și de Șerban Cantacuzino în 1699, numită și „cetatea Neajlovului”, mănăstirea era alcătuită dintr-un zid înalt, cu contraforturi, care închidea în interiorul său — de forma unui patruleter neregulat — mai multe clădiri, în mijlocul cărora se ridica biserica. În fața bisericii se afla o clădire cu două nivele care avea un pridvor cu arcade. Zidul avea două mici bastioane pentru apărare. Foișorul construit de Șerban Cantacuzino, de formă pătratică, înălțat pe un postament de zid, era sprijinit de două contraforturi ce coborau pînă aproape de malul bălții și era înconjurat de 10 stâlpi de piatră legați cu arcade, în semicerc, din cărămidă. Clădirea avea două coloane pe ale căror capiteli era sculptată emblema familiei Cantacuzinilor: doi vulturi bicefali. Din tot acest edificiu s-a păstrat numai biserica, restul fiind într-o stare avansată de degradare. Este absolut necesar, atît din punct de vedere științific, cît și turistic, ca această legendară mănăstire să fie restaurată, să se intervină cît mai urgent pentru oprirea distrugerii ei.

La confluența dintre Neajlov și Cîlniștea, la marginea localității Călugăreni, se află unul dintre cele mai renumite locuri istorice din țară, unde Mihai Viteazul a obținut o răsunătoare victorie. La capetele podului de peste Neajlov, construit în 1934—1935, s-au executat patru basoreliefuri.

În localitatea Grădiștea, situată pe terasa înaltă a Cîmpiei Neajlovului, se află o veche și frumoasă biserică, edificată în 1687 și apoi refăcută de două ori. La Mironești, pe muchia înaltă a Burnazului, dominînd cu aproape 50 m albia Argeșului, se află ruinele palatului domnesc al lui Constantin Cantacuzino. La Dobreni, pe malul vechiului curs al Sabarului, se ridica un impunător palat, construit în 1646 de serdarul Constantin, fiul lui Badu Șerban. Pînă nu de mult se puteau vedea ruinele acestui palat, însă în anii trecuți, în locul restaurării și al conservării s-au înălțat ultimele rămășițe, iar terenul respectiv a fost arat.

În apropiere de Comana, pe valea „Goii”, săpăturile au pus în evidență o așezare neolitică, declarată rezervație arheologică, ce poate deveni un punct turistic atractiv în ansamblul general al acestui complex.

În afara arealelor turistice prezentate, în cadrul zonei periurbane a Bucureștilor se mai schițează cîteva mici complexe și obiective turistice, relativ importante în angrenajul funcției turistice a teritoriului periurban. Astfel, pe valea Dimboviței și în Cîmpia Cîlnăului din apropierea sa se află cîteva masive păduroase — pădurile Vlădiceasca și Păroaia —, o suită de iazuri pe valea Cîlnăului și cîteva lacuri în lunca Dimboviței (Tătaru, Vasilați). Din cauza lipsei căilor de acces și a amenajărilor, pădurile nu sînt valorificate din punct de vedere turistic. În schimb, iazurile, cabana pescărească existentă și lacurile atrag un număr însemnat de pescari amatori. Lipsa unor amenajări face ca și aici vizitatorii să fie reprezentați numai de pasionații după pescuit.

Valea superioară a Mostiștei cuprinde o salbă întinsă de iazuri și micile arii forestiere din apropiere. Printre cele mai cunoscute obiective

turistice de aici se remarcă pădurea și campingul Sinești, unde amenajările existente atrag un număr însemnat de turiști.

Ca obiective turistice, mai importante, se înscriu localitățile: Herăști, unde există un frumos palat, cunoscut și sub numele de „palatul de piatră”, construit de Udriște Năsturel în secolul al XVII-lea, avind o valoare arhitectonică deosebită (sculpturi în piatră la uși și la ferestre), Greaca, prin așezarea sa pitorească pe muchia Burnazului — ce domină lunca Dunării printr-un abrupt de peste 60 m — și prin podgoria sa renumită pentru strugurii de masă timpurii și vinurile de calitate superioară.

SISTEMATIZAREA TERITORIULUI ȘI A AȘEZĂRILOR

Toate problemele de perspectivă sînt legate de sistematizarea complexă a teritoriului și a așezărilor, în funcție de relațiile zonă—oraș. Această sistematizare se referă atît la factorii naturali, cît și la cei social-economiici, la acțiunea organizată și planificată de a utiliza, modifica sau transforma potențialul natural, economic și uman. Zona periurbană a Bucureștilor, ca organism teritorial destinat să satisfacă în cea mai mare măsură cerințele capitalei în produse agricole, forță de muncă, diverse produse industriale, pentru dezafectarea din oraș a industriilor poluante, pentru recreere și agrement etc., necesită, mai mult decît oricare alt teritoriu sau regiune, un grad înalt de sistematizare, vaste lucrări de organizare teritorială și economică.

După gradul actual de dezvoltare, după posibilitățile pe care le posedă și după cerințele pe care trebuie să le satisfacă, liniile generale ale dezvoltării zonei periurbane afectează toate domeniile și tot potențialul existent.

Vor fi puse în exploatare noi structuri petrolifere și materiale de construcție, vor fi valorificate noi terenuri neproductive și se vor extinde considerabil lucrările de îmbunătățiri funciare și de amenajări pentru irigații, vor fi create noi acumulări de apă și vor fi asanate și amenajate toate bălțile și lacurile existente; se vor extinde culturile timpurii și extra-timpurii și se va intensifica aprovizionarea orașului București cu produse proaspete de sezon; populația zonei periurbane va participa, pe măsura cerințelor, la asigurarea cu forță de muncă a Bucureștilor, înregistrîndu-se în continuare importante mutații profesionale; va fi necesară modernizarea tuturor căilor de comunicație și organizarea judicioasă a transportului de mărfuri și călători; se va amenaja rețeaua de recreere și agrement, în funcție de posibilitățile oferite de mediul natural și de satisfacerea cît mai corespunzătoare a cerințelor etc.

Lucrările preconizate de instituțiile de sistematizare, care în general reflectă opinia arhitecților, nu sînt, considerăm, în foarte multe cazuri,

potrivite cu profilul sau potențialul unității economice sau teritoriale respective. În afară de aceasta, mai intervin și alți factori, care, neținând seama de particularitățile mediului natural și umanizat, prevăd construcții ce nu sînt deloc indicate. Menționăm numai problema lacului Greaca.

În domeniul căilor de comunicație, trebuie să se meargă mai întîi pe asfaltarea tuturor drumurilor radiare care leagă orașul București de localitățile cu intensă participare la relațiile existente și de perspectivă dintre oraș și zonă și apoi să se treacă la construirea unor trasee înelare, în etape ulterioare. De asemenea, o atenție urgentă și toată seriozitatea trebuie acordate întreținerii actualelor căi modernizate pentru a se înlătura transformarea acestora în drumuri impracticabile.

În privința amenajărilor turistice se fac investiții foarte mari numai în anumite zone, pentru realizarea unui număr, considerăm, prea mare de obiective turistice pe unitatea de suprafață. Bazîndu-ne pe considerentul că turismul trebuie să folosească peisajul în cît mai mare măsură în conținutul său natural, dotările fiind destinate creării unor condiții corespunzătoare de valorificare turistică a naturii, considerăm că transformarea prea avansată sau chiar radicală a mediului natural nu corespunde cerințelor generale. Este oare indicată proiectarea pe o suprafață destul de restrînsă a zeci de obiective de servire și de agrement, transformînd-o în mod substanțial? Iată numai un exemplu luat din proiectele de amenajare a văii Colentina, întocmite de Institutul Proiect București: pentru lacurile Pantelimon II și Cernica, deja asanate, care se desfășoară pe o lungime de 9,3 km (între Pantelimon și Cernica) se prevede să se construiască un motel, două hoteluri, un camping, căsuțe, vile, șase restaurante, un restaurant-bufet, un punct pentru distracții, două baze sportive, două cluburi nautice, două parcuri, două ștranduri și un sanatoriu pentru bătrîni. Nu este oare prea mult pentru un vizitator care vine pentru o după-amiază sau pentru o zi de sîrbătoare ca să simtă răcoarea și liniștea pădurii sau să facă baie într-o altă apă decît aceea de la ștrandul din oraș? Bineînțeles, puncte alimentare și de distracții sînt necesare, amenajări de plajă și baie la fel, dar de ce atîtea instalații care să ducă iarăși la o atmosferă urbană? Și dacă am compara toate acestea cu ceea ce se face pentru alte zone și complexe turistice, unde lipsesc cele mai elementare dotări (căi de acces și amenajări de servire strict necesare) ar ieși în evidență și un alt aspect al organizării teritoriale armonioase.

Se impune asanarea și amenajarea Bălții Comana, construirea căilor de acces în toate complexele zonelor turistice (și în special în complexele Scroviștea, Călugăreni — Comana — Colibași și Potlîgi — Bolintin-Vale), precum și crearea unor unități de servire strict necesare.

Problema cea mai dificilă, însă, este aceea referitoare la sistematizarea satelor.

Proiectanții, pe baza unor studii generale pe ramuri întocmite de specialiști, au elaborat proiecte asupra dezvoltării viitoare a satelor, cu funcțiunile economice și sociale, cu configurația și conținutul lor

arhitectonic. Ținând seama de evoluția așezărilor omenești, strins legată de factorii social-economiei și de relațiile cu teritoriul înconjurător (moșia satului) și cu celelalte localități, mai apropiate sau mai depărtate, s-au căutat soluții cât mai realiste, cât mai eficiente.

Desigur, puncte de vedere sînt mai multe, atît asupra principiilor de sistematizare, cît și asupra conținutului schimbărilor structurale interne și funcționale viitoare.

Considerăm că cea mai potrivită concepție asupra sistematizării satului este aceea a păstrării rețelei actuale generale, modificările trebuind făcute numai în strînsă legătură cu posibilitățile sociale și economice pe care le are și luînd în considerație condițiile geografice și istorice. Populația și așezările sînt strîns legate de trecutul istoric, de tradiții, care nu trebuie șterse radical, mai precis spus, asupra cărora nu trebuie să se impună soluții radicale (așa cum se propune uneori sau chiar se execută).

Sistematizarea trebuie să fie un proces de evoluție, corelat cu toți factorii locali, de orice natură ar fi ei, o evoluție a armoniei tuturor elementelor componente. Ceea ce se impune ar fi poate o soluție acceptabilă în prezent (și aceasta în general foarte rar), dar, avîndu-se în vedere că se construiește pentru viitor, este oare o certitudine că acestea vor conveni generațiilor viitoare? Credem că tocmai aici trebuie îndreptată atenția și de aceea am accentuat asupra armoniei dintre toate compartimentele mediului sistematizat, dintre preferințe și proiecte.

În cazul zonelor periurbane, sistematizarea teritoriului și a localităților reprezintă o acțiune corelată cu relațiile zonă—oraș, cu funcțiile periurbane ale teritoriului și localităților. Este interesantă opinia arhitectului Dinu Verneseu (1970) (pe care o socotim ca cea mai indicată linie generală a sistematizării localităților din zona periurbană), care susține dezvoltarea unor localități satelit în jurul Bucureștilor, dispuse pe patru principale axe „preferențiale”: Otopeni — Snagov — Ploiești, Mogoșoaia — Buftea — Crevedia — Ghimpați — Colacu, Voluntari — Afumați — Ștefănești — Grăditea — Fierbinți-Tîrg, Jilava — Vidra — zona de agrement Argeș — Comana (cu posibilitate de extindere pînă la Giurgiu).

Desigur, în privința acestor axe s-ar mai putea discuta, mai ales în legătură cu corelarea lor în funcție de *fluxul de produse și de navetiști*, decît ou profilul economic și social al localităților respective. Din acest punct de vedere considerăm că axa Afumați — Fierbinți-Tîrg este mult mai puțin indicată decît Ciorogirla — Bolintin-Vale sau Dragomirești — Joița — Brezoarele — Lungulețu.

Avînd în vedere așezarea și condițiile geografice, funcțiile actuale și potențialul economic și uman, ca centre care pot deveni orașe în viitorul apropiat se înscriu Brănești, Budești, Vidra, Bolintin-Vale, Răcari, Fierbinți-Tîrg, iar ca stațiuni de recreere și agrement Snagov și Comana. Localitățile Pantelimon, Dobroești, Fundeni, Voluntari, Chitila pot fi

înglobate în orașul București, transformându-se în cartiere urbane și integrându-se printr-o nouă arhitectură și structură stradală. Ca centre principale de categoria I, cu posibilitatea dezvoltării unor centre civice și a polarizării economice și sociale, pot fi dezvoltate Fundeni, Hotarele, Colibași, 30 Decembrie, Mihăilești, Potlogi, Crevedia, Joița, Periș, Balotesti, Afumați. Celelalte localități se pot dezvolta ca centre de categoria a II-a și a III-a. După condițiile geografice de așezare, după numărul de clădiri și de locuitori și după potențialul economic actual și de perspectivă, localități indicate ca posibile pentru dezafectare sînt: Nuci, Popești (Vasilați), Pițigaia, Păroaia, Poșta, Manolache, Vadu Anei, Vărbilău, Runcu, Vlășia, Ostratu, Icoana, Ghionea, Zurbaua, Budeni, Țegheș, Ordoreanu, Pruni, Puțu Greci și Zboiu.

Așa după cum s-a arătat, prin reforma administrativă din 1968, pe teritoriul zonei periurbane sînt în prezent 232 de localități, grupate în 75 de comune și un oraș.

Din punct de vedere geografic considerăm că sînt însă cîteva cazuri cînd gruparea satelor pe comune nu s-a făcut potrivit amplasării teritoriale existente, a gravității economice. Astfel, satul Pițigaia, situat la 2 km de Plătărești și legat de această comună printr-o șosea comunală, aparține de comuna Frumușani, de care îl despart peste 6 km (în linie dreaptă) și la care se ajunge pe un drum de cîmp; satul Vărbilău, situat în apropierea comunei Belciugatele (de oare dealtfel a aparținut înainte de 1968), cu care comunică printr-o șosea corespunzătoare și spre care gravitează, aparține de comuna Sinești, cu care face legătura pe un drum de cîmp prin Hagiești, la o distanță de peste 8 km; satul Budeni, situat în imediata apropiere a comunei Chiajna, aparține de comuna Chitila, pînă la care sînt aproape 4 km, legătura făcîndu-se pe un drum necorespunzător; satul Dirvari, unit teritorial cu Domnești, aparține de Ciorogirla, care se află la aproape 2 km; pentru Șindrilita ar fi fost mai indicată apartenența de Afumați și nu de Găneasa.

De asemenea, fără a fi o realitate teritorială, comuna Popești-Leordeni este considerată ca o singură localitate, deși de fapt sînt două localități, bine distincte, situate la 1 km distanță una de alta: Popești și Leordeni.

În legătură cu unele denumiri, considerăm că nu sînt cele mai potrivite, deoarece trebuie avute în vedere criteriile generale de nomenclatură a localităților: numele comunei este dat după numele satului de reședință sau cînd comuna este formată din mai multe sate care au o rădăcină comună se atribuie numele comun. Astfel, nu se explică de ce s-a numit comuna Florești-Stoenști și nu Florești, Popești-Leordeni și nu Popești. De asemenea Dragomirești, în loc de comuna Dragomirești-Vale, deoarece există Dragomirești-Deal și Dragomirești-Vale, idem Ștefănești în loc de Ștefăneștii de Jos.

În concluzie, zona periurbană a Bucureștilor, rezultat al unei lungi evoluții teritoriale și funcționale, al cărei prezent rol este strins legat de relațiile sale economice, sociale, umane cu orașul București, se va dezvolta în viitor tot în raport cu funcțiile periurbane. Zona periurbană de mâine va fi un teritoriu urban atât ca aspect, cât și ca funcție, constituind o prelungire teritorială a capitalei, o aglomerație teritorial-urbană.

BIBLIOGRAFIE

- ALESSANDRESCU C. (1892), *Geografia județului Ilfov*, București.
- ANTONESCU-REMUȘI P. S. (1890), *Dicționar geografic al județului Vlașca*, București.
- BACHELARD PAUL (1967), *Orléans et sa banlieue*, Norois, **XIV**, 55.
- BASTIÉ JEAN, BRICHLER M. (1960), *Délimitation de l'agglomération parisienne*, Population, **XV**, 3.
- BASTIÉ JEAN (1961), *La population de l'agglomération parisienne*, Ann. géogr., **I**.
- (1964), *La croissance de la banlieue parisienne*, Paris.
- (1965), *Les travaux de l'Institut d'Aménagement et d'Urbanisme de la Région Parisienne (I.A.U.R.P.)*, Ann. géogr., **II**.
- (1966), *Les problèmes d'aménagement et d'urbanisme de l'agglomération parisienne: le schéma directeur*, La vie urbaine, 1.
- BĂCĂNARU ION (1967), *Așezările omenești în sectorul văii Dunării dintre Olț și Balta Ialomizei în sec. XV—XVI*, Com. geogr., **IV**.
- BEAUJEU-GARNIER J., CHABOT G. (1963), *Traité de géographie urbaine*, Librairie Armand Colin, Paris.
- BÎLCIURESCU C. (1897), *Ghidul Bucureștiului și împrejurimile lui*, București.
- BOUSTEDT O. (1953), *Die Stadt und ihr Umland*, Raumforschung und Raumordnung, 9.
- BOUSTEDT O. și colab. (1961), *Die Wachstumskräfte einer Millionenstadt — dargestellt am Beispiel Münchens*, München.
- BOUTRAIS J., CHARVET J. P. (1967), *Bucarest, étude de géographie urbaine*, Rev. géogr. de l'Est, **VII**, 3.
- BRICHLER M. (1960), *Les migrations alternantes dans la région parisienne*, Paris.
- CĂLINESCU RAUL (1962), *Excursii în împrejurimile capitalei*, Edit. U.C.F.S., București.
- CENDRARS BLAISE (1946), *La banlieue de Paris*, Paris.
- CHABOT G. (1931), *Les zones d'influence d'une ville*, C.R. Congrès int. géogr., Paris.
- (1954), *Banlieues, Urbanisme et Habitation*, 1.
- (1954), *Faubourgs, banlieues et zones d'influence*, Urbanisme et Habitation, 1.
- CHARRIER J. B. (1964), *Problèmes de l'exode rural: l'attraction démographique de Nevers, Dijon, Paris sur les communes rurales de la Nièvre et de la Côte-d'Or*, Rev. géogr. de l'Est, **IV**, 2.
- CHATELAIN A. (1946), *Les notions démographiques des zones urbaines: de la „cité” à la „banlieue”*, Ét. Rhodaniennes, 1.
- CHIFFRE JEAN (1969), *Une nouvelle formule de dispersion de l'habitat rural: son application au Nivernais*, Rev. géogr. de l'Est, **IX**, 1—2.
- CHRISTALLER W. (1933), *Die Zentralen Orte in Süddeutschland*, Jena.
- (1950), *Das Grundgerüst der räumlichen Ordnung in Europa, Die Systeme der zentralen Orte*, Frankfurter Geog. Hefte, 1.

- CIOBOTARU I. (1971), *Sistematizarea municipiului București*, Terra, anul XXIII, 1.
- CIONT E. A., BALINT GR. (1968), *Mobilitatea socială și teritorială a populației din zona de atracție a municipiului București*, Rev. statistică, XVII, 3.
- CLOZIER R. (1945), *Essai sur la banlieue*, La Pensée, 11-c série, 4.
- CONDURĂȚEANU P. D. (1890), *Dicționar geografic al județului Dîmbovița*, București.
- COPPOLANI J. (1963), *Esquisse géographique de la banlieue de Toulouse*, Rev. géogr. Pyrénées SO, 4.
- COBNUAU G., IMBERT M., LOMY B. (1965), *L'attraction de Paris sur sa banlieue* (Coll. „L'évolution de la vie sociale”), Paris.
- CORRÉGE J. C. (1967), *La banlieue toulousaine: Cornebarrien et Mondouville*, Rev. géogr. Pyrénées SO, 2.
- COTET P. (1956), *Cîteva observații asupra formării lacurilor și rețelei de văi secundare din Cîmpia Română*, Anal. Univ. „C. I. Parhon”, 10.
- (1963), *Date privind geomorfologia zonei orașului București*, Probl. geogr., X.
- COURTOT R. (1967), *Réseau urbain de Valence, Méditerranée*, 1.
- CUCU V. (1970), *Orașele României*, Edit. științifică, București.
- DERRUAU MAX (1963), *Précis de géographie humaine*, Paris.
- DÎMBOVIȚA N. M. (1910–1911), *Județul Dîmbovița în 1911, sale, statistică*, Cerc. st. geogr., II.
- DOBROWOLSKA M., RAJMAN J. (1965), *Socio-economic structure and dynamics of the suburban zone*, Geographia Polonica, 7.
- DONAT I. (1956), *Așezările omenești din Țara Românească în sec. XIV–XVI*, Studii, IX, 6.
- DONCIU C. (1962), *Stindul secetelor în R.P.R., Meteorol., hidrol. și gospod. apelor*, 3.
- DUCRET L. (1952), *La banlieue est de Paris et l'utilisation des loisirs*, La vie urbaine.
- FILLATRE LE PAUL M. (1961), *Nouvelle délimitation des agglomérations urbaines utilisées par l'INSEE, Études statistiques*, 1.
- FOMIN . A. (1967), *Kompleksnoe proektirovaniye goroda i prigorodnoi zoni, Gradosroitelstvo, gorod i prigorodnaya zona*, Kiev.
- GACHON L. (1960), *Les rapports villes-campagnes*, Rev. géogr. alpine, XLIV.
- GĂȘTESCU P., NICOLA ALEXANDRA (1961), *Lacurile de pe valea Colintinei — geneză și regim hidrologic*, Com. Acad. R.P.R., XI, 3.
- GĂȘTESCU P., IORDAN I. (1970), *Județul Ilfov*, Edit. Academici, București.
- GEORGE P. (1950), *La banlieue — une forme moderne de développement urbain*, Études sur la banlieue de Paris, Paris.
- (1961), *Précis de géographie urbaine*, Paris.
- (1965), *Géographie et urbanisme*, Ann. géogr., LXXIV, 406.
- GEORGE P., RANDET P. (1959), *La région parisienne*, Paris.
- GIUBESCU C. C. (1957), *Principatele Române la începutul secolului XIX*, Edit. științifică, București.
- (1966), *Istoria Bucureștilor*, Edit. științifică, București.
- GOOSSENS M. (1963), *L'organisation urbaine du Nord-Est de la Belgique*, Bull. Soc. Belge Ét. géogr., 1.
- GOTTMAN J. (1961), *Megalopolis*, New York.
- GRECEANU OLGA (1928), *Bucarest et ses environs*, București.
- HARRIS C. D. (1943), *Suburbs*, The American Journal of Sociology.
- HARTMAN G. W., HOOK J. C. (1956), *Substandard Urban Housing in the U.S.A.: Quantitative Analysis*, Econ. Geogr., 32.

- HOLAN A. (1967), *Considerațiuni geografice privind mișcarea migratorie a forței de muncă pe teritoriul României*, Studia Univ. „Babeș-Bolyai”, Series geol.-geogr., 2.
- IOAN C. (1929), *Indicele de ariditate în România*, Bul. lunar al observațiilor meteorologice, aprilie.
- (1953), *Clima Bucureștilor*, Memorii și studii, II, 2.
- IONESCU V., FLORESCU C. (1930), *Alimentarea orașului București cu lapte și derivate în 1928*, B.S.R.G., XLIX, București.
- JORDAN ION (1957), *Economia agrară a raionului Vidra*, Probl. geogr., V.
- (1963), *Schimbarea cursului Sabarului între Vidra și Ciocoveni prin intervenția omului*, Probl. geogr., X.
- (1964), *The Pre-urban zone of Bucharest*, Rev. roum. Géol., Géophys., Géogr., Série Géogr., 8.
- (1967), *Amenajarea teritoriului agricol al zonei preorășenești București*, St. cerc. geol., geof. geogr., Seria geogr., XV, 2.
- (1971), *Données nouvelles sur la méthode de calcul de la dispersion des établissements humains*, Rev. roum. Géol., Géophys., Géogr., Série Géogr., 15, 2.
- (1972), *Conceptul de zonă periurbană în literatura geografică*, St. cerc. geol., geof., geogr., Seria geogr., XIX, 2.
- (1973), *Delimitarea și caracterizarea zonelor periurbane prin metode matematice*, St. cerc. geol., geof., geogr., Seria geogr., XX, 2.
- JORDAN IORGU (1963), *Toponimie românească*, Edit. Academiei, București.
- ISARD W. (1960), *Methods of Regional Analysis. An Introduction to the Regional Science*, New York.
- IWANICKA-LYRA EL. (1967), *The delimitation of the Warsaw agglomeration*, Proceedings of the First Scandinavian-Polish Regional Science Seminar, Warszawa.
- KAYSER B. (1967), *Les processus de l'urbanisation dans la région Midi-Pyrénées, Méthodologie et direction de recherche*, Rev. géogr. Pyrénées SO, 2.
- KIELCZEWSKA-ZALESKA MARIA (1965), *The definition of urban and nonurban settlements in east-central Europe*, Geographia Polonica, 7.
- LIER KAZIMIERZ (1965), *Region metropolitalny Warszawi proba delimitacji*, Z. badan nad struktura przestrzena gospodarki narodowej Polski — Warszawa, 1.
- LITEANU E. (1952), *Geologia zonei orașului București*, Com. Geol., St. tehn. econ., E, 1.
- LUCCHI AL. (1966), *Les migrations alternantes dans la région parisienne*, Ann. géogr., LXXV, 407.
- MARINESCU V. (1960), *Un nou recensământ al circulației pe drumurile din R.P.R. în 1960*, Rev. transporturi, 5.
- MAYER HAROLD, KOHN F. CLYDE (1959), *Readings in urban geography*, Chicago.
- MEDIANU E., CODRESCU GH. (1906), *Monografia domeniului Cocioe din județul Ilfov*, București.
- MIHAI I. (1968), *Dimensionarea optimă a zonelor preorășenești*, Rev. geodezie și organizarea teritoriului, XII, 5.
- MIHĂILESCU V. (1915), *Bucureștii din punct de vedere antropogeografic și etnografie*, An. geogr. antropogeogr. 1914—1915, IV.
- (1921), *Orașul Călărași*, B.S.R.G., XL, București.
- (1922), *Contribuții la studiul populației și așezărilor omenești din Cîmpia Românească, între 1863—1899*, B.S.R.G., XLI, București.
- (1924 a), *Vlășia și Mostiștea*, B.S.R.G., XLIII, București.
- (1924 b), *Așezările omenești din Cîmpia Română la mijlocul și la sfîrșitul sec. XIX*, Anal. Acad. Rom., Seria III, IV.

- MIHĂILESCU V. (1941), *Orașul ca fenomen antropogeografic*, St. cerc. geogr., București.
- (1956), *Asupra limitelor și marilor diviziuni ale Cîmpiei Române*, Bul. șt. Acad. R.P.R., Secția geol.-geogr., 3.
- (1964), *Validité du concept de région en géographie*, Rev. roum. Géol., Géophys., Géogr., Série Géogr., 8.
- MINEEV V. A. (1962), *Ekonomiceskie osnovy prigorodnogo selskogo hoziaistva*, Moskva.
- MOISIL C. (1934), *Bucureștii și împrejurimile la mijlocul veacului al XVII*, Rev. Bucureștii Vechi, I, V, 1930—1934.
- NEACȘU ELENA (1946), *Satele de „găinari” care aprovizionează capitala cu păsări*, Lucr. sem. geogr. econ. 1941—1946, București.
- NICULESCU GH., COTEȚ P., BADEA L., ROȘU AL., ALEXANDRU M. (1969), *Cîmpia din zona imediată a capitalei. — Regionarea morfologică a cîmpiei din jurul capitalei și micro-regiunii de interes special*, Lucrări de geografie aplicată, București.
- PÂRVAN V. (1926), *Getica, o preistorie a Daciei*, București.
- (1957), *Dacia*, Edit. științifică, București.
- PHILIPPONNEAU M. (1956), *La vie rurale de la banlieue parisienne*, Paris.
- PITIÉ J. (1966), *Les effets des migrations sur la répartition géographique des sexes*, Norois, XIII, 51.
- POPP M. NICOLAE (1945), *Harta Cîmpiei Române*, Rev. geogr., II.
- POPP N. MARA (1938), *Drumuri și ocupațiuni vechi în Țările Românești*, B.S.R.G., LVII, București.
- PROVIANU I. ION (1897), *Dicționar geografic al județului Ialomița*, București.
- RACINE JEAN-BERNARD (1967), *Exurbanisation et métamorphisme périurbain*, Rev. géogr. de Montréal, XXI, 2.
- (1970), *L'évolution récente du phénomène périurbain nord américain : I. Les observations traditionnelles : II. Les prémisses d'un nouveau style de vie*, Rev. géogr. de Montréal, XXIV, 1—2.
- RĂDULESCU N. AL. (1944), *Zonele de aprovizionare apropiată a cîtorva orașe din sudul României*, Rev. geogr., I.
- (1946), *Îndrumător pentru cercetarea geoeconomică a orașelor*, Lucr. sem. geogr. econ. 1941—1946, București.
- (1946), *Aspectul geografic al comerțului intern românesc*, Lucr. sem. geogr. econ. 1941—1946, București.
- REILLY J. (1929), *Methods for the study of detail relationships*, New York.
- REYNOLDS R. (1956), *Statistical Methods in Geographical Research*, The Geographical Review, 46.
- RODEHAVER MYLES (1946), *The Rural-Urban Fringe: An interstitial Area*, Univ. of Wisconsin.
- ROȘCA ION (1942), *Imigrarea sezonală a grădinarilor bulgari*, B.S.R.G., LXI, București.
- SMAILES A. E. (1947), *The Analysis and Delimitation of Urban Fields*, Geography.
- SPELT J. (1958), *Towns and Umland*, Econ. Geogr., 34.
- SPIRIDE C. (1962), *Sistematizarea teritorială*, Arhitectura R.P.R., 2.
- ȘANDRU I. (1967), *La ville de Bucarest, esquisse géographique*, Mélanges de géographie — Omer Tulippe, Gembloux, II.
- (1967), *Contribuții de geografie aplicată privind așezările rurale din România*, Natura, anul XIX, 2.
- (1961/1969), *Geografia economică a R.S. România (curs)*, Iași.
- ȘERBAN C. (1952), *Întreprinderea manufacturieră de postav de la Pociovaștea și București*, Studii, V, 3.

- TEODOREANU EUGEN (1946), *Serele din București*, Lucr. sem. geogr. econ. 1941—1946, București.
- TUFESCU V. (1946), *Îndrumător pentru studiul migrațiilor temporare cu caracter economic*, Lucr. sem. geogr. econ., 1941—1946, București.
- VÂLSAN G. (1909—1910), *Bucureștii din punct de vedere geografic: I — Temelia Bucureștilor*, An. geogr. antropogeogr., I.
- (1912), *O fază în popularea Țării Românești*, B.S.R.G., XXXIII, 1—2, București.
- (1915), *Cîmpia Română*, B.S.R.G., XXXVI, București.
- VERNESCU D. (1970), *Probleme ale sistematizării localităților din jurul municipiului București*, Terra, anul XXII, 1.
- WISSINK C. A. (1962), *American cities in perspective (with special reference to the development of their fringe areas)*, Assen.
- * * * (1965), *Attraction de Paris sur sa banlieue. Observations complémentaires*, Paris Centre Ét. Groupes. Soc., XX, 1964—1965.
- * * * (1961), *Clima R.P. Române, I—II*, București.
- * * * (1914), *Dicționarul statistic al României, înlocuind pe baza rezultatelor definitive ale Recensămîntului general al populației din 19 decembrie 1912*, București.
- * * * (1965), *Documenta Romaniae Historica, B. Țara Românească*, Edit. Academiei, București.
- * * * (1938), *Indicadorul industriei românești*, București.
- * * * (1958), *Méthode de recherches utilisées pour la détermination commune-dortoir de la région parisienne*, Bull. de la Société de statistique, avril-juin.
- * * * (1966), *Monografia hidrologică a bazinului hidrografic al râului Ialomița*, St. hidrol., XVI, București.
- * * * (1966), *Monografia hidrologică a bazinului hidrografic al râului Argeș*, St. hidrol., XIV, București.
- * * * (1948), *Populația și clădirile Municipiului București în 1948*, Inst. centr. statistică, București.

HĂRȚI ȘI ATLASE

- * * * (1700), *Harta Stolnicului Cantacuzino*.
- * * * (1864), *Charta României Meridionale după planul original din 1856*, București.
- PAPAZOGLOU D. (1872), *Planul primitiv al Capitalei 1328*, București.
- * * * (1882), *Planul capitalei București și al vecinătăților*, Bibl. Acad. H. 1042 — DXXX-9.
- * * * (1933), *Bucureștii și suburanele, Snagovul*, Bibl. Acad. H. 1483 — DXI-93.
- * * * (1938), *Municipiul București și împrejurimile*, Bibl. Acad. H-II-1941.
- * * * *Atlas Dîmăneșcu*, Bibl. Acad. D—VII-60.
- * * * *Atlas Zamfiroglu, județul Ilfov*, Bibl. Acad. H. 1970, B—LVIII-63.
- * * * (1953), *Planul municipiului București cu comunele suburbane*, sc. 1/15 000, Bibl. Acad. H. 2310 — DLXXI-54.
- * * * (1967), *Harta geologică a R.S. România*, sc. 1/200 000, București.
- * * * (1967), *Atlas de Paris et de la région parisienne*, Paris.

Redactor DUMITEU CHIRIAC
Tehnoredactor MELUS TUREAC

Bun de tipar 23 XI 1973. Titaj 1080. Mărie Hpar înalt
Alustrații, format 16/70 × 100 de 80 g/m². Coli de tipar
13,75. Plante 10 bicolor. C.Z. pentru biblioteci mari și
mici 308 (498, 184)

Întreprinderea poligrafică Informația, str. Brezolanu
nr. 22 - 25, București. REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Lucrarea are calități incontestabile, fiind rezultanta unei informări ample de teren, împletită cu o bogată documentare geografică, bibliografică și cartografică. Cu un fond care reprezintă o contribuție remarcabilă la patrimoniul geografic românesc, această lucrare de pionierat în problemele periurbane din țara noastră face cunoscute azi, mult mai bine, caracterele specifice ale primei zone periurbane a țării și problemele relațiilor oraș—zone periurbane care se pun. Avem convingerea că lucrarea va interesa pe toți cei care lucrează în domeniile diverse privind amenajarea și sistematizarea teritoriului, orașenesc și periurban.

Prof. dr. doc. N. AL. RĂDULESCU

